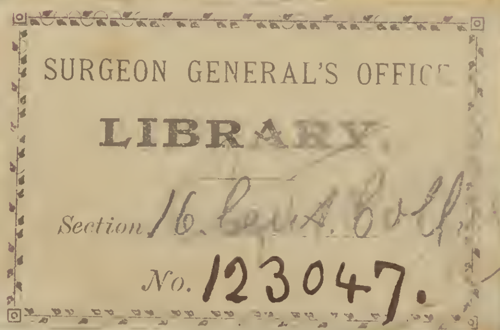
f R0,00

Uit de Bibliotheek van den Hoog Gel. Heer Questius

Walter L. Nash

100 gulden
Nyhoff Hague
Feb. 73

Indagine

Chyromātia Joānis Indagine.

Eñ dit boec leert vā drie naturlike cōstē als

Physiognomia

Astrologia naturalis.

Chiromantia

¶ Chiromātia/leert ōs hoe dat wi/ wt seker trec- ken eñ linien ŏ handē
eerkennē sullen/de natu re/cōplexie/eñ toegeney- genth; der menschē.
¶ Physiognomia/om te kennē wt die ansichtē eñ ghedaentē des lic
haēs/dat herte/eñ natu re der menschē. ¶ Astro logia naturael wtē
loop des hemels eñ pla netē datselfde te eerken nē. ¶ Noch sult ghi
hier in vindē/ Periax omata/vā die aenschÿ nē ŏ teykenē. ¶ En
¶ Canones Astronomi/ vā die oordelingē oft geuoelē van cranc
heden. ¶ Noch vā kennisse der Com plexien. Doer
den geleerdē man Joannes Indagi nis/ eñ nv eerste
wten latijn in onse gemeē duyt sche tale trāl
lateert eñ perfectelick ouer ghesét.

¶ Den eerwerdighē vader in Christo/ eñ doerluchtighē Prince eñ heere/heer Aelbert Cardinael des heilighē Roemschen stoel/titel Sancti Angeli/Eersch-bisschop des heylighen stoel vā Mens/ eñ Magdeburch/opperste Cancelliere des heilighē Roemschen rijcx/opperste Cuervorste/Opperste doer duytslandt administrator vā Halverstadt/Marcgraef van Brandenborch/van Stetits hartoch van Pomerē/der Cassouwen eñ Sclauen/Heer vā Rugi/zijn lieue here eñ vorst/ Joannes Indagine priester eñ parochiaen in Steynheym/hem seluen seer ghebiet eñ ouergheeft.

Den Paulus hem seluē verantwoordē soude/liet hi hem dunckē dat hi geluckich was/ dat hi Agrippam/die welcke was een vnuftich eñ verstandel man/vercreghē had tot een rechter/seggende. O Connic Agrippa/ic laet my dunckē dat ic gheluckich ben/in alle die dinghē/van welcke ick beschuldicht worde/dat ic mijn sake huden voor v openen eñ bescharmē sal/ na den mael dat ghi alder meest kennisse hebt eñ wetenschap vā die ghewoenten eñ questien/welcken bi den Jodē zijn. Also hoep ic ooc mijn doerluchtige vorst/ eñ eerwaerdighe bisschop op v/na den mael dat ic bescharmē sal mijn sake voor di/teghens den ghenē/welcke contrari zijn dē Astrologie/ghi die daer wel weet dese controuersi/eñ zijt verciert met die veruarentheyt eñ wetenscap/dat daer geen const en si/of ghi hebt daer wat af ghesmaect/eñ alsodanich:met welcken alleen men mochte gods ordinancie eñ verhoeghenisse houdē met rechte. Weder om behoort ghi v seluē also minlick te thoonē eñ goedertierē/dat yc niet en worde vā mijnē hope vercort/eñ die ander ten lesten als verwinders beginnē wech te strijken/eñ haer vuyle Theologi/welcken si schoels theologhi hietē beginnen op te rechtē/dat is vā Thomas eñ Schotus. Eñ dat moecht ghi so seer passelick doen/is dat saeck dat ghy onse sake alsoe wilt promouerē/als ghi hier voormaels dede in die sake van dē gheleerdē man Johan Reuchlijn. Dese bediensticheit en moecht ghi mi niet weygerē/so veer als ghi wesen wilt eē vorst also v die natuer ghescapen heeft/godvruchtich/goedertieren/religioos/gheleert. Want dat is in v nature/dat ghy al die gheleerdē goetgonstych zijt/ende quaet gonstich den ongheleerdē/oft die die alre beste consten veruolghē. Daer om wilt doē/dat v toe behoort ia dz ghy hoort te doen. Het is behoorlick dat ghi te hulp comen sult mit dijn gheuoelē den constē/welcken in perikel zijn. Ghi hoort dit te doen/op dat ghi niet en schijnt ondancbaer te wesen/ eñ die godinnē der consten/niet danc te weten v heerlijcke const/doer welcken ghi dat hebt vercreghē/dat ghi nv self moecht een ander en voort leerē/raden/eñ regieren. Wāt na den mael dat ghi Christo veel te danckē hebt eñ die fortuyn/mer alre meest den consten eñ v leeringe. Dat ghi also regneert/dat daer niemāt en is in dese tijt/ oft hi gheeft v die prijs. Die oprechtheit eñ onnoselheit v.s leuens/gheen naersticheit om ghelt oft goet te vergaderē/ wt onbeschuldelike eñ ongeschende propoost/om dat ghi geen dinghē begeert dan dat waerdich is eēn goet eñ salych vorst. Wien salmē dat danc anders weten/dan v veruarentheit eñ die seer schoo

ne opuoedinge vã ioncx op eñ leeringe:
Waer wort v̄sochtz meer wt v̄creghẽ/
dã wt die constẽ. Eñ bouẽ al/de loop der
tegẽwoordigẽ tijdẽ geeft te kennẽ/wãt
wi v hebbẽ voor eẽ vorst. Het is licht in
rust te dominerẽ/maer in last eñ v̄driet
vã onrust/in oploopẽ/in onweerẽ/in pe
rikelẽ/in slachtẽ/dã men eerst doer sien
die manierẽ eñ naturen der vorstẽ. Het
is een oudt bisprake/regiment oft heer-
schappi/toont den man/dat is/ domini
geeft eerst te kennẽ wat in een man is.
Hoe veel zijn daer wel/die in perikeloose
eñ wanckelachtige dingẽ/fellelic v̄woe
den mit groter wreethz/eñ naden mael
dat si grotẽ schade doen/nochtãs so wil
len si meer hinders doen dan si moghẽ/ia
dat meer is/arbeydẽ Christũ selfs wt den
hemel te stubbẽ/als recht oft alsodani-
gẽ sake Christũ aen ghinc/welc mẽt wa
penẽ/eñ niet liever mit vervarentheit
ende wijsheit ghehandelt wil worden:
Maer ghi weder om/also alle dinck wt-
recht mit uwe sonderlinghe sachtmoe-
dicheyt/mit welckẽ ghi verciert zijt mz
uwen raet/mit welcken ghy alle vorstẽ
tẽ mate zijt/dat onder also veel clachten
onder alsoe veele twisten/niemandt en
mach anders ghevoelẽ dã seer wel van
v/niemant en mach v berispen dat het
waer een valsch bestraffer. ¶ Ghi weet
wel wat stilmoedicheit in alsodanighe
dinghẽ een vorst betaẽt/hoe grote wac-
kerheit/hoe grote hartighe aenbindin
ghe. Daer en bouẽ/zijt ghi vã natuer en
also ghelucklich/dat al waer dat sake dz
ghi schoõ woudt/ghi en moecht nz dwa
len van die snaer/tegen uwẽ danc wort
ghi getoghẽ/al willens wort ghi geleit
Ghi en bekendẽ noch nz dat ghi eẽ vorst
waert/doẽ ghi noch onmundich wesen
de/uwe reyne natuer mit gemuechlikẽ
preludien/al stil swijgende dese dinghẽ
voorsach/welckẽ uwe natuer eñ v̄stant
geinstitueert was mit die alre beste oo
piniẽ/eñ mit de alre beste regelẽ vã eer
baerhz. Ghi en mocht niet v̄huyden eñ
v̄bergẽ dz daer schoel/ghy scroemdẽ vã
die prijsinghe der flattierders/ghi worpt
vã v grote feestẽ eñ pompositheit/eñ bo
uẽ al/oorloge/twistẽ/haet/toornichz/eñ
dier ghelijkẽ/welckẽ naden mael dat sy
alre meest moedelic zijn die vorstẽ/so heb-
ben si daer weynich vorstẽ/welckẽ daer
nz en zijn in ghewerret eñ ghewepentelt.
Met der seluer wijse wordt dat ooc in v
gepresen/dz ghy waerneemt eñ eert/eñ
ophoudt/eñ lief hebt alle geleerde/eñ v̄-
heeft mit loon/bouẽ de gewoente/bouẽ
die manierẽ der vorstẽ/ia so in wat cõst
hi gheleert si. Is daer een int recht ghe
leert: hi heeft bi v waer mede hi cõpen
serẽ mach den v̄leden arbeit zijre stude-
ringe. Is daer een medecijn/of een Astro
logus: de wort vã den naustẽn eñ hey
melicstẽ raet ghemaect. Is daer eẽ wel-
sprekent mã: die heeft een officie eñ cõ-
dicie vã talen/ofte vã enige ander conste.
Eñ also wort hi vã v onderhouden/dat hẽ
te recht/gheẽ arbeyt berouwẽ en mach
Ic seg dat de redẽ is vã dien/om dz daer
gheẽ const en is/vã welckẽ ghi niet een
deels gheproeft en hebt. Also en is daer
geen v̄stant also v̄scheidẽ/welckẽ ghi nz
en doermerct. Summa/also en is daer
ganselic niet gheẽ dinc/na welckẽ ghy
v ganselic nz voeghẽ en cont. Want wie
kã daer wesen eẽ goet meester vã enige
const/welckẽ hy niet en kã: oft een goet
rechter vã dingẽ welckẽ hi niet en weet
oft v̄staet: Also en is daer niemant een
goet prins/welckẽ niet en kã matige v̄-
standẽ eñ naturẽ vã veel luydẽ/mit zijn
v̄nustichz. Nu gae ic wederõ tot mijn pro

poost. Naden mael dat ick daer veel sie/
welckē cōtrari zijn dese onse conste/ic ben
sondlinge te vredē/dat ic vcregen heb al
sodanigē richter/welcke eē vstant heeft
eñ een recht geuoelē vā der selfd conste.
¶ Hoe wel nochtās ghi vtogen zijt eñ be-
cōmert nz alsoe veel eñ vsceydē occupa
tien/ Nochtās en is daer ghenē dach/in
welckē ghi nz en steelt diefs gewijs een
deel vrē om wat te lesen. Hoe wel dz het
wel behoorlic si in dese saeck/wat toe te
geuē dijnē broeder Joachim/der gelijkē
eē weerdige Cuervorst/bouē matē vroē
welckē ooc voert eē swaer regimēt des
rijcs/tot vdriet toe/nz also seer geeygēt
ganslelic den Astrologie/als heel vslon-
den. Nochtās dē arbeyt in di alleē prijs
eñ eer vdient. Het principael deel vā eē
const te volbrengē eñ te vuullen is/wil-
lē wesen ondwesen eñ geleert/eñ dz self-
de is genoech in eē vorst/welckē and be
cōmeringe af treckē tot anderen dingē
mer meer dā beestelick ist/als ghi nz en
moecht/niet te willē beter werden. Si
zijn daer/doer welckē die werlt weluarē
mochte hebbē/mer si en zijn niet also stu-
dioos. Si zijn daer/die de constē hebben
mer si en zijn niet also machtich/dz si mit
haer macht/myt haer rijck doen mogē
volbringhē/dat si woudē eñ begheeren.
¶ Ick heb dicwils ghetwijfelt bi mijn sel-
uen/of v dese fortuyn ghebuert is vā god
of van enige voorschickinge. Dat wert
leg ick ouer bi mijn seluen. Daer en leyt
niet aen/het en geeft noch het en neemt
seyden wy dat alle beyde/want sonder
god en is dat hert/tot den menschē niet
recht op/eñ tot god. Want dat herte vā
eē vorst is in die hant des herē. Eñ sond
die voorschickinge en mach dz niet ghe-
schiedē/dat bouē v hope/butē uwen ar-
beit/sond v toedoē/vā selfs v toecomē lo

¶ Joachiz vā Brā-dēborch Cuer-vorst.

pen op een iaer drie machtighe eertsbis
dommen/vandē welcken een soude mo
ghen maken een machtich vorst. Eñ tē
lesten die opperste digniteyt van Car-
dinaelschap/welcken v voorgeleyt wor
den/niet en willende/ofte begheerende
¶ C Dese en vcrijcht nyet also/wie wil
ofte begheert. ¶ Alle man en zijn niet
profitelic sanghē eñ Venus gauen.
Of schoone vlechtē/oft scoonheit/de wil
int perc mit een ander hantgemeyn wor
den. ¶ Hoe veel wasser haer wel/
ghelucklic gheboorē/eñ kinder vā een
witte hen (ghelijc men seyt) welcken nz
vā aldusdanich gebuert en was? Mer
het is licht bi auontuer die voorghestal
tenisse gods te wille te zijn/welcken men
siet dat trecken oock den ghenē die niet
en willen. Dit is daer te bouē/eñ ooc dz
meest is/ dat ghy v seluen niet alte seer
toe en betrout v voerspoet eñ gheluckic
heyt/dat ghi ooc moecht weten/dat die
(voerspoet) beschermt eñ gehoudē moet
worden mit veel trouwe handen. Al dz
die fortuyn geeft/is verganckelic eñ be-
weghelic/eñ loopen snelre wech dan sy
comen. Nu heb ick v smekinghe dinghē
gheseyt? Eñ dit moet ghi oock van my
hooren/dat dicwil gheē onderscheyt en
is tusschē die grootste fortuyn eñ de leste
eñ dit dat die voorschickinge nyet en is
dan een hinder eñ verderf/ten si dat die
selfde woort gecreghē vā ons tot Christū
hoe wel dz het zijn gauen des fortuyns. Eñ
wie is dat andrs dā god die eē yegelic zijn
auōtuer eñ lotē matiget eñ tēpereert?
Die ōchristlike vorstē/welckē nz geē lee
ringe/niit geē cieragi der constē/vciert
en warē/also schijnē si hebbē haer vcre-
ghē glori eñ eer/wanneer si waren alre
wreetste. Hoedanige somich Seneca v-
telt eñ bi brenct int boec vā de toornichz

¶ Homer9 in dat.iij. boec Iliados.

Mer ghy sult v seluē seer heerlic makē
eñ gheeert/is dz sake dz ghi bisonď hāgt
aen god/eñ v̊wint ghi de v̊woetheit eñ
fellicheit vā die andere mz sachtmoedic
heyt. Als dan is alle dinc te niet vergaē
als v die fortuyn eñ die voorschickenisse
belouē/also veel als ghi begheeren cont
¶ Macht en mach niet lange staen/welc-
ke wort geoefent mit onrecht eñ onge-
lijc/schade vā veel luydē. Het en is gheē
een manier/eñ alleens/dat somich lan-
ge arbeydē/op dat haer vromicheit blij
ken mach/eñ wiens boeuerij heymelic
zij. Alle rumoer eñ faem weet te vertel-
len v woorden eñ wercken. Ghi en mo
get niet dwalen vā v fortuijn/eñ so waer
ghi v keert si volcht v niet een groot be-
reptsel. Welcke noot v ghemeyn is mit
den heylighē. Den hemel heeft haer ge
sloten eñ oor ghebondē. Daer om moet
ghi die uwe fortuyn wat matighen/op
dat die alre grootste toeuloedichz v her
te niet en v̊heffe/dan welckē bynae geen
dinck quader en mach ghebuerē eenen
Christeliken voerst eñ hinderliker. Welc
ke overuloedicheit ghi sult leeren alsoe
dragē/is dat sake dat ghi dicwijl zijt int
studering eñ in die constē. Die constē zijn
die ghenen/welckē die drijstighe herten
bemorwē/eñ bisonder die consten/welc
ken wi nv onder hant hebbē/brenghen
gheen cleyn profijt bi/om te regierē die
harten der menschē/eñ ghemeentē van
steden eñ landen. Hoe wel nochtans/ic
wilde dat ghi die selfde alsoe sulchande
len/dat ghi hier en tusschen niet achter
en laet yet vā die swaerste ende strafste
consten. Die strafste zijn/die heilige scrift
welcker vrucht openbaer is/een salych
hert/heilich eñ onbeulect. Tot welck bi
sonder die Astrologi dient/op dz wi mo
ghē weten/hoe eñ niet wat beghinselē/

¶ Die vrucht van Astro-logy.

mit wat hulp/ghelucke lic oft onghelue
kelick onse dinghē/profijtelic besinnelic
wi alre best moghē aen stellē/op dat wi
daer niet in en blijuē steken. Te weten
van die sorch onser ghesontheit/van oor
loghē/van slachoordē te steilen/van rey
sen/van heyren/van volc/van die fortuijn
van knechtē eñ vrienden. Een yeghelic
dinck heeft zijn tijt eñ waerneminghe.
Daer om seggen si dat Herculi sinen ar
beyt niet ghelucke lick en verginghē/dz
hi niet gheboren en was op een goede
tijt. Dat welcke die poetē suuerlick seg-
gen/eñ bisonder Vergili⁹/seggende.
¶ Die maen geeft ander daghē geluckich
te zijn om te wercken mit een ander ordi
nancie/schuwet den vijften. Den seuen-
thiendē is gheluckich/om wijngaerdē
te setten/eñ te temmē die stieren eñ een
web in te slaen. Den negendē goet om
te gaen loopē/contrari dieuerij.
Mer Hesiodus heeft dat alre suuerlick
in een boeck welckē hiet/opera z dies.
Al die daghen zijn ghecomē van god
¶ Den eerstē dach is heylich/eñ dē vier
den eñ den seuende. In den eersten is A
pollo geborē/eñ heeft zijn blickende licht
wt gestort. Op den vierdē dach/ist goet
een huysfrou thuys te halē. Eñ als ghi
daer ghewichelt hebt/alle dinck is ghe
luckich yet te beghinnē. Dan is het ge-
oorloft schepen te timmerē/Eñ schuwt
die vijfste/wāt de selfde daghē haer aen
schijn die god vā die helle Orcus/eñ die
gruwelike Eumenides/welckē loopen
dwalen doer die ganse werlt/wrekē al
le meneedicheyt. Den sesten dach/betey
kent den vrouwē eenē droeuighen ghe-
boertenis/dē mans personē weder om
geluckich/eñ daer om veel mans geboer
ten/in den seluē ter werlt comen. In de-
sen is het oock betamelick te snijden die

scapen eñ bocxkens. Op den achtē dach
snijdē wi dē stier/eñ lubbē die soch/eñ is
ooc goet om te plantē. Dē.ix. brengt ter
werlt mans persoonē/ofte vrouwē van
goedē gheluc. Den.x. dach is geluckich
de mās gheboertē. Den.xi. dach is goet
om te snijdē die wijngaerden/eñ die sicht
te slaen in dz coorn. Die.xiij. is seer goet
den planten/eñ te werpē dat saet in die
aerde. Den.xiiij. dach is seer geluckich/
vrouws geboertē. ¶ Eñ Vergili⁹ weder
om vā die naturē der planetē. Eñ op dz
wi dese moghē werē eñ v̄staen wt seker
teikenē/te wetē hitten eñ reghē/eñ win
den/welckē die coude bi brengē. God de
vader/heeft dat also gheordineert/wat
die maen ter maent te voorē beteykenē
sal. Die son opgaēde eñ ondgaende/sal
v teykenē geuen/seeker teikenē sullē die
son achteruolgē. Wie sal daer horē dat
die son sal yet valschelic te voorē beteke
nē: Eñ si v̄maent mi ooc dicwil/dz daer
anstaēde zijn blinde turbaciē/eñ bedroch
eñ openbaer oorlogē beginnē hē te ver-
heffen. Salich eñ geluckich is hi/de we
ten kā die sake vā alle dinghē/eñ van al
le vrees/eñ die voorschickinghe/welcke
nz oft verbedē oft geschuwt mach wor-
den/heeft onder die voet daer neder ge-
worpen. Die corthept des briefs en laet
nz toe/hier bi te seggē/al dat ic hier wel
bi brenghē mochte wt die poetē eñ scrij
uers vā historiē/in prijs eñ eer vā die A-
strologi. ¶ Wat dinc mach daer saliger
wesen dā becōmert te zijn in allsodanige/
dā ganstelic gestelt te zijn in die/eñ dese te
doersien: Weder ō/hoe is hi de alre ellē
dichste mensch/die tot desen nz getogē en
wort: Ic en kā niet merckē/wat dz hert
scheelt vā de stōme beestē/dz nz instruee
ret en is mz de philosophi. Die geē welc
die philosophi heeft/begeert ond die ster
rē/die deelē der rijckē/eñ die gāsse aerdt
mit haer gout. Nu ist sake dz ghi mi vra
get/mijn doerluchtige vorst/waer ō dz de
se boeckē/wilde di eñ dijn libry wordē ge-
cōmendeert te zijn. Indē eerstē/dits de sa
ke geweest/dz die Astrologi is eē conste/
welcke weerdich is/de om veel sakē wil
sal di gecōmēdeert wordē. Daer na/wāt
ghi de oppste prins zijt eñ vorst/eñ daer
by geleert/dz ghi dit werc v eerprijselic-
hz eñ eer wilt geuē. Te werē goede din-
gē en sullē nz wordē gepresen dā doer de
alre bestē/ooc eē eerlike titel behoort mē
voor te stellē dinghen welckē vā natuer
sinnerlic zijn. Tē lestē/op/so wāneer si siet
dit werc in zijn ghescreuē dijnē vorstelikē
naem/dz die hondē/die valsche besculdi
gers vā die Astrologi/eñ ooc als een lief
hebber des cōst/mogē eens ophoudē vā
blaffen/oft te minstē/lediger te handelē
Ist sake/dat dese v smakē welckē wi nu
coudelic eñ slappelic nau geproeft eñ ge
roert hebbē/so willē wi arbeidē ō wt te
geuē/welc pfect zijn. Dā si zijn so onpfect al
ste zijn/eñ oock veel geweest zijn/de dese self
de geroert hebbē/nochtās en twijfel ic
nz/oft ic heb allso veel daer in gedaen/dz
ōs neersticheyt daer in doersiē mach wor-
dē/op dz ic mach swijgē/als dz te vorē on
bekēt is geweest of nz geopēbaert. Noch
tās het valt so dz valt/ōse arbeit sal dinē
naē al wat prijs eñ eer bi brengē. Wāt
het si sake/of het te pinē weert is/so ist v
glori/ghi de mi dese vrucht wtghedruct
hebt/of/dz het werc self groot verdiert
sal wordē/nochtās ghi coēt mi mit prijs
eñ mz eer/welckē ooc gedacht hebt/dz die
crancke gāsselic arbeidē. ¶ Blijft gesont
mijn mecenas wel te recht dz meeste deel
ons faem/eē colōme d biscopē/eñ eer eñ
cieragie d vorstē/eē v̄cieringe vā duits
lāt. Gegeuē in die stadt vā Zerijhe [illegible]

¶ Prologe oft Voorreden in die Chiromanci/ Physiognomi/ eñ Astrologi naturael/ Bi den ouersetter. rc.

Die oude heidenẽ/ welc
ke noch plomp warẽ
eñ onveruaren/ ende
daer by oock slecht eñ
simpel/ pleghẽ denge
nẽ/ welc enych profijt
eñ ghemack den menschen bi brocht/ te
eeren voor een god/ eñ dat daerom eens
deels/ want het haer onverstandelheit
eñ plomphept scheen te wesen een god-
telijke vont/ bouen der menschen vnuft
hept/ eens deels/ want (nā haer gemeȳ
sproken woort) den eenen mensch hoort
den anderẽ te zȳ een god/ dat is/ dat nie-
mãt gheboorẽ en waer tot zȳ selfs ꝓfijt
alleen/ mer ooc/ om den anderẽ behulpe
lick te zijn/ bisonder zȳ vriendẽ/ maghẽ/
eñ zijn landt. ¶ Hier doer quamt/ dat si
vant beghinsel af (te weten na dat ver-
loop dier tijden/ in welc Babel vernielt
bleef/ doer die verstooringhen der tale)
haer wterste naersticheit dedẽ om wat
bi te brenghen/ ende dat voort te leeren/
waer wt si godtelijcke eer/ vercrijghen
mochten. ¶ Bacchus in Egipten ver-
creech godtelicke aenbedinghe/ om dat
hy die van Egipten leerden/ dien wijn-
gaert planten/ ende daer om gheheetẽ
is metter tijt/ die god vã die wijn/ eñ mꝫ
ghemeen consent vã alle landẽ voor een
god geeert is ¶ Ceres (gelijc die Griec-
ken mit gemeẽre mont seggen eñ belij-
en) wees die vã Sicilien/ de manier vã
dat coorn te saepẽ/ om te bewarẽ/ eñ we
der om te saepen/ waer om si een godin
gehadt wort vã dat kooren ¶ Saturnꝰ
heimelic wesende in Italien/ leerdẽ Ja-
num hoe eñ op wat manier men dat co
ren meepen soude/ eñ die wijn perssen/
(ghelijckerwijs somighe oude scriuers
seggen) waer om hem godtelicke eeren
bewesen zȳ ¶ Naden mael dat Jupiter
vijf repse die eerde om gherepst hadde/
eñ den menschen ghegheuẽ had eñ ghe
stalt goede manierẽ/ rechtẽ/ eñ veel pro-
fijten/ om zijn godtelicke wijsheit/ welc-
ken scheen een menschelike verstant te
bouen gaen/ is wordẽ gheeert voor den
opperstẽ godt ¶ Neptunꝰ vã Saturno
eñ Rhee gheborẽ/ om dat hi gheuonden
had/ scheep varinghe/ eñ dorste eerst be-
staen mit schepẽ doer die zee te seylen/ so
hebben die ydel menschen hem beghin
nen aen te beden als in wiens beschar-
menisse ende macht/ die gheheele wilde
zee soude wesen/ ende omme dat hy ooc
alder eersten vandt eenen vont om die
paerden te temmen/ soe hieten hem die
Griecken/ Neptunum den repsiger/ eñ
die zee Neptunũ ¶ Eñ op dꝫ Pluto ooc
yet profijts soude bi brenghen/ eñ godte
lijcke eere mochte vanghen/ stelden in

die pomposeri van wtuaerdē ēn die do
den te begrauen/ ēn liet hem duncken/
datmen den doden behoordē op te rech-
ten groote costelijcke grauen/ēn ander
groote feesten. Welcke was die sake/dz
die menschen gheloofdē/dat Pluto een
god waer/ēn domineerde ouer die din-
ghen/welckē onder der aerdē zijn ēn in
der hellen. Wat wil ick veel hier bi brē-
ghen/Martem/Venerem/Palladem/
Mercurium/Junonem/Tethim/ēn al
die anderē welckē sonder ghetal by na
zijn/so dat haer den hemel/hoe groot dz
si is/nauwelic en soude moghē ontfan-
gen. Mer waer wil dit heen/mocht ye
mant segghen? Onder alle profijtelike
dinghen/welcken vā hantwerck of mz
cloecken verstant ēn vernuftegheesten
konnen vinden/ēn perfectelijckē bescri
uen ēn alsoe voort leeren/so en zijn daer
gheen also seer van noot/ofte ooc profij-
telick/als die consten/doer welcken mē
mach behouden ghesontheyt des licha
mes/doer welcken mē mach sien wt de
leden/ēn teykenen des lichaems/waer
toe een mensch ghestelt/ēn geneycht is/
item doer welckē men mach weten wt
seekere trecken ēn linien/wat ons aen-
staende is/ēn ghebueren sal. Welcke cō
sten na den Griecken ghenoemt wordē
Chiromancia/Phisiognomia/Astrolo
gia naturalis. Want alle andere con-
sten/wtwendich ende inwendich/oft si
brenghen alleen ghenuechte bi/dat her
te/dat daer voort niemants meer profi
tes ofte ghenuechts af en crijcht/oft(ge-
lijck wtwendighe constē/mit der hant)
alleen de ooghē voeden/ēn die alleē spij-
sen ēn genuecht aen doen/welcken ver-
sadet zijn/na den mael als si die eens ghe
sien hebben. Dese consten/veruueghē
inwendich dat herte ēn wtwendich de
ooghē/ēn doen daer bi/alle beyde meni
gherley profijt. Gelijckewijs Homeri
ēn Vergilij poeses van die natuer zijn/
datsi duysentmael ouerghelesen zijnde
nēmermeer den leser en versaden/mer
altijts v int herte bringhen dat ghi ver
wonderen moet. Also zijn dese constē/in
welcken hoe ghi langher v oeffent/hoe
ghy daer meer in sult vinden/welcken
v bewijsen sal om dieper in die selfde in
te treden/om naerstigher de consten te
doerleeren. Daer om wat prijs ēn eer
verdienē die scriuers van deser constē?
Ēn op datmen mach pleyn ēn plompe-
lijck verstaen/hoe dat dese drie consten/
hanghende aen een als een ketten/also
dat die een sonder die ander onperfecte
like gheleert wort/niet alleen een hoop
ēn een zee vol profijts/den menschē aen-
voeren/mer ooc veel andere consten vā
noden zijn/ēn alle menschen ghenuech-
lick om te weten/so wil ic bisonder niet
ghemeen van die Chiromantie ēn phi
siognomie sonder eenyghe distinctie oft
onderschept voorredenē/ ēn dat daer ō
dat si malcander so na zijn/dat die eene
nauwelijck sonder die andere ghetrac-
teert mach worden/hoe wel nochtans
dat onder die selfde/wat onderscheit is
dan dat welck seer weynich si. Welcke
alle beyde absolueert/ēn perfect maect
die Astrologie naturael/welckē wi doē
blijken sullen mit corte redenen/int lest
Daer om soe wie alle vrije consten myt
ganser herten lief hebben/stellen haer
herte na mijn woorden/om dat ghi ver
staen moecht/dat hier in dyt boeck niet
getracteert en wort/vā den esels schim
(ghelijckē het een ghemeen byspraec is)
mer van alsodanighen consten/welckē
aenghaen die meesten ēn die minsten.
¶ Ēn inden eersten moet men weten

wat die namem properlick beteykenẽ/ op dat wi niet wt den wech en dwalen als wy niet met alder naersticheyt ghe stelt hebben haer eyghentlijcke beteykenisse/van welcken alle die cracht des voorredens aen hangt. Chiromancia is een griecx vocabel/ende beteykent in duytsch/wichelinghe eñ wetenscap wt die linien/welcken mẽ sien mach in die hant/ wat der menschen complexie is/ wat gheluck hem ghebueren sal/hoe hi van leuen si/ende ghesteltenis van iarẽ ende dat door accoordelijke ouer een comen/ende teyken van god natuerlijckẽ ingheprent. Ghelijckerwijs Hydromãcia/waersegginghe/wt den water/Pyromantia/wichelinghe doer dat vuer/ Axinomantia/ wt bijlen ende helbaerden. Lecanomantia/welcken gheschiet doer beckenen. Neciomantia/doer aenroepinge van doode menschen. Catoptromantia/wichelinghe wt spiegelen/ eñ dier ghelijcken noch veel meer/welcken alte samen zijn specien van Magie. Physiognomia/ beteykennenis van eens menschẽ natuere/wt aenscouwen oft aenmerckinghe eñ besieninghe der deelen des gheheelen lichaems/te wetẽ armen/beenen/borsten/schouderẽ/hals hooft/ooren/ voorhooft/ ooghen/ noese/ mont/kin/lancheyt/oft cortheyt/dickte/ dunte des gheheelen lichaems/wat die gestaltenissen zijn des lichaems eñ siels wat fortuyn/na dat hi heeft tot een planeet/oft die Maen/of Mercurium/oft Venerem/of die Son/oft Martem/oft Jouem/oft Saturnum/welcken declareert terstont/eñ puntelijke wtrecht de Astrologi naturael. Welcken si diffinieren te wesen/ een perfecte verwillinge des natuerlijcke philosophijs/een const waer doer men toecomende dinghẽ te vooren weet/ende die secreten des naturen den menschen oopenbaert/soet seggen/als de wille des heren doer een prophecie/ende dat doer oprechtinghe der twalef huysen/eñ kennisse van den heere zijnre horoscoop/dat is: des wts van yemans geboortenis. Ende dese Astrologia naturael cruepel leyt eñ manck/ ten si saeck dat si gheholpen wordt van die Chiromancie ende Physiognomi. Dese twee/vinde ick onder alle consten gheweest te zijn by nae die oudtsten/ende zijn in grooter weerden ghehouden van allen scrijuers/ende dat aldaer omme/dat si aenmercten ende doersaghẽ/ dat wt haer menigherley profijt quam alle den anderen consten. Si zijn eerste gheuonden van die van Egipten/ ofte ghelijcken sommighe anderen haer laten duncken/van die van Assirien/welcken haer seluen oock toe scriuen die vindinghe van die Astrologi. Daer na zijn si in eeren ghehouden van den Grieckẽ ende puntelicker ghestoffeert/welcken noch onbeschaeft waren/gelijckerwijs als in allen consten ende ambachten ghemeeynlijcke pleecht te gheschieden/ tot welcken altoos wat toe wordt gheuonden/ende hoe langher/hoe volmaecter. Ten lesten/so zijn dese consten ouergheuoert tot den Romeynen/ende van die so naerstelick ghebout/dat veel heerlijcker mannen hebbẽ haer niet laten verdrieten/daer heele boecken af te scrijuẽ/ als wi segghen sullen op haer plaetse. Daer om ghelijckerwijs iudiceringhe ofte oordelinghe van die Chiromancia hangt wt seeker trecken ofte linien des hants/in welcken hun die natuer ende complexie des menschen wt drijft ende hem seluen toont/alsoe hanghet die oordelinghe des Physiognomijs wt trec-

ken/ linien/ ende gheheelen deelen des qualiteyts/ende quantiteyts des licha mes/alsoseer dat het lichaem is een bel de des hartes ende siels/ia dat die won derlijcke nature e des onstarflijcke siels ende verstandts/in hem seluen wtstort ende doerslaet/ ende op dat ick dat per fectelijcker mach segghen) prentet ende druckt in die butenste superficie des lic haems. Ghelijckerwijs blijschap/droe fenisse/vreese ende andere affectien des harts hem seluen wt gheuen/niet alle ne in dat aenschijn/ maer oock in allen de lidtmaten des lichaems also/dat mē van buyten mach iudiceren ende oorde len/van dat herte van eenē mensche/ al swijcht hi nochtans/dier ghelijcken/he met die wonderlijcke verborghentheyt des natuers haer seluen gheheel/ ende haer complexi/haer toegheneygenheit haer disposicie ghescheldert in dat wt wendighe lichaem. Dese conste besich de hier voormaels Pythagoras/eē vin der des Italiaensche Phylosophi/doer welcke hi aenmercte die ionghe ghesel len haer verstant/haer manieren/haer natueren/ ende dat wt die trecken des aenschijn/des monts/ten lesten des ghe heelen lichaems/ende daer wt iudiceer den hi/soe wie bequaem waer worden te ontfanghen/om worden met goeden ende liberael consten geinstitueert. So crates/welcken alleē die alre wijste ge oordelt wordē van Apolline/welcke een stantachtich man was vā natueren eñ oock onuerwinnelic vā geuoelen/welc kē pleecht te seggē/dat het opperst goet eñ dat principael was wijsh/eñ eē prin cipael quaet onwetenscap. Itē dat rijc dom eñ edeldō in sich selfs gheē eerbaer heit en had. Dat den ghenen alre naest quaē bi god/de dat alre minst behoefdē

Dese pleech te seggē/dat hi eē dinc wist/ dat was/dat hi niet en wist. Dese So crates vraechde Zopyrum een geleert man vā deser const/wat hi vā hē geuoel de/eñ seggen zijn geuoelen vā hē/alleē wt de Physiognomie. Doen ātwoorde Zo pyrus/dz alle die teykenē/treckē/linien des aenschijns eñ lichaems/cōsenteerde eēdrachtelic/dz hi waer die meeste boef eñ schellē/eñ daer bi die ōcupste/welckē onder die son mochte zijn. Dat welckē so mige horende van zijn discipulen/bestraf ten Zopyrū/als die als een schellē gelo ghen had valschelic. Doen antwoorde Socrates/dat al die dinghē/welckē hē ghesept warē van Zoppro/natuerlikē in hē gheboren warē/eñ dat hi wel had gheoordelt/mer dat hi self die gebreken zijns natuers/ghecorrigeert had eñ ge brokē met cracht/met die hulp eñ bystā de des redens. Waer doer de wijse Phi losooph te kennē woude geuen/hoe dat gheen ghebrec so groot in een mensche like natuer hanghē mach/oft het mach met die ghewoente/mit grotē arbeyt/ mz vernufticheit metter tijt wordē wt gheropt. Weder om/gheen also goeden eñ edelen natuere/oft si mach bedoruen worden doer ꝯuersacie vā bedoruen mē schen/doer quade institucie van quade meesterē. Leonides des grooten Alexā ders meester leerden hē/eñ vergaf hem mit sommige ghebrekē/welcke van die kinderlijke institucie of hē na volchden eñ aen hinghē/ooc doen hi een sterck eñ groot vorst gewordē was. Hier wt heb ben die gheleerde scriuers van alle bey der talen/griecsche eñ latijnsche/een ye gelic deel bina des lichaems/haer craf te/haer natuer/haer officien toe gescre uē/welcken simpelic wordē ghenomen/ voor enige ingheboertelic duecht of ge

breck des natuers/also dat wt dieselfde
deelen int latijn eñ griecx/veel suuerlij-
ke bi spraken ghemaect zijn. Ja dat meer
is/dat wt verschepden couden natuer/
vschepdē lanscappē ingeborē gebrec oft
duechde/iudicien oft oordelinge wordē
wt gheepst. Dan bisonder die scrijuers
van natuerlicke dinghē/eerst die dispo-
sicien eñ affectē des geheele natuers set
tē in de bouēste ingewentē/welckē elck
haer officie hebbē/ te werē in dat herte
dz gheheel leuē eñ bisonđ stoutichz eñ v
sochtheit eñ ooc vstandt/in die milt/dat
lachen/in die gal/die toornichz/in die lō-
ghe/drijsticheit eñ houerdie. Dat breyn
voor gesonthz van sinnen/eñ alsoe voort
¶ Hier ghelickē aenghaende die Physio
gnomie/van buyten so wordt die mont
ghenoomen voor onwetenthept/eñ on
schamelhept/die ooren voor scharpe oor
delinghe/die tonghe voor snappichept/
die noese simpelic voor bespottinge/die
wijnbrauwen voor houerdi/die scrom-
pē voor droeuichept/dat voorhooft voor
scaemte/die binnēste gaten van die noe
se/voor scharp oordelinge/ eñ also voort
van lidt bi na tot lidt. ¶ Item die lancte/
eñ die corthept/breethept des lichaems
eñ die leden des geheelen lichaems/die
verwe wt welcken altemael de ghehee
le const van Physiognomie ghenomen
is/alsoe dat oock sommighe leden haer
werck ghetoghen worden eñ ouerghe-
set tot dat herte ende binnenste sinnen/
ghelijckerwijs/ruyrken vernemen/eñ
seer cloeckeliken den ghenē die betrapt
is weten/den roeck voor suspici/stinckē
voor nijshaghen/winckē met die oogē/
doer die vinger sien/die naghelē te kna
gen/ende dat hooft te clouwen/voor die
pelijck yet fanteseren eñ ouerlegghen/
toewinckē/voor consentierē. Vā welckē

men daer ses dusent mocht bi brengen/
waert vā node. Alle cōsten halē hier wt
dat haer sonderlinghe te profijt coemt.
Als die poeten enighe inghebooren na
tuer willen bedectelickē te kennen ghe
uen/so bescriuen si den seluen van buy-
ten na die consten van Physiognomie.
Haer Homerus alsoe niet te werck in
die descripci so van andere crijsluyden/
eñ vromen vorsten/ende bisonder/als
hy Thersitem beschrijft: in dat ander-
de boeck Iliados: daer hy vertelt/den
oploop ende rumoer des ghemeynen
heyrs loopende na die schiepen om nae
huys te trecken/ die poete segghende.
Thersites had alleen veel snaps/welck
in zijn herte veel dinghen wiste onuer-
ciert/maer dat te vergheefs/ ende door
mistandt te kibbelen ende te kijuen/mz
den coninghen. Daer en bouen/dat in
hem den Griecken scheen te zijn waer-
dich om te lacchen. Dat alder leelicste
dier van een man was voor Troyen ge
comen. ¶ Hy was scheelu/cruepel met
de een voet/eyndhe vā schouderen/ghe
dronghen in die borste/die pan van dat
hooft was bouen scharp/seer weynich
haprs op dat hooft/ welcken oock daer
by wt viel. ¶ Welcke beschrijuinge als
ghy/wel doene by naerstelickē doersiet
beteykent een quaet onbeleeft/ onscha-
mel eñ een snappich rabaut. ¶ Hier ghe
lijcken op eē ander plaets/van Tydeus
welcken hy beschrijft een cleyn man vā
statuere zijn gheweest/maer strijdtbae
re ende vroom ten oorloghe. Vergilius
en gheeft anders niet te kennen in Da-
rete ende Entello/van welcken. Daer
was een lanck op gheschoten een ionck
man/ Entellus weder omme cort/neer
ghevallen van ouderdom/welcker be-
hoorden meer te dencken om te steruen

dan om te kempen/ nochtans verwan hi Daretem/so dat hy voor doot wt dat perck ghedraghen worden. Meent ghi dat die poete dat schrijft te vergheefs?

Die Phpsiognomie heeft (nae dat ghemepne ghesprooken woort) lanck man gheen man/ lanck man bloep man. Ende van dese zijnder daer alsoe veele/ dat si Fabro Narbonensi/ ghenoech te doen maecken souden/ om die alle te vertellē ende hier by te brenghen. Die Rhetoores/ onder alle haer reghelen/ inden welcken si bescrijuen een perfeckt ende volmaeckt oratoor/ inden welcken niet en ontbreecket/ willen dat die selfde/ die welcken opgheuoet wordt tot een toecoment/ volmaecket welsprekent man/ sal gheleert worden in allen consten/ oz daer niet eene en si/ ofte hy is daer inne veruaren/ alsoe dat hi moet wt iutwendighe consten plucken/ waer mede dat hy volmaeckt mach worden/ ende die conste des welsprekenthepts verciert/ nae dat exempel van eenen bijken welcken wt alderlep bloemkens suyckt/ dat haer voetsel si tot den honich. Ghelijcker wijs men schrijft Hippia Eleo/ welcken niet alleene wetenschap ende kennenisse en hadde van vrijen consten maer oock zijn selfs clederen/ ringhen/ schoen/ welcken hy behoefden/ met zijn selfs handen maeckten. Daer omme dese maiestept des welsprekenthepts also seer gheholpen wordt/ met die wtwendyghe conste Histrionica/ welcken die Phpsiognomie seer nae is/ ia die Phpsiognomie selue is/ dat sonder die selfde conste alle welsprekenthept lept sonder enighe crachte/ ende bi na ghanssel ijck niet en is. Histrionica is een wtwendighe conste om te kennen te gheuen ende toe conterfepten mit den aengesichte/ met die gesten ende manieren der handen/ met betamelicke ende properlicke buyghinghe der leden/ mit die manieren van bupten/ alle die ghestaltenisse/ alle die mepninghe des herten/ dat die ghene/ die aldusdanighen stommen personagie siet/ kan gheheelicken verstaen wt die manieren/ sonder enighe woorden/ wat zijne mepninghe is/ dat hi gheen woorden en begheert. Is het van nooden/ hi conterfept een man een vrouwe/ een maecht/ een knecht/ alle onderscepden der personen/ alle affectien van dronckaers/ van toornighe/ vā blijde/ van droeuighe/ ende voort alderlep beweechlijchept des hartes. Ende hier doer/ is den Oratooren dese konste profijtelickē/ in treflijcke saken/ ende capitael beschuldeginghe/ met die gesten ende manperen van bupten/ welcken met den woorden ouer een comen moeten/ om den rechter te buyghen tot ontfermhertichept/ te ontsteken tot thoornichept teghens die wederpartye. Het blijct mit die redenē ouer een te comen/ wilt ghy dat ick lachen sal/ ghi moet selues lachen/ wilt ghi dat ick schrepen sal so moet ghy seluer screpden/ dat is/ ghy moet selue/ alsoe ghestalt zijn van hertē (met welcken v manieren van bupten ouer een comen) als ghy wilt dat ick beroert ende beweghen sal worden ouermidts v woorden. Daer om scrijft Macrobius in dat derde boeck Saturnaliorum/ hoe dat Cicero die alder welsprekentste oratoor/ pleecht conuersacie ende groote vrientschappen te hebben met Esopo ende Roscio batement speelders/ op dat hi haer lupder dinghen mz zijnder vernuftichept mochte doet sien/ ende nae conterfepten/ waer in dat het van nooden was/ alsoe dat hy pleecht te

weddden mit Roscio/of hi een sentẽcie of sin vã woorden/dicwiler mpt vschepdẽ eñ ander egestẽ/soude konnen toonẽ/of dat hy self/een sin van woorden/dicwÿler soude konnẽ veranderen mit diuersche maneeren/ doer die oueruloedichz van woorden. ¶ Welcke moueerde Roscium/dat hy van die const een boeck heuet gheschreuen/in welcken hy die selfde const gheleerk bi de welsprekentheit ¶ Dese const ghebruycken die van Siracusen in Sicilien/doen si ouerweldicht ende verdruckt waeren van die tyranschap Gelonis ende Hieronis (ghelÿckerwÿs Hermogenes scrÿft) also dat si verbooden wordẽ te spreken een woort mit haer tonghe/soe hebben si malcanderen/haers herten meyninghen tekẽnẽ ghegeuen/ende een wÿl ghesproken met teykenen der handen/ende voeten ende met wencken van ooghẽ. Eñ by auontuer het hoort hier by/dat welcken Titus Liuius scrÿft van Tarquinio dẽ houaerdighen/welcken gheuraecht zÿ de doer een bode van sinen soon Sexto wat hi ghedaen wilde hebben/so en heuet hi niet gheantwoort/mer ghegaen spancieren in sinen hof/ende heeft met een roedeken bouen af gaen smÿten de hooftkens van dat mankopsaet. De bode weder om te Gabien gherepst/worden gevraecht van Sexto wat antwoorde hy brochte van zÿnen vader den Coninck. Hoe antwoorden die boode/ hoe dat hy niet een woort op die schriftẽ geantwoort en hadde/mer ghinck met eẽ roepken af smÿten die hoofden van dat mancopsaet. Waer wt verstont Sext? des conincks meyninghe/te weten/dat hi soude ghaen met den sweerde rechtẽ die opperstenvan Gabien. In een oratoor (sept Cicero in dat eerste boec vã dẽ Oratoor) moet zÿ die subtÿlheit van de dialectici/ sciencie der philosophen/ die woordẽ der poetẽ/de memorie des recht gheleerdẽ/die stem der ghenen die Tragedien spelen/die gestẽ eñ manierẽ van die ghenẽ die batementẽ ageren. Hier wt is gheuloept die const te tellen op de vingherẽ/welcke bewÿsselicken is dat hier voormaels in grooter eer geweest is. ¶ My lust van dese te treden/tot die wtwendighe ampten/ ende inden eersten met bewÿsselÿcke redenen bi brenghen dat die schilders/dat Physiognomi dat principael eñ meeste deel haers const/danck weten/alsoe dat die poeten met versen toonẽ ende legghẽ voor v ooghen so pleyn oft ghi dat saecht/dat selfde woort met verwe/ia met linien ghetoghen/min ofte meer/dan of dat leefde. ¶ Schilderi/is een swigende poesis/welcken die qualiteytẽ eñ gesteltenissen der sinnẽ van des menschẽ herte/ia de stem by na/mit haer vlichtinghen/schÿnselẽ schimmẽ/verhoeginghe/verheffinghe/verdiepinghe also trecken/als oft daer leuen in waer. Ghelÿck mẽ siet/eñ Plini? oock bescrÿft in dat .xv. boeck. Ite Valeri? maxim? eñ veel ander/dat Zeusis eñ Parrhasi? stredẽ om die prÿs vã die schilderi/vã welckẽ die een alsoe na dat leuen die druuen schilderde/ dat daer de voghelẽ quamẽ na vliegen/eñ in de speci eñ gedaente bedrogẽ wordẽ. Die anď brocht voort eẽ gordÿ in eẽ tauereel also natuerlÿcke getogẽ/dz die ander sloech zÿ hant in die tafel/õ die gordÿ af te slaẽ welckẽ opgenomẽ wort vandẽ genẽ die daer bi stondẽ myt groter genuecht eñ wellustẽ/seggẽde. Zeusis heeft de voghelẽ bedrogẽ/Parrhasi? dẽ meister. In de batementẽ vã Claudÿ dẽ Key/was een mirakel van schplderie/in welcken die

rauenen doer ghelijckenisse bedroghen wesende/vloeghen na die teghelen ghe maelt in een tauereel. Maer dese mochten yemants schijnē te zijn een weynich vreemt van die Phisiognomi/om dat si niet en roeren enighe menschē ledē. Ic sal hier by brenghen dat Appion scrijft

Daer was eē schilder Alexander geheeten/die welckē also rustich na dz leuē dē menschē conterfeytē/ datmē mocht wt die oordelinge des voorhoofts/de iaren des toecomēde ofte vleden starfdach te voren seggē. Door wat const weldaet? anders dā des Phisiognomie? De beelden eñ schilderye en conterfeytē anders niet/dā de vstanden der menschen/welc kē si wt die treckē van bouen in die superfici claerlic wijsen. Daer om eer die verwen ghebesicht worden in die pictuer/ en besichden die schilders anders nyet/ dan treckē ende linien (ghelijckerwijs Plinius bewijst) met welcken si also vele deden/ghelijc die heerlijcke schilders daer na ye costen doen met die verwen

Dat principael van die pictuere is/ die linien ende trecken/met welcken si toonen toornicheyt/vernuftheyt/blijscappen/vreese/hope/nijdicheyt/plompheit des verstandes/hoemoedicheit/ghiericheyt/ten lesten/ alsoe wat een mensche in zijnre herten heeft/dat doen si wt bliken in die Physiognomie. Welcken (op dat wi de vermaerde oude schilders nu mooghen laten drijuen) in onsen tijden die anderde Apelles/Albert Durer seere wonderlijcken ghetoont heeft. Zijn wercken zijn openbaer/ende worden in eeren ghehouden van alle constenaers Bi dē welcken ick oock stelle twee Parrhasios ende Zeusides/Johan Schorel ende Johan Mabuie/in die selde conste excellentst/ welcken in der Physiognomie niemant te bouen ghaen en mach. Hier bi hooren ooc die vermaerde beeldesnijders//wiens conste hangt aen die Physiognomie/ende oock sonder dien/ niet en is/dat welcke gheen rechtschaffen ende veruaren constenaer sal misseken/alsoe veer als hy zijn vijf sinnen by den anderen heeft. Ghelijcker wijs de schilders/beheltelijcke alle absolute phisiognomie/natuerlijcken conterfeyten donder/blixem/radien/vuer/weerlicht dat licht des daechs/ den opghanck ende onderghanck des sonnes/den daghe raet/berghen/dalen/steden ende landtschappen. Also/beeldsnijders den wtersten ancker van haerder const vestigen in die Physiognomie/ ghelijcker wijs oock die const/die welcke in latijn wort gheheeten Fusoria/dat is die conste om te ghieten/itē die const/gheheeten Plastica/welcken is wt cley na dat leuen cōstelijcken/ so watmen bedencken mach na conterfeyten. Ende alle dese voorschreuen consten stoenen alleene op die Physiognomi/sonder welcken haer cōste gheen conste en is. Phidias die excellentste die daer opt gheweest is/hadde den grooten Jouem also constelijckē ghesneden/ dat noyt constigher werck menschen hant ghemaeckt en had/ghevraecht wesende van eenen van zijnen vrienden/nae wat patroon/ eñ na wat Physiognomi/hy zijn herte gestelt hadde/doen hi Jouem/als oft hy leuendich in den hemel ghesceten hadde/met die leuendighe trecken ende linien na ghecōterfeyten/ende wt elpen sneet? Waer op hy antwoorden/dat hy ghebesighet hadde ende voor hem ghelept drie versen wt die Griecsche poete/die welcken aldus luyden. Jupiter knicten haer toe mit zijn swarte wijnbrauwē.

Zijn godtelijcke hayr gleet af van zijn hooft/ eñ dede beuen ende om weinden den gheheelen hemel met een weynck. Waer wt verstaen wordt/ dat Jupiter consenteerde/ ende doen woude als Techijs van hem hadde begheert. Mē siet in oude ghegoten munten/ hoe constich die physiognomie van die keyseren na ghecontersept zijn/ soe datmen daer wt mach mercken ende doersien/ hoe si van herten eñ van natueren gheweest zijn. Eerst beuinde ick/ dat die oudtste beeldsniders/ hebben haer goden/ in beelden also ghecontersept/ ghelijckerwijs een yeghelick van die selfde/ scheen van natueren te zijn. Daer na zijn si ghetreden van haer goden tot den menschen/ welcken si in steen/ in hout/ in metael na die leuendighe physiognomi contersepten niet alle man/ noch alle vrouwen/ maer die alleen/ welcken om een heerlijcke sake/ om een vroom feyt/ verdienden eenē eewighen naem/ doer wiens aenschouwen/ bedochten si die ghenen/ nae welcken die selfde ghecontersept waren/ eñ daer doer mochten werden verwecket om haer vroomicheden na te volghen. Welcken oorspronc eerst nam/ in Griecken landt/ in die heylighe wedspelen vā Olimpien. Onder alle die prijselijke cōsten/ als ic wel om sie/ en vinde ick gheē die also seer van nooden is/ als dese drie/ te weten Chiromancia/ Physiognomia/ Astrologia naturael. Gelijckerwijs ons lichaem ghevoet wordt/ ende wort onderhouden doer eeten eñ drincken/ also wort dat selfde lychaem onderhoudē ende ghesalueert van crancheden/ doer die medicijnen/ ouermidts hulp van desen. Maer ghelijckerwijs verschepden complexien zijn der menschen/ ende die selfde diuersche planeten hebben/ heerē haere gheboortenisse/ soe dat den eenen ghesontheyt bi brenct/ dat sal den anderen zijn claer fenijn/ also is alle die const des medicijns niet/ eñ te vergeefs/ ia eē periculoose const/ eñ veel moorden doet sonder die wetenschap des Physiognomi ende Astrologi naturael. (Want die Astrologie artificiael/ is van die geleerden ghedamneert eñ verdreuen) Daer om een die in de godtelijke const der medicijnen/ wil veruaren zijn/ de moet eerste myt alder naerstichept daer nae arbeyden/ kennenisse te hebbē van dese cōsten/ eñ van die sterren/ als ons Soran9 Ephesus leert/ seggende. Een medicijn die sal oock sien/ welcken wil beghinnē die const des medicijns/ eñ die kennisse des natuers/ dat hi niet doer dwalinge dat effect van enighen/ schadelick en si. Eñ daerom laet hem aenueerdē die leeringhe/ doer dat sacrament zijns eets/ vā Grammatica/ Rhetorica/ Arithmetica/ oock moet hi verstant hebben van die sterren/ dat hi mach weten/ der selfden opghanck eñ onderghanck/ die tijden des iaers/ want met de selfden/ worden onse lichamē verandert/ ende doer haer beweechenisse eñ passien worden die siecten in den menschen beweghen. Begheert hier Soranus in een medico perfecte sciencie van die Astrologi/ hoe veel te meer hoort hy te weten/ alle dat daer hoort tot die Astrologi ende Physiognomi/ aen welcken hangt die iudicie der natueren van alle crancheiden. Het eyndt ende het beghinsele der medicijnen is/ te weten wat planeete den crāckē heeft in zijn horoscoop/ in eē goede plaets oft in een quade/ eñ dat wt gestē eñ manierē Physiognomi/ als hi te voren weet zijn complexie. Eñ wt die kennisse des planeets mach hi mercken/

alle zijn andere condicien/ende daer na
tempereren/die medicijnen. Aenmerct
hier die dwaese ende gheckelijcke voor-
nemen der medicijnē/die doer aenscou-
wen des waters van eenē mensche/ter
stont vromelijcke pronuncieren/vā dat
oft dat ghebreck/ende sonder aenschou-
wen des siecke mensch/ met den eenen
weghe ingheuen medicinen/met welc
ken si eer den crancken vergheuen/dan
si ghesont maken. ¶ Hippocrates die
wil als dat die medicinen sullen weten
die voorleden dinghen/die teghenwoor
dyghe mercken/ toecomende dinghen
te vooren segghen. ¶ Die onse conste
wil leeren (sept Soranus) perfectelick/
die moet weten die natueren van allen
lichamen/ende verstaen alle dinghen.
Moet hi dat voorleden is weten/eñ dat
toecomende is te vooren segghen/ ende
die ingheboren natueren der lichamen
doer sien/dat welckē nyet gheschien en
mach sonder die Astrologie ende Phy-
siognomie/waer bliuen dan onse Me-
dicijnen? welcken stoutelicken/derren dē
mensch fenijnt in gheuen voor remedi/
ende dat wt besien des waters. ¶ Hip
pocrates ende veel anderen oude medi-
ci/volchden die const des medicijns/die
welcken rationalis heet/dat is/welcke
hangt aen die reden ende opinie/welc-
ken lange daer na Galenus approbeer
den/mer terstont tooch die gheheel con
ste/tot die kennenisse der saken/tot we-
tenschap der teykenen/tot de diuersche
ghestaltenissen der complexien/tot die
qualiteyten van alle dinghen/dats/tot
die Physiognomie ende Astrologie na
turael. ¶ Die Empirici/belijden self
het principael des medicijns te zijn/ken
nenisse der complexien/wt die Physio-
gnomi ende Astrologi/na welcken/ghe
tempert wordt oft starck oft slap al ha-
re medicijnen. ¶ Dese consten hebbē
die ouden hier voormaels in alsoe groo
ten reuerencie/ende eerwaerdich: ghe
hadt/so dat by na niemant gheleert en
was gherekent sonder wetenscap van
die. ¶ Josephus/Dicearchus/Eusebi
us/ende veel meer andere/ scrijuen dat
Abraham/dat Moyses gheweest zijn ge
leerde Astrologijns. ¶ En sept Joseph
niet in Genesi tot zijn broeders/en wee
tet ghi niet dat daer niemant en is mȳ
re ghelijck in die const om te wichelen?
dat is in die Physiognomie? ¶ Dese A
strologia is gheuonden van heerlijcke
mannen ende verlicht/ende heeft bison
der ghehadt die daer van gheschreuen
hebbē/Eudoxum/Alchimdum/Dami-
geronta/Apollonium/Johan van lich-
tenberch/ende veele meer andere/daer
omme/dat si vol is van diepe misteriē/
wt welcken men mercken mach eñ ver
staen die wonderlijcke dinghen des he-
ren/ doer welcken dat menschen harte
verwecket wordt eñ ontsteken/ tot die
liefte gods/ende opghetoghen in contē
placi der wonderlijcke wercken van dē
oppersten constenaere. ¶ Wt die verbor
ghen dinghen der natueren/ leertmen
eerst kennen die wonderlike grootheit
gods/bisonder als wi duen aenscouwē
met naersticheyt al dat hy gheschapen
heeft/vol te zijne van wonderlijcke din-
ghen. ¶ Hoe soude men yemant met re-
denen eñ met argumentē connen wijs
maken/dat in der menschen handē trec
ken ende teykenen ghedruct zijn/wten
welcken men (so te segghen) die verbor-
ghentheyt des natuers/verstaen mach
toecomende fortuyn te vooren prophe-
teren/gheluck ende ongheluck te merc-
ken/die menschen gheboren natuer we

ten/die manier des doots sekerlickē te
voren sien/welcken ick proberen moch-
te/met warachtighe exempelen. ¶ Ghe
lijckerwijs die Astrologia den dach/ia
dat meer is/die ure by na v seggen sal/
te voren. Welcken ghebuerdē Julio Ce
sari/die te voorē gewaerschuwt wordē
van een Astrologijn/dat hi in perikel zijs
levēs soude zijn/op den eerstē dach vā een
van die maenden/wecker woort Cesar
op nam mit iock eñ boerten. Op dien
dach welcken vandē Astrologijn genoe
met was/siet den dach/sprack hi. Waer
op soe antwoorden den Astrologijn/dat
het alsoe waer/ maer dat hy noch nyet
ten eynde ende voorby ghepasseeret en
was/ op welcken dach Cesar van den
raetsheeren doersteken wordt. ¶ Vā
die Chiromancie hebben boecken ghe-
schreuen veel oude scrijuers/Galenus/
Rasis/Copprus/ Auicenna/ Pharao-
tes/Alpharabius/Ptolomeus/ Aristo-
teles/ Palemon/Constantinus/Aphri-
canus/ Pythagoras/ Hermes/ Julia-
nus/ende noch veel meer andere. Van
die nieuwen scrijuers/die welcke in cor
ten iaren in floere gheweest zijn/ gelijc
Andreas coruus/Petrus Apponensis/
Michael Sauonarola/ Michael Sco-
tus/Tricasius Mantuanus/ Aelbert9
Teutonicus/ende noch so de daer meer
zijn/ende onse Johannes de Indagine/
welcken dese voorschreuen conste alsoe
pleyn ende perfectelikē tracteert/dat
hy met den ouden om die prijs ende eer
wedden mach/welcken also wel verdie
net heeft mijt dese zijnen arbeyt op dat
leuen der menschen/ dat alle Chrysten-
lijcken broederen hem tot den hemelen
toe mijt ghemeeinder eendrachticheyt
ende goetwillicheyt byllicx mooghen
verheffen. ¶ Die eerste duechde ende

prijs in scrijuen is pleynheyt/daer nae
datmen die selfde const leuert sonder ve
le omloopen/alsoe cort ghelijcken dz het
moghelickē si. ¶ Laet ick voor v als ghe
scholden zijn/is het saecke dat hy die vo
reghenoemde duechden alle beide niet
properlijcken ghehouden en heuet also
prijselijck/ als yemandt voor hem heeft
ghedaen. ¶ Wy lesen dicwijls referey-
nen/fabellen/ende die selfde verwonde-
ren wy/welcken anders niet bi en bren
ghen dan ydelheydē/ende nyet anders
en doen/dan die ooren en schrapen/mit
dat ghelupt van woorden/wt den welc
ken gheen profijt eñ nutticheit en druy
pet/ ia dicwijls een fonteyne ende oor-
spronck zijn van alle boeuerie ende on-
nutticheyt/ die veer af behooren te we-
sen/dat een Christen mensche soude dēc
ken/ ick laet staen alsulckes te lesen/ ick
swijghe gheestelijcke persoonen. ¶ Hoe
veele te meer sullen alle verstandel luy-
den naerstelijcken arbeyden/om te we-
ten/ende te lesen dese consten/ouermits
welcken/si haer ghesontheyt bi een mo
ghen houden. Item om te wetene tot
wat siecten dat si meest gheneycht zijn/
doer dese const/ zijnen naesten behulpe-
lick te zijn/ende mach sekerlic weten op
wat maent yet goet om doen is/ ende
noch veel meer andere/welcke by bren-
ghen een zee vol profijten/ende daer by
van noode zijn/ende oock niet min ghe-
nuechts voor haer en brenghen/dat hy
nemmermeer in dit boeck versaedt en
sal moghen worden van lesen. Welcke
selfde een yeghelick leser sal segghen/al
so wanneer hy daer eenen smaeck inne
begrepen ende vercreghen heeft. Men
sal nyet hooren noch oock ghelouen die
guychelaers/ die welcken verwerpen
eñ dammerē dese konsten/seggende dat

si onseker zijn/daer om/dat die scriuers dicwil teghens malcander lopen/ ende gheuoelen dicwijl contrari malcander als recht oft daer enighe const waer/in welcken die scrijuers in alle dinghen accordeerden/welckē ick contrarie bewijsen mocht/soude dat niet te lanck vallē. Dese haer opinien/want si gerefuteert wordt claerlick/van veel doctoren/ also laet ick mi duncken niet te pijnē weert te zijn/veel onuerwinnelicke argumenten teghens haer hier op te brenghen.·

Leest met oprechter herten Joannē Jndagine/ende houdt bi v/uwe geuoelen/ter tijt toe/dat ghi hem met teghenwoordighe sinnen hebt door ghelesen/ende wel verstaen/eñ zijn woordē wel ghewicht/dan iudiceert reynlick. Want het onwetende luyden werc is/wt te spreken enighe geuoelen/ eer mē kennenisse vander saken heuet.·.

Chiromantia.

Hier beghint dat eerste boeck vā die Chiromanci.

Dat eerste Capittel/van de distinctie des hands.

Je Grieckē heetē Chiromantiā/ eñ wichelinghe ofte een radinge/welcken men kan verstaen wt die besieninge des hands. Die alder oudtste ghebruikinge des vocabels gheeft te kēnen/dat die const lange/een bi den oudē hier voormaels gheweest si. Daer om willende bescrijuē des selfden aenmerckinghe eñ waerneminge/so laet ick mi duncken alder eerst van noden te zijn/die hant des menschē te bescrijuen/eñ haer deelē te beteykenē/op dat daer na alsoe veel te lichtelicker sullen moghē werdē verstaen de dinghē/welcken wi van de hantlike prophetie(op dat ic so nu mach segghē)ghebieden sullen. Eñ die binnēste pleynheyt des wtghespreyde hants Manus passa.
(also wil wi die hieten/de wtgherect eñ plat gheleit is)heet die palm. Jn wiens Palma.
middel gelaten wat hols/wort vola genoemt. Vola.
Daer wt vloeyen vijf vingherē van welckē die eerste/welckē die grootste eñ de starckste is/heet pollex(den duym) Pollex.
om dat hi meer mach dan die anderen. Daer van coemt/pollicare/dat tot den duym hoort. Die naeste heet/index/dat is die wijser/om dat wy die selfde voort Index.
ghesteken besighen/als wi wat wijsen. Die daer voort na volcht/wort ghenoemt die middelste/om dat die onder de vijuē Medius.

die middelste is. En si wort oec ghenoemt
met eenen anderen name als / die medi
cus / want die medicijnen die selfde ghe
bruycken in beruchte plaetsen. Voort
oec Verpus / van dat veghē / mit welckē
vocabel daer na om de Joden te beruch
tighen / eñ voort so wie die also besighen
teykenen wi eñ bestraffen mit den vin-
gher / hietende haer verpos / ghelijcken
Juuenalis seyt / Niemandt die weghe
wijsen dan den ghenen die de selfde hey
lighe dinghen handelen / eñ te leydē tot
den ghesochten fonteyn alleeyn die ver
pos / dat is den besneden Joden. Noch
als wi yemandt versmaden / so steeken
wi ghemeynlicken wt / den middelsten
vingher. Daer om ist een ghemeyn by
spraeck ghewoorden / so wanneer wy ye-
mant versmaden / so werden wi geseyt
die middelste vingher den seluen te too-
nen. Na desen / die naeste nae die lesten /
Annularis. is annularis / dat is den vingherlinck /
welcken also ghenoemt is / om dat si plach
werden ghecroent mit eenen gouwen
rinck / ende bysonder / die aen die slincke
hant is. Waer van die reden die geleer-
den ghescreuen hebben / dat in ghesne-
den menschē lichamen beuonden is / eē
dun zeenken van den vingher streckē
tot dat herte van een mensch. Daer om
is behoorlicken gheschijnt te wesen den
ouderen / den selfden vingher myt eenē
rinck als mit een croone worden bewō
den / oft ten minsten om die natuer des
gouts / van welcken die medici segghen
dat dat herte ghesterct wort eñ groeyt.
Die minste eñ die leste van allen wordt
Auricu- ghehieten auricularis oft auriculari9 /
laris. dat is die oor vingher / om dat wi dē self
den pleghen te besighen als een oorscra
per / in die ooren te reynighen. Ende al-
dus langhe hebben wi ghesproken van

dē vingherē. Voort een gheslotē eñ een
tsamē gedructe hant / hietē wi een vuyst Pugni
als die vingherē te samē geweymelic zijn
Van welckē dat opperste omtrent den
duym is / eñ dat benedēste daer recht oo
uer. Daer om welcke deel / want als wē
enighē mensch slaet ofte smijt / wi daer
aen voeghē / is ghewoonlic vā de Chiro
mancia scrijuers wordē ghenoemt / die
smijtinghe des hants. Daer en bouen Percus
daer die hant aen den arm gheuoecht sio ma
wort / noemē wi / die voeghē des hants / nus.
oft / want als daer die hant benaut wor
det / eñ enger beghint wt te gaen / die re Restric
stricte hant. Daer na een yeghelic vin ta ma
ger heeft zijn hoeuelkē / welc ōheuē staē / nus.
na die wortelē der vingherē / eñ werdē
ghehietē van sommighē berghē / myt die
namē der planetē / welckē een yeghelij- Montes
ken gegheuē zijn. Bi welckē wort bi ge-
daen dat ōheuē vleys / welckē is / aen dz
benedenste des duyst / dat is / bi die smij-
tinge des hants. Daer om ist / dat al die
planetē hebbē eē plaets in die hant des
menschē. Waer wt ooc prophecieē ghe
merct werdē. Want dat hoeuelkē des
duyms / is Veneris / eñ wort gheteykēt
mit aldusdanighē teykē ♀. Hoe wel dz
het sommighe ander / anders heeft ghe Die ge
scheuē te zijn / mer wi en sullen tredē gee- tekense ō pla
sins van die onderē / welckē wi te voorē neten.
ghesept hebbē dat wi na willē volghen
die practijck sullen wij segghē hier nae /
op haer plaets. Daer omme den barch
des eerstē vinghers / dat is des wijsers /
is Jouis / ende heeft een teyken ♃ / des
middelsten / dat teyken Saturni hier
mede ♄ / den vingherlinck / dat teyken
Solis / welcken dit teyken te kennē ghe
uet ☉. Des oore vinghers / Mercuri-
us teyken / op aldusdanigher wijsen ☿
Mer welcke hoeuelkē is in die smijtin-

ghe des hants/dat heeft Luna in/welc-
ken wi scrijuē aldus ☽ . Nu wat plaet
se dat Mars in heeft/dat sullen wy een
weynich hier na segghen. ¶ Meer wy
sullen eerst beschrijuen die clouinghen
des hants/welcken die ouden snijdin-
ghen/maer in onser tijt linien hieten.
¶ Die bisonder ende principalen zijn dese
Die restrict/welcke staet/daer wy ghe-
sept hebben/waer die hant restricta is
ghehieten/ende deylt die hant van den
arm/want in den selfden is bynae ghe-
¶ Linea vite. voecht die linie des leuens oft des har-
ten/ welcken onder dat hoeuelken des
duyms/ ofte daer by/ ghelijckē als tus-
schen den duym ende den wijser wt co-
mende/clooft die hant/streckende tot de
restrict. ¶ In die selfde plaetse des hants
dat is aen dat hoeuelken des wijsers co
met een linie/ welcken dwers doer die
hant streckt/tot den hoeuel Luna/ende
wordet ghenoemt linea media natura
¶ Linea media naturalis. lis/ dat is die middelste natuerlijcke li-
nie. ¶ Ende dese twee alsoe beghinnen
de/ende verschepden loopende/beghin-
nen te maken een driekantich ghedaen
te. ¶ Welcken daer na die linie tabella
reghenoemt/so veer als si daer is (wāt
si in sommighen handen niet en oopen-
baert) ofte die linie des leuers (want
die selfde snijdinghe myt alle beyde na
men ghenoemt wordt) volmaecket/ op
dat het si ghelijc als dat benedenste des
driecants/ofte trianguli/ende beghint
omtrent die restrickt onder dat hoeuel
ken des duyms/ende loopet voorby die
middelste naturael linie/ tot den barch
Lune. ¶ Die spacie/dwelck besclooten is
¶ Triangulus Marti in dese linien/gheuen wy ende toeschrij
uen Marti/ende wy noemen die trian
gulum Martis/dat is te seggen/Mar-
tis driecant/met dit ghefigureerde tey

ken daer by ghescreuen ♂ . Daer is
¶ Linea mensalis. oock die linie Mensalis gheheeten/die
welcke beghinnende onder den oor vin
ghere/omtrent daer dat hoeuelken Iu
ue eyndt/loopt nae den wijser/ende he-
uet daer omme dien name/ om dat die
spacie/ tusschen dien ende tusschen den
middelsten naturael ghelaten/schijnet
te hebben een figuer en gedaente van
een tafel. ¶ Want die spaci wordt ghans
selijcken ghehieten/mensa manus/ dat
is die tafele des handts/oft daer omme
want dat vierkant/ maecket een vier-
cante tellupr. Daer en boouen wordt
die ghehieten/ die linie des fortuyns.
¶ Ende dit zijn by nae die principael li
nien ofte clouinghen des hants/na dē
welcken die ander cleyn/als tot de prin
cipael vergadert worden. ¶ Nu willen
wi die alte samen/als wy best moghen
ghaen beschrijuen/ ende alsoe veele als
ick mach wt die conste als van haer be-
teykenisse beduiden. ¶ Maer eerst ist
behoorlijcken laet ick my duncken/ dat
ick sal segghen van die linien/ welcken
haer toenaeme hebben/van die drie al-
der edelste ledē des lichaems/als te we-
ten van dat harte/ van dat breyn/ ende
voorts van die leuer. ¶ Daer omme/ghe
lijcker wijs also wat yet sonderlinghes
is in een mensch/ hanget aen die selfde
deilen der lichamen/also mach men yet
te vooren seggen/wt die drie snijdinghē
ofte linien/ van die weluaren ofte ver-
derffenissen des menschen/ende wat dz
hem ooc soude moghen ghebueren/bo-
uen nootshaluen. Welcken waer dat sa
ke nochtās dat het yemant schijnt cleyn te
zijn/en nzveel te pijnē weert/die laet we-
der om ghedachtich zijn dat de oude Pi
tagorici/hebben kommē radē en merckē
die manierē der menschē bysonder wt

¶ Socratis natuere.

die linien der menschen lichamen/ende
oock mede te voren ghesept dicwil/wat
yemant mocht ouercomen. Want wat
wordt daer gheseit van Socrate? welc
keinaden mael dat daer een beschreuē
ende ghecontercfept hadde wt zijn Phy
siognomie/ende had ghesept dat hy die
alder vertwijfelste van allen menschen
was/die daer leuen/ende ghansselijckē
van oncuysheydē de alder bedoruenste
welcken als hi daer om bestraffet wort
van zijn discipulen/als die boeslick ghe-
loeghen had. Soe antwoorden Socra-
tes/waer te zijn/dat al dese natuerlickē
in hem waren/mer dat hy die mistan
de ende quaetheyden des natuers had-
de ghecorrigeert mit die reghele des na
tuers. Gheuende daer mede te kennen
dat die dinghen welcken in ons zijn na
tuerlijcken/mooghen worden ghecasti-
geert oft verbetert/mit der ghewoente
ende dat alsoe te segghen/ een mensche
mach wederspannich zijn teghens zijn
selfs natuere ende voorstaltenisse. ¶ En
de Aristoteles een opperste der Peripa
tetiken sept/dat die hant des menschen
ghemaeckt is van de natuer/als een in
strument van allen instrumenten in dz
menschelike lichaem. Daer omme nae
den mael dat haer offici is/te dienen al-
le die deelen des menschen lichaems/en
de die cracht van allen leden in des mē-
schen gheboertenisse vergaderen/alsoe
is dat seere ghelijck dier waerheyt/dat
daer moghen ghesien werden in de hāt
sommighe teykenen des menschelijckē
qualiteyts/welcken si hieten Complex-
ie. Want alsodanighe proporcie is daer
onder alle die leden/ende alsoe comen si
alle ouer een. ¶ Wat segdy daer af/ dat
Plinius stantachtich sept/ dat in sinen
tijden die Chiromancie als doen in die
ghewoente was? ¶ Nochtans/meen ick
dat het my wel toebehoort te vermanē
hier en tusschen te vermanen/hoe veer
men den const toe gheuen sal/ende wat
men van anderes daer en bouen by halē
eñ doen moet/om dat niemant en meēt
dat in alsoe eynghe eynden/kennenisse
van also grooten dinck wordt besloten.
Ick laet mi dunckē dat het redelic si/dat
ick hier declareerde wat ic plach te doē
Alsoe dick als ick moet antwoorden ye-
mant die daer vraghende is/so besie ick
eerst die hant (ghelijckē dat pleech) mer
hier en tusschen daer bi ooc doersie ner-
stelick dat gheheel lichaem eñ al zijn li-
niamenten/voeghende die Physiogno
mie (ghelijcken si ghenoemt wordt/van
welcken wi tracterē sullen in dit naeste
boeck) bi die Chiromancie. Daer na/de
ure des gheboertenisse/oft maent) den
dach eñ iaer. Welcken bekant wesende/
so werp ick mijn herte tot die naturael
Astrology/van welckens redenē ick sal
tracteren in desen navolghenden boec-
kens. Daer om also meenende dat gee-
ne van al dese ghenoech si om te ātwoor
den den ghenen/ die daer af vraghende
zijn/is het sake/dat si bi haer seluen ghe
handelt wordē/eñ daer om kende ic my
seluen eer vermetelt/wae[illegible] dat sacke dz
ick gheringe antwoorde/d[illegible]n die ander
dwaes/waer dat sake dat [illegible] gheringhe
gheloofden. ¶ Daer omme so hebbe ick
dese also by een gheknocht ende als bi eē
gheuouwen/soe wat ick des aen vatte/
dat ick die andere ghelijc daer mede by
trecke/eñ alle gelijc besige. Latende my
seluē gansselic dunckē/dolre huidē wert
te zijn/gewoelē wt te sprekē/vā dz leuē/eñ
alle fortunē/na diē dat mē eens die hant
besien heeft. Mer nu coem ic wederom
tot die voorscriuinge vā de Chiremācī.

Inleydinghe In die Chiromancie

Dit is die verduytsginghe van dat binnenste van deser tegenwoordigher hant.

Ten eersten staet daer bouen an (Linea mē-salis fortune) dat is/ Linie mensael des fortuyns. (Linea media naturalis) dat is/ die middelste linie naturael. (Linea vite vel cordis) dat is/ die linie des leuens/ of des herten. (Linea epatis ꝛ stomachi) dat is die linie des leuers ēn maghe. (Restricta mulieris) dat is die restrict vā een vrouwe. (Percussio manꝰ) dats/ die smijtinghe des hants.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Dit is die verduytsginghe van dat binnenste van deser tegenwoordigher hant.

¶ Ten eersten staet daer bouen an (Linea mẽsalis) dat is/ Linie mensae: des fortuyns. ¶ Mensa vel quadrangulus) dat is/ die tafel oft dat vier cant ¶ Linea media naturalis) dat is/ die middelste linie naturael. ¶ Triangulus) dat is/ dat driekant. ¶ Linea vite vel cordis) dats/ die linie des leuens/ of des herten. ¶ Linea epatis) dats die linie des leuers. ¶ Mons pollicis) dats den berch des duyms. ¶ Restricta manꝰ viri) dats die restrict vã een mans hant. ¶ Percussio manꝰ) dats/ die smijtinghe des hants.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Die namen der vingheren na die planeten.

¶ Mensalis imperfecta) dats die mensael ompersect. ¶ Soror line. na.) dats die suster linie natuerael. ¶ Linea vite) dat is die linie des leuens. ¶ Soror linee vite) dat is die suster des linie van dat leuen. ¶ Epatis et stomachi) dat is/des leueren ende des maechs.

¶ Dat anderde Capit. Van die linie des leuens.

Die linie des leuens/ welcken oock die linie des herts genaemt is/ beghint/ gelijc geseyt is/ vanden berch des wisers doer dat middel vanden palm/ ende strijckt daer/ in welcke plaets/ wi willen/ dat die hant restrict gehieten sal worden. (Tanck.) Welcke tijt sake dat si lanc si/ ende recht/ mit een leuendige verf claer/ beteikent een lanck leuen/ ende mit weinich crancte beheept/ dat selfde Plinius affirmeert/ welck seyt. Veel om leuen die lang/ welcken hebben crommescouderen/ ende in die een hant hebbende .ij. lange sneden/ welcken men mach verstaen vander linie des leuens ende van de middelste natuerael (Cort.) waer dat sake dat die natuerlijke craft si cranc/ so ende van verscheiden vwe/ duyn/ ende dicwil doersneden met diuersse reten/ ende die linie schijnt cort te zijn/ dat beteykent cortheit des leuens/ ende ongesontheit/ ende luttel crachten/ ende gheeft te kennen/ dat die selfde mensche seer selden yet brenghet tot een ghewenschet eynde. Ghelijcker

Dicke. wijs die dicker/ende lanck/ende niet on
derſchept/ beteykent alle dinghen con-
trarie. Van welcken waer dat ſaecke/
dat daer yemant die reden van ons ey-
ſcheden/ſoe willen wy ſegghen/dat het
bloet(welcken dat herte groeiende ma
ket/ende welckē ſommyghe hem laten
duncken een plaets te zijn des ſiels) dat
ſelfde doet. ¶ Want dat is certeyn ende
ſeker/dat ghelijck dat bloet reyn is ofte
onreyn/dat alſo daer na deſe linie haer
verwe crijcht/duyſter oft claer/alſo ſee
re/ſoe dat ſi rootachtich is oft blincken-
de/ſoe wanneer dat bloet ouervloedich
Root. is in een menſch/ende weder om bleeck
Bleeck. ende gheringhe paers of vael/als daer
gheen bloet en is. Waer wt wordt ghe-
toont dat die natuerlijcke wermte ver-
mindert is/ ende dat lichaem gheueſti-
get/ende weder om contrari/ſtarck en-
de groeyent. Als dan is het ſake dat de-
ſe linie is eynghe/ſubtijl/ende wel ghe-
Stricta. verwet/ende ſtrijckt na den middelſten
Enghe. naturael wert/beteykent een menſche
van goeden raet/van ſubtijl verſtandt/
van grooten ende coninclick verſtant.
Ende waer ſi breet eñ qualick gheverft
Breet. eñ bleeck/ beteykent ſi contrari. Mer
dit moet men altijt aen merckē in allen
principael linien. Sijn ſi recht eñ niet ge
diſtingueert/eñ wel gheverwet/ſo ghe-
uen ſi te kennē die goetheit des ꝯplexijs
Mer zijn ſi weder om contrari geſtelt/ſo
beteykenen ſi ooc contrari. Item waer
dat ſaeck dat de linea vite grof waer eñ
diep/eñ van verſcheyden verwe/dat is
bleeyck eñ ſwart paers doer roode ſtip
kens/ beteykent booſheyt/ cloeckheyt/
haet/ ende dē ſelfden menſch veel ſnaps
te hebben/vermetende eñ beroemende
hem ſeluen goet duynckende. ¶ Is die ſelf-
de linie grof/eñ ſeer root/beteykent be-
driechlick/quaet/onſtantachtich. Mer
is ſi paers mꝫ wat roots ghemengt/be
wijſt dat hi vol toorns natuerlick is/eñ
bi na wt toornicheit raſende. Mer is ſi
ſeer root/mit een lootachtighe vaelheit
ghemengt/beteykent onſtantachtich/
onſchamel/woeſt/een verrader/ſayen-
de tweedracht eñ kijuinge/toornich/ eñ
de dicwil rockent tot quaet. Is het ſake
dat deſe linie root is/ōtrent daer ſi ſtrijc
ket na die reſtrict/beteykent wreetheit
¶ Ende dicwil die ſelfde met twee ghaſſe
len gheteikent/omtrent den bouenſten
hoeck/bewijſt een onſtantachtich te zijn/
woeſte/ende in allen dinghen te hande-
len/een wonderlick man. Waer dat ſa-
ke dat die ſelfde waer ghedraept eñ crō
loopende na den middelſten naturael/
mer nochtans root/melt een bedrieger
bedrochelick/derten/ende verkeert van
herten. Somwijlen een teyken des cru
ces/gaende van die linie des leuens tot
den bouenſten hoeck/mit drie cleyn lini
en/ is het ſake dat die wert ghevonden
in een vrouwē hant/beteykēt oncuyſch
haer ſchaemte verwerpende/ende boo
uen maten oneerlick. Wanneer in die
linie des leuens wordt ghevonden een
cleyn cruyce omtrent den rechter hoec
ende dit cruyce is gheſneden/beteikent
in een vrouwen hant/een ſchendich per
ſoone/vol van ſchellem ſtucken/eñ ſom-
tijts weerdich welckē men tlijf nemen
ſal om haer ſchellem ſtucken. Want al-
ſodanigen cruys/beteikent altijt quaet
in die voorſeyde linie des leuens/ſo wel
in een man als in een vrouwe. Waer dꝫ
ſake dat daer twee linien bi die lini des
leuens worden ghevonden/in dat eynt
nae des duyms hoeuele/ligghende als
aen die ſide/ick rade wt dit ſelfde teykē/
dat den ſelfdē menſche corts ſal ſteruen.

¶ Is dat saecke dat die linie des leuens he
net wtghesteken tacken naden middel
sten naturael/op die manier ghelijcken
hier op die cant ghetekent is ○ betei
kent rijcdommen/ende eer/eñ men seit
dat het een teyken si van perfectheydē.
¶ Maer is dat saecke dat si wtsteect haer
tacken neerwers na den restrict/te we
ten na dese manier ○ beteykent altijt
armoede/ende bedroch van knechtē en
de zijn selfs huysghesinne/ende haer on
trouwichept. Mer is dat sake dat also
danyghe tacxkens ghaen recht nae die
middelste naturael linie/doer dat drie-
kant/beteykent dat die mensch/na veel
periculen/ende verscheyden rollen des
fortuyns/ sal vercrijghen rijcdommen
ende goet. Is dat sake dat veel cleyne li-
nien/deylen die linie des leuens/die be-
teykenen veel periculen. Is het saecke
dat in die linie des leuens hier eñ daer
zijn sommighe granen/oft koornen/oft
stippen/die bewijsen den seluen te zijne
oncuysch/onreyn/een vrouwerer/daer
en bouē oock kibbelachtich/ende die self
de sal oock zijn in perijkel zijns leuens/
ende dat om bloetstortinghe/in oploop
van welcken hy sal zijn een oorsake/en-
de sal oock eens swaerlijcken ghewont
worden. Daer in dat beginsel van die li
nie des leuēs wt comē spruytē/drie cley
ne ghedraeyde linien/dē selfde deylende
op dese maniere ○ so sie ick dat het een
teyken is van toecomē melaetsch. Wāt
het toont eñ bewijst v̄kierde hitten des
leuers. Maer om men v̄staen mach wt
dese voorghesepdē dingē/het si sake dat
die linie des leuens/of des harts lanc si/
diep/wel geverwt/hebbende goede pro
porcie/mit die middelste naturael linie
eñ des leuers eñ des maechs/eñ die self
de linien ooc zijn/van der selfde qualitept
eñ behoorlike lanckte/eñ oock van goedē
verwē/so willen si seggē/dat mē wel ho-
pen mach lanchept des leuens/eñ goet-
heit des natuers/van v̄stant/eñ van cō
plexiē. Somtijts wordē een ⊙ oft ⊙ ⊙
gheuondē in die linie des leuēs ofte des
hoofts/eñ beteykenē verlies van een of
twee oghē. Welckē hoe wel seer seldē be
uondē wort/nochtans in mi seluē/welc
ken ick also heb onderuondē. Want in
mijn voornoemde hants plaets/aldus da
nighē teyken in is. Welckē teykē als ic
sie/word ick indachtich/hoe dat ic voor-
maels eens ghecomē bin in groot peri-
kel vā dat een ooch. Want in die winter
sittende bi dat vuer/stortē ic/eñ viel mit
mijn slincker ooch in die vlam/eñ leedt
seer grote pijn daer aen. Hoe wel dat ic
beuinde/dat niet alleē dat teyken mi dz
ongheluc te voorē beteykent had/maer
ooc dat Martis eñ Lune opposicio blijc
ket in mijn geboortenisse. Eñ ic beuinde
dat Mars geweest is in die tijt mijnre
geboortenisse/int menschelike teyken/
in dat elfde huys/eñ Luna in dat vijfste
huys. Welcke cōstellacie is gemerct vā
den Astrologijn/also danich yet te betey-
ken. Daer om so veel te waerachtiger
heb ick beuondē/dz gene welc ick te vorē
gheseit heb/dz dese constē bi eē gevuecht
zijn ond malcander mit eē noot vriēscap
eñ dat die een niet veel en mach doē son
der die and. Eñ certeyn dat dese beneden
stedinghē werdē gheregeert/vā die bo-
uenste/eñ comē inuloepē van de hemel
sche/weder om is dat seker/dat daer de
fecten wt geschien eñ comē. In welckē
men mach merckē/hoe sorchfoudych dz
geweest is die natuer/die een maker is
van allē dingē/bi de scheppinge des mē
schē lichaems/welckē heeft een mensch
gegeuē/dat hi kā wetenscap hebbē alre

weghen/wt veel oordelen/van die edelste deelen des menschen. Van anderen dinghen also niet. Want daer seker teykenen zijn van dat herte/van dat breyn eñ van die leuer in des menschen hant/ om dat in desen is dat meeste leuen des menschen. Mer niet dier ghelijcken vā die ooghen/ooren/mont/hant/ende voeten/ Hoe wel dat dese meer ghemaeckt schijnen tot cyragie dan van nootshaluen. Ende daer omme heeft alle handt dese drie linien/mer niet veel en hebben daer die andere. Wtghenomen die boeren/om den ghestadelijcken arbeyt/wt welkeers handen die verdreuen wordē Daer om so moet ick dicwijls verhalen dat dese consten also onder malanderē by een ghenoecht worden/ dat si altijts by na malcanders hulp behoeuen. Op dat wy dat selfde oopenbaer mooghen maecken/laet wi dat selfde/ghelijck als dat eens ghesept is/weder om verhalē/ ende dat wt die natuer van die dwalende teykenen/dat is wt die planeten/die welcke teykenen die Griecken also hieten. Want si zijn die ghene die niet alleene die lichamen der menschen/mer ooc met die natueren perfect stelt ende maket. ¶ Want Saturnus maect rijp/voorsichtich/slap/kegheerlijcke/haer seluen behaghende. ¶ Jupiter maect sacht van manieren/minnelic/rustich/sober/proper in spreken. ¶ Contrari Mars/vreselick/wreet/loeghenachtich. ¶ Sol/godturuchtich/edel/gheluckich/ende homoedich. ¶ Venus/oncuysch/onreyn/suuerlick/wtmutende/eñ verciert mit weerdicheit van gracie ende fauore. ¶ Mercurius/cloeck/ doertoghen/gheleert/in alre wetenschap versocht/wacker. ¶ Luna maeckt scharp van verstande/ende schoon/maer onstantachtich/loep ende

Nota

Die onderscheyden der naturē

traech. ¶ Ende dit is int generael ghesept van die verscheydenheyt der naturen. Nu op dat ghy dat also veel te claerder moecht mercken/ hoe veer dat si vā malcanderen schelen/ende hoe verscheyden effecten dat si voortbrenghē/van die stemme sal ick hier wat goelick in brenghen. ¶ Saturnus gheeft een lancsame stemme/eñ teghē reerende. ¶ Mars eē knarrēde. Jupiter/welludende/wedclinckēde/eñ matich. ¶ Venus/weec/sacht/wijuerachtich/soet. ¶ Dat selfde doē ooc Sol eñ Mercuri⁹. ¶ Die teykenē hebbē oock haer stemmen. ¶ Van welcken die goet ghelupt van haer gheuē zijn/Virgo/Gemini/Libra/Aquarius. De welcken middelbaere ghelupt gheuen/ zijn Aries/Taurus/Leo/Capricornus/ende dat leste deel Sagittarij. ¶ Die gheen ghelupt en gheuen zijn/Cancer/Scorpius/Pisces. Ende dit si alleen ghenoech van die stemme. ¶ Daer zijn oock sommighe welcken die baringhen ende die ontfanghen vrucht vruchtbaerlijcken wassende maken/welcke teykenen hieten fecunda/dat is die vruchtbaer teykenen. Eñ dat zijn/Cancer/Scorpius/Pisces. Sommighe zijn onvruchtbaer/te weten/Gemini Leo eñ Capricorn⁹. Also wat wercken dat daer zijn der menschen/die moghen aen die teykenen ghebrocht ende ghevoecht worden/te weten alsdat zijn promotoers der seluer werckē. Welckē hoe dat het mi missaect mach wordē/al so veel te iuper blasphemerē die ghene/ welckē Astrologiā al begupchelēde seggen te wesen niet godtelic/mer eē const die nergēs toe en coēt eñ eē ghecsineer/ welcke selfde wi wtstrijcken sullen mit haer selfs pluym eñ verwe/op zijn plaetse als het te pas coemt/hier en tusschen laet ons weder ō keren tot ōs propoost.

Kennenissen d stēmen

Nota

Vruchtbare eñ onvruchbarige teykenen.

Inleydinghe In die Chiromancie

Is het saecke dat aldus een cruyce wordt gheuondẽ/ by den alder opperstenhoeck/comende wt dier linie des leuẽs/ ende van beneden drie cleyn linien ende vã bouen twee ghelijcker wijs als hyer/ beteykent in een vrouwe/oncuysch/ende onreyne.·:·

Mer waer dat saecke dat dese drie ghevonden worden/ na die restrict wert/ ick laet mi duncken/als dat die vrouwe weerdich si om te worden ghepijniget/ ende aen worden ghedaen met die wterste pijne/ oft wer den ghedoot/ om een schellem stucke. D iij.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ So wãneer een deel cleỹ liniẽ deylen/oft te minsten raken die linie des leuens/na die manier als dat hier geteykẽt staet/beteykent toecomẽde cranchz des lichaẽs/ eñ anđ siecten eñ v̄driet. Is dat saeke/dat aen die ander zijt/die middelste linie naturael heeft aldusdanige deylingẽ/recht ghetoghẽ/van beneden vã die linie/alleẽs oft si liggende warẽ/ eñ op wort verheuen/ ick rade daer wt quaet/te weten/als hooft seer/welcken coemt wt waedsem stijghende opwert wt die maghe/ofte allsodanighẽ ingeboren enighe siecte. Die drie linien benedẽ in dat eynde geuonden/beteykẽt quaet ghelijckerwijs dat hier na sal bliken.

¶ Van die middelste linie naturael ¶ Dat derde Capit.

Die hiet die middelste linie natuerael/welckẽ beghint van die wortel die linie des leuens/gaende midden doer die palm/na den barch Lune/of na Linea media.

die ſmiʒtinge des hants. Iſt nv ſake dat
Recht. aldusdanige linie ſi recht eñ ongediſtin
gueert/noch geſnedẽ mit diuarſe cleỹ li
nikẽs/toont eẽ alre beſte geſontheyt/eẽ ge
ſont breỹ/een leuendich natuere/eñ een
tay memorie. Welckẽ eſt ſake dat ſi lãc
Lanck. is/eñ ſtreckt tot den hoeuel Lune/beteyp
kent een ſtout hert/eñ lanckheyt des le
uens. Maer waer dat ſake dat ſi waer
Cort. cort/alſo dat ſi niet en gaet wt dat holle
des hants/beteykent een bloy menſche
tay/ghierich/onſchamel/ daer en bouẽ
ſonder gheloof. Ende waer dat ſake dat
deſe voorſeyde linie/niet en wort wt ge
ſtrect tot den barch Lune toe/of recht o
uer die ſpacie/eynt/welckẽ is tuſſchẽ dẽ
middelſten eñ den oorvingher ofte den
vingherlinck/ gheeft te kennẽ een te zijn
van ſeer ſchandighe manierẽ/mer niet
lange vã leuen. Daer en bouẽ waer dat
ſake/dat deſe linie/wilt loopt voorby dẽ
barch Lune in een gedaente vã een half
cirkel/ eñ aen den ſeluẽ hoeuel ſi weder
Eẽ half Cirkel om ghecromt/hoe ſi dã wtgherecter wt
ſtrijct/hoe ſi langer leuẽ beloeft/mer in
den ouďdom gebreck. Is het ſake dz die
ſelfde linie/ hẽ ſeluẽ opwaerts recht na
die vingerẽ toe/omtrent daer ſi eỹt/be
duyt een man te zỹ sonď ſchaemt/eñ vã
natuerẽ quaet/eñ doertoghẽ. Maer dz
ſake dat ſi ſeer opclimt na den vingerẽ
toe/bewijſt een mallert eñ een onwijs.
Contrari weder om/ neer climmende/
ende by na hem ſeluen neer laet tot die
recept des hants/beteykent een begeer
lick/eñ een quaet menſch. Mer iſt ſake
Gecrõ met. dat ſi aẽ de ander ſide omgecromt is/eñ
raect die linie menſael/ beteykent wat
ſchade eñ ongeluc. Waer dat ſake dz die
Gedra pet. ſelfde gedraypt waer/onſtãtachtich we
ſende eñ ongelijc/ eñ vã diuerſe verwe/
is een teykẽ vã archeit des harts/eñ ooc

dicwil vã diefte. Is ſi recht eñ ghelijc eñ
van lichter verwe/eñ ſomige liniẽ wor
dẽ getoghẽ wt haer/dat is een teykẽ vã
goeder conſciencie/eñ rechtuaerdicheyt.
Mer als de middelſte naturael is breet Breet eñ grof.
eñ grof/gemengt mit wat roots/toont
grofheyt vã vſtant/eñ ghebrec vã wijſ
heyt. Wanneer ſi is niet alte eng/noch
niet bouẽ maten milt/eñ wel geverwt/
een bly menſch/milt/eñ ooc ſtarc. Daer
en bouẽ een ſubtijl linie eñ dun eñ loot Subtijl eñ bleeck.
vael oft bleeck/beteykẽt crancheyt des
breyns/eñ vaporẽ opſtijghende wt der
maghẽ int hooft. Eñ waer dat ſake dat
deſe linie ſcheen grof eñ ſeer diep eñ een
deel cleyne linien daer bi zỹ/mit rode v
we/beteykẽt eẽ toornich menſch/eñ dol
weď om/heeft ſi ſomige geknoopte ſpa
ciẽ eñ die gecõtinueert/ alſo veel knopẽ Geknoopt
als daer zỹ/alſo veel dootſlaghẽ heeft hi
ghedaẽ/of ſal noch doen. Welcke knopẽ
als ſi niet gantſelic en ſchijnẽ omgewẽt
eñ ghesloteẽ te zijn/het zỹ teykenẽ vã een
ſtraet ſchenď/mer van gheẽ dootſlager
die ſlaet oft wont/nochtãs die niet doot
en ſlaet. In die ſelfde linie een deel gro
uer eñ dicke ſtippẽ/beteykẽt õbeſneden Geſtippet
manierẽ/onvroet/eñ eẽ onſoet menſche
Welcke punctẽ het waer ſake dat ſi ſeer
root zỹ/beteykenẽ een wreet menſch eñ
ſeer fel. Waer deſe lini gedraypt/eñ doer Gedraeyt
crõmen maectẽ een half cirkel mit eẽre
hande duyſterheit/geeft te kennẽ/peri
kel vã die viervoete beeſtẽ/oft ſullẽ wor
den gedoot vã die wilde dierẽ. Syn daer
ij. cleỹ liniẽ bi de dicwil voornoẽ de linie
bi geuoecht/gelijc mẽ hier na ſien ſal in
die figuer des hãts/beteykẽt wondẽ/nz
mz yſer. Item iſt ſake dz in die ſelfde linie Een ghetei kent cruys.
een cleyn cruys wort gheuonden/recht
ouer dien middelſten/beteykent dat de
ſelfde menſch ſal ſteruẽ binnens iaers.

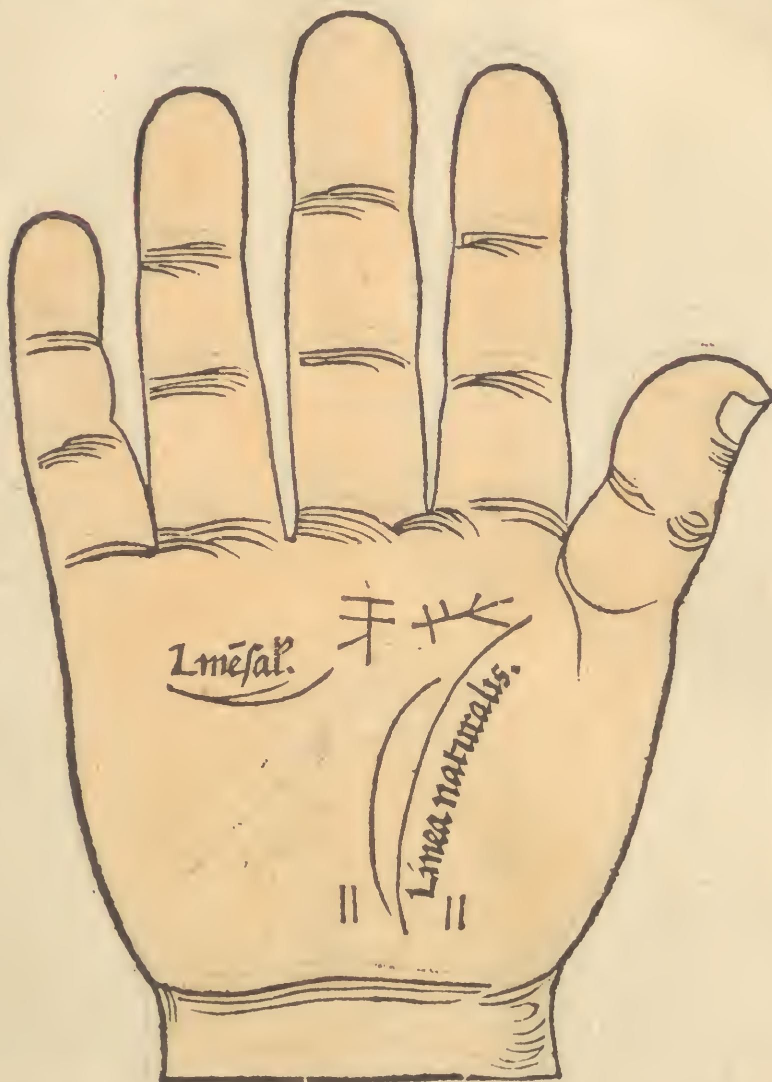
¶ Die dese linie heeft van twee tacken/na die restrict wert mit een deel cleyn snee kens/die sal zijn ghedachten drapen tot die alder quaetste dinghen/ende schijnt dat hy noch godt noch die menschen en ontsiet.·.

¶ Linie.media natural (dat is/ die middelste linie naturalis.·.

¶ Dese voorgemaelde figuer des hã des/met de middelste linie naturael/be ginnende vã die wortel des linie vite/eñ gaende recht doer dat middelste vã die hant/sonder snijdinghe/beteykent een goeden staet des lichaems/eñ ghesont heyt des breyns. Ende als si maecht ee nen scherpen hoeck/mit die linie des le uẽs/beteykent vaste memorie/eñ recht opheit/eñ ghelijckheyt des harts. Mer is si ghelijckerwijs in die reghel bescre uen staet/onghelijck/niet gaende wt dz hol vã die hant/beteykent een bloy mã ghierich/tay/eñ een crancke memorie.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

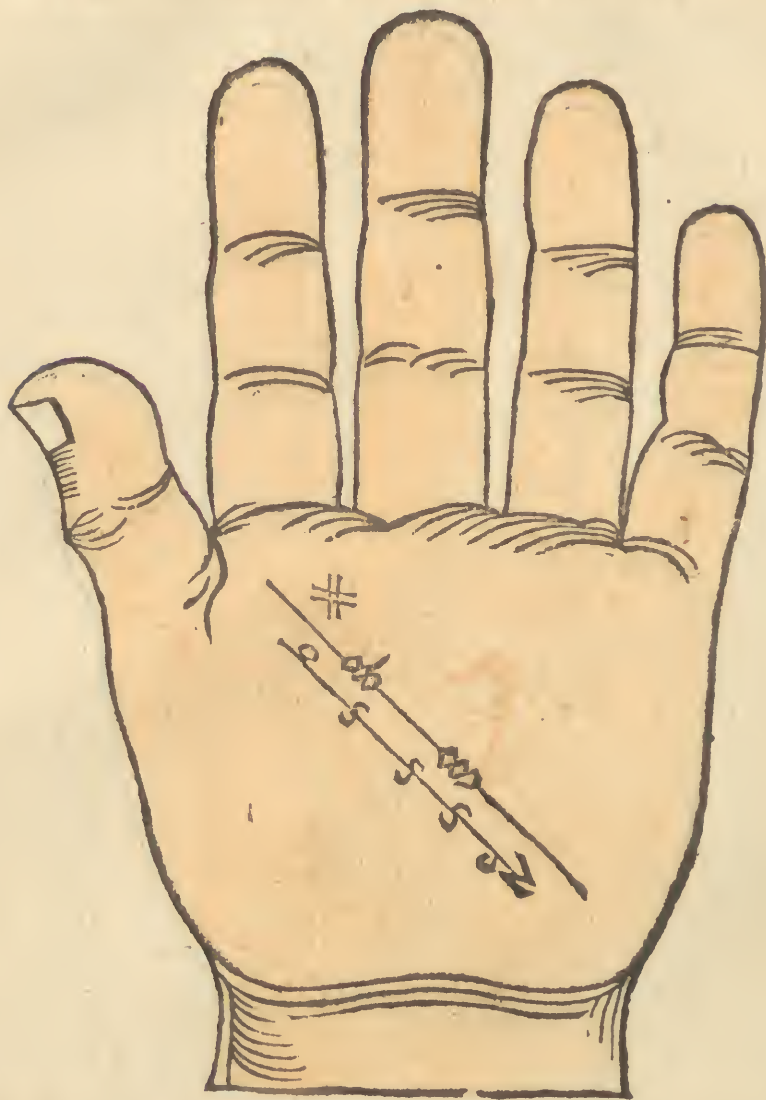
¶ Line. mē-salis) dat is die linie mē-sael. ¶ Linia natura-lis) dat is de linie natue-rael.:

¶ Inwaer dat sake dat die middelste linie natueraël hyer bouen gefigureert/ doer een omdrayinghe maeckt als een haluen cirkel/ myt een duysterheit/ongelucke van viervoete beesten/ ende somwijls/ den doot beteykent. Zijn int eynde van deser li-

nien twee cleine linien/aen beyde siden blijckende/beteykenen alleen wonden/ ende die gheslaghen met den yser. Is daer een cleyn cruyce doersneden myt cleyn linien/ recht ouer den duym Saturni/ beteykent cortheyt des leuens/ ende cranckheyt des lichaems/ende alder meest is dat saecke/dat het viercant ontbreect in die hant.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Heeft dese voorghemaelde figuere des hants dese knoopen in die middelste linie naturael/ alsoe veel knopen daer zijn/ alsoe veel dootslaghē zijn daer gedaen/ mer nochtans also dat de knoopen bleeck zijn. ¶ Zijn si root/ so beteykenen si een toecomende dootslager eñ

moordenaer. Worden in dese voorseyde linie naturael ghevonden ghedraeyde snijdinghen/ soe wijchele ick dat dese sal zijn onsalich/ ende seer ongheluckich Wordt dat cruys daer ghevonden/ soe vermoede ick dat die selfde sal zijn eenē kibbelaer/ ende kijver/ ende gestelt om tweedracht te maken.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Als deſe middel
ſte lini naturael ſtre
cket aen die linie mẽ
ſael/ ende int eynt ge
draeyt is/ nae die ma-
niere hier voorſchre-
uen/ beteikent een de
qualick ſpreect/ boos
een bloet ſtorter/ en-
de die dicwils in deſe
dingen in perikel ſi/
ende ſomtijts oock by auontuer onder-

valt ¶ Maer heeft deſe voorſeyde linie
heymelicke ſnickens/ beteykent houer-
dich/ ſnappich/ ende een toornich man.
¶ Is het ſaeck dat daer een cruyce wordt
gheuonden in den opperſten hoeck/ al-
ſo datſi recht coemt van den hoeuel des
duyms/ beteykent een eerbaer natue-
re/ ende die ſelfde gheneyghet tot alle
goet/ ende oock contrari.

¶ Dat vierde Capittel/ Van die lini
e mensael.

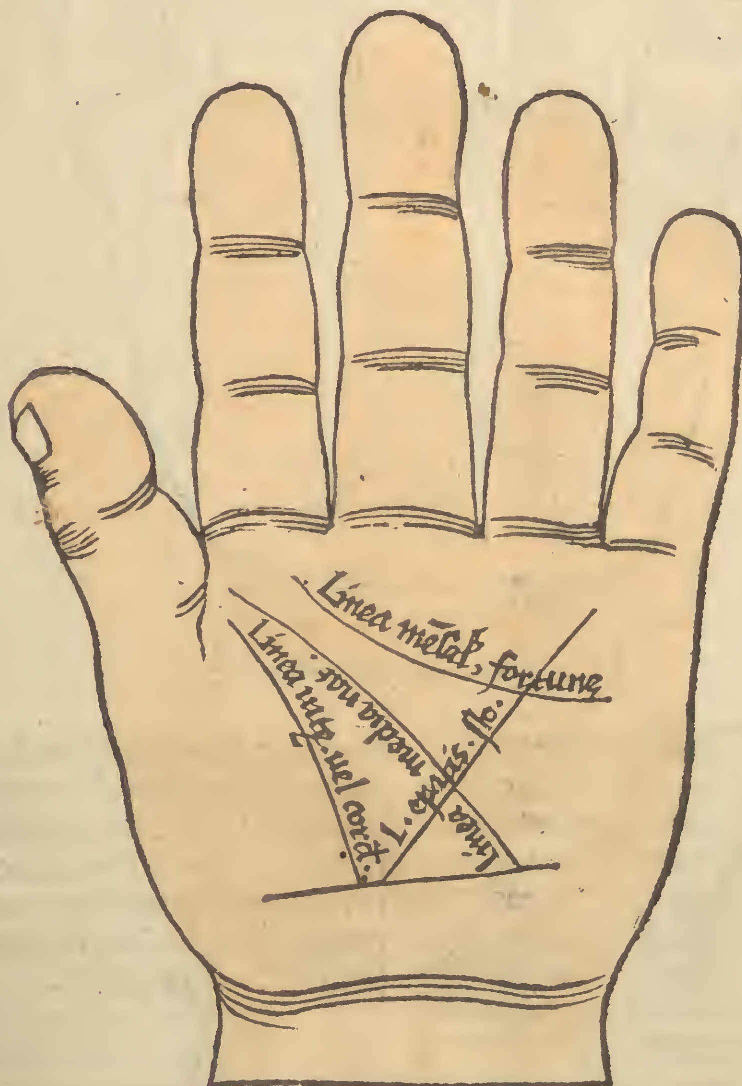
Linea mensalis. Die Linie mensael/ wordt daer om
alsoe ghenoemt/ dat die tafele des
hants van haer wordt ghemaeckt. Wāt
wi hebben ghesept/ dat die spacie ghela
ten tusschen den mensael ende die mid-
delste naturael/ alsoe ghehieten wordt.
Quadrangularis. ¶ Oft oock die linie quadrangulaer/ ende
dat daer om/ want si wel volcomentlic
maeckt een viercant/ met die middelste
naturael linie. Is dese linie mensael ge
Ghelijck en̄ lanck. lijck ende lanck ghenoech/ diep en̄ recht
beteykent een goede qualiteyt des na-
tuers van die principael leden in eenen
mensche/ starcheyt/ sedicheyt/ matich?/
en̄ een stantachtich hert in goede werc
ken. Streckt si bouē die helft van dē hoe-
uel/ welckē onder den wijser is/ dat si ra
ket den barch Jouis/ dat is een teyken
van starcker toornicheyts/ oft oock van
wreetheyt. ¶ En̄ dese bouē root/ geeft te
kennē te zijn een aenbringer/ en̄ benijder
van anders weluarē. ¶ Heeft si rechte tac
Ghetacket. kē/ strijckende tot die plaets vā die vin-
ger Jouis/ beteykēt verheffinge vā eer/ v̄-
meeringe vā groter rijcdom/ en̄ gheeft
oock te kennē/ dat eē arm allenckē sal op-
stijghē tot dat opperste vā digniteyt/ en̄
tot groter macht. Mer is dese linie na-
Naeckt. ket en̄ bloot sonder tacken/ reykēde tot dz
benedenste toe des wijsers/ toont dat ie
mant ongheluckich en̄ arm sal werdē.
Mer heeft si drie liniē/ oft in dat eynt ee
nige tacxkēs/ te wetē bi dē barch Jouis
recht streckende na dē opperstē hoec/ be
teykēt geluckich/ blijde/ genuechlic/ libe
rael/ edel/ sedich/ eē liefhebber vā recht-
opheit en̄ eerbaerh?/ en̄ die genuecht he
uet in betamelike cieragie vā clederen/
eē liefhebber vā alle pūtelich?/ genuech
te hebbēde in v̄scheydenh?: vā snaec en̄
roeck. In welckēs mensch geboertenis/
die dē horoscoop wel acē merct (want hy
daer vindē sal Taurū oft Libram/ ouer
welckē Venus regimēt heeft/ of Sagitta
riū/ of pisces/ vā welckē Jupiter heer is
oft so wat planeet daer si/ de sal lichtelic
merckē die reden vā desen. En̄ waert sa
Met eē cruyce ghetei kent ke dat daer een cleyn cruys in die selfde
plaets wort geuondē/ beteykēt een libe
rael mā/ een liefhebber der waerheyt/
milt/ goetelic/ en̄ by na v̄ciert mit allen
duechdē. En̄ is dat eē ionc ghesel/ vroech
eenē rijpē baert. Waer dat sake dz dese
linie wtgaet/ recht ouer dat hoeuelken/
welckē is ond̄ den middelstē vinger/ en̄
is oock sonder tacken/ bewijst eenen loe
ghenaer/ een die hem seluen goetdunc-
kende is/ onstantachtich/ bedriechelick/
onschamel/ spreyende kijuasinghe ende
tweedrachten. ¶ Hoe wanneer dese li-
nie wordt gheuoecht myt dien middel
sten naturael/ also dat si alle beyde ma-
ken eenen scharpē hoeck/ dieselfde sal co
men tot veel perikelen van lijf ende siel/
so dat hem somtijts zijn leuen sal verdrie-
ten. Ende waer dat sake dat die middel
ste naturael daer ontbraeck/ en̄ dese ge-
uoecht waer by die linie des leuens/ al-
soe dat die linie mensael ende die linie
des leuens maecten eenen hoeck/ soe la-
te ick mi duncken dz desen mensch eens
dat hooft sal worden af gheslaghen/ oft
te minsten ter doot toe sal worden ghe-
wont. ¶ Het si wat dat si/ dese en sal noch
tans nemmermeer comen tot dat ghe-
wenschde eynt. ¶ Mer waer dat dese li-
nie ghedeylt wort/ ende dat een deel siet Gedeylet.
na die middelste linie naturael/ ende dz
ander deel na dē barch Saturni/ dat is
een teykē/ dat die mensch dicwil sal zijn
in perikel zijns leuēs/ hoe wel nochtās dz

ick voorsie/dat die selde sal wordē behou
Recht eñ subtijl. den wt also veel perikelen. Die selfde li-
nie recht eñ subtijl omtrent den barch
Jouis/dat is in die plaets zijns wtgan-
ges/beteykent een regent van zijn huys/
eñ wort eens verheuen bouen zijn ghe-
lijcke mede ghesellē/broeders/ende nae
ste vrienden/op dat hi heerscappie heb-
ben mach ouer den seluen. ¶ Mer heeft
¶ Gesneden. si sneden recht ouer die middelste/betey
kent een die na den mont kallen kan/de
een dubbelde tonghe heeft/ende welckē
weynich lief sullen hebben. ¶ Is het sae-
ke dat een linie doersnijdende die men-
sael/coemt van dat viercant ende climt
recht op na dē barch Saturni/eñ daer
maecket een cleyn cruys/dreycht eenen
ghedwonghen doot. Ende dese linie is
een teyken van also groten gheluck en-
de weluaren/waert dat si voort voorby
den hoeuel van den middelsten bouen
den barch des wijsers/ ghelijcker wijs/
waer dat saeck dat si die middelste niet
en raecte/maer wtghinck ende eynden
by den barch van den selfden vinghere/
gheeft te kennen een mensche te zijn by
nae van uterste armoede/ende ghestelt
tot veel perikelen alder weghen/eñ tri-
bulacien. Daer en bouen/heeft dese lini
e enighe quetsuren/ende waer hier en-
de daer ghesneden/beteykent een onbe
quaem mensche/eñ onstantachtich/en-
de bedoruen ghansselijck van oncuyshz
eñ ghebreck/wiens enighe naersticheit
sal zijn/mit verscheyden manieren lig-
gen haspelen eñ werrē mit dē vrouwen
also dat hi die selfde/die een reyse liflic
sal ontfangē/eñ die ander reyse [illegible]hē
eñ dicwil ooc sal bekijuē mit woordē/eñ
tribulerē mit slaghē. Eñ wāt dese linie
somtijts wort beuondē diep te zijn/subtijl
eñ bleec/bi dat selfde voorsprokē eȳdt/be
teykēt een cuysch eñ een reȳ man/ mer
cranc vā lichaē/eñ gestalt tot veel siectē
eñ cranchedē. ¶ Hier en tusschē een linie
beginnēde aen die middelste naturael/
eñ also strijckēde nadē hoeuel vā de mid
delste vinger/dat si eerst breect die tafel
des hādts/eñ dē mensael self/eñ int leste
ghegaffelt is/is een teykē vā eenē alder
quaetstē mensche. Welck bisond mysha
get in de vrouwē. Voort welcke snijdin
ghe coemt van de linie des leuens/ende
strect na die seluer plaetse/daer ick ghe
seyt heb/die selfde in wat vrouwen hāt
dat si gheuonden wordet/ ick dorre wel
segghen/ dat die haers selfs vrucht wel
ghedoot heeft. Nochtans welcke snidin
ghe/ghedrapt besiden oft nae Jupiters
barch/beteykent te vooren die vrouwe
veel erfenissen. ¶ Ende waer dat saecke
dat die rooder waer dan die andere/be
wijst wedomme der dermen/ende pijn
omtrent die nauel. ¶ Weder om qua- Nota
me daer van dier linie des leuens eene
snijdinghe/ende waer oock dubbelt/dei
lende doer den mensael/ beteykent dat
die mensch mit een deerlicken doot zijn
leuen sal eynden. Want dese linie si sy
in een man ofte in een vrouwe/ si is een
teyken van een quaet eynde. ¶ Somwi
len so wordt die selfde mensael oock ghe
sien ghegaffelt nae den barch Saturni
toe oft Jouis/ende beteykēt dat die mē-
sche veel arbeyts sal moeten doen in zij
nen leuen/ende de oock somwijls sal ge
heelick verwerren in groote moetselē.
¶ Is dese nu root/ hoe dat die roothe yt
hem seluen meer wtgheeft/hoe si eenen
beteykent toornigher te zijne. ¶ Wan-
neer in die selfde mensael schijnen ende
oopenbaeren een deel cleynre linien/of
te cleȳ reten beter/die een bouē dander
opclimmende/hoe datter deser meer is

so veel te machtigher eñ te meer gheee
ret si beteykent/ ende den seluen beloof
ick toe dominie ende heerschappie van
Handt sond mensael.
groote dinghen. Voort in wiens hant
ghans gheen mensael en is/ het si man
oft vrouwe/ wort beuonden quaet gon-
stich/ arch/ kibbelachtich/ toornich/ sus-
pect van trouwe eñ gheloue/ ende niet
stantvast van herten/ gheneycht lichte
lick tot alle quaet. ¶ Item waer dat sa
ke dat daer eē linie openbaerde tusschē
den mensael ende Mercurij plaets/ dat
is die oorwingher/ welcke linie/ comen-
de van den mensael/ strijckt nae den oor
vingher/ het is waer ghenomē/ dat dese
gheen goet man en is/ noch oock gheluc
kich/ mer ick sie dat ghierichept/ thoor-
nichept/ ende een ghehate straffichept
daer door beteykent worden. Daer na
voorsie ick oock den selfden een karrich
mensche te zijn/ ende boos/ ende die oock
eens anders bouerye mede ghesel som
tijts wesen sal. Ende waer dat sake dat
daer eenighe linien hem openbaren tus-
schen den mensael ende den oorwinghe-
re/ zijn si root/ ghelijck van ghetal/ betei
kent bruloften. ¶ Zijn si niet recht ende
bleeck/ beteykenen/ datter also veel ver
leden ende voorby zijn. Waert dat daer
onder die wortele des mensael worden
gheuonden slimme cruycen/ alsoe veel
alsser daer gheuonden wordt/ alsoe veel
doot vianden beteykenen si. ¶ Daer eē
linie doersnijdet die mensael comende
wt dat viercant/ oft wt die tafel des hā-
des/ aen den barch Saturni/ welcke li-
nie maect in dat eyndt/ een cleyn cruce
men seyt dat het selfde een teyken is vā
een gheweldighen doot. Ende sommi
Die saeken der cranche den wt den mensael.
ghe wijse ende verstandele van deser cō
sten segghen/ waer dat saecke/ dat een
deel cleyner linien gheuonden worden
omtrent dat eynde van den mensael/ so
worden beteykent/ siecten in die eerste
iaren des leuens/ worden si gheuonden
in dat middel/ int middel van dat leuen
worden si gheuonden bi dat eynde/ siec-
ten in dat eynde des leuens. ¶ Ende is
dat sacke dat alsodanighe linien neder
climmen van bouen neer/ so sal die crāc
heyt zijn wt de Colera/ climmen si vā
beneden opwaerts/ soe sal si zijn wt die
¶ Phlegmate/ comen si wt dat middel op
waerts/ wt dat bloet. ¶ Ende comen si
wt dat middel/ meer nederwerts/ so sal
si zijn wt die Melancolie/ na haer schij-
nende ofte duyster verwe/ ende na dat
die meer ofte min is. ¶ Hier coemt te
merckē/ dat Cancer/ Scorpio/ ende Pis-
ces/ dominerē der valsche Phlegmati/
¶ Saturnus phlegmatike siecten/ eñ slij-
mich eñ viscoos/ wt welcke coemt nior-
phera/ dat is eē siecte/ welckē die verwe
verandert/ item melaetshept/ die canc-
ker/ die cramp in die voet. Thaur⁹/ Vir
go eñ Capricornus zijn van een natuer
coudt ende drooch/ zijn ouersten ouer de
melancolie. ¶ Ende daer om Venus oo-
uer coude siecten/ ende vochte/ in die kee
le/ ende die schamelheyt. Hier ghelijckē
Luna ouer den drop/ die vallende siecte/
beroeringhe. ¶ Aries/ Leo/ eñ Sagitta-
rius ouer die Cholera/ ende febres wt
dat bloet/ ende puysten/ ende sweeren.
Hier ghelijken Mars domineert ouer
die hiete febres/ ende eenrehande dollic
heyt wt grooter siecten/ ende Serpigi-
nem/ dat is dat tetel ouer/ ofte dat sprin
ghent ouer/ ende die worm zijn domini
int hooft oeffent. ¶ Ioui geuen wy toe
dat verbrande bloet. ¶ Mercurio/ crāc
heyden des haerten/ bittere ghedach-
ten/ ende wroeghen des consciencie.
¶ Sol die brenget hiete eñ droghe siecten

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

Welcken al hier na seer schoon blijcken sullen/ wanneer men tracteren sal van die natueren der Planeten ende teyke nen. Daer en bouen moet men oock aen mercken/ dat die rootheyt der linien co met wt die hitten Martis. Daer om me in die oordelinghe des consts Chiro mancie/ ende in voorsegghinghen/ ver maen ick altoos/ datmen wederomme loopen sal tot die natueren der Plane ten/ ende tot die naturen der teykenen/ inden welcken Sol si gheuonden in die tijt der gheboortenisse. Hier ghelijcken in oordelinghen/ salmen oock naersteli ken aen mercken de Physiognomi des menschen/ indē welcken een wijs oorde laer sal draghen gheen cleyn experien cie ende prijs.·.

¶ Line. mē salis) dat is/ die linie mē sael.·.
¶ Eñ van de ser liniē als hier genoēt tracteert die voorß Cap. eñ dese han den hierna volghende.

Inleydinghe In die Chiromancie

Line. mē-
salis) dat is/
die linie mē-
sael.·.

Worden daer ghe-
uonden drie tacxkens in de linie des fortuyns (welcken oock ghehie-
ten ende ghenoēt wordet/ die linie des geluckes) ende wort gheuocht by de linie des leuens/ ende daer mede doersnyt die restrickt/ toont een goet ende een scharp verstant. Hier wort si gheuoecht bi die selfden linien/ ghelijcken hyer die men sael ghereykent staet/ met een gedraept heyt/ beteykent een puers/ boos/ quaet/ een valsch mensche/ ēn die alle dinck int quaetste draept/ ende die altijts begeert menschen bloet te storten.· Ende wanneer ghy dese selfde linien wel aen ghereykent hebt/ soe salmen weder om loopen tot Martis natuer.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Line. mẽsalis) dat is/ die linie mẽsael.·.

¶ Die mensael al so ghedisponeert/ dz si beghint ende eyndet op haere bequame plaetse ende natuere/ beteikent een goede qualiteit des lichaems/ eñ groepinghe/ in die leden/ welcken worden ghe hieten generatijf.·

¶ Mer waer dat contrari/ dat si se naect sonder tacxkens/ cort/ grof/ ende leeper bouẽ den barch des wijsers/ beteykent boos/ ende die niet lichtelick sal leeren.

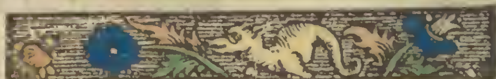
Inleydinghe In die Chiromancie

Dese drie tacxkens ten eynden omtrent den barch des wijsers/recht aensiēde den alre bouenstē hoeck/ si segghen dat het si een goet teyken alsoe wel in een man als in een vrouwe.

Wort daer een cleyn cruyce in dier selfder plaetse ghevonden/dat beteykent oock goet. Waer van besiet die canones oft regelen hier voor. Heeft die linie mensael snijdinghen/beteykent ende bewijset dat die selfde sal hebben viantschappen ende moeytselen van princen ende van grote luyden. Hier zijn daer veel cleyn snijdinghen onderscheyden in dese voorseyde mensael/so salt oordelen vscheyde fortuyn.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Is dat sacke dat die linie mensael/ in die handen der mannen/oft der vrouwen niet en wordt gevonden/dat is een dat alder quaetste teyken. Want ick vermoede dat die mensche ghenepcht is tot alle quade/ende sal sterven eenen quaden doot. ¶ Als dan moetmen sien na de linien welcke zijn by den barghe Mercurij/want daer worden bruloften gheindiceert. Daer wordt gheordelt van den ghenen/ welcken Mercurium kennen voor haer planeet.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Raeckt de menſael linie/die linie naturael/alſo dat ſi mit die ſelfde maect eenē ſcharpen hoeck/ghelijcken ghy hier achter ſiet/dwelck beteykent quaet. Want al ſoe groote perikelen laet wi ons duncken

dat dien ſelfden aenſtaende zijn/ dat hē wel te rechte verdrieten mach dat hi ye gheboren is. Ende waert ſake dat daer ghanſſelick ontbraecke die naturael linie/ ende die menſael raechte die linie des hartes (dwael ick anders niet) die menſche ſal gherecht worden/oft hy ſal enich ſins qualick verghaen. Waer een linie doerſnijdt die menſael (ghelijcker wijs ghi hier ſiet) makende bouen een cleyn cruys/beteykent eenē gheweldighen doot. ¶ Welcke linie ghaet ſi recht op doerſnijdende den menſael/beteikēt den vrouwen quaet. ¶ Van welcke doer

ſiet die Canonem oft reghel. Is daer eẽ cleyn puyr cruys/ontrent die menſael linie/beteykent gheeſtelijcke digniteyten/ende veel ſtarcker/ waert dat daer twee blijckten (ghelijckerwijs wy dicwils ondervonden hebben) beteykent dat die ſelfde hebben ſal gheeſtelijke beneficien.

¶ Van die Reſtrict/Dat .v. Capittel.

Die ſpaci/welcke blijct indie bi een voeghinghe des hants/daer ſi an den arm gheuoecht wort/hoort tot den Reſtrict/als wi gheſeyt hebben. ¶ Is nu die ſpaci puyr reyn/ende van goeder eñ leuendighe coloer/ſchijnt te beteykenẽ een goede qualiteyt des lichaẽs. Maer dat contrari/een quade. ¶ Hier is aen te mercken/dat meeſten deel in aldusdani ghe bi een voeghinghe/twee linien oopenbaeren/welcke als ſcheyden die hãt van den arm. ¶ Ende waer dat ſake dat daer twee waren/als dan waer die/ de welcke der hant naeſte is/ghelijc/recht/van goede verwe/ende gaet opwaerts deſen beloue ick rijckdommen. ¶ Noch waer dat ſacke dat hy ſeer arm waer/ vermeeringhe van goet ende tijtlijcke weluaren. Mer dan biſonder/als daer zijn rechte tacken/ende niet gheſneden. ¶ Waert dat daer opſtonde een linie van dat benedenſte des arms/ende ſtrecten opwaerts aen die wortele toe des middelſten vinghers/ diebelooft dat alder beſte ghelucke/ende gheluckighe voortganghen. ¶ Waert ſake dat in deſe iunctuer waren vier linien/ ſnijdende ouer dwers den arm/ende die linien waren ghelijck euen groot/ende wel bi een geuoecht/ſiet die belouen v digniteytẽ vã eer/ende erffeniſſe van uwen naeſtẽ/en de na volghinghe in dat goet. ¶ Eñ worden daer in die wortel des arms/bi den barch des duyms/ontrent die lini des leuens/gheuonden drie linien ofte ſterren/oft meer (ſtrect hem die linie des leuens anders alſo veer) in welcken deſe zijn/ick voorſie/dat deſe eens ſal bedroghen worden vanden vrouwen/ende bi auontuer comen in een quaet gheruch te daer doer. Daer en bouen gaet daer een linie/ van die middelſte reſtrict tot dat benedenſte des arms/na den barch Iune toe/toont veel wederſpoets vã fortuyn des ſelfden menſchẽ/ ende hier en tuſſchen heymelijcke viantſchappen.∴

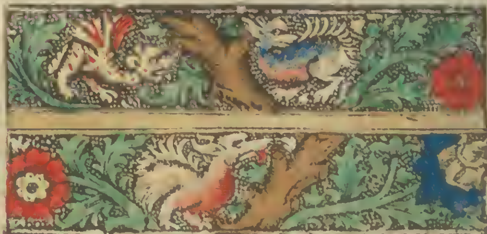
¶ Welcke item linie alſo comende/waert dat ſi ghedraeyt waer/ende onghelijck/ het is een teyken van eewighe eighentheyt/ende toont dat die menſche en ſal nemmermeer opſtijghen tot enighe eere ofte rijckdom. ¶ Worden daer enighe linien gheſpreyt van die reſtrickt/ ende climmen opwaerts nae den barch des duyms/ende blijuen daer beneden aen ligghen/ſoe wie dat teyken heeft/het is te ſorghen/dat hi eens van zijnen naeſte vrienden/ende van den ghenen/welckẽ hy alder liefſte heeft/ gherribuleert ſal worden/ghewont/gheſpolieert/oft ooc in die banden ſal worden gheworpen.∴ ¶ Nochtans comẽ daer eynghe linien vã den arm/ende doer ſnijden die reſtrickt ende daer bouen bi een worden gheuoeghet/die ſelfde ſal ballinch ſonder twijfele ſteruen in zijn vaderlijcke landt.

¶ Welcker linien nochtans waert dat ſy niet rakende malcander/mer verſcheyden van malcanderen ſtaen/ die ſal zijn leuen eynden veer wt zijn landt daer hi gheboren is/in vreemde natien. Die ſelfde linien gaen die tot de ſmijtinghe des hãts/die beteykenẽ te vorẽ lãge eñ veer.

varinghen te water/ en ter zee/ ende een
ghans wilt leuen/ welcke doer sal wor-
den ghebracht in verscheiden scheep va
ringhen/ende pelgrimaghie. ¶ Ende
waer een linie recht op ghaet doer die
restrict tot den barch des wijsers/thoo-
net dat die selfde mensche peregrima-
gie sal gaen/ende seer qualijck mit gro-
ter swaericheit sal weder om comen in
zijn landt. ¶ Item
waer dat saecke dat
een lini wt comende
bi die restrickt/valt
in dat binnenste van
die hant/bi die linie
des leuens/ende dat
si waer root/beteyc-
kent cranckheit des
lichaems/ ende siec-
ten. Mer is dat sa-

ke dat dese versaminghe bleeck is/betei
kent/dat dese dinghen niet aen staende
zijn/noch ghebueren en sullen/mer ver
by ende veruult zijn/ also datmen daer
nu niet voor sorghen en derf. ¶ Ende is
het saeck dat daer een driecant hem op-
rechten van die restrict/strijckende nae
den barch Lunæ/ende waert saeck dat
dese waer in eenre vrouwen hant/ dat
is seker dat die selfde in haer iuecht/en-
de dat si in die floer van haer iaren ghe
schent is/ende oneerlick ghewordden is.
¶ Daer en bouen ist dat in enighe vrou
we dit waer gheuonden/so dat si bi den
restrict heeft een cleyn cruys/die selfde
oordele ick te zijn eerbaer/ duechdelick/
versocht/ende van alle cuysheyt weder
comende ¶ Hiet dese teykenen van een
alre beste qualiteyt in eenes menschen
lichaem. Nu die spaci in die restrict na
die hant wert/ende die ander spaci om
trent die iunctuere des armes/ zijn die
selfde alle beyde van goede ende leuen-
dighe verwe/ daer en boouen dese vier
snijdinghen/wat goet en beteykenen si
niet? ¶ Weder om die cleyne sterren
hoe ghehaet/perikel wt beschuldeghin
ghe/ welcke selfde beteykenen oock een
quaet gheruchte. ¶ Maer siet die linie
voort lopende wt die restrict in die snij
dinghe des hants/welcke een teyken is
van quaet auontuere/ende van een on
gheluckicheyt. ¶ Daer en bouen/die li
nie/welcke doer die restrict valt/tot Ju-
piters berch/beteykent een leuen/welc
ke ghe leyt sal worden buytens landts.
¶ Ende een ander recht op ghaende/be
teykent rijckdommen/ende goet auon-
tuer. ¶ Welcke teykenen ghi siet in Ju
piters barch/beteykenen eer/rijckdom
men/ende vermeeringhe van dignitei
ten. ¶ Na deser selfder manier vier lini
en gheuonden/ in die hant hier teghen
ouer ghestelt/by na den arm om beuan
ghende/ zijn een leere ende bewijs van
langhen leuen. ¶ Daer en bouen linien/
ghaende wt dat benedenste des arms/
welcken maken eenen scharpen hoeck/
bi welcken (hoeck) wordet ghesien een
cleyn cruys/belooft groote ruste des le
uens. Item blijde tijden zijns leuens/en
de allencken op stijghende tot eeren.

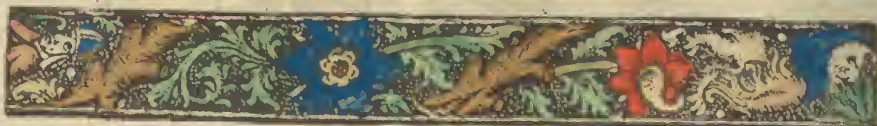
¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Nochtans waer dat saeck/dat het cruyce daer niet op en waer/so merck/ dat hem alleen aenstaende is/incominghe in veel luyden erffenissen. ¶ Is daer een cruys ofte een cleyn sterre by/geen dinck en sal desen mensch ontbreken tot die noottruft zijns leuens. ¶ Vinden wi twee linien in die restrict te zijn breder eñ een die benedenste subtijl/soe voorsie ick rijckdommen/tot dat middelste toe zijnre iaren/ende eeren/ ende daer nae allencken in dien voortghanck alle dinghen minder ende minder. ¶ Is het sake dat daer coomen twee cleyne linien wt die selfde (restrict) als oft si malcanderen schoerden ende ophielden/ ende enich andere recht climmende doer die palm des hants/tot die linie toe naturael/dat sal een teyken zijn van een recht ophept des herten/eñ toonẽ dat die selfde eẽ mensch is van seer goede ꝯscienci/ ende die welcke comen sal/doer alsodanige manierẽ/tot rijcdom/eñ tot voortganc vã goede eñ gheluckelick auõtuer

¶ Daer na beteykenē ende belouen ſi ooc den ſelfden menſch/een gewenſcht eynde ¶ Nochtans deſe ſullen min ghebueren/is dat ſake dat die climmende linie ghedrapt ſi. ¶ Waert ſake dat daer twee linien haeren oorſpronck nemende wt die reſtrict/ op clommen doer die palm des hants/totten barch Solis toe/welcken oock den vingherlinck wordt gheheeten/ende waer dat ſake dat den ſelfden barch doerſneden ſi met twee liniē dwars doer/beteykent dat de ſelfde mēſche ſal zijn/een die groote dinghen doē ſal/ende een opperſte ghemaect ſal worden/ouer Coninclijcke dinghen ende officien te vollenbrenghen. ¶ Ende ick ſie dat hy daer wt ſal vercrijghen rijcdommen ende eere.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Is daer in die restrickt des hants
ghesien een groue linie/ende daer na eē
subtijlre/ende weder om die derde gro-
uer ende dieper'e/beteykenen dat hi oo-
ueruloedych sal zijn van rijckdominen
in zijn eerste iaren/ofte in zijnre iuecht
¶ Als hy ghecomen is tot dat middel zijs
leuens/onsaligher/ ende in veele meer
ghebrecs. In die derde tijt zijns leuens
alle dinck weder omme vercregen we-
sende/ welcken hy te vooren verlooren
hadde/een rustich leuen/in vermeerde-
ringhe altijt van eer ende rijckdominē
tot dat wterste eynde toe. ¶ Climmen
daer twee linien ghedraept tot den ber
ghe Jouis/ende boouen die eerste iunc-
tuer des selfden vinghers/twee andere
ouer dwers hem wt gheuen/ so segghe
ick dat daer doer beteykent wordt eèn
woest leuen achter landts/ende groote
reysen/ mer wt den welcken eeren/en-
de vermeerderinghe zijns goets comē
sal. Maer strijcken dese linien tot den
vingher Mercurij toe/welcken heeft si

een ghesneden/dat sal een zijn bequaem tot veel dinghen/maer dese sal vergaderen gheen rijckdommen/ofte seer weynich. ¶ Hier comen si tot den vinger Saturni/ daer en sal gheen dinck argher oft quader moghen worden ghevonde. ¶ Want ghierichept ende begheerte van seer groote dinghen/ende nijdicheit vā een anders weluaren sal zijn herte trecken altijt/tot dat alder archste.

¶ Van dat Driekant/dat.vi.Capittel.

Dit driekant in die handt zijn drie linien/te weten/die lini des leuēs die middelste naturael/des leuers ende maechs/welcken also ghedisponeert zijn dat si een gedaente toonen van een driekant. Voort die spaci daer inne beslotē wordt ghedeylt in drie deelen/welcken zijn die drie hoecken. ¶ Van welckeren

den eersten hoeck wort ghemaeckt van
die linie des leuens (ghelijckerwijs wy
gheseyt hebben) ende van die middel-
ste naturael ende wordt ghenoemt den
Den opperstē hoeck. opperſten hoeck. Die ghemaeckt wort
van die linie des leuens/ende dat bene-
densten van dat driekant/ heet den slinc-
Die slinkeren hoeck. keren hoeck. Dat driecant van die ge-
lijcke hoecken/hebbende suyuerlijcke li
nien/ende van goeder verwe blincken-
de ende recht/toont een goede qualiteit
van lichame ende natuere/ende mit ge
sontheit/een onbecommert herte/daer
na gheeft het oock te kennen een heerli
ken naeme ende faem/ ende lanckheyt
des leuens. Waert saecke dat dese we
der om contrari waer van linien welc
ken een weynich duystere zijn/ende on
ghelijck/ende welcken niet claerlicken
en thoonde een driehoeck/ so moet men
iuyst contrari oordelen ende gheuoelē.
Is dat saecke dat dese spaci van dit drie-
kant waer groot ende wijt/geeft te kē-
Wijt. nen een liberael herte te zijn/ ende hoe-
moedich ende stout. Weder om/waert
Enghe dat si waer enghe eñ cort/ bewijst ghie-
richeyt/tayheyt/ ende beureestheyt.

Dat selfde velt waert dat het bleeck wa
re/ende neychden tot lootvaelheyt/ be-
teykent een toornich mensche/ende een
bedriegher. Waer dat saeck/dat dit deel
van die hant waer ghesneden mit scrō-
pelen/ ick vermoede dat te zijn een qua-
de ghestaltenisse des lichaeins. Den
Den opperstē hoeck drierley. oppersten hoeck wordt ghesloten van
die linie des leuens/ ende die middelste
naturael/in drie reley manieren. In
den eersten byna int holle van die hant
recht ouer dat dal ende leychte/ welcke
is tusschen twee houelen/te weten des
wijsers ende die middelste. Het welcke
wy oordelen een ellendich leuen/geghe
uen ende gheneycht tot tribulaci ende
van kennisse/item een herte vol benau
wicheyt/ende sorchfoudicheyt/ende als
daer dicwijl in heel ghesteken/ende dat
die meesten deel om ghelt te vergaderē.
Ten anderden/ recht onder den houel
des wijsers/ende waer dat saeck dat dē
hoeck waer scharp ende wel ghesloten/
beteykent dat die selfde heuet een seer e
goede natuere/een scharp verstant/een
goede ghestaltenisse des selfden mensch
gheluckighe ende voorspoedighe voort-
ghanc/ oprechte manieren/ende voort
al dese alsoe veel te perfecter/hoe dat dē
hoeck nauwer ende claerlijcker ghesло
ten is. Ten derden/als die twee linien
niet tesamen en loopen/mer een spaciū
tusschen beyden ghelaten wordet/doer
welcke teyken/wy verstaen een eergie
rich mensche/hem seluen goetduncken
de/niet recht op/noetelijck/hart/een na
clapper/wreet/daer en bouen loeghen-
achtich/leuende ghasselijck prijseloos.
Welcke waer dat saeck dat hi eens qua
me in eyghentheyt ofte gheuanckenis
nemmermeer en sal hy daer wt ghetro-
ghen worden in vrijheyt. Mer dat hy
oock vrij waer/so sal hi deerlick vergaē.
Voort de spaci ghesloten wesende in dz
driekant/is dat saeck dat het swilachti-
gher is ende hart/beteykent toorniche-
den des menschen/mer hier en tusschen
oock cloeckheyt ende bedroch. Ist dz het
scharp is doer scrompelen/ nijdicheyt/
ende laghen/ende na clappinghe. Als
daer nv een linie hem vertoont tusschē
dese twee/also na dat si die beyde raect/
ende climt neder tot dat driekant/betei
kent dat die mensche sal steruen van fe
nijnt oft van een slach. Die mit ijte oock
vier linien haer seluen doersnijdende i
een reghedaenten van een cruys/welc-

ken oopenbaren in dieselfde bouenste
spacie/beteykenen haet/achterclap/en-
de laghen/ende naerstichept om ander
luydē oueruallen. ¶ Te weten dese twee
linien/wel bi een gheuoecht/ende scarp
bewijsen duecht des gheheelen mensch
¶ Ende waer dat saeck dat si haer seluen
voechde by een/ in dat hol van die hant
precijs recht ouer de vingher Saturni
ende als daer makede een hoeck/betey-
kēt veel bloetstortingē/ ende dat wt me
nigherley maniere/wonden in dat ho-
uet/die loop/diarrhea(dat is groote lo-
pinghe des buycx) ofte in die vrouwen
dat menstruum sonder ophouden ende
in die baringhe groot perikel. ¶ Open
baerde hem seluē in
dat driekante een fi-
guer in die maniere
van een sterre/betey
kent een oouerspeel-
ster/ ende eē vrouwē
persoon/die welcken
haer schaemte veyle
ghestalt heuet/ ende
daer by ooc toornich
van natueren/ welc-

ken ten lesten oock comen sal/tot alsoda
nighen dollerie des harten/ende dat oo
uermidts haer verwoede toornichept/
dat si haer seluen sal begheeren die keel
af te steken. ¶ Waert saeck dat op die sel
uer plaetse/een sterre oopenbaerde/la-
tende van haer ghaen eene langhe reet
(ghelijckerwijs men sien sal/ een wey-
nich hier nae in die figuere) in soe wat
vrouwen hant dat ghevonden wordet/
die sal vier mans hebben. ¶ Dan in wel
cken een versocht ende veruaren rader
moet aenmercken oft haer iaren alsoe
zijn/die dat toe laten/ want in aldusda-
nighen dinck nemen wi veel wt ons sel

uen. ¶ Is dat saeck dat in deselfde plaet
se blijckt een cruyce/sonder enighe snij-
dinghe/beteykent goet/alsoe wel in die
man/als in die vrouwe. ¶ Want so wie
dat teyken heeft/ die sal steruen in een
goet duechdelic leuen/ende goede faem
¶ Den rechter hoeck waer dat saecke dat
si seer scharp waer/beteykent een voor-
sichtich man/cloeck ende sparich. Die
selfde waer dat saecke dat si waer duy-
ster ende grof/ dat is een waer teyken
vā plompichept/loephept/ende dronic
hept. ¶ Ist dat die slincker hoeck scharp
si/toont een clappert ende een snappich
mensche/nochtans subtijl ende vernuf-
tich. ¶ Ende dat laet ick my duncken dz
aldus is. Is dat saeck dat den opperstē
hoeck niet scharp en is/ende aldaer een
teyken ghevonden wordt/op dat fatsoē
van Saturni teyken in dieselfde plaet-
se/dat is ghanstelijck een teyken vā een
quade ende Saturnijs natuer/ als dat
blijcken sal in dit driekant hier ondere
ghescreuen.

¶ Wiens vinghe
ren also zijn gheset dz
een yeghelick lidt he-
uet zȳ middel doer sijn
dinghe/ eñ als se tseg-
ghen/ enighe hoeuei-
kens eñ die verheffin
ge schijnē gedraeyt eñ ongelijc te wesen
ic seg/ dz dese leuē sal eē arm eñ ellendich
leuē. ¶ Waert sake dz int bouen[illegible]de/ dat is
int derde lidt/ vā allebeyde die handē/ si
een sonderlinghe ende wt[illegible]utende ge-
draeytheyt/ daer sien ick een teyken we
van nijdicheyt/ bedroch/ boosheyt/ ende
ghansselick van een quaet herte/ welc-
ken ick mi laet duncken/ dat een arme-
lick leuen in ellendicheyt leuen sal. Dat
driekant in die hant gheuonden/ so wel
in een mā als vrou/ beteykēt wat goets
¶ In welcke driecant is daer geuondē een
teikē in eē gedaente vā eē sterre/ heeft dz
eē vrou/ bewijst dat si oncuysch is/ een o-
uerspeelster eñ libidinoos. ¶ Daer bi in
een mans handt beteykent oock quaet.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Js daer in een manshant claerlickē ende bescheppelick ghedruckt omtrent den rechter hoeck een sterre/beteykent een gheloof breker/ onrustich/een rumoer maker/een bedriegher/een weder clapper van andere luyden/quaet van tonghe/een dief/een rouer/ende eē die met recht met onrecht alle dinck doet/ende sal altijts stijghen tot argher/ welcken geleert si in alle quaet/ende dese sal eēs oock qualick steruen. ¶ Tacxkens in dz beghinsel van die linie des leuens ofte mensael/beteykenē een vermeerderinghe ende ouervloedichept zijs goets.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Nu is dat sake/dat die sterre/welc
ke ickghesept heb/neer latende van ha
re een reet/als een roep/ghevonden sy
in dat driekant van eens vrouwen hãt/
beteykẽt dat die selfde vrouwe sal meer
mans hebben. ¶ Hoe dic wil die twee li-
nien des opperstẽ hoeck vã malcander
staen/een spaci tusschẽ beydẽ wesende/
daer wt vstae ic een teykẽ vã een quaet
mensch (gelijckerwijs ic te vorẽ ghescre
uẽ heb). Vier linien hẽ seluẽ doersnijdẽ,
de in eẽ manier vã eẽ crups/in die spaci
vandẽ opperstẽ hoec/beteykenẽ een nij-
dich mensche/eẽ achter clapper/eñ een
mã bouẽ maten vã quader faem. Daer
en bouẽ eẽ figuer als Saturnijs teykẽ
bewijst dẽ seluẽ mensche eẽ quaet eynde.
¶ Mer die linie mẽ sael also gemaect/als
ghi siet/toont een õgeluckich te zijn/mer
anders oot gestelt tot gulsich;. Is dat eẽ fi
guer blijct in dit voorseide driekãt bouẽ
oft benedẽ/ van een ghedaente van een
gaffel/bewijst een oncuysch ende onstã
tachtich man.

Van dat Vierkant/dat.vij. Capittel.

Die spaci welck is tusschen die lini
mensael eñ die middelste natura
le/heet quadrangul9/dat is dat viercāt
Daerom waert saeck dat die snedē van
dit vierkant warē vā leuendiger eñ bly
er verf/ die toesegghē een rechtophept
des leuens. Waer dat contrari/so bedu
de ick dat selfde onrecht eñ niet goet te
zijn. Die spaci breet zijnde/is in een libe
rael eñ in eē grootmoedich mensch. In
wiens handē een cruyce is/lichtelic eñ
claerlick blijkende in dese plaets/die sul
len gheluckich zijn/in gheestelick goet te
vergaderen. Eñ dat alsoe veel te meer
waer dat saeck dat alsodanighe figuer
dubbelt scheen of drie dubbelt te wesen
als een trali. Waer dat sake dat enighe
linien oft sneden/dwars doersneden de
se figuer/die verderuē eñ verstoren dit/
oft het waer dat het selfde cruys gedra-
pet si/want alsdan vermoede ick/dat alle
die cōtrari sullē gebuerē. Een sterre al

daer blijckende/beteykent een hoemoe
dich man/recht op/oopen/waerachtich
van goeder conscientien/ende die eens
doer wederspoet des fortuyns gheual-
len tot armoede/sal weder rijsen op oo
uermidts zijns selfs duechde. Nochtās
ick sie den selfdē een vrouwē man te we
sen/ ende eens om der vrouwē wil wat
quader faem sal crijghen. Die spaci ge
heel/welcken heet de tafel des hants/ōt
breect daer somtijt. Mer is dat saeck dz
die linie mensael/te samen lopende mit
den natuael/beghint te maken eē drie
kant/dan willen si segghen/dat daer la
ghen van veel beteykent worden/ende
bloet oock ghestort worden sal. Mer ist
dat daer wort int leste van die tafel/om
trent die slach van die hant/ gheuondē
een openbaer cruyce/ick verstaen daer
wt veel pelgrimaghien/ende verschey-
den veranderinghe der plaetse/mer in
die selfde goede fortuyn/ So wanneer
si veer van malcander staen/een grote
spaci tusschen beyden ghelaten wesen-
de/te weten dese twee linien/welckē die
tafel des hants maken/ so sullen wi ōs
laten duncken/ dat in dat selfde lichaez
is ouerulocdighe hitten/eñ humorē de
qualick ghetempert zijn. Weder om/
als dat velt in die hant enghe ghesloten
is/dat sal een teyken zijn van een gierich
mensch/ende die alte sorchfoudich is in
ghelt te vgaderen/hier en tusschē daer
bi wreet eñ fel. Eñ laet het hier genoech
zijn/ghesept te zijn dese dinghen bi na vā
die principael sneden des hants/eñ van
die deelen/welckē binnen die hant zijn.
Hier na coemt nu te seggen/vā die ber-
ghen der vingherē/eñ vandē vingeren
self oock/vā die staende plaetsen der pla
neten/eñ so wat daer voort meer te bo-
uē is. Wat dese caracterē/liniē
oft crucē beteikenē/in die tafel des hāts
eñ in dat vierkant/is hier een weinich
te voren bedupt/in die regel. Een ster-
re in dz middel des tafels gestelt/betey-
kēt een mā die lief heeft alle rechtophz/
alle goet/eñ daer eerwerdich/eñ vciert
mz veel digniteitē. Laet dit int gemeē
geseit zijn/die de hāt vā natuer beuē(wāt
dz veel ludē gebuert doer auōtuer/somi
ge ooc wt crāchedē)dat die selfde wordē
gehoudē voor toornige/kibbelaers/boe
uen eñ dzonckaerts.

¶ Van die berghen der vingheren/ ende in den eersten des duyms/ welckē bi den ouden Veneris barch ghe hieten is. Dat. viij. Capit.

Ende want het genoech ghe-seyt is van die principaele linien des handts/nv moeten wi ghaen scrijuen van die particulaer linien der vingheren/ eñ van haer berghen/ende haer beteykenissen moeten wi voor die ooghen leggen/daer bi ghedaen zijnde die natueren der planeten/hoe datmen sal moghen weten onder die selfde wat daer profitelick in perikel is/ende wat hinderlick. ¶ Den berch des duyms/ is dat hoeuelken/welckē die lini des leuēs vallende van bouen neer na die restrict neer climmēde voorbi gaet. Eñ wordt oock ghehietē den berch Veneris. Welcken sacht is eñ pleyn/eñ heeft gheen ofte seer weinich scrompen eñ snijdingen eñ waer die van leuendigher verwen/ ende rootachtich/beteykent in den eersten een goede qualiteyt des lichaems/ daer na een liefhebber der vrouwē/een mensch becommert in die proncKerien van eenighe clederen/ende die ghestalt is tot alle puntelickheyt. ¶ Waert saeck dat na die linie des leuens/in den selfdē een corte ander linie/recht neerwaerts loopt (welcken daer om die suster heet) dat is een teyken van een mensch welcken ghenuechte heeft in oncuysche dinghen. ¶ Ende die selfde suster des leuēs/ beteykent oock rijckdommen/is dat sake dat si een weynich langhere is/ende niet terstont af ghebrooken en is/ ende stadelicken volcht die linie des leuens. ¶ Voort is dat saeck dat dese terstont niet en beghint in dat bouenste hoeuelken mer by auontuer in dat middel/of met te veer van dat benedenste/het is waer het beteykent in die eerste iaren ghcen groote rijckdommen/ maer in die naeuolghende oueruloedicheyt. Somtijts so loopen vier linien al euen veer van malcanderen van dat opperste des barghes/na die restrict toe des hants/als den hoeuel seer pleyn is/welcken beteikenen rijckdommen ende eeren terstōt in die eerste iaren. ¶ Welcken waer dat saecke dat si nyet en beghonnen op dat hoochste des berchs/mer van die bi een voeghinghe des duyms/beteikent wel die self auontuer/mer welcken bi auōtuer te laet sullen ghebueren/mer gansselick laete bi sullen comen/ende dat in zijn wterste ouden daghen. ¶ Is dat sake/ dat daer linien doersnijden dat opperste lidt des duyms/een weynich onder den naghel/oft by nae raeckten dat lidt/si segghen/is dat sake dat dese liniē zijn seer lanck/claer/ende licht/dat si beteykenen terstondt rijckdommen ende eeren. ¶ Anders die selfde so veel te minre/hoe die selfde duyster der zijn. Waer om so segghen si/dat doer dat selfde ghelucke/ oock wordt beteykent eenich regiment/waer dat saeck dat sommighe andere van verscheiden daer om comē de die selfde vier linien doerbraken. ¶ Somtijts ghaet daer een subtijle linie van den bouensten berch des duyms/ na die linie des leuens waerts/ende beteykent dat die mensche sal verghaen met den yser ofte mes. Anders so comē daer eenighe claer linien omtrent den wijser/ende snijden doer die linie des leuens/die welcken zijn teykenen van vele verscheiden pelgrimaghien/ende vā langhe weghen doer verscheyden lant

schappen. In somighe andere/enighe
streken oorspronck nemende in die self-
de plaets/streken tot die linie des levẽs
ofte des harten/recht daer boven/daer
die selfde haer oorspronck heeft/welckẽ
men siet in die handen van beroemers
ende eerghierighe menschen/welcken
overvloedelick leven in alle oncuysheit
ende wellusten. In andere teykenen/
een linie rootachtich in die selfde plaet-
se/doer strikende den barch des duyms
beteykent byslapinghe bi die vrienden
ende maghen. Hoe wel dat ick ghevoe
le datmen dese conste also seer niet ghe-
loven en sal/als soe wanneer men in de
hant ghesien heeft alleen/ dat dese sou-
den terstont vast ghebueren moeten.

Mer als ick segghe/dat dese niet zynen
vrienden te doen sal hebben/dan ic ver-
maen datmen sal dat selfden aldus ver
staen ende nemen/ dat die also seer met
oncuysheyt sal ontsteken worden/ende
so bedorven is/ dat het niet te hopen is/
dat de selfde sal konnen/oft willen hem
selven af trecken van zynẽ vrienden en-
de maghen. Het en is niet moghelick
dat aldusdanighe dingen moghẽ bleyn
worden verstaen/ mer men mach daer
na staen. Tot welckẽ helpt veel/datmẽ
dat aenschyn des menschen naerstelick
aenschout/ende heel doer sien den selfdẽ
opdat daer mach worden ghesien hoe si
onder malcander over een comẽ/ ende
wat die verborghende natuer des men
schen/ende dat toecomende avontuere
des levens melt overmidts hulpe van
dien. Welcken hier eens geseyt wesen
de/sal voort aen alreweghen waer ghe
nomen worden. Die ghenuechelicken
ende soet zyn van manieren/ende blye
van leven/ende blydelicken leven/ende
ghenuechelicken converseren/ende lief
lickẽ zyn/ende hebben veele boertkens/
ende in musyck ghenuechte hebben/dẽ
selfde hebben in desen berch sterrekens
Want dat velt/heeft Venus ghans in/
wiens naersticheyt dit alleen is/dat de
ghenen die also van manieren zyn/heb
ben den barch doersneden met veel clei
ne/maer claer sneden. Hoedanich als
ghesien heeft vvorstelicheyt/ vader en-
de goedertieren/ende alre liefste prins/ Die nature der geenre die onđ Venus zyn.
wilt dan aenschouwen/dat aengesicht
des menschen/dan sult ghy ghemeynli
ken sien/die wit van verwen te zyn/an-
ders puntelicke ende matich van licha
me/bruyn ende blinckent van ooghen/
ende ghans suiverlick/bly van aensich
te/eerbaer van mont ende aensicht/en-
de ghãsselick amoreus/ende daer om se-
rederten/ende ghestalt tot oncuyschey
den/ende ontsteken met wellusten/ghe
neycht tot dobbelen/stadelick in boertẽ
dansende/ghenuech

te hebbende in bloe
men/rosen/ende an
der roeck/ begheerẽ
de al dat ghenueche
lick is/ curioselick
beminnende alle ci-
ragie/bisonder van
cleederen/welcke be-
gheert/gout/ silver/
peerlen/die dicwils
lacht/achtervolghende schampicheyt/
ghelaghen/speelen/oncuysch/een dronc
kaert/suverlick/spits/die mit vrouwen
pleecht te converseren/ẽn seer ghestelt ẽn
gheneycht tot oncuysche dinghẽ/seer ṽ
standel om te begrypẽ die consten/welc
kẽ te pas comẽ dese natuer/mer om dã-
der constẽ te leerẽ/traech vã ṽstandt ẽn
plomp vã begryp. Welckẽ lichtelic ghe
looft/lichtelick wort bedroghẽ/liberael/

recht op/ſachtmoedych/barmhertich/
welcken in vrientſchap recht op is ende
ghetrou ¶ Studioos ende naerſtich in
die muſijck/ die nochtans niet veele en
vraecht nae groote ende treflijcke din-
ghen/ ghenuechte hebbende in ſchilde-
rie/ende oock ſelf ſeer gheern maelt/en
de ghenuechte heuet in die ſchoonheyt
ende conſte der beelden/ ende ſelfs oock
wat kan maken ¶ Welcken in aldusda-
nighe dinghen ſeer gheluckich is/ende
contrari deſe/niet en wordt onderuon-
den gheluckich te zijn ¶ Wiens leuen is
ſchoon/middelbaer rijckdommen/gee-
ne groote begheerte van rijckdommē/
noch gheen ghebreck van ghierichept/
Lieffelick/ ende die alle man begheert.
¶ Item die ander menſchen vroolick ma-
ket/ende ſelf vol wellust ſi/ ghenuechte
bout/gheſtalt tot welluſte/oncuypſhept
ende vrolichept ¶ Welcken item gheen
dinck lichtelick en mach beweghen/ ia
gheen dinck ſwaer maect ſorchfoudich
ofte verſtoort/ niet diepe gronderende/
ofte achterdinckende/ maer te vreden
met dat gheen dat welcke teghenwoor
dich is/ende alle benauwichept desher
ten achter rugghe ſtellende ¶ Summa
die alſoe leeft/ende alſo ſtarft ¶ Men ſal
in die niet ſo alleen/als in al die andere
mercken des menſchen natuere/niet al
leen wt die inſieninghe des hants/mer
wt die aenſchouwinghe des gheheelen
gheſtaltenisſe des lichaems ¶ Daer om
dat ſelfde welcken wi hier van een heb
ben gheexponeert dat ſelfde mach zijn
op een andere plaetſe/ tot een exempel
oock van alle die andere ¶ Voort die in
den barch des duyms hebben alte veel
reten oft ſneden/ſonder ordinanci/noch
oot nyet al euen veer van een/mer hier
ende daer verſchepden van malcander
dat is een teyken dat die ſonder twijfe-
le zijn oncuypſch/boefachtich/maer hier
en tuſſchen bittere/kibbelachtich/ende
die met den vrouwen draep beghinnen
te kijuen/noetelick van hoofde. ¶ Ende
na den mael dat ſi alſoe heet zijn van ō-
cuypſhepden/dat ſi niet lichtelick en mo
ghen verſaedt werden/ende ſoecken da
re manieren van onghewoontlicke by
ſlapinghe/ende dinghen ghelijck ſpokē
teghens die natuer/nochtans en zijn ſi
niet van ghenuechelicker conuerſacie/
mer onſoet van leuen ¶ Deſe en zijn ge-
meenlick niet naerſtich om wijſheit te
vercrijghen/noch en proficieren niet in
enighe leeringhe ende conſt/maer ver-
ſtandelre zijn om ander dinghen te be-
grijpen/eñ pijntelick oeffenen alſoeda-
nighe dinghen/welcken ghedaen wer-
den met der hant ¶ Deſe konnen vnuf-
telick vinden alle dinc/welckē aengaet
pompoſeri. Van welcken ick redē hier
bi ſette/dat die ghene die alſodanich zijn/
eñ alſodanighen bequamē hant hebbē
der ſeluer haer gebuerte/toont Venerē
in dat ſeſte/oft dat .viij. huys ¶ Daer om
ſiet ghi wel hoe dat die Aſtrology ende
Chiromanci hem ſeluē malcander om
vat hebben/eñ wittelicke eñ proper cō-
ſten zijn/ſo dat die een ſonder die ander
niet te deghen eñ niet te rechte konnen
worden gheleert/mer welcken wy ſeg-
ghen ſullen pleyner ende breder op zijn
plaetſe.∴

So wanneer een reet doersnijt den duym omtrent dat eerste lidt als eenen rinck/mer alsodat si den selfden gāsselijck ende gheheel om ghaet ende besluyt/so sie ick dat veel vastelic affirmeren/dat die selfde mensch sal ganssselick/ eñ van noede sal verghaen in hanghen Ende dat selfde heb ick ondersocht in eē ghebuert te zijn. Mer na den mael dat ick ghesien heb veele van dē ghenen die ter ghalchwert ghinghē/ haer handen doersien wesende/dat si dit teyken niet en hadden/so wil ick dat selfde staen laten voor onseker. ¶ Die een duym hebben doorsneden met drie oft vier sneden in breet onder dat eerste lidt/ick seg dat die selfde sullen ionck terstont met eere ende rijckdommē vermeerdert wordē/ Mer is dat sake dat si bouē die snijdinge wordē beuondē/ dese dingen sullē hē toe comē/ in dat middel zijns leuens/zijn dese snijdinge/bi die andē doersnijdinghe/dan sal hē die selfde gebueren in zijn oude daghen. ¶ Ist sake dat enighe vrou persoon heeft eenē duym bouē also ghe teykēt/alsmē hier mach sien in die andē de plaets/ick vermaen dat mē die vlien sal als een bedriechlick persoon/eñ nyet goet en is. Siet hier een ōcuysche vrouwe/ende seer leliken ghestelt van hertē een ouerspeelster/haer seluen vā selfs openbaer stellende/eñ seer oncuysch/onuersadelick in bislapen/welckē heeft dē middelsten berch Veneris geteykēt mz dat teykē welcken ghi hier bi gheschreuen siet. ¶ ⊙ Van welcker gehuwelicte persoon/die eerste iunctuer in dē duym drie sneden/een weynich ongheliijck vā malcander staende/doersnijden/beteykent dat die selfde persoon aenstaēde is perikel van wonden oft des doots van haer eyghē man. Eñ die welcken heeft onder die anderde iunctuer in die selfde plaets een deel cleyne ende veel crucen/ die is sonderlinghe god vruchtich/ende beteykent/dat si seere gheneycht is tot die religie. Weder om die meer twee al dusdanyghe teykenen heeft alleen/die salmen beuinden te zijn/kijfachtich ende ontrou/kalachtich/Men sal beuindē hem te zijn kundich/ende spits/die in die selfde plaets heeft veel tacxkens.

¶ Van den barch des wijsers/ende van den vingher/ende vanden Iovialē
¶ Dat neghende Capittel.

Die alre goedadichste der planetē is Jupiter/eñ die selfde heeft inde hant tot een plaets dat hoeuelkē/welcken is onder den wijser. Daer om/is dz saeck/dat ghy saecht den selfden hoeuel plat eñ slecht/laet v verduncken/dattet beteykēt goetheyt des natuers/eñ eerbaerh; vā leuen. Eñ alsoe veel te meer/waer dat saeck dat vā den vinger cleyn strekē/eñ die selfde/een weinich duister neer strekē/eñ bisonder/waert sake die selfde niet seer veer vā malcand en ston den/ als dan beteykenen si eer eñ digniteytē van vorstē. Eñ daer zijn somige die doctoren sekere diffinierē dat selfde/seggē de/dat die selfde sal doer loopē alsoe veel trappē van eerē/eñ geestelike digniteyten/also veel snedē die selfde heeft/in die plaets voorß. ¶ In welcker e hant is een rechte mer ooc een claer snee/in die hāt springēde wt/omtrēt die wortel van dē wijser/eñ by na hē seluē treckende van dē middelstē naturael/tot den dwarsen hoeck des selfden hoeuels/ weter vry/dz dese sullen ghesien zijn doer die groothe den van herten/ended oer die sorghe vā groote dinghen/begeerende een faem/ arbeydende worden verheuen mit glorie/ende met stoutichept daer toe schermutselende. ¶ Maer dat leste/doer ghelijcken beteykent ooc een cleyn linie/stighende van die mensael tot den barch des wijsers. ¶ Ende waer dat saeck dat dese voor geseyde sneden/een deel cleyn dwarse reten doer sneden/si segghen dz

daer beteykent worden wonden des ho
uers. Dicwijl ghebuert/ dat een snede
die dicke is wt blijckende ende rootach
tich scheyt den wijser vandie middelste
welcke toont ghebreken van die inghe
wenten van binnen ende der selfde crãc
heyt in die mans persoonen/ want die
vrouwen/ die dese hebben/ is een voortei
ken dat die sullen in haer ð baringhe in
perikel zijn/ ende alsdan so veel te meer
als die selfde seer root is. Si segghen
dat die aen eenẽ gheweldighen doot sal
steruen/ in wiens handt een linie sprin
ghende van dat eynde des mensaels/ en
de strijct recht na dat hoeuelken Iouis/
Item cruycen blijkende in dẽ barch Io
uis/ beteykenen vermeerderinghen vã
eer/ ende wassinghe van digniteyten/
van also veel trappen/ alsoe veel teyke
nen als aldaer beuonden worden/ ende
het is dickmael onderuonden/ dat aldus
danighe vercreghen hebben proouens
ende ouervloedelick gheestelijcke digni
teyten. So wie aldus gheteykent zijn
worden ghehieten Iouiales/ ende varẽ
ghemeynlicken bouen maten seer wel
in alsodanighe voortghanck des fortu
nen. Welcken men siet ghemeenlijckẽ
dat si hebben een lichaem een weynich
ghebonden/ mer anders suuerlijck van
ghedaente ende proper wit van verwe
dick van hayr/ betamelick ende eerlick
ghestalt van oghen/ reynlick/ ende ghe
stalt tot vroolickheyt. Haer natuer is
dese/ hoemoedich/ verheuen van hertẽ
begheerende groote digniteyten/ libe
raelicheyt/ somtijts bouen haer rijck
dominen/ si begheeren te regneren/ en
de ouer ander regimẽt te hebben/ si be
commeren haer in die aldermeeste din
ghen niet vermoghende die alre min
ste dinghen/ versmaeders van middel

Die na tuere ð Iouia len.

baerheyt/ eerbaer/ edel/ eer ghierich/ lo
pende na goede faem/ blijde daer bi ghe
stalt ghansselicken tot vroolicheyt ende
genuechte. Dickmael oock opghebla
sen ende swellende/ bequaeme tot groo
te beueelen/ stijghende ghansselijck tot
den koninckliijcken voetstappen/ besae
met ende gheuoelen van dat ghelooue/
begeerende ende soeckende vrientscap
pen/ simpel/ ende schroemende ende ha
tende bedriechelicheyt/ vrede soeckers/
ende in allen dinghen eerbaer/ ghemeẽ
lick oock gheneycht tot wijsheyden/ al
tijt verciert bouen maten met weerlij
ke veruarentheyt/ machtich van raet/
oock welspreekende. Haren tret ende
ghanck en is niet al te drap/ noch ooc al
te lancsaem. Ende in dat selfde belouen
si oock een stantvasticheyt van herten.
Gheen menschen en zijn daer ghelucki
gher/ niemant en vercrijcht eer zijn be
geerten. Ende bisonder ghebuert haer
dat si vry ende beschermt zijn ouermits
hulpe van groote hansen/ ende ghecom
mendeert worden doer ghetuychenisse
van vorsten ende grote princen. Si heb
ben van herten lief haer huysfrouwen
si hebben haer kinder wter maten seer
lief/ ende godtelijck beminnen den ghe
nen die haer toe hooren/ ende aen gaen.
Men mach oock mercken ende sien/ dat
die selfde oock in achteruolghinghe/ en
de oock in haere naecomelinghen seere
gheluckich zijn. Daer en bouen maect
Iupiter dat si vreetachtich van kost zijn/
ende daer om dickmael ghekrenct zijn/
ende siecten hebben wt die rauheyt des
maechs/ ofte ghestalt zijn van ghebreck
des leuers. Want ghulsicheyt verder
uet den selfden haer ghesontheyt. An
ders so zijn si bequaem een lanck leuen.
Selden sult ghy sien een Iouiael oft hy

heeft een claer stemme/ die twee eerste tanden in dat bouenste van die mont/ wtstekende/ daer ghaende wt haer onmondichept. Ende dese dinghen zijn ghesept in summa van den ghenen/ in welckere gheboortenisse Jupiter is die heere sonder enighe bi menghinghe vā enichs anders quaet oft ongheluncke.

Voort meer/ is dat saeck dat eenighe vrouwe heeft in dat opperste lidt des wijsers een deel cleyn linien int dwers ende breete des vinghers/ omtrent die handt/ si segghen dat die selfde sal toecomen groote erffenisse van haer naeste ende maghen die ghestoruen zijn/ waer dat saeck dat si die selfde linien toonden in dat middelste lidt/ die bewijsen de selfde te zijn als een nijdige oft loeghenaer

ste ende bedriechlick. ¶ Item heeft si den barch Jouis doersneden met die selfde teykenen/ so is si van ghebreck van toornichept/ van bittere noetelichept van manieren/ ende kibbelen ende kyuen.

¶ Dit is beuonden/ is dat saecke dat daer enyghe beuonden wort te hebben in dz middelste lidt drie claer sneden/ nae die lengte des vinghers neerghaende/ van welcken die middelste cort is/ maer beneden plomper/ ende doer die dwarsse ende in dat breet/ een andere claer snee/ ende twee duystere siet/ welckē die middelste die so cort is niet en raken/ die selfde sal voortbrenghen menichte van kinderen. ¶ Oneerbare ende onreine vrouwen hebben oock sterrekens met eenē haluen cirkel in den barch Jouis.

Item drie linien op eñ neer hem seluẽ drapende/by nae al euen veer van malcander int breet bouen/omtrẽt die leste iunctuer/doersnijdende den wiser in dat breet/beteykenẽ die onreynheyt des vrouws. Weder om/is dat saecke/dat enighe streken doersnijden dat middelste lidt int lange/in welcker middel/si somtijdts een sterre/daer salmen wt oordelen bewijsselicke teykenen vã reynicheit ende cuysheyt. Ick toe seg grote erffenisse eñ rijckdommẽ ouervloede lijcken sullen toecomen/ ende die selfde vermeerdert sullen worden/ het si doer aencominge vã erffenissen/of wt rentẽ van prouens/oft geestelijcke scatten/dẽ genen welckẽ heeft inden barch Iouis een cruys/oft een sterre/die claer is ende van leuendigher verwe/hoe wel dat gheen ander strekẽ oft scrompẽ doersnijden oft verderuen. Ick heb ghesien eenige crancke/verueert/cleynmoedich/dã seer hatich eñ ghierich/hebbende een lini recht neer stijghende van den hoenel des middelste vingers tot die restrict toe. Sommighe ander seggen/dat soe wie dese lini heeft aldaer omtrent doersneden/waer dat saeck dat het ghebuerde/dat die selfde gheuanghen/oft in die kercker oft bewarenisse ghestelt wordẽ dat die selfde oft al daer sal steruen/ofte ghepijnicht worden/ ofte seer nau verlost sal moghen worden.

Van den barch des middelsten vingers/welcken den barch Saturni is/ende van den selfden vinger/van den menschẽ welcken Saturnum hebben tot een heere. Dat .x. Capittel.

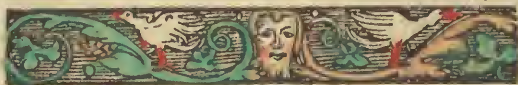

Ick hebben hier voorghesept dz die middelste vinger des hants Saturno wordt toe ghescreuē in dese conste/ eñ dat die selfde daer om also gehetē wort/ waer om den hoeuel/welcken onder de selfde is/wort ghenoemt den barch Saturni. Is dat saeck dat die waer pleyn ghansselick/glat/ende souder scrompē/ sonder sneden/ dat bewijst eē simpel eñ recht op mensche te zijn/arbeydende/doē de sonder bedroch. Is dat saecke dat een linie comende vanden mensael doersnidet desen barch Saturni/beteykent dē mensch benaut te zijn van herten/ende van daghelicxe sorge ghequelt/ welcke sorchfoudicheden maken onrustich/ itē die altijts wat fantiseert/ende hem seluen van binnen verdoet/ dan hoe wel hy dese dinghen doet/het sal selden ghebueren ofte nemmermeer/dat hi rijckdommen oft grooten schadt vergaderē sal. Op die selfde plaetse veele aldusdanighe sneeden/beteykenen een benaut leuen/met ghebreck/ ende vol arbeyts/ in groter armoede/item karckeren/eñ in die selfde segghen si dat dese te voren beteykenen/groote pijninghen. Waer van die wortel des vingherlincx na Saturnijs barch/een snee hem seluen drayet/ ick begrijpe daer wt een gheuoelē ende teyken van een loey mensche/droeuich/slap onlustich/ ende nyet wacker/ daer en bouen/ plomp/mal/vermetelt/ grof/bot/ende die nemmermeer eē dinc ient doet/ende dicwil oock derf onwijselick een dinck aenstellen/met onbescaef den verstande/ende met plomper hertē Si willen oock segghen/also wat vrouwe heeft veel meer snijdinghen tusschē den vingher Saturni ende Solis/neerstijghende seer lanck/dan tusschen Solis ende Mercurij/ wanneer si al daer oock enighe heeft/dat die selfde bequaeme si te kinderen/ende alre lichtelickste ontfanghen een knecht. Van welcken ick niet en darf yet sekers te vooren segghen. Ja dat anders is/ick wil dat een yeghelick weten sal/dat soe wanneer ic ondersocht hebbe van kinderen/wt die Chiromanci dat ick nie en heb van deshaluen yet seker des konnen beuinden/ waer om ick gheloopen heb tot anderē dinghen. Mer dit hebbe ick voor seker is dat saeck dat sommighe cleyn snedē hem seluen voort drijuende opwaerts wt die principael linien des hants/aen den barch Saturni/dat men mach weten den seluen mensche te zijn van quader ghestaltenisse/ende niet alte eerbare van leuen. Si segghen/is dat saeck dat in die eerste iunctuer van desen vingher/in eenre vrouwen handt/blijcket een cruys ofte een sterreken/ dat selfde te zijn een teyken van onvruchtbaerheden. Die desen barch heeft doersnedē met veel reten hier ende daer/ende dat die barghen van die ander vingheren alsoe nijet ghereten en zijn/ oordelt den selfden ghansselick een Saturnijs man te zijn. In welcke plaetse ick laete my duncken groote macht aen te legghen/ dat ick beduyden sal die ghestaltenisse van die selfde planete/met wat dingen hy instrueert den ghenen/welcker gheboortenisse hy heere is.

Die nature der geenre ouer welcken Saturnus heer is

Dese zijn ghemeynlickē bleeck/ende niet suyuerlick van aenschijn/ende starende nae die aerde met die/lanksaem van ghanck/magher/ende somtijts crom van rugghe. Meesten deel zijn sy onbeleeft van manieren/want Saturnus maeckt boefachtighe menschen/arch/bedrieghelick Si zijn gheern alleen/ende leuen alleē

tot haer selues profijt/noch by na si niemandt anders haeren arbeyt mede en deylen/noch oock haren vrienden. ¶ In spijse en zijn si niet ghierich. Maer het zijn groote dronckaerts/dan hoe wel sy dickmael eeten/ende ooc somtijts vreetachtich zijn. ¶ Si worden stadich beweghen met deerlijcke onrusticheydẽ van sorghen/noch nemmermeer vrij en zijn van sorchfoudicheyden/ende sy worden ghequelt benauwelick van binnen mit bittere ghedachten/altijts ouerleggende met der herten/drooeuighe ende beteesde dinghen. ¶ Haer leuen is bi moerasie ende staende wateren.

¶ Si leuen in allen dinghen spaerlick/si spreken lancsaem ende sere weynich woorden ¶ Dicwils en moghen si nyet luysteren nae ander lieden/ende dz ouermidts haer ghestadighe contemplacie ¶ Van natueren so zijn si cout/si zijn cranc van lichaem/sieckelijck/ruyckende nae arm sweet/ende zijn Alopecij/ dat is in welckere hooft dat wtuloedende hayr maeckt kaele steden ¶ Haer stemme is doof/duyster/ende si mompelen heeschachtich/ende zijn behindert van tonge/ si benijden lichtelick ander luyden. Si zijn alsoe vast houdende haer affectien/ als niemant anders. Ende daer om die si voor haer ghenomen hebben te hatē/ die hebben si ghehaet seer fellickē/ende sonder verghiffenisse/eñ dier ghelijckē/ wien si willen/die hebben si lief al euen crachtich ¶ Haer ghedachten zijn/willen timmeren/willen boomen planten bouwen/ ende beghinnen yet welcken langhe sal dueren. Si en hebben nyet seer lief die vrouwen/ ende daer om selden hebben si met vrouwen te doen om kinder te crijghen/steruende dickwijls onvruchtbaer ¶ Plomp van sinnen/ende grof van verstandt ¶ Welcken na dē mael dat si alsodanich zijn/nochtans so zijn si wonderlick vast houdende haers vryheit/ende die beschermen si hartneckelick/ende si en lijden niet enighen here/ ende oordelen int wterste quaet/ende verdrietlickē te zijn/om te dienen ende eyghen te wesen/bouen maten zijn si onlijdsaem regiment van gheweldighe rijcken/als niemant anders. Sy hebben ghenuecht in swart/ende daer omme so cleden si haer also ende willen oock/al dat omtrent haer luyden is/dat het selfde gheverft si met die coluere. ¶ Lichtelick hebbē si quaet vermoeden/ ende lichtelicke sorghen si ende zijn veruaert. Ende dese hebben beueel van droomen/anders hebben si ghedachten van alle cleyne ende ootmoedighe dinghen. ¶ Aldus langhe hebben wi ghesproken/van den ghenen die onder Saturnum hooren ¶ Daer en bouen een teyken ghedruckt in die eerste iunctuer des middelsten vinghers/ is het saecke dat het waer in eenre vrouwen handt/ beteykent goet/in eens mans hant beteykent quaet ¶ Die vrouwe in wiens hāt/in die iunctuer des selfden vingers neer waerts ghaen aen die een side in die lancte des vinghers vijf oft ses liniē beteykent dat die selfde sal baren eenē soone/welcken noch eens paep worden sal. ¶ Si willen segghen/dat die ghenē welcken in die selfde iunctuere Saturni heeft een sterre/een doot slaen sal.

¶ Vandē berch eñ den vingerlinck eñ vandie beteykenisse der genē die Solē hebbē voor een heer/ Dat.xi. Capitt.

Die vingerlincx berch is/welck hē ōheeft een weinich distācie tusschē dē vinger eñ der linie mēsael/ gehieten vandē gemeñ geleerdē/die Sonberch. Daer ō laet een deel cleñ liniē ghestrect wordē vandie wortel des selfdē berchs/ tot die lini mēsael toe/eñ doē hy na dat selfde welck Mercuri9 bi dē Astroligiis een wacker mā/costel vā ūstant/toe gestalt tot ūscheidē cōsten. Daer en bouē goetdūckēde/welsprekēde mz driistichz/ eñ daer bi die ōtfangen mach so geestlii ke so weerlike digniteitē. Het gebuert somwilē/dz de selfde bi parē al euē veer vā malcanō staen/in eē manier vā de liniē welckē parallelē hietē/mer siet wel voor v dz dit selfde v nz en bedriecht/wāt ten scheelt nz veel vā die vorstē/dā dat sy daer wech nemē hoemoedichz vā woordē/mer tgeeft soberhz eñ eerlichz. Mer andō/ist sake dz vā een anō plaets heer wordē getogē anō liniē in die selfde/oft vā de eē side haer seluē doersnedē/als dā wichelt mē gāsselic vādz daer bi gestalt is. Het en waer bi auōtuer sake/dz si dese nz en raectē oft doersnedē/wāt als dā wort dz ghehoudē als geluckich eñ vol voorspoedelic/dz hi al ziī viandē ōwinnē sal/eñ werpē die onō hē. Mer raectē si den vinger nz/eñ niet geliic en warē gestalt vā dē mensael/mer hingē bi dē/die omtrēt eñ bi dē vinger is/na die vande ringe ō liniē/ beteykēt ooc vanderinge vā staet eñ leuē. Itē is dz sake dat eē deel cleñ eñ rootachtige liniē/ doer dē selfdē barch getogē wordē/beteikenē/bly/genuechlic eñ ūsocht eñ voorsichtich. Welckē nochtās ziī si gedrayt/eñ daer bi rootachtich/beteikenē droefnis/mit welckē nu mz werckē yemāt wort gequelt. Alle ke liniē dier gelikē/piinē:mer welc voorledē ziī. Linien hē seluē doersniidende in een maniere vā een cruys/welckē men hiet sint Andries cruys/neer getoghen ziīde vā den mensael doer dē barch Solis/tot die eerste iūctuer toe/beteykent voorsichtich/eñ regierende ziī dinghen wiisselickē. Puntelickē eñ proper soecken wi aldusdanigē Solaer vingeren/ eñ het is daer bi een seker teykē/ist sake dat die selfde vinger mit geschackierde linien is verciert. Daer is ooc een anō teykē/ te weten twee gedraeyde linien vā parallelē/streckende vandē restrict/ welcke teyken als ghi siet in die hant v kondicht seer grote geluckige dinghen eñ bisonder in digniteytē te ūcriighen/ eñ also wat daer toe hoort tot die alder beste duechde/wetenschap/versochtheden/ liberaelheyt. Welcker figuer wy hier nauolghende ghestalt hebbē in deser manieren.

¶ Die nature der geenre ouer welcken de Son heer is.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Item waer dat saeck dat twee cleine linien vergaderden bouen die eerste iunctuer ende het waer een vrouwe die dese heeft/ ghansselick beteikent dat selfde/ dan dat dese sal rijck worden ghemaecht van haer mans/ ende sal wordē ghehadt in eer. Daer en bouen oock dewoet/ dan dat si niet verdragen en sal enighe clooster leuen. Also/ waert sake dat dese waren in die anderde iunctuer sal hy altijt in eerē zijn/ meer ondē den genen die vā eenre ghe slachte oft coemste zijn. Mā alre wegē beteikenē si rijcdom so in mās persone so in die vrouwē/ mer seer quaet/ waer dat saecke dat si voortginghen tot die Monbarch toe.

¶ Van den barch ende den vingher Mercurij/ende van den selfden zijn natuer/ Dat.xij. Capittel.

DEn barch des oor vinghers/ofte beter den berch Mercurij/is tusschen den minsten vingher/ende die linie mensael. Daer leyt grote macht an oft dese is pleyn ende niet/ende doer draeyet met zenen/oft dat si is betoghen mz linien ende si gheuerfdet. Pleyn zijnde van wratten/van schubbicheyt/van zenen/behoorlicken ende betamelick gheverft beteykent een man stantachtich/ van herten/in eenre maecht cuysheyt. Waer van die linie mensael een dun ende geverft comende/neder climt tot die wortel des barchs/voort ghaende recht midsen doer/beteykent liberaelheit. Die selfde nemende haer oorspronghen doer veel/tusschen den mensael ende den oor vingher/bewijsen alsoveel bruloch-ten/als daer linien ghetoghen worden Dan hoe wel die Chiromantici willen datmen hier sal naerstelijcken aen merc-ken/die lanckte/die cortheyt/die dunte/ ende die verwe. Bleke linien/beteykenen die voorseyde bruplochten/mer die al nv verleden zijn. Langhe linien ende ghesprenckelt met schoon root/beteikenen noch toecomende bruplochten. Het ghebuert dicwijls/dat van die selfde zijn sommighe dickere/ende daer by oock rootachtich/ende daer wt sult ghi kennen eenen loeghenschieter/een verderuer/een dief/een roeuer/ten laetsten een de welcke besmet is mit alle manieren van schellem stucken. Aldus langhe hebben wi ghesproken van die parollelen ende rechte linien. Nu waer dz sake dat wt die selfde vingher neer ginghe een cromme oft een circulaer linie/ scheuin tot die middelste vingher/beteikent een heerlicke natuere/van welcken grooten hoope is/dat hi sal zijn bequaē

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

met den lesten/tot alle fortunen. Maer dit sult ghy weten van die vrouwen/ ¶ Waer dat saeck dat het ghebuerde/dat daer enighe hadde cleyn linien ende die selfde ghedraept van dat bovenste des oor vinghers/ beteykent ghemeynlijcken een ghestaltenisse/ welcken by nae al dat ghesellschap der vrouwen gemeẽ is/te weten moedicheyt/ snappicheyt/ onstantachtichept. ¶ Dit is by nae die Physiognomie der Mercurialisten.

¶ Middelbaer verwe/tusschen wit ende swart/een verheuen voorhooft/een rõt aensichte/seer supuerlijcke ooghen/als katten oghen/niet ghans swart/eenen swartẽ baert/mer niet dicht/een spichtich lichaem/betamelijcke statuer/dunne lippen/een scharpe noese/een weyke stemme/ende die vastachtich/een wacker beweechuisse. Eñ wilt ghi dat vooren wichelen wt dẽ barch/dat barchkẽ is gheschakeert met veel rechte linien/

¶ Die nature der geeure ouer welcken Mercurius heerst.

ende na die conuersaci/ooc leerbaer vā verstant/ stout/een hoere iagher/trou/ ghenepcht tot loeghentael/een liefhebber zijns selfs verstant/ende van secten/ een hater van supersticii/niet veel staen de op kercken ende prophecien/bi na bequaem tot alle consten/bisonder tot die ¶ Mathesim eñ Geometri. Summa/eē man van alle vren/ een doctoor/een poeet/een Mathematicus/ verciert myt wetenschap van spraken/een ondersoeker van hepmelijcke dingē/een dapper wijs phylosooph/niet beromende/mer anders van veel woorden/nochtās niemant quetsende/ghansselick vā die am bachten ghestalt tot den ghenen/ welcken zijn properste eñ alder kupst/te weten tot schilderp/eñ tot alsodanige. ¶ In cranchedē nochtans een weinich ongeluckigher/doer quellagien vā fantasiē/ dā ander menschē. Mer ooc seer nerstelick lupsterē/na die insieninghe der iūctueren. Daer zijn sommighe sekere cauterien/van welcker eerste figuer/waer dat saeck dat si waer in de eerste innctu re/oordelt daer wt den man studioos te zijn/ende by naem van Rhetorica/goet dunckende/een drijst/spits vā natuerē. ¶ Die anď in die anderde iunctuere/welcke hoe wel dat si verschedē si van die eerste figuer/die toont nochtans met den wercken een heerlick predicant/ghelijcken die eerste. ¶ Weder om/is dat saec dz die teghens ghekeert staet/ betepkent beheept te zijn mz veel verschepden passien/gruwelicke droomen/eñ also wat daer si vā quade fantasiē. Also is dz ghy in die derde iūctuer siet een crups/dats een seker tepkē vā armoet/gebrec/vā sere cleyñh:/vā rijcdom. Eñ dit si genoech geseit vā Mercurio. Dese sullē wi bredē vhalen in de figuer. Welcke hoe wel dz si so breet eñ vol nz en is/dat si al die tepkenē begrijpt/nochtās hebbē wy naerstich geweest daer in/dz die principalen daer bi zijn geteikēt. Want wie kā also menigerlep liniē/so menigerlep tepkenē ď pdelē naturē in also clepnē spaci beuattē: Nochtās en hebbē wi nz achter ghelatē in die regulē/welckē ōs scheē/daer pet bi te brenghē.

¶ Van dat benedenste ofte base des driecants/ende vanden ghenen ouer dẽ welcken Luna/dat is die mane domine ret. Dat.xiij. Capittel.

Met den eersten moetmen seggen wat die Chiromantici hieten dz driekant basim. Dat is die lini/welckẽ met een ghemeyn vocabel wordt gehie ten/de lini des leuers ende des maechs ende wort op gerecht van dat die steert ende benedenste van die lini des leuens rakende die middelste lini naturael/de welcken te samen gheuoecht wesende/ maken een driekant/also veer als daer niet teghens en staet/ welcken contrari si yemants geboerte. ¶ Hoe wel noch tans dat ick wel weet dat dese lini niet en wordt versiert van sommighen/om dat si haer seluen altijts niet ghelijc en is/maer ick en kan niet mercken waer om si achter ghelaten hoort te zijn/ nae den mael dat het blijct openbaer/dat de se niet machts en heeft dan alle die an dere/ende bisonder/ is dat saecke dat sy maeckt een recht driekant/met die mid delste naturael/ende linie des leuens. Want si te kennen gheeft ghesonthept/ weluaren des lichaems/bloeiende niet alleen van lichaem/maer oock van her ten. Maer dat sake/dat si malcanderen raeckten/ofte verduystert waer/ oft dz si rontsomme sick had eenighe stippin ghe/beteikent te vooren niet anders vã die maech ende leuer/ te weten onuer duldichept/morpheam (dat welcke een siecte is/welcker die verwe int lichaem verandert met roode vlecken) pijnin ghe/die crampe/phlegma/ benauwin ghe des buycx/pijn in die maeghe/ende in die ribben/bysonder waer dat saeck dat si bleeck waer. ¶ Voort met dẽ velle wel betoghen/ende root/ende die root hept waer gheneychder tot die lini des leuens/dan tot die naturael linie/betei kent weedom des hoofts. Weder om me is dat saeck dat die roothept hem sel uen gheeft tot die naturael linie/betey kent apostuein des maechs/dẽ hoest/de teeringhe/ schubbichept des monts. ¶ Dat is oock weerdich om te weten/wa re dat saeck dat ghy saecht in die plaet se van Luna/dese ronde figuere ⊙ hoe wel nochtans dat het v schijnt ghecke maer te zijn/bewijsen nochtans verlie singhe van een ooghe/ende zijn als daer twee teykene ⊙ ⊙ verliesinghe van beyde die ooghen. ¶ Ende dat hebben wy verstaen ende beuonden van ghe leerde mannen/niet te zijn alsoe sekere mer als dat alre seekerste is/ende daer en bouen so hebben wy dat ondersocht doer ons selfs eyghen ongheluckе. En de dat is oock ghelijck dat selfde/ is dat saecke dat in die plaets Lunæ/hem oo penbaerde een sterreken/welcke betey kent een katijuich boeue/ende een de al re meeste schellem.

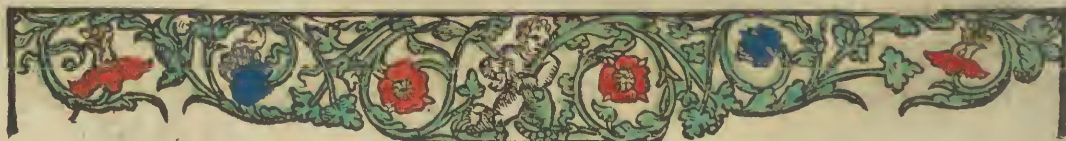
¶ Is dat sake/dat ghy zijn Physiogno mi weten wilt/hy is wit van aenschijne/ eñ betoghen mit een weynich roots/ die wijnbrauwen zijñ by een geuoecht/dat aẽ sichte ende die kuwẽ zijn opgheblasen/on ghelijcke ooghen/eẽ weynich swartachtich/ ende by auon tuere ghetepkent met een teyken in dz aensichte. ¶ Sonder enighe goede const sonder profijt/ende ghemeynlijckẽ slap

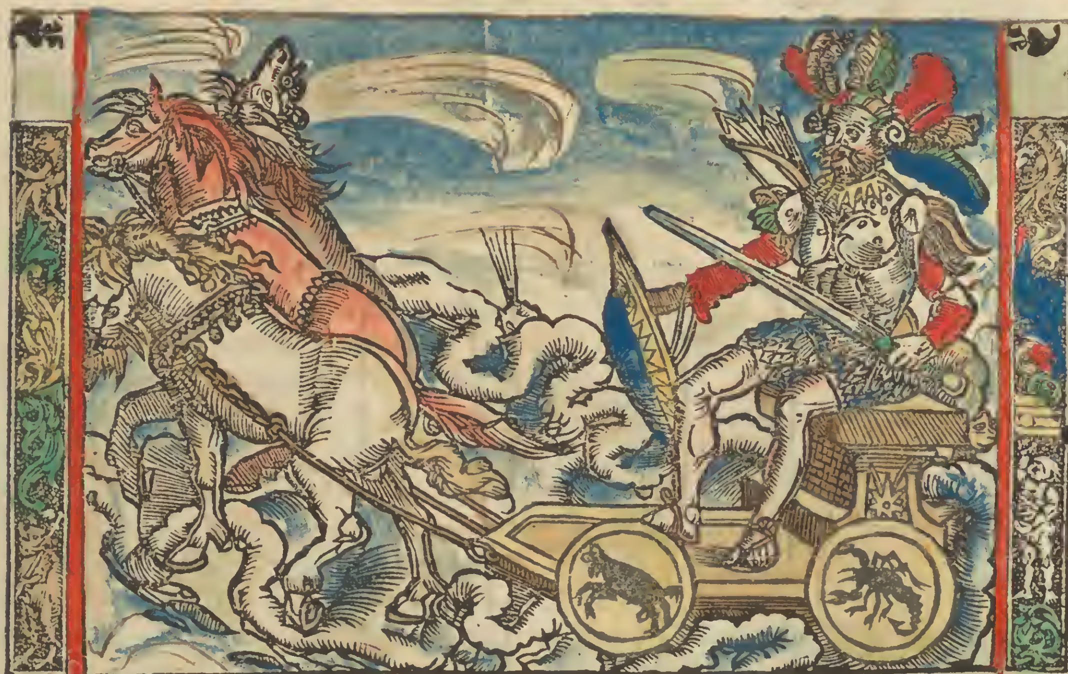

Die nature der geenre ouer welc kẽ Luna is.

onstantachtich/loep/ dwaes/ vanghebreck/ende dat in die iuecht. ¶ In die anderde tijt zijnes leuens/sal hy een weynich rijcker worden ¶ In die derde tijt weder omme arm ende ellendich/ versuffet/onghelucKich/gheboren om die landen eewich doer te dwalen. ¶ Aenghaende cranckeyden ende ghebreken/ is dese ghesett/tot een vallende siecte/tot verleemtheyt/tot vallende droppen wt dat breyn/pijninghe des aensichtes/ten waer saecke dat Luna hadde in die wortele des gheboertenisse/ wel te vriende ¶ Solem oft Iouem.

¶ Van die plaets Martis/ende van die natuere der gheenre die Mars onderworpen zijn. ¶ Dat.xiiij. Capittel.

Eer wy van Marte woort maken/is het wel te pijnē weert te weetē/waer ō dat die Chiromantici/dese planeete willen worden ghestalt in dat muys des hants. ¶ Mer dat sullen wy op een ander plaets segghen nu moeten wy die linien examineren.
¶ In dat driekant/is dat saeck dat het ander driekant perfect is/nae alle die proprieteyten der Martialisten moetmen prognosticeren/ ende hoe dat meerd̄ is ende meerd̄/soe moet dat ghetal meerder verbreydet worden ouermidts ghebreken/bysonder is dat sake dat si breet is ende wel ghestalt van linien Laet dare die Physiognomi bi comen welcken schijnt mi niet te dienen/ dat si in deser saeck achter ghelaten sal worden/ende welcken wy daer om hier in brenghen op dat Physiognomia ouer een comen mach met die Chiromancie/anders en mach dat geensins wesen/ dat yemant alle dinck mach doersien perfectelickē.
¶ Hi is na dat aensicht te spreken root vā verwe/die ghenuechte heeft in die toename Martis alleens oft hy verbarnt waer van de Son/luttel hayrē op dz ho„ uet/mer dat selfde ghekrult/cleyn van ooghen/een weinich crom van lichaez. Wacker ende straf van ghesicht. ¶ Van siels haluen/stout/ ghierich/bedriechelick/een ruyter/een roeuer/ontrou/een heerlick ghuychelaer/onschamel/licht/ niet stantvastich/toornich/een twist en de tweedracht maker/suspicioos/onlijdsaem/een dootslager/ een beroemer/eē bespotter/menedich/een falsarius van allen dinghen/welcken gheualscht moghen worden.

Die nature der geenre ouer welcken Mars heer is.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

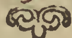

¶ Hier is volleynt dat werck van die Chiromanci/ende hier na voorts achter die Conclusie/sul dy achteruolghende vinden die Prognosticaci in die Chiromãci. &c.

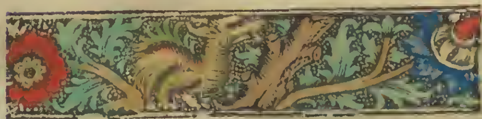

Conclusie van dat werck van Chiromancie.

Erbaer ende duechtsamighe Leser/ ick hebbe ghewilt met dese corte woorden dat eynde te zijne van onse Chiromancie/ op dat ick v niet moeplickē en si met meer omlopinghe ende wtweghen/ in welcken is dat sake/ dat ick alle dinck wel op zijn hooft gheraeckt hebbe (ghelijck als mē seyt) dat is het ghene/ nae den welcken ick ghearbeyt hebbe. Is het saeck dat het anders si/ soe laet ick mijn duncken/ datmen my alsulcx hoort toe te gheuen dat ick dit hebbe dorren bestaen. Wāt in grootere dinghen/ is het ghenoech/ een goede wille hebben ghehadt. Summa/ ick hebbe also alle dese dinghen gētracteert/ dat oock dien nacomelingen ghelaten is derren te vergaderen/ ende ick en hebbe niet ghewilt dat dese const also perfect wesen souden/ datmen niet meer daer by en soude ofte en mochten doen. Ja hy sal my een seere groot aenghenaem dinck doen/ die onse dinghen alsoe emendeert/ dat hy betere en de ghepresender bi brenct/ ick laet staen dat ick dat self de qua lijck nemen soude/ Blijft ghesont/ ghy die dese leest/ wt onse parochie Steynheȳ Datum Int iaer. ℞c.

Prognosticaci in die Chiromanci aenghaende die plaetsen van die seuen Planeten.

Gheheltelijcke die insnijdinghe ende linien/ welcke alder weghen in die handen zijn/ so blijcken daer somwijlen oock vreemde teykenen/ welcken voor sick brenghen ick en weet niet/ wat grooter dinghen. Ende wat dese beteykenen/ heb ick met grooter naerstichept ghearbeyt om hier by te scrijuen/ ende dat met der selfder cortheit/ met welckē ick pleech na mijn manier. Wi hebben op een ander plaets gheseyt die natueren der teykenen/ ende wie van die planetē die heer si van een yegelijc/ nv laet wy ondersoecken/ wat in die planeten die suspecte teykenen doen/ ick en segge niet die teykenen/ welcke in den hemel zijn/ mer die welcke den dinghe ren zijn teykenen der Planeten.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Van die plaets Martis.

Martis plaets in dat driecāt Daer om siet ghi daer ald? danighe teykenen/ghetoghen in dese maniere/dese is een Martialist/ende sal gheworcht worden met een strick. Die ander drie omtrent die tafel des hants/beteykenen stoutichheit hartneckicheyt/straffichept. Daer en bouen doerbrenghinghe zijnes patrimoniums/een ouervaller zijnre magē ende vrienden.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Van den vingher Veneris.

Ven⁹ heuet den duym in/ myt dz muys/ welcken om dat sy aen een geuoegher is/ wordt genoēt dē barrich Veneris. Vaer om siet ghy in die eerste iunctuer aldusdanighen teyken/ dese sal ghemeynlijckē in alle dinghen gheluckich zijn. ¶ In die anderde iunctuer/ arm. ¶ Omtrent den naghel/ dat hy sal hebben een melaetsche gheboerte. Anders altijt beteykent het Venus kint indie plaets Veneris/ ende gheneighet tot incest/ een ouerspeelder/ een slagher zijnder huysurouwen/ ende bisonder is dat saecke/ dat dese teykenen ghesien worden in den barch.

Muys) dat is het lidt/ al daer die zeenē ṽgaderē

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Van den barch Jouis.

Jupiter heeft ooc zijn teikenen/ welcken besit den wijser/ dese teikenẽ hebben wy hyer onder aengeteykent ¶ In die eerste iunctuer beteykenen si eenen oouerspeelder. ¶ In die oppersten/rijckdommen/bysondere in zijnen ouden daghen ¶ Die ander voort ghemeynlicken gheen toecomende dinghen en thoonen.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Van die vingher Saturni.

Saturn⁹ in die andere die leste/heuet hier de middel ste vingher in ende heeft zijn bisondere teykenē/dese hebben wy aldus aengheteykent ¶ Ende si beteykenen ghanſſelicken een menſch/ welcken gheheel Saturnicus is/welcker natuere/ghy eens deels weetet/wt die voorgheseyde dinghen/eñ een deels wy noch ſegghen ſullen hier na.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Van den vingher Solis.

En linie ghemaeket in dese maniere/ in den vingherlinck/ welck properlick is ghehieten/ den vingher Solis/ ende beteykent een lanck leuen/ ende voorspoet/ ende alsoe wat anders daer blijckt/ dat is wt quaet.

¶ Van den vingher Mercurij.

Den minsten vinghere hebben si toegheschreuē ende toe gheschict Mercurio/ ende met ten selfden ooc sekere linien/ wt den welcken een Mercuriael ghekent mach worden/ cortelic kenneemt dese. Sonnighe van dese beteykenen beneficien ende officien/ de andere droeffenisse/ melancholie ende benauwichept.

¶ Inleydinghe In die Chiromancie

¶ Van die plaetse Luna.

Die plaetse Luna is van de smijtinghe des hādes/ oft van dz ander muys. ¶ Is dat saecke dat daer wte/ van die restrickt af stijghen die voorgeschreuen linien/ welcken ghy siet/ beteykenen onvernuchtichept.· ¶ Anders in die plaetse Jouis/ beteykenen si een bufsel ende een mal mensche/ bysondere/ is dat saecke/ dat het si in eenre vrouwen/ welcken van natueren nyet te wijs en zijn.·

Conclusie.

Dvechtsamighe Leser/ghi hebt cortelick hier die teikenen der planeten/wt welcken/buyten die Astrologi/ ghy moecht weten/onder welcker planete een yeghelick mensche ghestalt is Neemt int goey desen onsen arbeyt/en de beghint dese handelinghe met dien wercken te besoecken/ om dat wy nyet en schijnen hier tevergheefs ghearbeit te hebben. Daer is alleen van nooden oordelinghe. Den arbeyt is also cleyn/eñ also by na niet/dat ghi dat alte samen ten minsten eens oft tweemael ghelesen zijnde/salt mo ghen verstaen.·.

Van oordelinghe te gheuen wt dz aenschouwen des voorhoofts/Dat eerste Capittel.

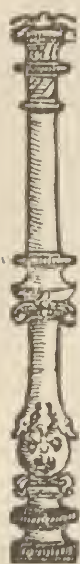
Ick weet wel hoe datmen nyet en hoort te staen ende gheloof te setten/ in dat voorhouet/welcken terstont verandert wordt nae alle passien. Dan dit sie ick alre wegẽ waer ghenoomen te zijn/dat ghemeyn lickẽ sommighe nerghens beter wt en mooghen worden ghekent/dan wt dat voorhooft/ende daer om/also onder die ghemeyn spraken ghecomen is/dat wi sommighe hieten te hebben een doerghe wreuen voorhooft/te weten den ghenẽ/ die haer schaemt schoen wt ghetoghen hebben/ende dat daerom/dat die scaem te nerghens meer en blijckt/dan in die ooghen ende in dat voorhooft. Welckẽ is dat saeck/dat wy nv toe laten/het en mach niet te vergheefs zijn/dat welckẽ in eeren wordt ghehouden in alsoe veel byspraken/ ende wt propherien oopen-

Een doer ghewreuen voorhooft.

Dat boeck des Physiognomi/op die ryghe dat anderde boeck.

baer is/dat het nyet en is het achterste voor ofte onbehoorlick/is het saecke dat wy buyten alle die anderen lidtmaten onse beghinsel sullen nemen al van dat voorhooft. Want het is een ander reden van een breet/ een ander reden vā een ront voorhooft. Welcken dat het noch veele pleynre mach zijn/alsoe willen wy alle dit met corten woorden oopenen ende verclaren.

Een stout verheuen voorhooft.

¶ Welckére voorhooft int ronde op ghaende verheuen is/ wordt van sommighe ghepresen/bysonder is dat saeck dat het wel ouer een coemt met dat houet. Is dat saeck/dat die rontheyt in neemt/die verheffenissen der siden van dat slaep/ende si hier ende daer sonder hayr ende kael/beteykent die heerlicheden des verstants/eerghierichept/goet duncken/ende alsodanighe dinghen/de hoemoedighe menschen achteruolgen

Kael.

Een vel dat kael is ende sonder hayr gepleymt/ten si saeck dat het si tusschen de bouenste superfici des noesen/beteykēt een weerlick mensch/sonder religie/bedriechlick/ende toornich.

Gerimpelt

Een voorhouet gherimpelt/ende betoghen mit rōpelen/nochtans in dat middel scheuyn neer ghaende/heeft een dat alre quaetste instāt ende ghebreck/met twee andere die alder beste duechden/ grootmoedichept ende verstant/ te weten wreethept.

Eē seer groot voorhouet.·.

Een seer groot voorhooft/ront kael/beteykent een stout man ende oock loeghenachtich.

Eē lanc

Een lanck voorhooft met een lanck aensicht/ende dunne kin beteykent tyranschap ende wreethept

Gemēghet.

Een ghemengt ende swellende ouer midts groote vettichept des aensichts/ beteykent onstantachtich/eenen phlegmaticum/plomp/grof. Dese zijn ghenoech ghesept int ghemeyn/ ende nyt corte woorden/soe veel als het van node is tot wetenschap/ende kennenisse van die Astrologie.

¶ Inleydinghe In die Phisiognomie

¶ Van de oordelinghe der wijnbrauwen. Dat anderde Capittel.

Ende die wijnbrauwen selfs zijn ghetoghen in byspraken/ alsoe die zijn hoornen op streckt/ ende wil hem seluē verheffen/ bouen alle andere/ wort ghenoemt/ superciliosus/ van die wijnbrauwen/ welcken niet seer vreemt en is vā die waerheit. Het bewijst met de waerheyt/ is dat saeck die wijnbrauwen zijn te samen gheuouwen ende hart/ of zijn si root/ een onschamel mensche/ sonder schaemte oft schande/ hatich. Witte wij̄ brauwen een wijuer man/ gheringhe louende ander luy woorden/ beestelick/ onuerstandel. ¶ Hoe wel dat die alder quetste zijn/ die by een ghewassen wijnbrauwen/ ende die malcanderen raken welcken beteykenen/ een swarte constenaer/ een plagiaer (dat is een die eenen vryen man vercoopt oft huydt/ oft e helpet verhemelen om een eyghen knecht te maken/ oft dier ghelijcken doet) item die ghestalt is ende gheneicht tot swarte consten. Welcken ick oopenbaer gesien hebbe/ in oude toouenaersters/ die welcke nv tot den brant ghelept zijnde/ aldusoanighe wijnbrauwen voor haer brochten. ¶ Die sommighe kittelen hare wijnbrauwen/ ende schijnen haer seluē een weynich te roeren/ welcken dier ghelijcken een teyken is van stouthept ende vroemmoedichept. ¶ Die dicht vā harden hayren zijn/ beteykenen rechtophept van herten/ niet dubbelt/ sachte ende ooc slecht/ ende recht ghelijck ouer malcander staende mit bruyn hayren/ beteykent een getempert ende ghematichde complexi/ ende eerbaer.

Roode wijnbrowen.

Witte

Si een gewassen.

Dichte van harde harē.

Sachte ende slecht.

Inleydinghe In die Physiognomie

Van die oordelinghe der ooghen. Dat vijfste Capittel.

Ende dier ghelijcken gheuen die ooghen te kennen/ die eerbaerhet en de oneerbaerheyt/ ende dat oock ouer midts ghetuychenisse onses salichmakers/ sprekende aldus in den Euangeli

[Mathei int xx.cap.] Ofte v ooghe een schalck waer/ ick ben goet? ende op een ander plaets. Is dz

[Die selfde int seste.] saecke/ dat v ooghe recht op is/ ghans v lichaem sal claer zijn. Daer om die oordelinghe ende merckinghe is aldusdanich. Siet ghy yemant verciert myt

[Suuuerlicke ooghen] suyuerlijcke bequame ooghen/ ende de wacker wesende/ open/ claer/ blikende/ middelbaere/ niet alte ront/ wt die proporci/ salmen iudiceren een gesont herte ende kuys. Mer dien de ooghen wt

[Witstekēde.] hanghen by nae buyten die gaters/ in een manier vā doperen (gelijckerwijs mē dat selfde mach sienin weynich mē schen) beteykenen so bouen maten versuft/ grof/ plomp/ daer toe oock ghulsich ende oncuysch/ loey/ loeghenachtich/ en simpel. Dier ghelijken/ waer dat saeck dat si waren alte groot/ ende van miraculoose ende wonderlijcke openinghe.

Weder om contrari/ diepe/ beteykenen [Diepe] nijdich/ boos/ een maker van alle quaet toornich/ ende suspicioos. Heeft daer yemandt ghedructe ooghen/ als mettē [gedruct] welcken staerden nae een wit/ beteykenen wreede keerls ende tyrannē. Daer si staen en drijuen/ ende ghedraeyt worden ghins ende weder (welcker maniere is van den ghenen/ die alle haer scācte van haer gheworpen hebben) beteykenen oncuysch/ loeghenachtich/ maer alre quaetste is/ waert dat si warē blickende als citrijne/ oft die verwe fucus/ welcken eenrehande blancket is. Sōmighe druppen haer ooghen/ ende zijn [Druypēde ende rode ooghen.] rootachtich/ welcken niet en beteykent een natuer/ mer vochticheyt des breyns ende oouerulodicheydē Phlegmatis. Hier af ghenoech.

Van die oordeelinghe des noesen Dat vierde Capittel.

Dat bysprake vanden noese Zeno ceron des beests/ coemt te pas in den ghenen/die den anderen beghecke. Die een cromme gheroesde noese hebben/ die hebben dat voor een natuere/datsi an der luyden lichte lick bespotte. Anders hoe wel dat het selfde/bi die van Persen tot groter eer is/met den selfde crommen noese vciert te wesen. Gelijcker wijs die historie van Zenophontis ende Plutarchi vertellen/dat haren Xerxes hadde alsodanigen/ende tot desen dach toe en stellen si niemant in die digniteyt/dan die

Xerxes noes gecroeft.

uter maten wel ghenueft is. Si segghen dat dese bouen maten stout is ghe weest/ende daer by ooc een ghecker ende vroem. Maer wt si nemen/dat si zijn schempers ende oock stout zijn/die aldus danighen noese hebben. Bedrieghers verraders/roeuers/ghierighe/die ghene die ghecromde noesen hebben/ ghelijcken den hauick/ende ooc die arents. Ghecromt.

Maer de hebben met cromheyt eē verheffenysse op die noese/ende die cromheyt eē weynich slappēde (vā dese is een ander oordelinghe) Dese zijn ghemeynlicken liberael/ vroem/ welsprekende/ende houaerdich/ het en waer saeck/dat het wterste van dese ge scharpt waer/welcken hoe dat het scarper is/hoe dattet den selfdē maect toornigher/straf/ een die hem tsoecken ma-

Verheuen bouen.

ket. ¶ Hier is die alder meeste verande ringhe/ia dat daer by nagheen andere distincci ofte onderschept van die aensichten en is/dan by den noese/ende by sonder nochtans/dat onderschept/in die lancte/dicte/ende cromte. ¶ Wy hebbē nu ghesept van die gecromde. ¶ Die lāghen/is dat si in die siden seer veer wtkijken/die rechtopheit van herten/dan die hem seluen niet wel en houden van lichaem ende kupshept/wel ghestelt vā mannelickhept/ghenepcht om metten vrou persoonen te doen te hebben.

¶ Langhe.

¶ Die dickte ende wijthept der noesgaters/brenghen by/plomphept van verstande/mallichept/beschempinghe/bedroch ende onmatelicke begheerte/tot den vrouwen.

¶ Wijde noes gaten.

¶ Breet in dat middel/ ende een wep nich ghedruct plat/ende booven verheuē opwaerts/beteikent eenen loeghenaere/spits/ wreedt/kalachtich/ende verten.

¶ Eē brede noes

¶ Eenen langhen noese ende al euen rōt/beteykent roofachtich/ende neemachtich/ende ghenepcht tot quaet/doer een eenrehande schickinghe van god. ¶ Ende daer is oock een onderschepdinge in die verwe. ¶ So wanner si lootachtich vael is ofte root/oft te minsten doergeweest met roode draepkens in dat eynde/ofte met stipkens/ mercket daer wt een heerlick dronckaert/een suiper/dorstich/werm van leuere/ ghenepcht tot doerslaghinghe/doer oueruloedichept ¶ Van die siecten/ ghestalt tot morpheam/welcken is een beghinsel ofte species van melaetshept. ¶ Dit teykenē wy bupten af metter haest aen/ oft daer iemant weten woude/van die bedoruen ionghen eñ maechden. ¶ Want dat wort bisonder ghekent wt die noese. ¶ Dat weeck been/welcken is dat tophen des noesen/is dat saeck dat hem laet clouen ende mach met den vinger in dat tastē worden ghecloost/ het is een tepken/dz die knecht ofte die vrouwe bedoruen is. ¶ Daer zijn noch veel andere welcke wāt si hier niet by en brenghen/alsoe veel te lieuer slae ick de ouer ende gae voorbi

¶ Lācwer pēt rōt

¶ Vaelachtich root

¶ Te[illegible] va bederfenisse.

¶ Inleydinghe In die Phisiognomie

¶ Van die Physiognomi des mōts ende watmen wt dat aenschouwen vā dien/mach nemen. Dat vijfste Capit.

Wi sullen met een reden wt spree ken die Physiognomi des mō des ende der lippen. Daer is een groo ten mont/een oopen mont/ende een en ghen mont.

¶ Een oo pen mōt. Een open mōt mit welckē wi sien bysonder ghestelt die ge lipte francken beteykēt stout wedspannich/ ōcuysch/loege nachtich/eñ be drieger/ōkuys

ende dat oordelinghe en heeft my noyt bedroghen. ¶ Weder omme contrarie een enghe mont/beteykent een houder ende bewaerder van heymelicken din ghen/leych/sedich/sober/kuys/blop/ en

¶ Een en gē mōt

de milt. ¶ Voort laten wy den medicij nen/stinckentheyt des adems/ende der tanden/welcken van den selfden oouer vloedigher ende gheleerder wordē ver tooghen. ¶ Dit is bevonden doer expe riencie/dat die veel snaps hebben/welc ker lippen dun zijn/ ende oock welspre kende/veel woorden/vernuftich/verva ren/ verstandel. ¶ Die groote lippen hebben/ende die haer benedenste lippē hanghen/alsoe dat die tanden daer wt kijken/ beteykent plomp/heel/die nyet leeren en konnen/arch/oncuysch/onstā tachtich/ende quaet.

¶ Groote lippen.

¶ Item in M i. voorh/staet geset Ca pit.v. Daer voor suldi nemen/dat der de Capittel. veruolghende so dat claerlijc ken blijct.

Inleydinghe In die Phisiognomie

Van die Physiognomi des ton ghes ende der tanden. Dat seste Capiteel.

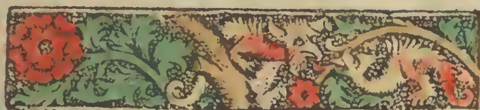
Die tonghe is voorwaer een cleyn lidt/ mer groote dinghen pocchen de/ een boos dinck/ dat welcke men niet curieren en mach/ vol van doodelick fenijnt/ ende soe veel te quader ende hinderlijcker/ omme dat het niet en kange noech worden ondersocht wt die Physiognomie/ noch wt eenighe ander maniere. Men merckt daer nae so men mach/ seldē is si haer selues ghelijck/ dā aengaende die behinderinghe des tonghes/ ende welsprekentheyt. Groove ende onmatelijcke ende langhe tongen maecken die behinderinghe. Weder omme dunne ghescherpet/ gheuijlt/ in die manier van een aper/ brenghē voor haer welsprekentheyt/ doertoghenheit loosheyt. Hoe wel nochtans dat die Astrologie/ hier wat anders versieren/ niet legghende op dat ghebreck des tonghes/ die behinderinghe/ mer op Mercurium/ om ghekeert ende eerselinghe ghaende. Mer van dese op een ander tijt. Die selfde reden is oock van die tanden. Is dat saecke dat dese dick zijn ende honts tanden/ om die starckheyt beteyckenen si een lanck leuen. Ick en kan niet mercken wat hier veel woorden van noode zijn. Men mach veel ou-

Een groue tonghe. Een dunne tōghe

de stocke luy sien/welcken noyt in haer tanden enighe seerte ende pijn ghelede en hebben. ¶ Weder omme/verwelckt oft verrotachtich/wagghelende/ghast/ cleyn/ beteykenen corthept van leuen/ oueruloedichept van hitten/quade humooren/ende aldusdanich zijn ghemeen licken die tanden der gheenre die Cholerici zijn. ¶ Anders/dat herte aengaende en schijnen si niet te veranderen welcken oock waer ghenomen is. ¶ Daer si verschepden wt malcanderen ghezet zijn/oft buyten die rijge staen/die schijnen te beteykenen een licht calant/een keepker/goerdunckende/pompoos/ende onstantachtich.

Tandē die ver welckt zijn.

Verschey-den ghezet

¶ Van die kinne. Dat seuende ¶ Capittel.

Ick sien dat die philosophen eē drachtelijcken ouer een comē als van die kinne/dat/ghelijcker wijs een omme ghecromde noese/ofte crom gheroofde/ofte scherp/ beteykent altoos toorn/stoutichept/tyranschappe/also segghen si/dat een scharpe kinne oock alsulcx soude beteykenen. ¶ Dit moet ick voorwaer int licht brenghen/van dien menschen/ die eenighe lidtmaten af ghecort zijn ende berooft/hoe dat wi ons naerstelijcke sullen onthouden van die conuersacien

Die natuer van die ghe schendt zijn

der selfden/ ick segghe van dien genen/ die welcke berooft zijn van enighe lidtmaten/van dier natuere/ niet met den wercken/ofte ouermidts eenighe quade handelinghe. Hoe wel dat dit schijt by auontuer curioos oft alte superstici oos te wesen/nochtans het is ghescreuen van seer wijse mannen/ wt welckē wy dese dinghen ghenomen hebben/te weten/ wt Galeno/Hippocrate/ ende wt den ghenen oock welcken dat auontuer niet wel mede en ghaet/te weten/ die berooft zijn van haerē ooghen/van noese/mont/voeten/handen/ende de crepel zijn met dat een been/ofte van welcker/het oopenbaer is/ dat si Saturnici zijn. Ick segghe dattet sal supersticioos schijnen te zijn/dat ick segge/ende ic segghe nochtans dat waer is/ende ick segghe dat selfde oock stoutelick. Die Saturnici/ende die Jouialen/ende Martialen/ende Venus kinderen/scheelen onder malcanderen/ende dat moecht ghi sien/in die vergaderinghen/ende versaminghen der menschen. Daer schijnt yet tusschen te comen/ick en weet nyet wat/na dē mael dat met der waerheit het anders niet en is/ dan een contrari ghestaltenisse der planeten/ende een ōgheluckicheit der aspecten. Want Saturnus coudt is ende drooghe. Juppiter heet ende vocht. Hoe mach dat nu gheschieden/ dat hitte ende coude/malcanderen niet contrari en souden zijn? Weder om Saturnus maeckt traghe/tay/vast houdende/ ende vuych/ruych/quaet/ontractabel. Jupiter maect beleeft/buychber/leerber/eñ milt. Daer omme dat daer is in die qualiteytē der planeten/dat selfde maeckt in den menschen die qualiteyt der planeten/na die toegheneychtheyt ende influenci van een yeghelick verstant ende inghebooren natuere. Daer om wie sal die natueren van dese moghen vereenighen/ oft wie sal hem seluen hier wt ontwerren? Mer die dat wt die Astrologi geleert heeft/die weet/wat men eenen yeghelijcken toe gheuen sal/hoe men eenē yeghelick tractieren sal/ende handelen ende sal moegen somtijts een weynich slap maken ende laten wat/van zijnen sinnen ende ghebreeken. Ghelijckerwijs Venus/welcke van naturen nyet en staet met Mars/ nochtans mz haer sachtheyt tempert si die wreetheit van den anderē (te weten Martis) Voort van die gheteykende/ is dat alre wegē ghemeyn ghenoech/welcken si toescrijuen Aristoteli/ dat een yeghelijck hem seluen wachten moet van den ghenen/ die godt gheteykent heeft(oft die nature) Voort van den genen/die onder Saturno hooren/heeft seer proper ghescreuen/den alre gheleertsten man Marsilius ficinus/ int derde boeck/de vita celitus comparanda/dat is/van dat leuē van hier bouen te vercrighen/welckes woorden zijn dese/ende luden aldus.

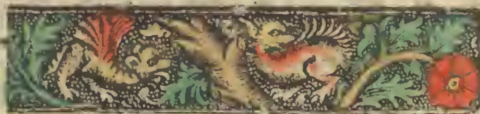
Aristoteles.

Marsilius ficinus.

Saturnijs kinderen worden onreyne/ onwetende/onsoet/nijdich/ droeuich/te vooren ghegheuen ende slaende tot die wilde boose gheesten/Schuwet veer hare gheselschap. Want Saturnus fenijnt leyt erghens gherust/ ghelijckerwijs sweeuel sonder vlam. Het barnt dicwijl in die leuendighe lichamen/gelijcker wijs aenghesteken sweuel/ende het en verbrant niet alleen/mer het veruult al dat daer by ende nae is met een schadelicken wasem/ende vergeeft den ghenen die daer by comen.&c. Dier gelijcken oock die Jouialen/die wordē ongheluckich doer by wesen van enighen

die alsoe gheteykent is. Aldus langhe hebbe ick vertelt die woorden Ficinij. ¶ Men seyt dat Appollonius Thyaneus te Ephesen vant een oudt Saturnijns man/ welcken die ghansse stadt verghe uen hadde met pestilenci/ alleen doorer-nidts zijn teghenwoordicheit. ¶ Dese dinghen na den mael dat si copioos ende oueruloedelicken ghetracteert zijn vanden seluen wijsen man/ die andere dinghen voort/ die laten wi den naerstighen leser/ het is ons ghenooch/ dat wy den authoor ghewesen hebben.

Apollonius Thianeus.

¶ Van dat hayr ende andere acciden ten. ¶ Dat achste Capittel.

Aldus sullen wy te deghen bescrijuen de Physiognomi des hayrs is het saeck dat wy eerst haer natuere aen teykenen. ¶ Die hayren en zijn anders niet/ dan een wasem heet ende droghe/ by een dicke ghewassen/ ende ghedroocht van die ommestaende lucht. Doer welcke definici/ dit inden eersten oopenbaer is/ dat oude luyde ende Saturninen/ daer om sond hayr zijn/ om dz daer stadighe coude is in haer crachte/ ¶ Item die Cholerici ruy van hayr/ vol vlechten op harē hoofde/ om die groote hitten/ ende die verbrande humoren/ beheltelicken den ghenen/ in welcker die hitten alte groot is. ¶ Voorts dat som-

Saturnine sond hayr.

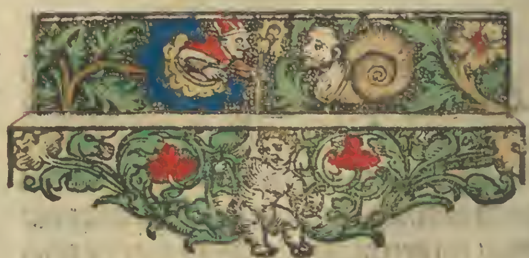
mighe haren ghecrult zijn ende omme ghedraept/dat scrijuen die medicijnen toe die condupten/welcken hart wesen de die vlecht oot also schicken. ¶ Nu laten wy allensken iudiceren.

¶ Slecht hayr/sachte/dunne/beteykent wijuerachtich/blop/slap/een vredemaker. ¶ Tay ende grof/beteykent/stout/starck/bedriechelick/gheluckich. Daer zijn sommige welcker voorhooft is vol hayrs/haere slaep ruygher van hayre/ den seluen willen wi toe schrijuen/doer slaghinge/licht van woorden/goetdünckenthept. ¶ Dan waer dat saecke dat harthept quaem by die ghecrulthept/ dat brenghet altijts voor sick traechept van verstande. ¶ Mer wat ghecrupsde hayr dat ghehelmt ofte ghekampt hem seluen verheft opwaerts als een hoorn in die hoecken van dat slaep/beteykent dat die selfde/is beheept ende geneycht tot een swaere sonderlinghe ghebreck/ buyten andere menschen/ dier ghelijcken die oock root hayr heeft/ maer dat welcken alle man seer wel weet. ¶ Dat hayr is het alre beste dat welcke swart achtich is van blinckent swart. Ende van dese salmen segghen/ dat si veruaren zijn ende wijs/ diepgrondich/trouwe/ eerbaer/ dier ghelijcken oock wit/ gheel/ende graeuachtich hayr/ofte een weynich wit. ¶ Dit laet ick mijn dunckken/dat hier cortelicke bi hoorr worden ghewoorpen/dat ghehaelt is wt de boecken der medicijnen/ die graew hayren alte vroech rijp wesende/onder beghinnen te schieten/dat die in haer iuecht zijn oncuysch ende niet liden en konnen/on tijdich/ende onstant achtich. ¶ Daer en bouen/dit is oot ghescreuen van Alexandro Aphrodiseo/dz de vochticheit welcken wordt ghereso!ueert die mans in vlechtē/ ende hayr/die wordt gekeert den vrouwē in menstruum/oft in melck/is het saeck dat si ontfanghen.

¶ Ende welcke vrouwen den baert wast die selfde hieten wy viragines/ sekere wesende dat si bouen maten begheerende zijn versaminghe der mans personē

¶ Tay.

¶ Een voorhooft vol hayrs.

¶ Van die Physiognomie des aensichtes. Dat.ix. Capittel.

EN schijnt het v niet wonder te zijn dat wt alle soe veel aensichten der menschen/nauwelicke twee en zijn die welcke oouer een comen? ¶ Daer om ist/datmen hier gheen seker radinghe oft oordelinghe setten en mach. ¶ Want wie mach aller menschen herten doersien? ¶ Dan is daer yemant curiooser/ daer na heeft hy verwe ende proporci. ¶ Die wterste verwen ofte oock ghetemperde/ghelijckerwijs alsse doen in schilderi/alsoe thoont si in dat aensichte/oft duechde ofte boeuerie. ¶ Roode verwe is alder weghen suspeckt/oock in eenre ghemeyn bysprake/ gheuende te kennen een hiete complexie. ¶ Onghepresen verwe is/vael ofte loot verwe/welcken beteykent/ behaluen die inclinacie van Saturnus/ ende swarte gal/ oock seer quade ghestaltenisse ofte affectien van herten/te weten haet ende nijt/tooren/rancoor/arbeydinghe tot verderfenisse/laghen. ¶ Witte/vrouwen/sacht/ ende coude verwe/ beteikenen oock een coude ende sachte ende wijuerachtich. ¶ Geheeltelicken daer bluesende rootheit ghemenghet is by die withept/welcke men sien mach in dye Sanguinen/ ende dese verwe is onder allen niet alleen die alre ghepresenste/maer maect oock dat daer yemant geoccupeert is in eerlijcken dinghen/ende daer bi bequaem tot allen dinghen. ¶ Voorts aenghaen de die proporci verstaet dit ofte het aensicht is lanck/ hier ende daer die benen der kinnebacken wtkijckende aen bey-

Een root aensichte

Vael.

Wit.

Een lanck aensichte

¶ Inleydinghe In die phisognomie

den siden/ wt welcken ghy sult wichelē een stout mensch/ houerdich/ eenen anderen doende onrecht/ kibbelachtych/ bedriechelick. ¶ Ofte het is middelbaere/ niet alte magher/ noch alte vet/ ende beteykent bequaem tot alle dinghen

¶ Een middelbaer.

Vol vleeisch/ traech/ eenen Phlegmaticum/ lancsaem/ loep/ blop/ amoreus/ eē Venus kint/ onstantachtich/ vermetē/ ende hoe dat daer meer vetticheyts by coemt/ hoe dat het plomper maeckt ende ontractabelre.

¶ Een vol vleesch

¶ Een middelbaer magher/ beteykent verstandel/ studiose/ wijs/ ende veruaren. ¶ Die opblasinghe der kinnekaeckens/ als daer gheen vleeysch by en coemt/ beteykenen wat anders/ als te weten/ dat vallende oeuel/ ende cranckheyt van dē heylighen.

¶ Een mager

¶ Een bleeyck aensichte en wordt nerghens gheprésen. ¶ Safferaen gheelu dat welcken wt dier natuere niet safferaen gheel en is/ beteykent een vallende siecte/ ofte verstoppinghe des milten ofte oouervloedichept des ghals/ ende Cholere. ¶ Ende aldusdanighe en worden nemmermeer gherogen tot haer tsestichste iaer/ nae dien gheuoelen der medicijnen. ¶ Die ander voort sien wy nu doer die vingher/ ende dat alsoe veel te lieuer/ want het ghemeyne dinghen zijn.·.

¶ Een bleeck.

Inleydinghe In die phisiognomie

¶ Van die Physiognomie der ooren. ¶ Dat thiende Capittel.

H Oe wel dat die ooren van den sommighen en comē niet in dat gesichte/nochtans zijn daer open ende soe wijde ghespreydet/ langhe/ ende eezels ooren/welcken men meer indiceert ende oordelt wt die naturen des beests/ dan anders erghent wt. ¶ Die gheoort zijn/als met eezels ooren/beteykenen/onlustich/ ende van eezels manieren. ¶ Opghesch oort ofte corte ooren/ende cleyne als apen ooren/ beteykenen onstantachtich/ ende oock bedriechelick.

¶ Wel ge oort.

¶ Opgescort.

¶ Van die Physiognomie des hoofdes/ ¶ Dat.xi.Capittel.

N V is het sake/ dat ghy al die te samen neemt/ te wetē/die mōt/ die kine/die lippē/dat hayr/dz voorhooft/de oghē/dat slaep/die maken een hooft te samē wt/of vā miraculose grooth: of cleī

Inleydinghe In die Phisiognomie

Een hooft dat bouen gescarpt is.

Dat bouen scharp is/beteykent onstanachtich/plomp/grof/onleerbaer/onuerstandel/nijdich. Een ront hooft van middelbaere swaerte/verstandel/vernuftich/cloeck/ende van goeder memori.

Een ront

Een cleyn

Weder omme een cleyn hooft/ende niet seer lanck van groote/beteykent satich van sinnen/wijs/ende gheleert. Ofte een cleyn hooft ende eenen langhen hals/beteykent ongheluckich/en ontleemt/ende onwijs.

Van die verwe des gheheelen lichaems ende hoofts. Dat.xij. Capittel.

Ende dat wi van die leden ghesept hebben/dat selfde datmen meynen wy oock/datmen sal gheuoelen/van dat gheheele lichaem. Is dat saecke dat het lichaem aenmerckt met tasten/soe sult ghy terstont mooghen onderscheyden die qualiteyt oft complexi. Teere en de spichte/ende wel ghevoet/sacht van vleesch/bysonder is het saecke dat daer een weynich roots bi is in die wanghe beteykent heerschappi van dat bloet. Wit/vol vleeschs/ende saecht/beteykent Phlegma. Swart root/een weynich wt dē royen siende/beteikēt die Colera

Teere lichamē

Wit.

Swart root.

Gruyn ¶ Gruyn een weynich wt den swarten siende/bleeck ofte een weynich siende wt den bleycken/beteykent Melancoli/oft die verbrande Choleram. Dier ghelijcken is dat vel gherompelt/vol zenen/ende swilachtich/ beteykent oock die Choleram.

verscrōpelt.

Spicht. ¶ Spicht/dunne/witte beteykenen die Phlegma/cranckheyt van lichaem/ende dier ghelijcken.

¶ Van die armen/ Dat.xiij. ¶ Capittel.

VAn den armens haluen/en is ghenen arbeyt/ick laet myn duncken dat daer niemant en is soe plomp/van verstande/ofte hy en kan terstont iudiceren/dat die hardt zijn ende starck/die armen hebben vol zenen ende vleeysch naden mael dat die starckheyt ende die crachten des lichaems bysondere hier aen staen ende hanghen/beheltelicken daer in vol vleyschs tvel/die zenen niet en zijn alsoe verscheyden ende menichfoudich. ¶ Aldusdanighe zijn Phlegmatici ende Sanguijnen/gheneycht tot ōlusticheydē. ¶ Miraculoos langhe armen/beteykenen stouticheyt/starckheden/ oneedel/ ende daer mede oock een cort leuen. Langhe armen. ¶ Cromme na die statuere/ of swaerte des lichaems/beteykent ondanckbaer sonder schaemte/ ghierich/ achterclappers/ nijdich/ ende hoe moedich/niet veele scheelende van den ghenen/die enghe armen hebben/welcken men oock iudiceren moet der ten te zijn oncuysch/loos/cloeck/doer tooghen/onstantachtich/ ende snappich. Crom.

Van die borst ende ribben. Dat xiiij. Capittel.

Dese meesters welcken gheschreuē hebben de natueren der ghedierten/ die oordelen sonderlinge wt die borste/ niet alleen starckheyt als een leeuw mer oock stoutichheyt. Daer om wt die selfde oordelinghe segghen wi oock/ dat het een starck man is ende daer bi oock stout/ is dat saecke dat die borst wt staet verheuen/ luxurioos/ spits/ derten in zijnen woorden/ houerdich/ toornich/ tap/ vast houdende. Dien zijn borst is seer ruych/ ende betooghen als met een bos hairs/ dat gheeft te kennen dat die mensche is een Cholericus met alle zijn proprieteyten. Een kaele borst/ beteykēt coude/ ende Phlegma. Daer om die hare borst is verheuen in eenen hoeuel/ ongheliijck aen die een side/ wy hebben beuonden dat dese zijn bedriechelick/ laechlegghers/ ghenepcht tot die alre quaetste ghebreken/ Martialen/ lichte/ hypocriten. Also die haer borst root is bouē tot die keel toe/ wi hebben beuonden dz die selfde zijn/ thoornich/ kibbelachtich/ vermetent/ goetdunckent/ beroemers/ onstantachtich/ nochtans bloey. Van dese segghen si/ dat die alre best soude zijn welckē pleyn is/ welckē vol vleeysch is/ middelbaer/ eñ sonder hayr/ wantet eē teyken is vā een discreet mā/ wijs/ vuaren/ eñ van allē natuerlike goedē. Eñ op dat wi oock hier niet achter latē yet dat der medicijnē aengaet/ daer is oock noch wat anders/ welcken weerdich is om te wetē/ die cleyñ harten hebbē/ dz die gemeñlickē zijn stouter/ wijser eñ moedigher dā die andere/ eñ dat daer om/ om dat die leuendighe drijuende gheesten/ zijn meer by haer seluen in een cleyñ lidt

Een wtverheuen borst

Ruych.

Kael.

Een rode borst

Eē pleyn eñ vol vleysch.

dan in die groote/in den welcken si lichtelicken worden verstropt.

¶ Van die Physiognomi des hants Dat vijftiende Capittel.

Want wi genoech bescreuen die Physiognomi des hants in onse boeck van die Chiromancie/ende tot dien boecke seynde ick den lese.

¶ Van den buyck/van den rugghe/ende van sommighe leden oft inghewãten beneden inden buyck. Dat xvi. Capittel.

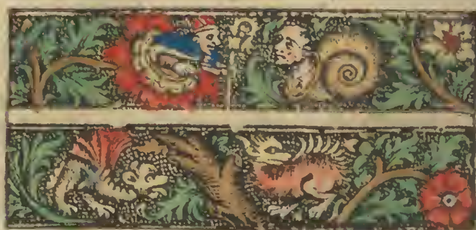
Ende het en is oock niet swaer/oot wt den buyck te indiceren/hoedanich daer yemant is/ende oock wt den rugghe/ende die groue inghewantẽ beneden inden buyck. Want dese en zijn die minste leden niet des lichaems/mer laet ons hooren/wat dese zijn. ¶ Eenen buyck ruych van hayr/ende tot den nauel toe heel bewassen/beteykent inden eersten bysondere luxurioos/ daer nae stout ende groot van moede/veruaren wijs/studioos/cloeck/anders lancsaem ende gheluckich. ¶ Eenen magherẽ ende dunnẽ/beteykent een hiete complex Eenẽ hart ghẽ buyck Magher

ie/ende Cholericam/somtijts oock een
Melancolicam. Ghemeynlickē die
Ruesselachtich. ruesselachtighe ende vette buycken heb
ben/die en hebben oock gheen goet ver-
standt/dat is nv met veel experienci be
Eenen wijden rugge. uonden. Den rugghe is gheprefen-
der/die wijt ende starck is/ende is daer
by oock een teyken van een hardt starc
man. Sommighe raden ons/dat wi
ons sullen wachten/ van dien ghenen/
Schoeuckt die eenen hoeuel hebben op den rugge/
ende van dien ghenen die crom ghaen/
ende dat daer om/dat si wtmuetende zijn
buyten alle andere menschen/ met een
sonderlinghe schellem stucke/bysonder
van achterclap/ende nijdicheyt. Die
Dicke huepen. huepen beteykenen by na/is het saecke
dat si dick zijn ende vleysachtich/dat self
de/dat vleysighe cuyten ende voeten/te
weten/stout ende starck. Dat selfde
Die benen. is oock van den ghenen/ te segghen/die
haer benen zijn vol ende dick van zenen
magher/dunne/smal/wie en merct dat
niet teykenen te zijn van cranckheiden
des lichaems. Mer
si laten haer dunckē/
Die voeten dat dit bisonder sou-
de zijn een bewijselic
groot teiken ende re
den vā onmatichept
is dat saecke dat die
voeten zijn cael/ende
sonder hayr. Weder
om contrari/van on
kuyschept/ ende van
stoutichept/ is dat saecke dat si zijn seer
ruych van hayr. Alsoe die harde voe
ten hebben/dat dieselfde zijn grof ende
plomp/maer die sachte voeten hebben/
ende gladt/ die selfde hebben oock sach-
te ende glaepe (dat is seer scharpe) ver-
standen

Voort hebben si dit voor dat ghene De voeten der vrouwē
welcken naerstelicken ghemerct ende
waer ghenomen is van den vrouwen/
dat die ghene die langhe voeten hebbē/
dese zijn alder bequaemste om te kinde
ren. Want si willen segghen/dat die
luste om te kinderen wordt ghestalt in
die voeten/ende dat die voet een teyken
is in eenre vrouwe/ van haer schamel-
heyt/welcken schijnt te affirmeren Al-
bertus in dat boeck/dat welcken hi ghe
noemt heeft/ Van die heymelijcke din-
ghen der vrouwen/ te weten/ recht die
mate van haer halue voet. In welckē
hy niet qualick en gheuoelt. Ick leese
dat by sommighe anderen ghescreuen
is/welcken zijn van die vergaderinghe
der medicinen/dat nauwelick yemant
mach een vrouwe bekennen/ dan nyt
warme voeten.

¶ Van die gheheele statuer des men schen. ¶ Dat.xvij. Capittel.

MEn mach oock iudiceren wt dier statuer ¶ Aldus lesen wy dat gescreuen staet in die historien/van eenē ghehieten Maximinus/de welcke om zijn wtnnutende ende miraculoose lanc heyt/ghehouden is voor een plomp kee rel. ¶ Waer wt dit bispraeck oock ghecomen is. ¶ Clematis wt Egipten/ende Maximinus hoese. Hoe wel nochtans wat is het van noeden daer af yet te citerē/na dē mael dat wy sien/dat alle de gene/die miraculoos groot zijn/dat die selfde niet/ofte seere weynich wijs zijn/ ende bysonder/ist dat si zijn magher en de lanck van lichaem ende eenē wtghesteken ende opvaders hals hebben. ¶ Aldusdanighe heb ick daer sommighe ghesien/ int hof van Keyser Frederick die derden/ende Caroli/welcken warē miraculoos magher/ende ooc lanck da re by/maer van wonderlijcker mallicheyt ende plompicheyt. Van dē welcken oock niet veele en schelen/die crom ghaen. ¶ Waer wt starckelickē opghecomen is dat oude heer sprooken woordt. ¶ Ick hebbe selden ghesien eenē lanck opgheschooten man wijs/ende eenen cleynen man ootmoedich. ¶ Mer welcker statuer middelbaer is/matelick vet/ende daer by oock wel gheeeret met allen dien anderen qualiteyten/ beteykent verstandel/veruaren/ ende gherust in allen dinghen.

¶ Clemati wt Egip.xc Den ghenē die booven matē groot zijn vā lichame/en van verf swart/ welckē ghenoēt is van die gedaen te des cruydes/ghehietē Clemati/ Leest Dioscoridē in dz iiij.boec/itē Plinius int xxiiij.in dat xv.capit.

¶ Een corte vergaderinghe des gheelen const des Phisiognomi.

OP dat wy alle dese dinghen/ als ghevoorredent/moghen brengen tot eenre sommen/ hoe wel dat die selfde/ welcken wy aldus langhe gheseyt hebben/ mochten schijnen ghenoech te zijn. ¶ Summa/is dat saecke dat al die

leden van dat bovenste topken tot die
eynckelen toe wel worden doersien/al-
dus salmen van een yghelicke lidt wt-
spreken/ende inden eersten van dien oo
ghen. ¶ Die vochte ooghen hebben/
blinckende/bly/wenckende/ofte smijtẽ
de/die beteykenen oock alsodanige ma
nieren/te weten bly. Mer dese dinghẽ
mooghen veel claerlicker worden aen-
ghemerct/is dat saecke dat ick dese self-
de recht hier over stelle als in een tafel/
wat een yghelick lidt beteykent/wãt
dat was ons voornemen. ¶ In aldusda-
nighen gheleghentheyt hebben wi ge-
set.

¶ Vochte ooghen/lichte/blinckende
bly/beteykenen eerbaer manieren/en
de een duechtsamich leven. Starende
staende ghevestighet/rootachtich/gro
te ooghen/beteykenen vreetachticheit
ende oncuysheyt. ¶ Cleyn starende/be
teykenen gierichheyt. ¶ Graeu eñ blau
beteikenen eenen laechleggher. ¶ Die
staẽ gevesticht stijf/een die vol bedrochs
is. ¶ Beweechlicke.sedicioos/suspici-
oos ontrou/een pocher. ¶ Wype ooghẽ
beteykenen loepaerts. ¶ Bevende/on-
lustich. ¶ Schijnende/wijnsuppers.
Cleyn oochkens/onschamel. ¶ Eẽ wey
nich bevende/onrechtveerdich. ¶ Ver-
scheyden eñ daer bi cleyn/vol bedrochs
pluijstrijkers. ¶ Strekende na die noe
se toe/onkuys. ¶ Wijde eñ druppende/
eñ vã beweechelick aensiẽ/rasende mẽ-
schen. ¶ Dorre/beteykenen doertoghẽ
¶ Bevende/onscamel. ¶ Swartastich
bruyn eñ claer/beteikent rechtverdich
vernuftich/onkuys/ ient/puntelick.
¶ Den ommeghanck van die selfde oogẽ
groen zijnde/bedriechelick/boos often;
recht op/een dief. ¶ Vochtighe ooghen
thoonen grootheyt van herten/goeden
wtspraecke/een rechtoppen raet.
¶ Groote ooghen/smijtende/beteykenen
die haer sinnen niet wel tot haer hebbẽ
licht/ghulsich. ¶ Van groote gaters/
holle ende dorre/beteykenen wantrou-
we/verraders. ¶ Hoghe wijt/lichte oo
ghen/pure/vochtighe/beteykenen ver
nufte/studioose/liefhebbers. ¶ Loopen
de ooghen/ende schreiachtighe/niet wt
cranckheyt/beteykenen dwaes ofte on
voorsichtelick. ¶ Duysterachtich ende
dorre/ wantrouwe. ¶ Smijtende/wye
vochtighe/schijnende/ beteykenen ver-
standelen/hooghe/ gheweldelicke/hoe-
moedighe/beroemers. ¶ Swartach-
tich ende weder schijnende/bloy/die al-
re quaetste. ¶ Ronts omme swellende
ooghen/beteykenen rauwe/ghulsighe
menschen/onbemint. ¶ Cleyn ooghen
ende holle beteykenen begheerich en-
de laechlegghers. ¶ Bly ooghen/recht
vaerdighe. ¶ Gheneychde tot lachen/
beteikenen beleefde menschen ende ooc
godsvruchtich. ¶ Vochtighe/ menschẽ
van goeden raet. ¶ Suyr droevich en-
de leech/ofte vochtighe/studioos.
Met die wechwijkende haykens/liefe
licke menschen. ¶ Wenckende/beteike
nen laech legghers/dieven. ¶ Kreype oo
ghen/onkuysche menschen. ¶ Met wt
ghesteken wijnbrauwen/vrouwe mãs
¶ Spelende met die haerkens/ oover-
speelders.

¶ Een eynghe voorhooft/beteykent
plomp/grof. ¶ Een lanck/leerbaer.
Een verheven/een swellende/ende rõt/
beteykent doertooghen/ende die tsoec-
ken maeckt. ¶ Vol rimpelen/die belast
is met sorghe. ¶ Een ront voorhooft/
nijdich ende bedriechelick. Wijt/mil-
de eñ liberael.

¶ Die wijnbrauwen/vol van hayre

beteykenen behinderinghe des tonges ¶ Streckende tot dat slaep toe/onreynichept.

¶ Een plat aensichte/kibbelachtich. ¶ Sonder swellinghe/die onrecht een anderen doet/item onreyn. ¶ Een magher aensicht beteykent een wijs man ¶ Vol vleyschs/leerbaer. ¶ Een straff ofte droeuich/ dwaes ende voorsichtichept.

¶ Open ooren/beteikenen verwoet ¶ Seer woest/onvoorsichtelick. ¶ Cleine/onwijsselick. ¶ Viercantachtich/geleert.

¶ Een scharpen noes/beteykent hastich tot toornichept. ¶ Een dicke ende cleyn/leech/beteykent een van quaden manieren. ¶ Streckende na die mont toe/eerbaer/starc/leerbaer. ¶ Een grote noes/beteykent goet. ¶ Een cleyne/een bedriegher. ¶ Een oopen noes/onkupsch.

¶ Vaste noesgaters/starckhept. ¶ Ronde/vreese. ¶ Van malcanderē gheloken/wacker ¶ Enghe ende ront/beteykent onwijs.

¶ Eenen breeden mont/strijdtbaer/stout. ¶ Een woeste/daer die bouenste lippe wtpuilende is/vreetachtich/godloos/snappich/vermetelt/onbequaem/ende rau.

¶ Spichaer/dunne lippen ende subtijl/beteykenen welsprekent. ¶ Subtijle in een cleinen mont/een wijuerman ¶ Vleysighe/onwijs. ¶ Indē welcken honts tanden die lippen verheffen/scoffieringhe/eñ niet alte trouwe.

¶ Eenen scharpen gorgel ofte streot beteykent een ydel guychelaer/ydel.

¶ Eenen langhen necke ofte hals/dunne/beteykent bloy/ende van quade manieren. ¶ Dicke/lanck/een rasent/ bloy/hardneckich. ¶ Middelbaer/beteykent leerbaer/starck/ende duechtsamich. ¶ Dick/onbeschaeft/fel/verwoet noetelick. ¶ Een scharpen/ beteykent schoffierich. ¶ Eenē corten/vermetelt. ¶ Crom/sloffich/ghierich. ¶ Gheboghen nae die rechter side/een ghematighet. ¶ Gheboghen nae die luchter side/een licht rabaut/onwijs.

¶ Een groote borste/beteykent een prijselick man. ¶ Wijt/ grootmoedichept/stoutichept/ beleeftheyt ende eerbaerhept. ¶ Een corpulent/dats liuich beteykent onbeleeft eñ wreet.

¶ Hanghende tepelen van die borst/ beteykent gheweldich.

¶ Eenen grooten buyck/beteykent sonder discretien/plomp/grof/drijstich/ luxurioos. ¶ Ghedronghen aen eenen wijdē borst/beteykent verstandel/eñ eenen raetsman.

¶ Een breden rugge/edel ¶ Middelbaerheit des rugs/eñ des borsts/beteykent prijselick. ¶ Een crommē rug/sparich/ ghierich.

¶ Lange armē/stoutichz/eerbaerhz starckheit. Opgescorte corte/eē saper vā tweedracht/ oncupshz.

¶ Corte handē/beteykēt ōuerstādel/ eñ onbescaeft grof ¶ Vet mit die vingerē/diefachtich ¶ Clepne/ doertooghen.

¶ Vleysige voetē/dwaeshz. Clepne glad/hardachtich.

¶ Subtile schenē/ōwetēscap. Grone stoutichz/starckhz ¶ Brede starchz. Wel gezeende/cracht. Cort eñ vet/gruwelichz eñ felheit ¶ Gehoeuelde eñ beneden hol/beteikenē quade menschē ¶ Sacht ende swellende/beteykenen wel gestelt van manieren.

¶ Dicke cuytē eñ cort daer bi/harde scharpe hackē. ¶ Vette benē raseri.

¶ Inleidinghe In die Phisiognomie

¶ Dit zijn die corte inleydinghen in die conste van die Phisiognomi/ vandē welcken een yeghelick mensche ghehol pen wesende/ mach iudiceren alle naturen der menschen. Ick weet wel dat Aristoteles/ ende alle medicijn meesters Halla/ ende noch veele meer andere/ de seselfde ghetracteert hebben. Maer dat en vermindert niet onsen arbeyt oft eere. Wi hebben ghedaen dat wi mochten/ ende hebben connen doen/ gheholpen wesende van haer/ ende haren arbeyt. Ende waer dat saecke/ dat daer yemant woude ons beknaghen met zijn honts ende nijdighen tanden/ die sal weten/ dat wi gheen commentarien gheschreuē en hebben/ met eenen cortē wech.

Ende daer mede/ laet ick dat eynde zijn.

¶ Dat eynde des anderden boecs.

¶ Hier na volcht Periariomata/ oft Propositien van die aenschijnen der teykenen/ wat Sol doet in een yeghelick huys in den ghenen die gheboren zijn. ¶ Op die ryghe dat derde Boeck.

deylen. Die eerste rijghe tot thienen toe/heeft dat eerste aenschijn. Daer na van thienen af tot twintich toe/wat da re tusschen coemt/heet dat anderde aen schijn. Dat daer voorts meer ouer is tot dertich toe/heet dat derde aenschijn Ende in dese maniere salmen rekenen met die andere teykenen. Dese gra den hoe dat sy wassen meer ende meer/ alsoe minderen si so meer ende meer in haer grootsel/ ende bysondere in haer leste aenschijnen/ ende worden int leste slapper/dan si gheweest zijn/ofte in dat middel ofte beghinsel. Dese dinghen ende deser ghelijcken hebben wy corte lijcken aenghetekent/ wt Abraham/ Haly/Alcabitio/ende Firmico.&c. En de waer dat saecke dat enighe Zoylus ofte nijdighe tonge hier ons weder om teghen keyeten/waer omme dat wi de se dinghen tot ons trecken. Dese ant woorden wy/dat die gheleerde mannē niet alle die dinghen/leerlick/dat is/see re pleyn om toe verstaen/ gheschreuen en hebben/ welcken eenen perfec ten Astrologum maken mo ghen/ maer meer ghescre uen hebben om ha res selues ver manens wil/ dan om an dere voort te leeren.

Die aēschijnen der tey kenen.

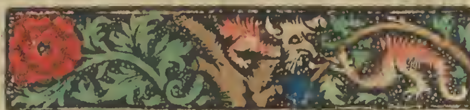
Ende dese dinghen aldus te vooren gheproeft zijnde/so ghaen wy voorts tot Arietem.·.

Hier na volcht die Prologhe oft Voorreden/ in Periaxiomata.&c.

Al den mael dat wy voor ōs ghenomen hebben/ die stu dioosen in te leyden in dien consten van Astrologie/en de toe leeren/ oock nae den mael/dat daer veel dinghen zijn/ welc ken hier moeten naerstelick waer ghe nomen worden/na die gheleghentheyt ende ghestaltenisse der huysen/ende iu dicien ende horoscopen/dit is hier nv te bouen/datmen moet weten/van die aē schijnen der teykenen/wat si in een ye ghelick graed doen. Want Sol heeft andere/ende weder om ander werckin ghe in die graden ende aenschijnen/dā die ander planeten/want ghedeylt an ders doen si in dat eerste aenschijn/an ders int anderde/ ende anders int der de. Welcken opdat ghy verstaen mo ghet/ een yeghelick teyken wordt ghe deylt in dertich graden. Ende dese der tich graden worden de ghedeylt in drie

heyt/supuerlicheyt/ende tot beleeftheiden. ¶ Item van gheremperde qualiteit ende ooc toornich/van quaden vermoeden/bedriechelick/wijs/dapper/ omsinghelt van veel vianden/ welcken daer na iaghen om dese te dooden.

¶ In dat derde aenschijn/ somtijts root/ghemengt met safferaens verwe eenich/oouerlegghende laghen bi hem seluen/ende dic wil bedroch.

¶ Die Son in dat eerste aenschijn des teykens Arietis. ♈

¶ Daer om Sol (dz is die Sonne) wesende in Ariete/welcke dat eerste teiken is/onder alle die ander twaelef teykenē/ maect ghemeynlick den ghenen/die ge booren zijn in die eersten thien graden/ een weynich siende wtden rooden/opē aensichten/cleyn van buyck/ende enge magher/ende ghereykent in dien slincker voet/oft cubit/oft ellenboech/de veele vrienden hebben/hatende dat quaet/ achteruolghende dat het alre best is.

¶ In dat anderde aenschijn/te werē/ van dat thiende graed Arietis/ tot dat twintichste maeckt swart bruyn/welcker bruynheyt en wordt nochtans niet ghereekent tot mistande/mer tot scoon-

¶ Die Sonne in Tauro. ♉

¶ Die ghe boren is in dat eerste aenschijn/ die maeckt hi ō nufte/ende somtijts groot van ooghen/ een lippert/ ghereikent in de necke/warachtich/ ghenuechelicken/ altoos becommert in wellust.

¶ In dat anderde aenschijn/derten/ oncuysch/mer soe seer niet als in dz eerste aenschijn des teykens/ int wilt loopende nochtans/ende oock onstantachtich .·.

¶ Int derde aenschijn/couder van cōplexien/ende dat om Saturnum/ welcken dit derde aenschijn besit. Hi maect pijn/seerte/van ooren/ buycx ende benē

¶ Die Sōne in Geminis. ♊

¶ Is dat sake dat yemants geboorte valt int ierste aenschijn vā Gemini/si maecken matelijck vā statuere/ schoon

van lichaem/wel gheset van allen ledē gheteykent int hooft/ofte in die knien/ oock sacht van sinnen/laborieus/onghe luckich van vrouwen/ende gheineynliken onvruchtbaer.

¶ In dat anderde aenschijn/vermin deren si die statuer/mer si gheuen veel meer bruynheyts toe/si teykenen in dē ellenboech/in die schamelheyt/ ende dz in anderen dinghen vermindert schijnet te zijne/ dat wordt gherepareert in welsprekentheyt.

¶ In dat derde aenschijn/ want die graden af ghaen/maken si in die gheboren/dat eerbaerheyt vermindert wort ende daer by oock/die behoorlijcke proporci der leden/ si maken bysinnich/ende een saper van guychelmerct.

¶ Die Sonne in Cancro. ♋

¶ Cancer maeckt den ghenen/de gheboren zijn/ in die thiē eerste graden/ bequaem vā lichaem ende hayrē/ghedronghen van wijnbrauwen/gheleert van verstande gheteykent inden rechteren arm/ende benen/daer en bouen/gheeft hy oor een goede siel doer zijn influencie/ende menichte van vrienden.

¶ In dat anderde aenschijn/root vā hayr/cort van statuere/sonder baert/geteykent in die ooghen.

¶ In dat derde aenschijn/dick/plompert/vol van wijnbrauwen/iueckeiachtich/van aensichte als opgheblasen.

¶ Die Sonne in Leone. ♌

¶ Die Leeu maect dier ghelijcken/den ghenen die gheborē is in dz eerste aēschijn/supuerlic van lichaem/ende root van verwe/mit een weinich wits by ghemengt/ ooghen van verscheydē verwe/ recht vā lichaime mer gebreckelic vā voeten/bysonder in die oudtheyt/bekent vā veel menschen ouermits zijn faem ende heerlike wercken/simpel/bemint van coninghen ende vorsten deser werrelt.

¶ In dat anderde aenschijn/breet vā borst/spicht van schamelheyt ende van ledē/dapper/ende weerdich om te worden gheeert.

¶ Int derde aenschijn/cort van statuere/gheroost van verwen/ met een weynich wits bi ghemengt/beheept mz vele siecten/een hoere iager/ende een liefhebber der vrouwen.

¶ Die Sonne in Virgine. ♍

¶ Die Son wesende in Virgine/ in dat eerste aenschȳ/maket den ghenen als dan gheboren/betamelick vā statuer/schone van aensicht die wat weten wil/scharp van verstan

de/veruaren/voorſichtich/gheerult vā hayr een die onkuypſchelick lijdt/een ōn eerbaer pronckerken/ſcharp ende clinc kent van ſtemme/gheleert in veele conſten/in kinder ter werrelt te brenghen/ onvruchtbaer.

¶ Onder dat anderde aenſchijn/dier gelijcken oock ſchoon van aenſicht/cleȳ van oghen/ſchoon van noeſe/religioos gheleert/eerbaer/ recht op/ende beghe rende prijs ende eer.

¶ Ond dat.iij.aenſchȳ/ſimpel/ſchoō leerbaer/ſatich/voorſichtich wijs/goet.

¶ Die Sonne in Libra. ♎

¶ Den ghe booren maeckt Libra ſchoō vā aenſicht (want het is eē tepkē vā menſcelicke ſcoonhz) ſimpel arbeidēde/ ſedige/welck nochtās eēs ghewont ſal worden in dat hooft. ¶ Int andde aenſchȳ/dier gelijckē ſcoon vā anſchȳ/dā zō twijlē leep oghē/of luſs vā ogen/dz is/dz eē ooch cleynd ſal weſen dā dz and/wāt daer eē gebrec in weſen ſal. ¶ Int iij.anſchȳ/eerwerdich/ſtatich:ſcoō. Int ald leſte/vā geēre ſext of conde of tē min ſtē vā alle beide. Mer laet hi hē wachtē dat hi gheē feniȳnt en crijcht.

¶ Die Son in Scorpione. ♏

¶ Sol in Scorpiōe maect lelic getekēt ī hooft of in de ſcouderē oft in die ſlīcker voet oft arm/vā borſtē wijt/ghenuechlic ī voert voort te brengē/ſober oft diſcreet.

¶ Int andde aēſchȳ/ groot vā hooft veel claps/getepkēt in die knīe/oft in dē rugge. ¶ Int.iij.cleȳ vā ſtatuer/gedraeit vā ogē/eē draet/eñ eē hoerevoeght

¶ Die Son in Sagittario. ♐

¶ Hi maect ſcone vā aēſicht/lāc vā ſtatuer/eē houelinc/ ſtudioos vā alle goede dingen. ¶ Int andde aenſchijn betamelicke vā ſtatuir/ſcone vā aēſicht eñ ſaffer aē geelachtich/geſprept vā wȳbrauwē/getepkēt in die borſt. ¶ Int.iij.opgheſchotē/ſchoō/breet eñ wijt vā borſt/geteikēt in die borſt eñ voet.

¶ Die Son in Capricorno. ♑

¶ Hi maect wide ſomtijts van borſt/teer/matelick vā ſtatuere mer eē weinich bruȳ/ geteikent mz een tepkē in dē elleboogh/oft in die borſt/cloeck

¶ Int andde aenſchȳ/ſchoon/gheteikent in die ſlincker arm/mer is dz ſaeck dat die geboorte nis ſi bi nacht/beteikēt boos/lanck vā noeſe/ſcarp vā ūſtant

¶ Int derde aenſchȳ/ſchoon vā lichame/blinckent van aenſichte als citrijn/ ghetepkent in den arm oft in die knie/ toornich/ lieffelicke/een liefhebber der vrouwen.

¶ Die Son in Aquario. ♒

Sol wesen de inder ierste aẽschijn Aquarij/ maeckt schoon van lichaem eñ aensicht/ ghetei kent in die borst of in de slincker voet/ minlic/ affabel/ eñ tractabel bi die menschen.

Onder dat anderde aenschijn/ maket hy lanck/ root van aensichte/ ghetei kent inden rugge/ oft inden ellenbooch beheept met menigherley tribulacien

Onder dat derde aenschijn/ cort vã statuere/ roosend van aensichte/ gheteykent in den ellenbooch/ een liefhebber der vrouwen.

Die gheboren is in dat alre leste graed/ den sal hy maken/ dat hy niet alleen in die proporci des lichaems/ maer oock in alle zijn ander wercken niet en sal ouer een comen.

Die Son gevonde in Piscib⁹. ♓

Daer maect hy sacht van lichame/ wit wijt vã borste/ betamelic van baert/ scoon van voorhoofde/ claer van vel/ mit oopen oghẽ/ ende daer bi scoon/ vol vleys/ eñ eerbaer.

Int anderde aenschijn/ cort van statuere/ ghelijck/ redelick/ bruyn vã baert een weinich ruych van hayre/ leuende/ doende/ bly.

Int derde aenschijn/ schoon in allen leden/ sipuerlick/ hy geeft ooc een clanc van een stemme.

Voort heb ick mi oock laten duncken/ dat dit weerdich is oock/ om aen te teykenẽ/ dat daer zijn seker teykenẽ oft gedaenten/ welcken oock ghaen na die grootheyt/ welcke is in die Astrologia Artificiael. Ghelijcken Leo/ Virgo eñ Sagittarius. Sommighe tot vminderinghe/ ghelijcken Pisces/ Cancer eñ Capricorn⁹. Eñ dat daer is van dat beghinsel der teykenẽ Arietis/ Leonis/ eñ Tauri/ die doen die lichamen keren tot grofheit eñ starcheyt/ eñ die eyndẽ van dien gaen tot magerheit/ eñ ontliedthz Dier ghelijcken/ Gemini/ Scorpio/ eñ de beghinselen van Sagittari⁹ sien tot magherheit eñ ontliedtheyt/ eñ die eynden van dese voorseyde teykenẽ streken tot grofheyt eñ starckheyt.

Maer Virgo/ Libra/ eñ Sagittarius strecken tot ghelijckheyt eñ goede proporci. Taurus/ Scorpius eñ Pisces (gelijckerwijs halp seyt) doen te streckẽ tot contrari proporci des lichaems. Voort die gheboren zijn bi daghe/ die zijn claere eñ witter van die bi nacht ter werelt comen/ want die nacht helpt die planetẽ welcke beteykenen swart bruyn/ ende duysternis/ ia dat meer is/ die sullẽ mit dat vallende oeuel gequelt zijn/ in welcker geboortenisse Luna is met Mercurio vergadert/ want gheen van beiden van die/ wort voorghehouden voor een ascendent in die vre des gheboortenisse eñ waer dat saeck dat met dese Saturnus waer inden hoeck/ in een dagelicxe gheboerte/ oft Mars in een nacht gheboerte/ so zijn de der gelijcken bisinnich om Saturnum in die hoeckẽ/ in die daghelicke eñ nacht gheboertenis/ bisonder als Cancer/ Virgo eñ Pisces in die hoecken beuonden worden. Ende als

Die betekenisse der teykenen.

Die gheboorte

Saturnus betrapt wort in die huysen der lichten/dat is in Cancro ofte in Leone/altijt beteykent hy daer enighe passien van ooghen.

Die teykenen puysten/melaetsheden/roode vlecken (morpheam) iueckericheyt/kinder pocken/ende andere oncureerlijcke pocken/ende melaetsheyt/doofheyt/behinderinge des tongs/kaelheit van hoofde/lutrick baerts/zijn dese Aries/Cancer/Scorpius/Capricornus ende Pisces.

Die teykenen van veel kinderen zijn dese/Cancer/Scorpius ende Pisces.

Die teykenen welcke beteykenē eerbaerheyt van vrouwen/ religien/ende duechtsamicheyt van haer/zijn Taurꝰ Leo/ende Aquarius.

Redelijcke teykenen zijn/ Gemini/ Virgo/Libra/ dat eerste deel Sagittarij/ende alle die deelen Aquarij.

Teykenen van toornicheyt eñ scarpheyt/Aries/Leo/ende Scorpius.

Roepende teykenen/eñ die daer hebben stercke stemmen/zijn Gemini/Virgo ende Libra. Ende die gheen stemme en hebben zijn Cancer/Scorpius ende Pisces.

Die beteykenisse der planeten.

Drie planeten zijn daer die rijckdom gheuen.te weten Jupiter/Sol ende Venus. Sol gheeft oock wijsheyt. Mercurius welsprekentheyt. Venus ciragie des wtspraecks.

Daer zijn drie oost teykenen. Aries is dat hert vant oost/Leo die anderde drievuldicheyt des selfden/eñ dat slincker deel vant oost. Sagittarius is dz rechter deel vant oost.

Capricornus is dat herte vant suidē Taurus dat slincker deel. Virgo dat rechter deel vant suyden.

Libra is dat hert vant west. Aquarius het slincker deel. Gemini het rechter deel van dat west.

Cancer dat harte vant noorden. Scorpius het slincker deel. Ten lestē Pisces dat rechter deel vant noorden.

Uut dese wilt ghy nu weten/waer toe profijtich is aldusdanighen opsicht der teykenen ende dispositie/ verstaet dat cortelick aldus. Wy hebben gheseyt dat daer zijn drie orientael ofte oost teykenen/drie in dat suyden/drie in dat noorden/ende drie in dat west. Die oost teykenen zijn ons profijtich/is dat sake als dese opghaen/ ende als die Sonne daer in is/dat wy als dan setten ordineren/schicken/derwaerts (dat is na dat oosten toe) al die dinghen die wy doen sullen/te weten nae die bedtsteden/ die bedden. Ghelijckerwijs/is dat saecke dat wy leuen willen een ghesont leuen niet vast slapen/ gheluckich zijn in kinderen/ist dat wy een huysfrouwe hebben. Item is dat saecke als wi yet coopen sullen ofte vercopen/willen wi dat het lucken sal/alle dinck met contract. Hopen wy enich eer ofte profijt oft yet dier gelijcken/laet dat gheheel doen na den hoeck des hemels/werwaert men siet na die voorseyde teykenen. Ghelijckerwijs weder om contrari. Js dz saeck dat wy sorghen ende beanxt zijn/dat enich dinck ons niet qualick en verghaet/dan moet men die contrarie teykenen schuwen. Ende in dese maniere machmen iudiceren/van die andere voort meer. Meer dit hebben wy oock cortelicken hier by ghescreuen/nae den mael wy begonsten te spreken/van die qualiteyt ende natuere der huysen.

Aldus hebt ghy oouervloedelickē ende cortelijcken daer by nochtans die

natueren der aenschijnen/ende andere teykenen/of teghebeelten/ende figuerē

¶ Ick en kan oock niet mercken/hoe dz yemandt corterē soude mooghen dese voort leeren/ ende waer dat saecke dat wy hier langher ende in breder omwe ghen wouden blijuen hanghen/dat en soude alsoe gheen groote vruechde zijn.

¶ Want si so yeen promoueren tot die A- strologi. Nochtans en zijnt alsoe groo te dinghen niet/datmen in die selfde sal stellen alle onse meyninghe ende voor- nemen/ het eerste ende dat leste. ¶ Sy moghen passelick worden verstaen en- de gheweten/ mer si moeten alsoe met maticheyt worden gheleert/op dat nie mandt terstont hem en laete duncken/ als dat hy een Astrologus is/wanneer hy dese dinghen vaste heeft/ghelijcker- wijs die oock wijs maecken/ welcken cappiteynen zijn van deser consten.

¶ Daer omme soe ver mane ick v/so wie dz ghy oeck zijt van se- dicheyt/ghi die daer schijnt gheneyget te zijn tot de conste/dat ghy nyet en doet yet onvoorsichtelickē/en de dat ghy nz terstōt en wilt indiceren ge lijkerwijs als yemā de zijn gheboerte dach voort ghebrocht heeft. ¶ Daer zijn soe veel dinghen/die ons noch moghen te loer setten ende be driegen. ¶ Die voorsichticheyt des per soons/gods gheschickenisse/een bedrie- chelick oordel. ¶ Ghelijckerwijs/het mach ghebueren/dat yemant gheboo- ren in Ariete/van natueren seer thoor- nich is/ende die selfde ouerlegghende by hem seluen/die schendicheyt ende de leelicheyt des ghebrecs/dat hy zijn toor nicheyt moderiert ende onder die voe- ten druckt/ick soude dese indiceren voor toornich/wie en soude my niet beghec- ken ·:· ¶ Hoe wel dat die natuere ende fatum/dat is voorschickenisse neyghen nochtans moetmen dat gheuoelen al- so matighen/het en si saeck dat alle din- ghen perfectelicken voorsien zijn/so dat ghi niet lichtelick dese const daer neder onder die voete en werpt. ¶ Is dat saec ke dat ghy yet anders doet/ weet vrijlick/ dat ghy niet alleen nyet te vooren en segt dat waeraftich is/mer ooc sult zijn tot een gec kes meer allen men- schen. Dese dinghen plante ick alre weghen in/om dat ick weet/datter sommighe seer schandelick hier in ghedwaelt hebben/ om dat si als sonder sorch/schooten wel xvi. voeten van dat wit/ghelijck alsmen seyt.·.

¶ Dat eynde des derden boecks.

¶ Hier nae volghen sommighe Ca- nones oft Reghelen van die cranckhey den/met wat manieren/men die te hulpe comen mach/wt dē aspect oft aenghesicht der teykenen.

¶ Dat vierde Boeck.

¶ Prologhe oft Voorreden.

Den dwasen hoop der Medicinen welc wy hudẽ daechs also sien hẽ verhoemoedighẽ/eñ vermeten/eñ ons bedrieghen met haer purpurẽ eñ siden clederen/naden mael dat si verstaen eñ weten haer geleert te zijn vã haer meesters/niemant medicijnen te gheuẽ son der raet ende conste van Astrologia/eñ oock dat die selfde/die welck Astrologia niet en weet/so veer van die medicinen is/also dat hi niet weerdich en is eẽ medicus te hieten oft ghenoemt te werdẽ/ maer een beghuychelaer/nochtans ist so veer ghecomen huydens daechs dat men wt hondert/nauwe een ofte twee en vint/die te recht kan onderscheyden op wat tijden een yegheliicke medicijn hoort worden ghebruyct. ¶ Dat welck bi auontuer gheen wonder en is. Wãt wat tijt souden de moghen hebben/om haer seluen te gheuen tot Astrologiam welck niet also veel tijts en hebben/ om haer Galenum te lesen ofte Hippocratem/mer met der haest doen alle dinck/ ouer eers ouer bol/ia met sommige recepten/die haer voorghescreuen zijn.

¶ Ick hebbe eenen ghesien te Mens/ die welcke gheen cleyn man was gheacht ghy sout ghesept hebben dat hy die derde Catho/ofte den anderden Galenus gheweest soude hebben/had zijn purpure eenich sins in die const mooghen helpen. ¶ Dese also hi was die alder plompste gheest/en besichde meer twee recepten/welcken hy ghesoken hadde/ ick en weet niet wt wat carten/ in welcke recepten was.3.5.ellebori/ ende dier ghelijcken oock so veel Scammonie/om relaxaci in den buyck te crijghen. ¶ Dese gaf hi met buerte sonder enighe onderschept van cõplexie der menschẽ/of siecheyden/ende met dese gheckesmeer soe vergaderden hy also veel ghelts/so dat doen hy doot was/hi achter liet drie dusent gouwen gulden. ¶ Dat principael van die konst/had hi daer in ghestelt/dz hy den buyck relaxeerde. ¶ Alsoedanighe cracht heeft een purpur ende siden cleedt in die const der medicijnen/ ende een gherompelt straf aensichte. ¶ Dus danighe plompe menschen/welcke versmaden ondewesen ende van yemant gheleert te zijn/ick niet ver manẽ en sal noch op die rechte wech wedẽ om recepẽ

Maer die ander/welck toecomende me-
dicijnen zijn/ die selfden sal ick sommi-
ghe regulen voorschrijuen/opdat si mo
ghen leeren wt den hemel ende sterren
dien crancken raet gheuen/alle oude ō-
profijtelicke brabbelinghe achter ghe-
laten zijnde. ¶ Het is ondersocht dicwi
len/dat welck veel medicijnen met veel
ende crachtighe remedie niet en hebbē
connen doen/dat dat selfde met een sim
pel cruydeken perfectelicken is vollen-
brocht/van een Astrologo/ende dat oo-
vermidts waerneminghe van die toe-
ghanck ende afghanck der teykenē des
hemels. Eñ wes daer af is/dz hebbē wi
gedeylt ganslic in Canones of regulen

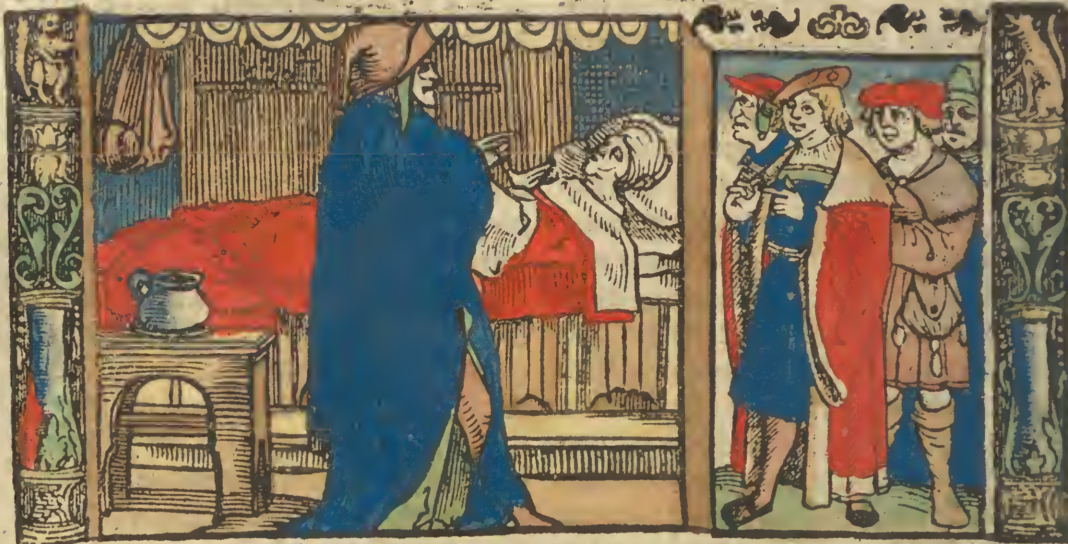
¶ Die regelen.

Die eerste reghel. ¶ Vier teykenē
zijnder/welcke aensien die binnē
ste van den menschē/dese hieten die me
dicijnē gheestelike leden. Welcker tey-
kenen zijn/Cancer/Leo/Virgo/Libra.
Ende van desen/ Cancer een opsicht he
uet/op die Leuer/die Longe/eñ die voor
deylen des harts. Leo die maghe eñ ha
rē mont. Virgo/dat diepste der maghe
den buyck/dat middelrucht/die dermē
Libra die lenden/die benedenste vā den
buyck/die nauel.

¶ Die andde reghel. Cancer welc
ke aensiet die longhe/van siecten os hal
uen/maect hoest/teeringe/steecte in die
side. Leo apostuein/vallende siectē/coor-
tsen/ pestilenciē. Virgo/swellinge des
buycx/watersuchtich/die loop/colica of
die beer moed. Libra/dat buyckoeuel/
pijn in dē buyc en bi dat rugbeen. Eñ dit
also wāneer dese voorš teikenē comē te
vallē in die huisen/welc vā naturē zijn
quaet. Eñ die zijn dese/dat.vi.huys/dat
viij.dat.xij.vā dē ascendēt of horoscoop.

¶ Die derde regel. Die gheborē is
in Tauro/die sterft gemeynlic vā venijn/
oft touery/of vā colica passie. Eñ dat/in
die moort of periculose iarē/te werē/int
vi.int.viij.int.xviij.int.xx.int.xxxij. int
xliiij.nae die reuolucië des.xij.iaers/af
rekenēde vā dat.viij.iaer des geboertē
Daer ō wāt Taurus die keel aēsiet/so stel
len si hē tot squināncie eñ alle apostuenē
oft sweeringe die in die keel ghebuerē/
welck na dē mael eē medicus wel doersiē
heeft/laet hi dā wel voor hē sien/dz hi nz
eē dinc daer toe en doet sond rijpē raet/
oft vrmetelic of sond ondscheit. Want dit
is bi na eē gemeyn regel/so wāneer de sō
ne/oft om beter te seggē/die maē/doer e
nige teikē loopt/welc teykē als dā de le
dē aensiet/eñ cranc is oft gebrec lijdt in
dier reuoluci/dat mē als dā tot de selfde
ledē geen medicinē en sal toe doē/of dat
mē de so daer toe doet/nz ō gesont te ma
kē/maer om te voedē/ō dat hi nz hier in
een quaet en sal vallē/tot der tijt toe/dat
die son/wt dat teykē ghestrekē si.

¶ Die.iiij.regel. So wie daer van
strāgurie/dats die coude pis/dicwil ge-
brec heeft/eñ gequelt wort/of ooc vā die
steen/dese zijn gemeynlic geborē als de son
in Ariete is/oft Geminis. Eñ dese crij-
ghen aldusdanighe cranckheit.

¶ Die vijfte reghel/die Pisces heb-
ben in den opghanck haere gheboerte-
nisse/oft die in Piscibus gheboren zijn
dese moeten wel sorghen voor hiete siec
ten/te weten/barnende coortzen/groo-
te steeckten des buycx/venijnt/ende dat
om Libra haer heer/int achste huys.
¶ Alduslaniche siecten hanghen haer oo
uer dat hooft/ende haer zijn aenstaende/
eens deels van lichte vrouwen/oft qua-
de wijuē/oft anders/oft in de iarē .xliiij
lvi.lxviij. welcke als dan niet veer af zijn
sullen van haren doot. ¶ Dese dinghen
behoort notelick een naerstich medicijn/
met veel sorghen waer te nemen. Daer
¶ Die scalaer oft leer iarē zijn oock schalaer ende climaterijck iae
ren/van welcke een yeghelick sevenste
iaer/een iudiceer iaer oock is. ¶ Daer
omme wilt ghy v leuen tot den ouder-
dom toe verlenghen ende brenghen/so
sult ghi also dicwils als ghy beghint te
genaken alle sevenste oft negenste iaer
so veer als ghy ghelooft Marsilio Fici-
no ofte Firmico/naerstelick te raep ne-
men eenē Astrologum/ende laten v on-
derwijsen/waer v perikel is af aenstaē
de/ende daer nae/neemt daer een medi
cijn meester by/ ende doet daer toe ver-
nuftichept/ende soberhept/ende mate-
lichept. Ende also sult ghy moghen ver
trecken uwe natuerlicken starfdach/so
doer die hulpe van Astrologie/soe doer
die bescherm
enisse der medicijnen. En
de en laet het v niet pijnlijck zijn te vra-
ghen naerstelick die versochte medicij-
nen/wat natuerlick v si/ende den Astro
loghen/wat sterre v gonstachtich is/en
de den seluen sterre vuecht bi die mane
¶ Ende ghy selfs int beghinsel van cranc
heden/aenmerct die sonne bi den dach/
oft die mane in die nacht. ¶ Maer zijn si
behindert/so moet men vter maten se-
re sorghe draghen voor den crancken.
Dat selfde is oock te sorghen in cranche
den/als die mane ende die heer vanden
ascendēt zijn int achte huys behindert/
welcke huys/is dz huys des doots/wāt
men als dan wel alle noot mach opghe
uen ende mishopen/het en si dat die ner
stichept van een expeert ende versocht

medicijn daer bi sī. Dese ende veel
meer andere behoort een nerstich ende
vernuft medicijn mit veel sorghē waer
te nemē.

¶ Die.vi.reghel. Leo in dat achte
huys wesende/ brenghet groote siecten
den ghenen die gheboren is in Capri-
corno/ te weten quellagie ende steeckē
des maechs/ steeckē in de side/ hoest/ hit
tichept des levers/ apostuenen des ma-
ghes. Het si saeck dat dese siecten ghe-
bueren in Julio/ dat is so wanneer die
Son ende die Mane verkieren in Leo/
so wordt die siecte ende onghemack ver
dubbelt. Maer int curieren soe moet
men hier enighe daghen schuwen/ dat
is den woonsdach om Gemini/ die int
vi.huys is. den sonnendach/ om Leo in
dat achste huys. eñ den donderdach om
Sagittarius int.xij.

¶ Die.vij.reghel. Die sonne we-
sende in Sagittario/ maect Cancer siec
ten ende weldichept des longhens/ en-
de dier ghelijcken oock die droochte ofte
teeringhen/ ende opblasinghe des Lon-
ghen. Ende het si saeck dat Saturnꝰ
ghevonden wort in Sagittario/ opbla
singhe ende swellinghe der voeten/ die
cramp in die voet. Saturnus in Can
cro wesende/ weedom van ṽ mannelic-
hept ende dat daer aen hoort/ ende der
clooten.

¶ Die.viij.reghel. Scorpius ma
ket die cramp in die hant/ ghicht in die
lenden/ ende somwijls weedommē des
hoofts. Het si saecke dat Saturnus/
in dat selfde teyken is/ pijn in die kaken
daer omme sal men aldusdanighe ma-
nier nemen om na te leven. Niemant
en wil zijn hooft wasschen des dinxda-
ghes/ noch in warme stoven ghaē als
die sonne is in Ariete/ noch die hooft ap
er oopenen/ om dat daer sonderlinghē
groot perikel vant leven is anhanghē-
de/ te weten raserie oft verwoethēydē.

Ende want het behoorlicken is datmē
die daghen ende maenden ende quade
iaren waer nemen sal/ in desen sal men
by namen van hieten dinghen abstine-
ren. Om remedie ende hulpe der be-
nedenste darmē/ is den donderdach en-
de manendach ende Sonnendach goet
ende ghelukich. Contrari weder om
quaet ende onghelukich den dinxdach
eñ woonsdach. Scorpiꝰ heeft opsicht
op die schamelheit/ ende daer om en sal
mē die niet handelen om te curierē als
die son is in Scorpione.

¶ Die.ix.reghel. Die in Virgine
hebbē haer horoscopū oft geboert punt
oft oor gheboren zijn/ hebbē dicwils na-
tuerlicke cranckheydē in haerē benen/
oft voetē vol etters/ oft benē die seer dra
ghē/ oft wanghē met pupstkēs misma
ket/ oft oock kinnebackēs der ghelijckē.
Voort mede grote weedō des hoofts eñ
dꝫ doer vochtē die opclimēde zijn wt die
voetē int hooft/ die nochtās terstōt ver-
gaē/ eñ dꝫ als die swellinge ghesnedē is
mer bisond' so veelte meer als Saturnꝰ
is in virgine/ de tijt ṽ geboertē. Tū sake
dꝫ ghi dat wel waerneēt/ so sult ghi wel
merckē dattet is eē natuerlijke crāckhꝫ
eñ bi na de mē nꝫ af en kā zijn noch ōtvliē
eñ daer ō moet mē si ṽdriuē mꝫ natuerli
ke waernemige ṽ teikenē. Eñ dese aldꝰ
gestelt zijnde: de moet mē houdē wt stouē
vā water of sweet stouē. Eñ can mē des
nꝫ schuwē/ so moet mē nochtās schuwē
die woōsdagē eñ dinxdagē/ eñ die voorss
macōē eñ quade iarē/ eñ nersteliker dā/
dā op andꝰ tijdē: wāt si haer fenijt dā wt
storte. Voort laet si haer oock abstinerē
vā vruchtē des herfst oft noostmaēt.

¶ Die .x. reghel. Die in Leo ghebo-
ren zijn/ hebben ongeluckighe daghē dē
woensdach eñ donderdach. Welck si in
haer dyeet waer moetē nemen. Haer
hinderen alle scherpe eñ gepeperde din
ghen. Voort en salmē haer ghēē dranck
in gheuē. Mer als die son wt Leo comt
in Capricornū/ ofte tot Pisces/ soe moet
si wel schuwē ghesoute visschē/ eñ oock
haer bloet niet te verminderē.

¶ Die .xi. reghel. Die son wesende
in Ariete/ ist saeck dat daer yemant be-
ghint cranck te wordē/ eñ ghi een medi
cijn wesende daer bi gheroepē wert (hi
plach gemeÿlick terstont weedom des
hoofts te maken eñ scotomi/ dat is/ we-
dich: eñ daer doer duysterh: des oochs)
siet dat ghi dā gheen warme badtstouē
en besicht/ oft hiete drooghe stouen/ om
Martē/ eñ bisonđ dat so veel te meer in
October/ als die sonne is in Scorpione.
Eñ in dese gestaltenis des leuens en sul
dy niet besighē hamelen vleis/ oft ram
men/ oft lammerē. Noch ghi en sult ooc
v hooft niet laten wasschē op den dinxe
dach/ eñ woensdach/ opdat Mercurius
is een heer van dat .vi. huys/ dat is van
Virginis/ eñ Mars heimelic daer geer
ne is/ eñ om Scorpi⁹ int .viij. huys/ wāt
si dā die cranckh: voort vmeerē/ niet al-
leen om dese saeck wil/ dat dat .vi. huys
is een woninge der siectē/ mer ō dz Vir
go is oock een cout teykē/ drooghe/ aert-
achtich/ ende melancolijckelick. Noch
tans is daer een hoope toe dat die siec-
ke mensche niet steruen en sal als dan.
Ende hoe wel het sake si dat Scorpius
ghelijck daer ghesept is in heeft oft heb
ben mochte/ dat achste huys/ dat is des
doots/ want Mars is een heer van dat
selfde teyken/ soe en mach hy niet doen/
want gheen quade Planete hinderlijc-
ken ofte schadelicken wesen kan yemā
de in zijns selfs huys/ ende bisonder dat
hy niet met den sweerde en staerf/ die al
dusdanich zijn. Na den mael dat hi ge-
nesen is/ soe salmen den crancken ghe-
bieden/ dat hy niet (die sonne zijnde in
Piscibus/ welckē is dat twaelfte huys
van den gheboert punt) hem seluen op
die reyse gheeft/ noch te doene wil heb-
ben met notarien/ scrijuers/ snijders/ of
te steekers/ goutsmeden. Item hy hou
de hem van maechden/ van paerden.·.
Dese zijn dinghen/ van welcken hy ver-
wachtende is cranckheyt/ om dat seste
huys/ welck is dat huys des cranckhei
des/ ende dat bisondere in Augusto/ als
die sonne doer Virginem loopt.

¶ Die .xij. reghel. Men moet ooc
waer nemen naerstelicken den ordinā-
ci van die iaren des ghenen die daer is
sieck. ¶ Want het seuende ende dat ne-
ghenste ghetal der iaren is altoos seer
hinderlick/ ende dese worden genoemt
van den Astrologen/ ghelijck daer te vo
ren ghescreuen is/ weeck iaren/ die ne-
gende iaren/ Climaterici/ dat machmē
int latijn hieten Scalares/ ende in on-
ser ghemeyn duytscher sprake/ leer ia-
ren. ¶ Die reden van dese is/ dat altoos
in die iaren ghebuert een veranderin-
ghe des lichaems/ na den mael dat Sa-
turnus die andere iaeren van ons ver-
scheyden is/ dan wordt hy bi die mane
gheuoecht/ welck is die alre minste der
planetē eñ die leechste. Daer ō moetmē
wel waer nemē aldusdanighe aensicht
der planetē/ in die lopinge der iarē/ oft
daer enich sins perikel is aenstaēde/ oft
¶ Mars eñ Saturn⁹ haer boosh: mogē
toonē/ welc Mars aēsiet dat .ix. iaer/ of
te of si enige vā die andē hebbē te wiēde

Ende dan ſalt ghebueren/ dat ghi nyet alleen die cranckheyt/ maer oock v ghe ſtelde ſtarfdach ſalt moghen verdriuen der werckinghe der Aſtrologie

¶ Die derthienſte reghel. Men ſal altijts ondertaſten die dyeet vā den crancken menſche/ daer na zijn geboer/ tenis punt/ ten laetſten/ ſoe ſalmen op rechten die figuer. Wt den figueren ſalmen naerſtelicken doerſien die ſtaet der Planeten/ wt den ſtaet ende die vp een ſettinghen van den ſelfden/ haer ef/ fecten/ item die ſaecke der ſiecten/ ende die heer der gheboertenisſe/ ende alſoe wt contrari qualiteyten ofte gheſtaltē niſſen der teykenen/ ſalmen verdrijuen die cranckheyt. Welck wy een weinich hier toonen ſullen met exempelen.

¶ Die vierthienſte reghele. Van de daghens haluen ſalmen waernemē die ſeuenſte/ ende criſis/ ende daer wt ſo ſalmē wt merckē het leuen oft die doot Mer wat daghen zijn/ de welck Critici worden ghenoemt/ na mijn gheuoelen dat ſalmen halen ende beſien in die ſcoe len der medicinen. Mer want die ex/ empelen meer kennenisſe leeren/ ſo ſal ick hier een exempel ofte figuer bi ſettē

Het ghebuert by auontueren/ dat in dat beghinſel des ſiecten die ſonne ſi in Ariete/ welck een teyken is heet eñ dro ghe/ het ſal gheburen/ dat Aries ſal ont ſteken die cranckheyt nae zijn ſelfs tey/ kens natuer. Dan moecht ghi verma nē den crancken dat hy lijdſaem ſi/ wāt hi op dē ſeuenden dach beter te pas we ſen ſal/ in welcken dach die mane in Cā crum ſal treden/ ten ſi dat die ſiecte ſi ra ſeri. Want Cancer is cout ende vocht/ ende het vierde aenſichte tot Arietem daer om ſal hi tēperieren die crancheit met zijn couwe ende vochticheyt. Welc het ſi ſaecke dat ghi nerſtelick wilt aen mercken/ ſoe ſult ghy merckelick begrij pen. Ende aldus moecht ghy oock wer ken in die andere figuren/ met wat ma nieren die cranckheiden gheſtarct wor den wt ghelijcke teykenen/ ende wt con trarie ghecureert wordē.

¶ Die .xv. reghele. Aldus maecke dat anderde gheral der daeghen/ dat is de vierthienſte dach een ſeker kennenis ſen ende oordel/ ende dat daer om/ dz als dan die mane vol is/ niet alſoe ſeere om die Criſim/ als om die influentien des maens/ welcke hier ſtaet recht ouer ge lijcken Arieu/ ende Libra/ Taurus ende Scorpio.

¶ Crisis is de alre swa richeyt des siecte/ alsmē bicans ordelen kā waer si heen wil/ eñ den dach in welc des ghesciet is ghehieten Criticus.

¶ Die .xvi. reghel. Ende medicij/ nen ſelf/ hebben haer teykenen. Want men ſal op allen tijden/ niet alle medici nen ſonder eenich onderſcheyt gheuen mer op andere tijden ſalmen in gorge/ leyn/ op ander tijden ſtouen/ ander tijdē dranck innemen/ ende op dat ick niet lā gher en ſi/ ick ſalt in eenre reghelen be/ grijpen.

¶ Die .xvij. reghel Het ſi ſake dat die mane is in Ariete/ in Leone/ ende in Sagittario/ ſo moecht ghi wel ſtarckē die cracht/ die aentreckende is in eenen menſche/ ende die crachte die houdende is in Virgine/ ende Thauro/ eñ vertee/ rende is in Geminis eñ Libra/ ende Ca pricorno. Gorgelingen/ eñ tot ouerge/ uen brenghende dinghen/ eñ ſtouingen ſalmen reycken eñ gheuen als die maē is in Ariete/ ende bi auontuer gorgelin gen alleen als ſi is in Tauro. Ende als ſi is in Scorpione/ dinghende loſſen dē buyck met drancke/ in Cancro voerghe backen ſuycker/ in Piſcibus (behaecht dat v) met pillen. In Geminis ende A/ quario/ met triſet/ eñ met medicijn die

starckt. ¶ In Libra oock oft in Scorpio/ne/met lossinghen van winden oft clisterien.

¶ Die.xviij.reghele. ¶ Int purgieren salmen oock hebben een opsicht na die mane ende haer aspect. Welck wesende in Cancro/ende hebbende eē drievuldich aspect ofte ses/ met Venus/soe machmen die Choleram purgieren.

¶ Met die Sonne die Phlegma/ Met Jupiter die Melancolie/ende dit bisonder/ist saeck dat ghy bolus oft pillen gheeft. Mer wilt ghy mit dranckē dese purgieren/besicht die selfde aspect in Scorpione. ¶ Dat selfde doet oock in Piscibus doer pillen. Ende het si saeck dat op een tijt twee Planeten zijn myt die ofte selfde aspecten met die mane/so machmen twee purgacien doen hebbē Exempli causa. Het waer saeck dat de Mane waer met Venus ende met die Sōne/doer drie oft seste aspect/so mach die Cholera/ende de Phlegma te samē beyde ghelijck gherepnicht worden

¶ Die.xix.reghel. ¶ Die Martem hebben int benedenste haers gheboertenisse in Ariete/ofte oock zijns derden plaets/dese zijn Cholerici. ¶ Dese luyden hanghen ghemeynlick ende meest ouer thooft/hiete zaghen ofte coortsen ende dat doer die oueruloedichept des Cholera/dollichept/bloetsweeren/iuecte/carbunckel/ofte heplich vuer/welck dat vleesch/verslinden ende op eeten. Welcken het si saecke dat si gansselic eñ gheheel niet gheschuwt en moghē worden/nochtans ist van noode dat een medicus oft Cirurgijn al zijn naersticheyt daer toe doen sal/op dat hi/na dese regelen/welcke ick ghesept heb van die qualiteyten der teykenen/mach die cranckhept verdrijuen.

¶ Die.xx.reghel. ¶ Der ghelijcken reden hebben de ghene/welcke Mercurium hebbē/ niet wel sittende in Martis huys/welck als ghi beuint int huis uwer gheboertenisse/daer sult ghy wt merckē/hiete coortsen/ bloetsweerē/die kancker/vallende siecken/quaet vuer/seer woech duysterheit der ooghē/daer en bouē gruwelike ghedachten/eñ verschrickingen/het en si saeck dat die maē dat tempereert oft Ven⁹ in de voorscreuen teykenē eñ plaetsen/ende dat in die Cholericken.

¶ Die.xxi.reghel. Ander sieckē hebben die Phlegmatici. Dese comē ouer dicwils dagheliicse coortsen/gelijck men si heet/ende meesten deel worden si ghequelt mit coude. Dat welcke selfde men sien mach wt haer water/ welc dick is eñ rau dicwils/dese moetmē beuelē dz si haer oeffenē sullē/eñ datsi haer wachten van vet vleis/eñ verckens vlees/eñ wachten haer vā kaese/ vā melck/ende march eñ breÿ van gediertē.

¶ Die.xxij.reghel. ¶ Saturn⁹ met die mane/maect van cranckheydēs haluen/vallende sieckē/oft sint Felts sieckt/atram bilem/dat is droloorich: eñ plōpheit melaetsheit/fistel/morphen of root sweer/cramp in die voet/eñ dicwil passien/welck chronijck hieten/dat is de op haer tijt dē menschen aen comē. ¶ Welcke Secten als si gebuerē/so salmē verlātsem eñ sachte daer mit handelen/ eñ in dusdanighe/en sult ghi die sterren niet contrari zijn/het en si saeck/dat die medicijn alsodanich si/dat si mit al haer crafte arbeyt om die cranckhept te verdrijuen/eñ de selfde siecte ganßelick te wortel toe wt plucken mach. ¶ Item ist dz daer yemant gheboren wort in die coniunctie des Sons eñ maens/so sal die self

de ghcboorrtenis altoos quaet ghereket
zijn oft met eenē quaden gheest ghequelt
want si maeckt die selfde periculoos in
haer oudtheyt/crimpich/ghebreckelijk
van cranckheyden/valachtich/oft e dol-
licheyt van harten/ ende alsoedanighe
cranckheyden/welcke qualick van den
medicijnē ghecureert moghen worden
¶ Die.xxiij.reghel. ¶ Ghy sult mo
ghen te vooren mercken die cranchept
wt die loop van der sonnē/het si saecke/
dat wi aenmercken die maent/ in welc
ke yemandt gheebooren is. ¶ Te weten/
daer is yemant gheebooren in Scorpio-
ne/desen sal nakende zijn/cranckheyt der
schouderen/die cramp der handē/of die
cramp der vingherē. Ist saeck dattet eē
vrou is/weedō des milts eñ des mages
Die gene die in Cancro gheborē zijn/scib
achtich/sweerē/puystē/ eñ dat aldō me-
ste/ist saec dat si Cancrū hebbē tot harē
ascendēt/die vrouwē/pijn der dermen eñ
perikel vā water. Die Taurū hebben
cranchedē bi die keel/eñ sommige andē
pijnē ooc des lichaēs/eñ dz bisond in die
oude iarē eñ maenden voors. Also oock
die Leonē hebbē/weedom des maechs.
Die Aquariū hebbē/de sullē somtijts se
re ghequelt zijn mit lāge coortzē/welc wy
lichtelic geruert hebbē hier voor.

¶ Die.xxiiij.regel. ¶ Maer dits dz son
derlincste dā so seer nz profitelic dē cranc-
kē als dē medicijn meester. Ist sake dz de
crācke heeft in dat.vij.huys Saturnū/
oft Martē/ so ist dā gans pfijtelic geen
medicijn meester noch gheē medicijn te be
sighē/hoe wel dz die heer des huys is ō-
ghelucich. Also schijnt het Galeno te zijn.
¶ Icchet si saec/dat die medicijn meester eē
Saturnic? oft eē Martiael mā selfs is/
ghelijc ooc die crancke is/het is seker dz
dese alle beide gheborē zijn tot verderfenis
des menschelikē geslachts. Wāt het on
mogelic is/dat si ymermeer sullē cure
ren/oft yet geluckelic beginnē oft doen/
dan in weerlike oft in laut eñ gi oue lu-
dē. ¶ Aldusdanigē een eñ certeyn die oock
gheleert heb ic ghekent/eñ die seer ghe-
eert was bi dē vorstē/aengaende die cō-
ste/so en ontbrack hē niet/mer ouer prie
sters/ouer eelingē/ouer vorstē/ouer gee
stelicke ludē/en dede hi noyt yet wel/dā
altoos hē die const faelde/eñ het meeste
deel vā dien hi doodē/mer in cleyn oft ge-
meyn ludē hi sond arbeyt eñ sond peri-
kel prosperierde. Daer om siet ghi wel
wat cracht die sterren hebbē in dese/eñ
deser ghelijcken. ¶ Maer dat derf ic wel
voor vast seggen/het si saeck dat yemāt
¶ Martē heeft met Venere int.vi.huis
dat die sal worden een seere costel medi-
cijn bouen maten eñ dese en sal hem mz
gheen ander const becommerē. ¶ Ic sou
de v hier wel moghē bi brenghen te tu-
ghe verstandighe luyden eñ medicijnē
welcke het licht is om te curieren ende
sonder arbeyt/eñ haer sommighe werd
om so swaer/dat si nauwelick noyt allē
haren arbeyt yet konnē bedrijuē/wiēs
namen daer wi swijghē/op dat wi nie-
mant en schijnē met woorden te vercor
ten. Dit si op het cortste ghesummeert
niet opdat wijt alte mael soudē mogen
exponerē. ¶ Wie soude dat met corten
woorden moghen doen? Maer op dat
wi die medicijnen moghen gheuen een
oorsaeck/ op dat si/als wel die profijt vā
Astrologie doer merct si/met alder vlij-
tichept die aenueerdē sullen/eñ niet al-
leen wt de voorghelepde reghelkēs der
menschen/ende leerē te hulpe te comē dē
crancken/ maer wt haer selfs verstant
moghen weten/alle dinck te ordineren
ia dat oock sonder eenighe medicijnen.

Want alle die crancken en zijn alsoeda-
nich niet/dat si medicijnen verdraghen
moghen. Sommighe doer haer dyeet/
sommighe doer waerneminge der tey
kenen mooghen soe veere werden ghe-
bracht dat si ghesont weder omme wer
den. Laet si ons beghuychelen die wil-
len/ende bysonder/die alder ongheleer
ste/wy hebben certeyn dit gheschreuen
met een recht op herte/willende haeste
wtgheuen grooter dinghen. Aldus so
scheen het mi goet te zijn/eerst te beduy
den die ghemeyn dinghen/daer na/die
aen welcke die sonne van desen hangt.

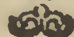

Een cort tractaet. Wat een yege
lijck Planeet in die natueren/ende der
menschen qualiteyt doet.

Aldus langhe hebben wi ge
arbeyt/wt der leden gestal-
tenis te crijghen ēn te merc
ken der menschē natueren/
ghansselickē ondersoeckende die waer-
achticheyt/keren wi ten lesten tot dien
Planeten/op dat/het si saeck/dat in die
voorgheroerde dinghen/ yet vergeten
is/oft seer flauwelijck oft slappelick ge-
seyt is/dat selfde oopenbaer mach zijn
wt die aenmerckinghe der Planeten.
Is het saeck dat daer yemant heeft een
menschen herte so onstantachtelick(ge
lijck die propheet seyt) als het is in som
mighe dinghen onbegrijpelick/ welck
men niet doergronderen en mach/ hoe
veel te meer hoortmen met alder naer-
sticheit te arbeyden/ende alle manierē
te soecken/ datmen daer doer mach co-
men/allso drap alsment gronderen kan
Hy doet by den arbeyt wat hy/als alle
manieren werden ondersocht/ welcke
dinghen in onser macht is/mer het si sa
ke dat het een niet en luckt/seker het an
der moet lucken. Alsoe/dat ghene dat
wy in Phisiognomi niet doen en costē/
dat sullen wi doen in natuerlike Astro
logie/ende dat seer cortelijck. Ick weet
wel/dat dese dinghen langhe van ande
re gherracteert/ende breeder ghesept zijn
maer dat sy met langhe omloopen der
woorden/dat selfde hebben wy mit cor
ten gheeyndet. Het is al een prijs/te
zijn een principael van enich dinc/ ende
alsoe enich nv ghevonden const te leerē
ende te scrijuen/ dat het van veel mach
cort ende lichtelicken worden verstaen.
Ende op dat ick nyet te veel woordē en
make/ als ick arbeyde snappicheyt en-
de veel kallinghe te schuwen/ het schijnt
my goet te zijne/ te beduyden van wat
natuer een yeghelick Planeet si. Die
son is van zijn natuer heet. Die mane
is min heet maer vochtigher. Satur-
nus is cout ende droghe. Mercurius
is twijfelachtich ende tusschen beyden
Ende op dat wy hier niet langhe in en
toeuen. Mars is heet/maer somtijts
min somtijts meer/maer anders altijt

droogh/welcke lichtelick is te sien in die cirkel van Angis int vochte teyken.xc. want als dan is hy alleene vocht/daer nadat hy heeft veel tuyghen des vochtichepts. Maer in qualiteyten actiue wordt hi groyende/als hy is een ascendent in die cirkel Angis. Jupiter ende Uenus matelick maken si wermte ende vochtich. Nochtans Uenus met ghetemperierde couthept. Maer het si sake dat si ascendenten zijn/ soe wordt die temperieringhe des natuerlicken hittens van alle beiden ghestarckt/weder omme zijn si descendenten/haer natuerlicke vochtichept/wort ghestarckt. Ende dat selfde salmen oock gheuoelen vã die Sonne. Van Mercurio moetmen anders gheuoelen/ dese na den mael dz hy niet seer drooghe en is/noch niet seere cout/als hy ascendent is/soe wort hy nochtans hieter/ende door swaricheit ende droochept droghe. Weder omme een descendent wesende/vochtigher ghemengt met een weynich couts/anders nochtans meer dan alle die andere onstantachtigher/na die natuere des teykens ende plaets/in welck hy is. Nu wilt ghy iudiceren/siet aen die Planete/welcke een heer is uwer gheboertenisse. Te weten/laet toe dat die sonne is in Leone in die tijt van Peters gheboertenisse/in welcken yemant contrari mach zijn/ oft Peter sal heet moeten zijn/ende een weynich drooghe/ende dare om maecktse wijs/versocht/eerlicke/ghesien/ende ghemeenlick die glorie ende die heerschappie vercrijghen. Ende die heet van alle die andere Planeten/is die sonne/ende int middel ghesat als haren coninck. Een andere. Laet daer yemandt zijn een Lunaticus/ die Maen is vochtich/een weynich maect si warm. Daer omme/die alsoe gheboren is die sal ghequelt zijn met die vallende siecten. Also oock het si saeck dat yemant is ghelept onder Saturno/dese maecket cout ende droocht/ende daer om maect hy versmadelijcken/mijmerich/droeuich/verslaghen/eenich/bloy/suspicioos/hatich/onvruchtbaer. Jupiter/want hy matelick warm maect/ende vochtich/daer omme so gheeft hy wijshept/ eendrachtichept/religie/ eerbaerhept/goetelickhept. Mars soe drooghende ende barnende/ontsteeckt die Choleram/dollichept/hi gheeft stoutichept/starckte/houeerdichept/importuyn/goetdunckent. Uenus/want si niet seere warm maect/maer vochtich meer dant ghenoech is/ maeckt eenen dronckaert/een leechgangher/oncuys/sacht/een speelre.xc. Alleen Mercurius/ghelijcke wy ghesept hebben/als een onstantachtich vertumnus/ die eene reys drooch/die ander reys vocht/ende cout/werckt onstantachtighe dingẽ ende daer om/somwijlen die alď quaetste. Maer hoe ende met wat manieren ghy sult konnen begrijpen ende mercken dien heere uwer gheboertenisse/in die nauolghende dingen/sullen wi dat bescrijuen. Ende dese latẽ nu ghenoech ghesept zijn met corten/niet ghescreuen zijnde als commentarien/mer als die eerste beginselen.

Hier eyndet dat vierde Boeck.

¶ Hier na volcht dat vijfste Boeck.

¶ Prologhe ofte voorredene Joannis Indaginis/op die natuerlicke Astrologie.

Ck mochte bi auontu
ren vermetelick schij-
nen te zijn/woude ick
bestaen welcker voor
mijn weinich hebben
gedaen/ int examine-
ren ende te tracteren
die natuerlicke Astrologie. ¶ Want ick
sie dat si alle te samen haer sinnen kierē
na een ander/ te weten tot Rhetoricen/
dat die een weynich ciuijlre is/mer see-
re weynich/welcke die natuer/ende die
mutacien der tijden volghende/ghetre
den zijn in die natuerlike voetstappen.
¶ Want Julius Firmicus: na den mael
dat hy in dese ende in die artificiael con
ste een principael zijnde/ ende niemant
heerlijcker nae hem ghelaten en heeft/
dese en heeft deselue const/also seer niet
mit corte ghetracteert/als oft hi al inyt
opsetten wille heeft ghedissimuleert bi
auontueren dat aldaer emme/ dat het
gheen grooten arbeyt en si/een natuer
lick Astrologus te werden/maer die al
der grootste prijs te zijn excellent te zijn
in die Artificiael Astrologie. ¶ Na den
mael dat warachtelickē meer der prijs
si die natuerlicke Astrologi dan die Ar-
tificiael (mit oorlof des alder geleertste
man ghesept si) eens deels:dat si vaster
is:ende min superstiticoos/ eens deels:
want si so lichtelick ons niet bedrieghē
en kan. ¶ Want waer voor comt dat/dr
men curioose dinghen soude achtervol
ghen:na den mael dat wy nau en kon-
nen doersien dinghen die voor ons ghe-
sichte ghestalt zijn: welcke oock niet en
worden vaste ghemaeckt doer eenighe
beghinselen/ende onseker si:of dese wa-
rachtich zijn oft vals. ¶ Hoedanich schij
net te zijn die Artificiael Astrologi/ die
welcke soe seer niet doersienbaer en is.
Maer de natuerlicke:hoe wel dat si vā
sommighe vermetelicke wort missaect
nochtans die experientie brengt een so
veer:dat die ghene dol moet zijn/die seg
ghen wil dat dese te vergheefs zijn sou-
de: van welcken het oopenbaer is/dat
veel meer heerliker dinghen bekant zijn
dan doer de Artificiael:van welckē wy
te tuyghe nemen Johan lichtenbarch/
een die niet minder en is dan Ptolome
us. ¶ Ende wie en heeft hem van desen
niet verwondert wie en heeft hem niet
in weerden gehadt: ia dat hy van som
mighen voor een propheete ghereckent
is geweest. Ende dese heeft oopenbaer
licken mijn toe ghegheuen/dat hy des al
te mael danc wist/die natuerlike Astro-
logie/ende die Artificiael gans niet toe
en hadde gheghenen: te weten oock een

weynich gheyo... te wesen van dier Phisiognomia ende Chyromancia. Niet dat ick hier om Firmicum wil be rispen/oft die andere welcke cappitey nen zijn van dier selfde conste/als Albumasar/Aboali/Abraham/Dorotheum ende soe wie dese zijn/maer dat ick dese mijne veer settebooven die Artificiael hoe veer die natuerlicke dinghen te bo uen/den ghenen welcke zijn vander cō ste. Ende hoe wel dat dese naem si veel suspect/ende daer en bouen oock gheda̅ neert vanden Pausen (welcke nyet en pleghen te approberen/ dat haer quest ende profijte̅ vermindert) nochtans en is si anders niet/dan eene perfecte ver willinghe des natuerlicke philosophie want wat schijnt v anders een Astrolo gus te doen/als hy toecomende dinghe̅ te vooren sept/ dan dat hy die secreetste dinghen der natueren/welcke god alle ne bekent zijn/den menschen te kennen gheeft doer een prophecie/gods wil en de raet in ons ghestort. ¶ Ghelijcker wijs Josephus/Eusebius/Dicearchus Theodotus/ende andere Griecxe mee sters/welcke Josephus citeert teghens Appionem den grammaticum/segghe̅ dat Moyses ende Abraham Astrologi gheweest zijn. ¶ Nochtans wat is des van noeden dese te citeren/naden mael dat die scrift dat openbaer belidet. Al dus sept Stephanus van Moyse. ¶ En des Moyses is gheleert gheweest in alle wijsheit der Egiptien/ende was mach tich in wercken ende woorden. ¶ Daer en boouen Joseph die patriarche/hoort wat hy van hem seluen sept tot zijnen broeders. ¶ En weet ghy niet dat daer niemant en si mijns ghelijck in die con ste der wichelie. ¶ Wat mach daer cla rer zijn dan dese ghetuychenisse. Ick laet staen Origenem/den alder kersle licken authoor/welcker sept/dat die wt ghegraue̅ cisternen van Isaack ande.s niet en is dan die philosophie/ also van die studioose patriarch wt ghe ropt en de voort gheleert. ¶ Nochtans en haelen wi die niet weder op/ welcke alle rech ten/alle ghemeenten gedamneert heb ben/ in welcken niet gheloefelick en is heilighe luyden ghestudeert te hebben maer die verhalen wy welcken oopen baer is wt sekere beghinselen/welcken alle wijse luyden/alle die studioos zij̅ ge weest van hemelschen dinghen/appro beren ende na volghen/welcker hoger ende helighher is/dan eenighe philoso phi/dat is/welcker is een principael en̅ een wit des philosophie. Anders/waer toequaemt van noode/dat also curioos die philosophi ondersoecken souden de̅ loop der sterren ende der hemelen/wa re dat saeck dat die sterren niet en coste̅ wercken ende doen doer haren loop. ¶ Nochtans wat sullen die selfden lopin ghe baten/wanneer si voor het alre gro teste firmament/dat seker hebben/ dat die natuer niet en doet te vergheefs. ¶ Wat wercken si/in wassinghe/in gras Nota in groeyende cruyden/in vloeyen ende ebbe/in die bloeyende tijden/in welcke vant beghin alle dinghen worden nieu gheschapen/doer die influentie der ster ren. ¶ Ende dat en konnen si ghansselic niet missaken. ¶ Daer om dat si alle din ghen toe gheuen/sullen si dat alleen die menschen lichamen niet toe gheuen. Wat wonder spoeck is dat. ¶ Laet ons seggen een ander noch/op dat daer nie mant hem en laet duncken dese onse A strologi ouer een te comen/met de welc ke daer verboden is. ¶ Die superstitio se Astrologi en heeft niema̅t openbaer

beleden oft gheleert/ welcke soude ver-
ghaen hebben in scoffierichept des au-
thoors/mer dese Astrologi hebben opē-
baer gheleert die alder beste mannē/en
de dat mit grooter eer ende prijs. ¶ Dio
genes Laertius (in zijn leuen) scrijft/en
de Plutarchus dat selfde dat Pithago-
ras noyt ghelooft en heeft die Astrolo-
gie/welc daer verboden is/welcke noch
tans een cappiteyn gheweest is bi na vā
der seluer constē. Die selfde const/wort
bespot van Seneca/ende wort verschubt
van Cicerone/si is ontacht van Aristo-
tele/eñ van Platone/welck haer lieten
duncken dat de selfde niet waerdich en
was van welcke men een woort soude
maken ymmermeer. ¶ Summa/gelijc-
kerwijs si niet gheprobeert wort/oft be
wesen mit enighe reden/also en wort si
oock nyet ghestarckt myt enighe seker
authooren. ¶ Mer dese ons Astrologie/
is gheuonden ende verlicht van heerlij
ke mannen/ende heeft bisonder gehadt
Die autorē vā dē astrologie
dese authooren. Famolsiden: Zoroastē:
(niet die/welcmen bi auontuer meent/
mer Zorsmastijs soon) Damigeronta
Appollonium: Hostanem: Dardanum
Eudoxum: Alchimdum: Rogoriū/welc
selfde zijn oock gheweest authoren van
Maghie. Van onsen: Lichtenberch/eē
miraculoos man der naturen/vol gro-
ter misterien zijnde dese astrologi/heeft
in hem seluen een seer diepe contēplaci
van grote heimelike dinghen/ende ga-
ue des natuers/ende nochtans en doet
si also seer gheen wonder/als si te hulp
coemt/den genen die die natuer stadich
contemplerende is. ¶ Ende ghelijcker-
wijs die verbooden Astrologi/eyghent
gods vianden/ende treckt si af van god/
also dese Astrologi verwecket tot alsoe-
danighe verwonderinghe der werckē.

¶ Ende ghelijckerwijs een ackerman/de
wijngaerden voecht aenden berckē/al-
soe dese by een voecht die aerde by den
hemel/dat is: die benedenste by die alre
ouerste crachten. ¶ Want gheen dinck
en helpt meer tot die eeren godes/ dan
stadighe contemplacie der wonderlijc-
ke wercken gods. Mer want in aldus
danighe vertellinghe/ beweghen oock
der gheleerde luy hulp/alsoe vermane
wiooc hier en tusschen datmē in Mar
silij Ficinus: des swaer authoors derdē
boeck leest/de vita celitus contemplan-
da (dat is) vant hemelsche leuen te con-
templeren/dan machmen verstaen son
der twijuel dat wy dat minste deel van
deser conste niet gheseit en hebben/dat
welck is met alder manieren alre god-
telickste. ¶ Ja dat meer is/ dat die god-
telijcke dinghen onsprekelicken zijn/en-
de ne immermeer ghenoech en moghen
worden ghepresen. ¶ Ende daer omme
voorredenen wy dit alsoe myt den cort-
sten/om der ghenens wil die altijts on-
bekende dinghen damneren/roepende
altijt ketters terstont te zijn/ oft so wat
si niet en verstaen/ oft ghedamneert te
zijn vandie ongheleerde Sophisten als
recht oft Astrologia daer omme quaet
oft ketters waer/om dat Thomas van
Aquijnen dese beruchticht heeft/welck
selue in gheenen dinghen stantachtich
en is. ¶ Mer laet si hier en tusschen roe-
pen eñ blint zijn in veel dinghē/wi sullē
bewijsen mit dē werckē/dz wi hebbē be
looft. ¶ Is het saecke dat wy dit eersten
verhalen/dat wy alleen den wech wil-
len beuestighen/welcke alsoe nochtans
oopen sal zijn/so wie eens in die ghetre
den is/ dat die selfde lichtelicken wt die
cleyne groote/ende wt die alder minste
die alder meeste sal mooghen weten.∴

¶ Daer omme/op dat wi gheen dinc duyster en tracteren/op dat wy niet en bedriegen den ghenen die welcke noch in deser conste ongheleert zijn/ende want so dicwils als mens is van die huysen/van de teykenen/vanden horoscopo/vā den ascendent/van dien heere des ghe boertenisse/oft der teykenen/soe willen wy cortelicken diffineren een yeghelic van dien/myt corten woorden wt Julio Firmico.

¶ Hier eyndet die Voorreden.

¶ Een seer corte bescriuinghe des natuerlicke Astrologie/ By Joannem Jndagine priester/welck noyt te vooren ghetracteert en is/ mit ghelijcker cort heyt.

¶ Dat vijfste Boeck.

Ende inden eersten soe ist behoorliken te niet te doen/dat welck die Planeten aen ghaet/ waert saecke bi auontuerē/dat enige Mathematicus berispen mochten/dat wy die andere Planeten/behaluen die son ende die maen/also veel niet toe en gheuen/als wy die som ende dat principael setten alleen in die twee. ¶ So moet hy weten dat in die twee also veel crachts is/als in die ander tesamē/ende het rijcke ofte dominie bi daghe behoort toe te scriuen die Son/ende bi nachte de Mane/ ende het en is van gheenen node aē te sien enighe van alle die anderen. Ende dat is die differenci/waer in si schelē van malcanderē/die natuerlicke Astrologi ende Artificiael. Want al dat ghene/dat specialick ende bisonder stelt die

Artificiael/eñ een yegelic Planeet/van die aenmerckinghe der horoscopen/dat doet die natuerlicke Astrologie alleene int aenmerckinghe der beweechenisse van die Son eñ Maen. Want anders si malcander also na zijn/dat de een son der die ander niet te recht kan worden geleert. Daer om die si beyde leert/die en sal zijnẽ arbeyt niet qualick aen legghẽ/eñ dat niet alsoe seer om const/ als oock om die genuecht/want die natuer licke Astrologie die heuet in sick ick en weet niet wat meerdẽ properheyt eñ ghe nuechte/dãde Artificiael/hoe wel noch tans dat die ander heerlicker schijnt te zijñ. Daer om laet ons hoorẽ wat een huys is.

Wat een huys is.

Een huys/is een reley spaci des fir mamẽts/mit seker gradẽ gemetẽ doer welcke spaci die planetẽ wordẽ be weghẽ/welcke een huys heet/doer een metaphoram/gelijckerwijs in eẽ huys een woninge is/alsoe hebben die plane ten inden hemel/dat is int firmament haer plaetsen/doer welcke si ghaen/en de in welcke si sitten. Ende die plaetsen hieten si een descripsi der teykenen/by. xxx. gradus/wãt een peghelick huys of teteyken heeft. xxx. gradus.

Van dat ghetal der huysen.

Daer zijn twaelf huysen/welcken die Astrology aldus langhe myt ghemeen verskens hebben beteykent. Ende wy enschamens ons oock niet de selfde hier by te scrijuen/want si schijnẽ wat die memori te helpen/ welcke zijn dese. Natus. vincit. fratrem. pater. filium. infirmus. uxorẽ mors. ambulat. regnat. fortuna. incar cerat. dat is. Gheboren/hi verwint/ broeder/vader/ soon/cranck/wijf/doot/ wandert/hy regneert/fortuyn/inkart kert.

Van die welcke die beduy dinghe is dese.

Dat eerste huys/ is het huys des leuens/int Hebreeuws ghehie ten Bethchai/ int Griecx Tou biou.

Dat anderde/dat daer na vol ghet/ ist huys der rijckdommen ende substancien/int Griecx ghe hieten Anaphora/van die andere ghenoemt die poorte der hellen/ om die importunicheyt.

Dat derde vallende/ Thea/die woninghe der broederen.

Dat. iiij. die diepte des hemels dc hoec der eerdẽ/thuys d ouderẽ

Dat.v.daer na volgende/venus blijschap/int griecx Agatha/ het huys der kinderen. Dat.vi.vallende/thuys van wederspoet/vā knechtē/vā cranckheit/ Martis bliscap. Dat.vij.recht teghēs ouer staende dz eerste/Clisis/der bruiloftē/der openbaer viandē. Dat viij.nauolgende/dat huys des doots.

Dat.ix.theos/des religie/oft vā groter reysinghe/die blischap des sons. Dz x.dat middel des hemels/vā rijcken/oft meesterscap. Dat.xi.na volghende/vā groter fortune/Jupiters bliscap.

Dat.xij.des kerckers/Saturnijs blyschap/in griecx gehietē/Cacodemon.

Hier volcht na van die hoeckē oft henckelē des hemels/Cardines gehietē

Van dese.xij.zijder sommich Cardines celi/dz is/henckelē des hemels genaēt. Dat eerste huis.dat.x.Dat.vij.dat.iiij. Dē eerstē hoec/is dat oost/ende dat is het huys vā Aries/die horoscop? des geboertenis. Den.ij.hoec/heeft dat middelste des hemels in/welc is thuys vā Capricorni. Dē.iij.hoec/dē ondganc oft dē hoec vāt weste/dwers doergaēde Dē.iiij.hoec/wort vā Firmico genoemt het benedēste des hemels. Met dese hāct aē bi na dz heel geuoelē/eñ het zijn die principael hoeckē ende planetē/ in welckē si meer cracht hebbē dā in die ander.

Vāt beginsel des geboertenis te nemē

Dat middelste des hemels.

Den hoeck vant oost.

Den hoeck vant west.

Dat benedenste des hemels.

Ic laet mi dunckē superstitioos te zijn/ veel dingē te cauillerē/vā dz beginsel des geboertenis/nadē mael dz dat mer aēgaet die Artificiael Astrologi/te weterē/van die val des saets in die moedr/vā die horoscoop des geboertenis.xc̄. welc hoort tot eē andr speculaci/gelijc dz te vorē geruert is. Mer wi schickē ōs intēci nadr son/eñ dz teykē in welc die son is in dē dach des gheboertenis/wāt also veel crachtē zijn in die son/als in al die sterrē/ Ptolomeo tuigēde. Eñ welc wi nv ondr socht hebbē wt de natuer/eñ mz lāge ōdrsoeckinge die selfde sullē wi openbaer makē/doer de viger liēde/dz supstitioos is. Vā die effectē der Planetē

Het is behoorlijck inden eersten te tracteren/van die natuer ende effecten der Planeten/wat si in een yegelick huys doende zijn. Welcke hoe wel dat ickt ghedaen hebbe/in onse Octocedronte/ nochtans en verdriet het mijn niet cortelick hier anderwerf bi te schriuen. Wort daer yemant ghe boren van den thiensten oft den .xi. dach van die Meert/in welck ghemeynlijck die son ghaet in Arietem/eñ duert daer in .xxx. daghen/ so tot den thienden oft den xi. dach des Aprils/eñ Mars gheuonden zijnde in den dach der gheboortenisse/na den mael dat hi vuerich is/eñ dier ghelijcken oock Aries/vermeert hitten ende toornicheyt/eñ ghansselick alle andere quade ghestaltenisse/meer dan oftet in een waterich ofte in een eerts teyken waer. Saturnus hy si waer dat hi si/eñ bisonder int seste achtste/ofte .xij. huys/is een principael/ van druck/ellendicheyt/ende arbeyt/en de cranckheyden.

Venꝰ ghetempereert/maect een beminder der vrouwen/spelen/sangen/goeden cier/eñ anderen dinghen welck aengaen ghenuechte.

Mercuriꝰ/een gheuer der wijsheyt/ welsprekenthz/der rechten/rhetorijc/der subtijlre wercken/mercantij/ende dier ghelijcken. Die Maen/ maeckt hysinnichz/onstantachticheyt/ vochticheyt/loepheyt.

Iupiter in die hoecken/ is een maker van schoonhz/rijcdom/eer/administratien.

Die Son/in ascendent/oft in de hoecken/verheft die menschen/maect geeert/eñ vernoemt ander vorsten. ¶ Die teikenen der schoonhz zijn/Gemini/Libra/Virgo eñ dat eerste deel Sagittarij.

Van middelbaer schoonhz/Scorpius Capricornꝰ/Pisces. Onvruchtbaer teykenen/ Gemini/Leo/Virgo.

Teykenen/die daer maken ghebrec/ eñ gheen kinderen/Aries Taurꝰ Libra Sagittariꝰ Capricornꝰ Aquariꝰ. Middelbaer/eñ sonder stem/ Cancer Scorpio Pisces. Redelicken/Virgo Libra Aquariꝰ.

¶ Ick vermoede dat die qualiteyten der teykenen ghenoech bekant zijn.

Aries Leo Sagittariꝰ/zijn werm droghe eñ vuerachtich. Taurꝰ Virgo Capricornꝰ/cout/drooch/eertachtich/melancolijck. Cancer Scorpiꝰ Pisces/ cout/vochtich/waterachtich. Gemini Libra Aquarius/werm/vochtich luchtachtich. Eñ also .iij. teykenen comen altijt ouer een natuer/eñ maken drieuuldicheit. ¶ Die Planeten hebben oock sommige macht in haer eygen huys.

Aries eñ Scorpiꝰ horen tot Martꝫ huis
Taurꝰ eñ Libra/tot Veneris.
Gemini eñ Virgo tot Mercurij.
Sagittariꝰ eñ Pisces/tot Iouis huys.
Capricornꝰ eñ Aquariꝰ tot Saturni
Die Son neemt een huis in/als Leonem
Die Maen besit die Canker.

¶ Die teykenen hebben ooc haer eygen beteykenissen inden menschen lichamen/ wt die schepeninghen der leden.

Aries heeft van des menschen lichaem/dat hooft eñ aensicht. Taurꝰ den hals/ eñ den knoeck der kelen. Gemini die schouderen/die armen/eñ handen. Cancer/die borst/dat hert/die maech/die ribben/die milt/die longhen. Leo/dz benedenste deel der magen/den rug/die side. Virgo/den buyck/dz middelrucht/die ingewanten/dat net. Libra/die lenden/ die benedenste des buycx/die nauel. Scorpiꝰ/die scaemte/de prallen/die blase die dien. Sagittariꝰ/die billen eñ dat

daer aen comt. ¶ Capricorn⁹/die knie̅. ¶ Aquarius/die benen. ¶ Pisces/die voeten/en̄ enckelen/dwelck men int latijn tauillas heet.

¶ Sommighe dinghē/van die Son en̄ Maen/welcke waerdich zijn om aen te mercken.

Het en is mijn voornemē niet voorbi te gaen/op dz het selfde niemāt en bedriecht/vā die Son en̄ die Maen/welcke/hoe wel dat si zijn die princē ende ouerste der Planetē/nochtans en crigē si gheen heerscappy enigher geboertenisse. ¶ Exempli gratia. ¶ Js het saeck dat de Maē in Gemini is/op die tijt/in welc het kint ghehorē wort/ oft oock in Cancro/welc is haer huys/so en heeft si als daer haer domini niet/mer die Planeet/des nauolgendē huys/wordt voor een heer gherekent. Also dier ghelijckē laet yemāt ghehorē zijn/de Son wesende in Leone/hoe wel dat si is een heer vā Leo nochtās ūliest si hier haer dominie/ en̄ wort ghetoghē tot Mercuriū die patroon des naeste woenings/dat is Virginis/want Virgo is dat naest volgende teykē na Leo/ en̄ Mercuri⁹ een heer van Virgo. ¶ Jtē het si saeck/dat die mane wort geuondē in Virgine/als dan is Venus een vrou des geboertenis/oock Libram die daer naest volgende is/van welcke teykenē Venus een oouerste is Het en waer ooc niet onprofijtelick en̄ dit ooc te ōmanen (vā welck ick sie/dz alre weghē ghetwijfelt wort) dat die quade herē oft Planetē/te wetē als Saturn⁹ en̄ Mars/dat die selfde also schadelic en̄ hindlic niet zijn in haer eygen huys als wāneer si anď planetē leghers ofte huysen in hebbē. Jck sal v bi brenghen een exempel/vā dat eerste teykē/op dat ooc dese voorß dinghē moghē claer zijn.

Die Sō ende de Mane en zijn ghe ne herē des ghe boertenisse.

Saturni ende Marti goetheȝ.

¶ Laet wi nv so nemen/dat die Son is op die tijt van yemants gheboertenis/ in Ariete/te vooren hebt ghi ghewetē/hoe danich dat Aries is/en̄ daer en bouen wat hi doet in den genē/wiens horoscopum hi heeft. ¶ Daer na voecht daer bi den heer des selfde teikens/dats Mars. ¶ Nu int oprechten des figuers/ soe stelt Martem mit Ariete/ende dan sult ghi daer wt oordelen/dat die selfde also ghe boren zijn die langhe sal leuen. ¶ Marte niet wederstaende (welcke hoe wel dat hi quaet is) nochtans en verspreit hi nz also seer zijn quaetheyt/als in een ander huys/dan dat hy voor dat sweert/ dreyghet oock haestelicke cranckheydē/ om Scorpionem en̄ Martem in dat achste huys. Die cranckheyt en sal alsoe ter doot toe niet hinderlick zijn. En̄ laet vā desen dinghen cortelick so henen nv genoech gheruert zijn. En̄ dat selfde is oock te verstaen van Saturno in Capricorno oft Aquario. ¶ Nu/op dat wy niet en schijnen ganstelick achter rugge te stellen die Artificiael Astrologie/welck wi belijden oock van noode te zijn tot de natturael. Waer om/want die cracht der teykenen moet wt worden ghelept/dat willen wy eerst van den Artificiael/op dat/waert saecke dat daer yemant Firmicum niet en had/ende die tafelen/die selfde mach hebben een cleyn Astrolabium/in welcke den ascendent aenghemerct wesende/aen die vre des geboertenis/mach yemandt wt die cleyn̄ dinghen iudiceren/ ende daer na/op die ry en̄ mit ander woorden sullen wy handelē dat selfde werc des naturael Astrologie/ mer welcke sullen oock profijtelick zijn den Artificiael.

¶ Van dat eerste huys ende den horoscoop in Ariete.

Soe vraecht ghy inden eersten/ hoe veer in ons werckt den horoscoop in Ariete. ¶ Inden eersten bouen al/ vermane ick/ dz welcken ick oock te vooren ghedaen heb/ dat die sterren in ons niet mit forts en drucken/ mer alleen die genepcht zijn/ trecken/ welcken nochtans als dan vrij zijn/ dat/ het si saeck dat si de reden als een leptsman volgen/ die sterren niet en bedrijuen. ¶ Mer volghen si haer natuer/ so doen die sterren dat selfde byna/ dat si doen/ in die onredelijcke beesten. Die nv also ghebooren is/ den selfden maeckt hi bloepende in zijnder iuecht/ berooft van sinen broederen/ pa by auontueren tot eenen toe/ is het sake dat die fortune wel ghaet/ item ōstadich erffenisse/ welck soe drap als si ghecreghen is/ terstont verspreypt werden/ ende terstont die verspreyde wederom sal worden ghecreghen/ item genepcht tot weedicheyt des hoofts/ meer dā tot enig[illegible] cranckheiden (wāt Aries bisonder dat hooft aensiet) item meesten deel te hulpe comende den ondancbaren menschē/ ende dat/ waert saeck dat Aries ware inden horoscoop. Na den horoscoop salmen de hoecken doersien van welcken wy ghesept hebben wat teyken dat een yeghelijck in heeft. Ende dat is lichtelicken terstont te rekenen op die vingheren oft wt die opgherechte figuer.

Exempli gracia. ¶ Als Aries in heeft dat eerste huys/ ghebuertet somwijlen/ dat Cancer besit dz benedenste des hemels/ Capricornus dat middelste des hemels/ Libra den onderghanck oft dat west ¶ Nu wat een yeghelick hoeck beteikent/ dat sullen wi gaen segghen.

¶ Capricornus in dat middelste des hemels/ gheeft eeren/ rijckdommen/ ende groote cost/ verheuenheyt/ heymelicke dinghen der religien/ doertraptheit vā verstandt. ¶ Libra/ inden onderghanck/ het leuen ende hoofsche manieren/ welcke leuen/ ghelijct van weinich luy gheprelsen wordt/ ende is onstantafrich/ also sal hi dese neer werpen van de trappe/ ende welcken te vooren sadt int hooft/ terstont daer na sal stellen in die start/ ende alsdan dat auontuer den selfden al toe lachende/ ende ghenuechelick consenterende/ terstōt mit aldēlep druc ēn lijen sal tribuleren/ ende en sal geen profijt alleen hebbē sonder schap/ ende sonder een toeghewicht van hinder. Ende daer toe sal den seluen toe worden ghebracht doer dat haet ende nijt zijnre mede ghesellen/ welcken is dat alder felste quaet/ maer so wat schap dat het si/ dat selfde sal Cancer weder om verbeteren

ende verstoren int onderste des hemels
¶ Hoe hebben wy hier bi ghedaen die figuer/in welcke ghijt als in eenen tauereel ghansselick al perfectelick sien moghet.

¶ Is het saecke dat v horoscopus is in Thauro/so moetmen rekenen ende ouerlegghen nae deser maniere/dat den selfden sal zijn een doende mensche/vol van arbeyt/beanxt/ende ghedreuen vā veelderley sorghen in rijckdommen te crijghen/lichtelicken om ghelt ende goet te conquesteren/ mer weder omme/om die selfdē doer te brenghen ende te verliesen/item gheluckelicken triumpherende van sinen vianden.
¶ Ende Aquarius int middel des hemels/ sal den selfden maecken aenghenaem Princen ende vorsten/ ende sal hem een ouerste stellen van handelinghen ende ghemeen officien/ende by auontueren oock ouer dinghen/welcke wateren aen ghaen/ om dat hy schijnet meer ghestalt te zijne tot die natuere des waters.

¶ Van dat anderde huys/eñ Horoscoop in Tauro.

Na Aries volcht Taurus/ nae den rechten lini in die ordinancie der teykenen/ende wordt ghestelt in die figuer bi dat anderde huys/welcke is (ghelijckē als wi ghesept hebben) het huys der rijckdommen ende substancien.
¶ Daer om/wil yemant weten/oft hy in zijn eerste/oft anderde/oft derde tijt zijnre iaren rijck sal worden/soe sal hy iudiceren nae die drierley heeren/ende nae wat huysen die selfde ghestalt zijn.
Mer dat selfde sullen wi tracteren mit den lesten/nu willen wy allen segghen die generael ende de alder ghemeenste dinghen.

¶ Scorpius int weste/maect den selfden wijs/verstandele/ bedienstachtich/ welcken/ist een mans persoon/zijn huysfrou verliesen sal/ ist een vrouwe/welcke berooft sal worden van haren man/ ende soone.
¶ Ist saeck dat Leo is int onderste des hemels/sal hy willen hebben zijn patrimonium/ welcken hy nochtans niet wederstaende alle laghen ende drifticheden zijnder maghen/vercrijghen sal.

side/een zee vol/dat is een ontalli ke menichte van druck ende van lijden/hem aenstaende sal zijn/dz hy zijn lant daer hy gheboorē is sal moeten verlaten/ wt welcke hy ballinck sal zijn/ende werden vlaecht als Cain/ tot die tijt toe dat hy mijt den lesten met gods hulp weder om ghestalt sal worden in zijn eerste staet.

¶ Dat selfde dreycht Virgo tot int benedenste des hemels/ mer sal met die veranderinghe/ende met dat wassen des tijts/sal vermeerderen nae dier gheleghentheyt der schaden/ oouervloedicheyt ende rijckdommen. ¶ Die die figuere weten wil/die siet si hier voor aē gheteykent.

¶ Van den horoscoop in Geminis

IS het sake dat yemāt sinē horoscoop heeft in dese/si seggen alte samē dz dese gheluckich sal zijn/ende sal rijckdommen vercrijghē van zijn ouders/broeds vrienden/zijn maghen/ende groote heeren. Na Firmici gheuoelen/ hebben si yemant gheboren in Piscibus in dz middel des hemels/ dat die selfde sal leuen van vochtighe ende waterachtighen dinghen/ hoe wel nochtans een wijl van anderen/ nochtans en sal hy niet leuen vā die sinen/waer om hi vercrijghē sal loon van een prince oft stede

¶ Sagittarius int west/ weder om dreycht zijn broederen ende naste vrienden/waer om het sal ghebueren/dat hi met veele sorghen verstropt wesende van sinnē/sal een langhe tijt ghetribuleert zijn/ ¶ Ende die een side zijn vianden met scaren hem aen vallende ende op hem brijsschende/ aen die andere

¶ Van den horoscoop in Cancro.

Aengaende die natuerlicke dingē eñ die ganſſe fortune/ aldus ordineert Cancer int horoſcoop. ¶ Hy maket eenen menſche cloeck eñ vernuftich van verſtande/ hoe wel ooc een weinich traech/ ſoet/ behaechelick/ ruſtich/ thoornich/ eñ mz een toorne zij veruolghende alle quadē/ mer wiens toornichept ſeer drap ghelleſt wert/ ſtarck/ ghematicht/ ſtēmich/ doer welcke ghauē hi alſo veer getoghē ſal wordē/ dat hi op gemeen officien geſtalt ſal wordē/ eñ daer vā ſal leuen. ¶ Sommige ſullē hē ſeluen verne deren/ eñ doer bedwanc dē ſelfden pluÿ ſtrijcken eñ ſchone woordē gheuē/ mer beuenſelick/ eñ niet wt ganſſer meininge. ¶ Hi heeft Saturnū te viant/ is het ſaeck dat hi mit dē horoſcoop verſaemt oft te minſten ouer hoecks aenſiet. ¶ Hy betepkent v te voorē eenē doot/ welcke niet alleen geweldelick ſal zijn/ mer oock een ſwaer ſiecte eñ eenē doot zijre broederen

¶ Nochtans hoe wel hē contrari is Aries ſo ſeer als hi kan/ int middel des hemels (iſt ſaeck dat hi daer bi ſi) welck dē ſelfdē aengenaē ſal makē princē eñ grote hanſen/ eñ oock den ſelfdē ſeer vlijtelikē maken tot goedē eñ eerbarē dinghē. eñ ooc een doerſlagher vā patrimoniū/ welckē hi nochtans werder crijghē ſal. ¶ Capricornus int weſt ſal mit der ſelfder goetheit een clad van quaet geruch te op werpen/ welcken hi nochtans terſtont daer na wt ſal doen na veel ongheluckes/ eñ ſal doen dat deſe ſelfde ſal weder gheſtalt ſal werden in zijnen ouden ſtaet. ¶ Voort ſal hi gheuē macht mit regiment/ eñ ſal hem toe ſtokē eñ verwecken om te onderſoeckē mpt alder naerſtichept verhoolen hepmelicke verborghen dinghen/ eñ dat nochtans niet ſonder grotē arbeit eñ beanxtheit.

¶ Is Libra int benedenſte des hemels/ den eenē druck hopende op den anderē brengt dat patrimonium doer/ welckē zijn terſtont weder om verhaelt eñ weder geſtelt. ¶ Voort den ghenen die verworpen is/ die maeckt ſi een oppeſte couer ghemeen officien oft ſtadts dienſtē ſo dat hem ſecrete dinghen eñ grote beuelen toebetrout ſullen worden/ welck niemant en pleghen wordē gegeuen dan die beſten. ¶ Eñ dat Saturnus te bouē/ inden horoſcoop/ dreychdē van eenen quadē doots haluen/ dat ſelfde ſal Libra weder achter vcieren mit eenē eerliken doot eñ begrauinge. Waert dat ¶ Jupiter in dat naeſtvolgēde tepkē wordt beuondē/ maeckt dē/ endē alle mans ge boerten/ den eerſtē ſoon.

¶ Van dē horoſcoop in Leone

Die zijnen Horoscoop heeft in den Leeuwe/het gebuert dickwijls/ dat die selfden ghesteken worden in vee le bewins/welck somwijlen haer nz aē en ghaen. Waer om gheboertet/dat si haer seluē maken onstarfelike namen/ eñ comē oock voort tot and' nacien/si restitueren de vrpheit/eñ si en lijdē nz lichtelick eygenheit/arbeydē mit alder nersticheit/dat si and' luydē voorscriuē manierē/na welcke si haer seluen stellē moghē. Eñ waer dat saeck/dat Marspiter indē artificiael figuer des hemels daer recht ouer doersiende Leonē aenschout so weygert hi hē kinderen/het vaert so dat vaert/ten si saeche dat hem Jupiter goedertierē waer/welc bi auontuer hē gheuē sal een dochter.

¶ Is Thaurus int middel des hemels maeckt den suspect groote princen/een opperste ende een cappeteyn ouer ghemeyn officien/ofte verciert van groote luyden/met enigherhande dignitept. alle dinck verstaende ende wetende in allen dinghen gheluckich wesende/behaluen in huysfrouwen te trouwen/wt welcken/de schoonste ende eerbaersten verworpen wesende/sal hi trouwen een out wijf/oft een van quaden gerucht oft een wedue.

¶ Het west in Aquario/sal hem gheuen/oprijsinghe/ende schade

¶ Scorpius int benedenste des hemels/sal den ordineren tot eenē prinsch ende ouerste van sommighe handelinghen.

¶ Ende dese hebben Taurum ooc int middel des hemels/welcken Mars daer teghens oouer van veer aensiet/ende dreycht hem ghe uanckenisse/ende eenen doot in vreemde plaetsen.

¶ Vanden Horoscoep in Virgine.

Ende den Horoscoop in Virgine/ontsteeckt de senen seer tot oncuysheit ende maect desen/aldus gheboren wede/dat hy versot wert op vrouwen also seer/dat hy die al wil misbruycken.

¶ Item gheeft oock rijckdommen/ende religien met dertenheyt/ ende sal hem oock maken een meester om antwoort te gheuen ende te wichelen/ende toecomende dynghen te vooren te segghen/ dat si schijnen gheuallen te zijne/wt het ghetal der hepligen/wetende alle dinghen/alle dinck ondersoeckende/alle dingen op zijn duñ wetende/wetenscap hebbende van alle dinck/een consenaer vā

allen dinghen/oueruloedich rijck/ het si wt die religie/oft wt zijn gheleertheit oft wt zijn comenschap.

¶ Dat selfde beteykenen bi na int middel des hemels Gemini/(zijn si daer) dan dat si soe seer vroech niet toe en segghen die selfde rijckdommen/ maer voort/in heymelicke dinghen te doersien/ drijuē si den selfden zijn natuere/ende oock ander luyden te wijsen een manier om te leuen.

¶ Dat selfde doen oock Pisces/keren de na dat west/ ende voorbootschappen niet alleen die selfde dinghen/mer oock gheluckygher/ te weten amoreusheyt/ milcheyt/edelheyt van natueren/teerheyt/ghunst/ende berfheyt bi alle menschen.:.

¶ Sagittarius werpt oock den seluen toe/die graci der heylighen/daer en bouen oock gheluckicheyt/ende ouerulodicheydē van allen dinghen/kinderen/ een rijck ende regyment van heylighe dinghen/wackerheyt om alle dese dingen te doen. ¶ Ende dit is die voorschickenisse van den ghenen/die zijnen horoscoop heeft in Virgine/ende also voorts die ander drie teykenen daer bi ghestalt/ ghelijcken wy gheseyt hebben.

¶ Van den horoscoop in Libra.

In den horoscoos in Libra/beteikēt cranckheyden/perikelen/vianden kijuaets/ ende stelt nochtans triumph na die perikelen altoos. Daer en bouē oock/digniteyten/religie/rechtopheyt/ ende puerheyt int iudiceren. Ende maket niet ongheluckich in eenighen dinghen/behelcelijken in kinderen voort te brenghen. ¶ Van welcken/naden mael hi een deel voortgebracht heeft/ende hi al zijn betrouwē daer in heeft beginnē te stellen/terstont sal dat ghetal beghinnē te vminderen/eñ die sullen steruē/in welck hi al zijn hoepe scheen ghestalt te hebben.

¶ Voorts wil yemant weten mit wat digniteytē hy sal bouē al vheuē zijn eñ in wat plaets/dat wert seer pūtelic ondvondē wt dē opclimminge vā Cācer welc int middel des hemels is/welc schijnt mi te beteykenē geestelic loō/in die religi oft in een gewijde plaets/dz is/dat die selfde gemeēlic zijn cost sal winnē vā gemeēten. Tot dē selfde hoorē ooc die substāci/kinderē/edeldom/rijckdom/ welckē ghebueren sullē in die out heit seer oueruloedelickē/hoe wel nochtans in ghelucke van kinderens haluen/en sal hy also seer ghe luckich niet zijn/het en waer saecke dat Jupiter hem aensaech mit een ghenuechelick eñ een voorgestelde aenschijnsel.

¶ Ende alle dese dinghen die sal Aries gheuen int weste/ maer in waterachtighe plaetsen oft daer by/ oft sal hem wē ghen wt den water. ¶ Daer en bouen/ in groote perikelen/ in langhe reysen/ in woeste plaetsen/ in perikelen mit zyre huysfrouwen/ ende dicwijls oock neder werpen in dolle passien/ ofte raserien/ ende dat tot zijn oude daghen toe/ in welcken nochtans mit den lesten ēc eynde sal zijn/ van alle desen.

¶ Capricornus sal hem hier ende daer schudden in veel verstoorennissen ende turbacien/ ende sal selden toe laten dat hy rustich sal moghen leuen. ¶ Voorts en sal hy niet toe laten/ dat patrimonium vry te zijn/ mer nu sal hi dat hinderlickē wesen/ nu sal hy dat selfde weder omme restitueren. Ende want die seere derten zijn die Capricornum hebben int benedenste des hemels/ also sal hy hier gheuen eenen soone van een onedel/ oft een onrechtelike persone/ oft

certeyn waer anders van.

¶ Vanden Horoscoop in Scorpione

Si den horoscoop in Scorpiōe/ so laet sick mi dunckē/ dat die natuer openbaer genoech si/ wt des selfdē diers natuerlicke treckinge. So wie dese heeft in zijn horoscoop/ die maect hy toornich van naturē/ geuende hier eñ daer heymelickē enich fenijnt/ achterclappende mit zijn fenijndighe tonghe/ rijck/ drinckende nu hier/ nu daer als niemāt anders/ in diuersche perikelē/ ia dat hy oock sal mishopen/ mer die een weynich gheleert wesende/ sal dan ontfanghen rustighe vrucht van glorie/ van digniteiten/ van bediensticheyt/ van lanckmoedicheden ende religie. ¶ Hy gheeft oock een leuēdyghe geest/ groepentheyt ende vigoor vā herten/ properheyt des taels. Daer omme niet wederstaende die eerste scade/ hy sal vermenichfoudighen die kinderen die welcke sullen recompenseren myt haer geluck/ al die voorledē bitterheyt.

¶ Eñ want het selden ghebuert ofte andere hoecken beteykenen oock ghemeynlick dat selfde/ dat welcke den ascendent self doende is/ alsoe die selfde dinghen is hy verwachtende wt Leone/ welckē in heeft dz middelste des hemels. ¶ Daer en bouen gheeft hi starckheyt ende crachte/ doer welcken dese dynghen moeghen worden vollenbracht. ¶ Ten laetsten soe gheeft hi digniteytē/ ende een onstarffelick ende eewich loon van al zijn duechden.

Taurus int weste/sal verdrucken zijn
vianden/welcken teghens hem op sullē
moghen staen/het si heimelick oft oopē
baer/want het moghelijck is dat die hē
ghebueren sullen moghē/mer Taurus
sal den selfden nit een cleyn quaet ghe-
ruchtken besprenckelen/ eñ dat om on-
cuysheyt/ende nochtās sal die allenckē
verswijnen/ende die een reys vermeer
dert hi dat patrimonium/eñ die ander
reys verstropt hi dat weder om

Aquarius int benedenste des he-
mels/dreypcht perikel wt die
waterē/eñ ondanckber
heit der ghenē op
welck hi dat wel verdient heeft.

Van dē horoscoop in Sagittario

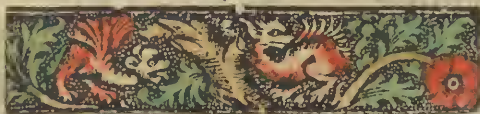
Den horoscoop in Sagittario is
van den ghenen welcken haer sel
uen stelē in veel eñ vōscheydē perikelen/
als hi een ascendent is. Hi lockt wt eñ
trect den ghenē die onder hē gebooꝛē is

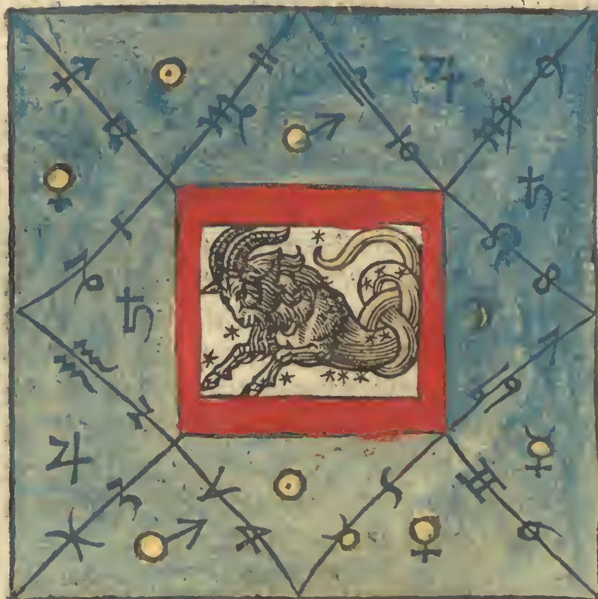
om pelgrimagie te doē/eñ zeen tonder-
soecken eñ grote vloeden. Voort so ge
uet die natuer self hem een verstant be
quaem tot allen luyden/eñ tot allē goe
den constē/soe veer als hi na volcht dese
natuer/welck een leytster is.

Ist nu saeck dat hi dat doet/Virgo in
dat middel des hemels/sal zijn fortuyn
vermeerderen/ende sal den arbeyt zijns
verstants verlijken myt een sonderlin-
ghe macht/in welcke hi alle die andere
te bouen sal ghaen/welcke hi wittelick
ende liberaelick ghebruycken sal/ende
ander luyden haer noot drufte gheuen
hoe wel dat si ondanckbaer zijn.

Gemini int weste/sal hem gheuen
kinderen ende neeuen/ ende dat
als zijn iuechdelicke iaeren voor-
bij zijn gepasseert. Voort sullē si
den mensche makē een schrijuer
oft een secretarius/oft een raets
man van heymelicken dinghen.

Pisces int benedenste des he-
mels/sullen te hulpen comen wt
vochtighe plaetsen/ende maken
ooch een ghetrouwe man/welck
men heymelicke dinghen toe be
trouwen mach/ edel van bloede
ende van aert. Ende is het sa-
ke dat Juppiter dese aensiet mit
een cleyn blikinghe/so sal hi
hem toe werpen een
huysfrouwe/
maer die te vooren
van haer eer gheset is/oft
een ander.

Van den horoscoop in Capricorno

Capricornus en is alsoe seer gheen quaet teyken/ is het saecke dat hy in sich heeft een horoscoop/ maeckt den also geborē lieffelick/ bly/trouwe/loos/ ende cloeck/ooueruloedich/ cleynmoedich/ ende alte supersticioos in godt te bidden/oft zijn ghebeden op te offeren. Daer enbouen oock/oncuysch/mer als hy zijn ghenuechte vollenbracht heeft/ terstont qualijck handelende die vrouwen/ een heymelick oordelder van ander luyden leuen/ende bisonder van religie/oft van dier ghelijcken een dinck.

Libra int middel des hemels/maeckt dat ander luyden schaden/ende doot vā vreemde luyden/ zijn dese tot profijt ende winninghe. Ende daer voort bi/eerbaer/godsvruchtich/ aenghenaem/ende welsprekent/gheleert/ louende gelof ten god in last ende noot/ waer om het ghebuuren sal/dat na allen quaet sal volghen mit den lesten een ghelucki-ghe ende een voorspoedyghe ouderdom.

Cancer int westen/ sal maken vriendē toornich op hem/ende steken hem seluen in ontallicke perikelen.

Welcker selfde dreycht Aries oock in dz benedenste des hemels/ alle tsine dat hy heeft sal wagghelen/zijn ghelt zijn goet/ zijn dignitepten/zijn officien/welcken sullē die een reys rijsen/die ander reyse dalen. Welcke alte samen sal Libra matighen met den laesten/ ghelijcken wy ghesept hebben.

Nochtans en sal hy zijn soo ne alsoe seere niet be warē/ ofte hy sal vallē in een alte swaren cranckheyt.

Van den horoscoop in Aquario

In dyt teyken die crachte des horoscoops is aldusdanich. Het maect matelickē rijck/het verheeft oock ende promoueert by luy die macht hebben/ het werpt in perikelen/wt dē welck nu als half mishopende/sal worden weder wt ghetooghen ouer midts hulpe van godt/het maeckt oock minnelick in yemant te ontfanghen/milt in ghauen te gheuen/doerbrengende/een bystander den ghenen/welcke schijnen bouen al wat van die alder beste consten/vercre-

den lief hebbẽ. Dẽ huysghesinnẽ sullen zĳ viandẽ zĳ/ doer wiẽs hulpe zĳ viandẽ sullen hẽ moedelic zĳ eñ verderuẽ. ¶ Hi sal hẽ crĳghẽ tot een huysfrouwe/ een vã een andẽs bedde/ oft te minstẽ een wedue

¶ Taurus int benedenste des hemels sullẽ hem vmeer derẽ glorie eñ põposicheit/ tot welckẽ hi schĳnt gans ghestalt te zĳ/ welckẽ hy dat danck weten mach/ dat ander luy goet hem toe coemt/ eñ sal eẽ lanck leuen leuẽ.

ghen eñ aenghetast te hebben/ voort de handelen sal/ ende verderuen sal heylighe dinghen.

¶ Ende het si saeck dat Scorpius in het dat middel des hemels in aldusdanighe constellacie/ die gheeft starchept/ ende een wreet ende hardt leuen/ hy sal hem drĳuen tot reysen dicwil/ dat hi in een plaets niet langhe en sal moghen blĳuen.

¶ Aenghaende huysfrouwens haluen/ soe sal hy beuinden dat auontuer hem contrarie ¶ Ten laetsten sal hy wt als dit ongheluckẽ doer comen ouermidts hulpe van goede luyden.

¶ Leo in dat west/ sal hem eẽ huysfrou gheuẽ/ oft een concubĳn/ mit welck hi sal twistende zĳn mꝫ verschepden haet ende kĳf. ¶ Hi sal hẽ oec gheuẽ een out wĳf/ welck hem mpt die mont sal schone woorden gheuen/ grote dinghẽ belouende/ mer mit der harten sal si ander lu

¶ Van dẽ Horoscoop in Piscib⁹

Pisces die maken heerlick vstandel/ gemoet/ wĳs/ hartich/ trou/ liefelic allenckẽ vheuen/ ter tĳt toe/ went si desen vheuẽ hebbẽ tot dat hoochste.

¶ Sagittarius int middel des hemels sal hẽ daer neder werpẽ in veel perikelen/ in veel dwalinge der landẽ/ anders seer bequaẽ/ eñ die oec mpt grote mach

tighe heeren ſal derren in kijf ſtaen/ende den ſelfden oock in perikel brenghen van eens anders weghen/ende ſal hem doen beſitten den hem niet toe en hoort ¶ Virgo in dat weſt/maeckt wijs ende hartich/minlick int ontfanghen heimelicke dinghen ſwijgende/dat huys wel regierende/ die zijn huysfrou lief heeft bouen maten/welc ſi nochtans niet lief en heeft weder om/ eñ ghelijck die anď oock ondancbaer zijn/in welcke hi weldaden aen te coſt leyt/eñ die hy bedienſtich is gheweeſt. Waer om het gebueren ſal/dat hi mit grooten arbeyt ende druck benaut van herten ſal zijn/om zȳ huysfrous wil eñ kinderē.

¶ Daer en bouen/ſal hi ghequelt zijn met cranckheit/doer Gemini int beneden ſte des hemels. ¶ Hi ſal beheept zijn myt een ghebreck welck hem alleen bekant ſal zijn/eñ ſal zijn ſubſtanci/welck hi bi auontuer verlieſen/weder om crijghen/eñ zijn vrienden ſullen dat verbeteren/ſo dat hi alſoe niet verlaten en ſal ſchijnen te zijn ¶ Hi ſal ſteruen in vreemde plaetſen wt zijn lant/mit een ongheluckighen eñ haeſtelicken doot.

¶ Van die natuerlicke oordelinghe na die reuolucie des Sons doer die .xij. teykenen van Zodiac.

Adus langhe hebbē wi gheſeyt gemeen dinghē/vā dat gheuoelē der Horoſcopē/die welcke ooc geſeyt zȳ vā anď meeſters/welcke die ueri nochtās ic mi niet en ſchame noch en vďriet. Wāt wi te vorē geſeyt hebbē/dat wi alleen myt corten ſullē tracterē die dinghē/welckē van ander meeſters/in lange boeckē zȳ beſcreuē. ¶ Wāt naden mael dat in allē dinghē beriſpelick is die ſte/alleen nochtās in konſtē van ſcriftē/en wort dat nz gerekent tot ſchandē/mer tot eer/biſonder/is het ſaeck/ dat yemant het ghene dat vā anď duyſtere geſeyt is/begheert claerlicker te openē ¶ Dier begrypcheli ghe (ſegge ick) en vďriet mȳ niet. Eñ dit wil ick dat gheſeit ſi den ghenē/die alle dinc walghē/ongeleerde wt het gemeē hack en iop/wāt ſi niet bequaē en zȳ tot enighe conſt/nochtās wil ſi alle dinc iudicerē mit haren vuylē beck ¶ Mer ghi ſo wie ghi zijt die deſe dingē leeſt/merct meer aen bi v ſeluē/mȳ hert eñ meninghe/dā mȳ woordē/welck bereyt bē geweeſt om voort te leeren/eñ ghans niet voor v verholē te houdē. Is daer yet anders geuallē/dat is gheſchiet buytē mȳ meninge ¶ Nu gaen wy haeſtelic voort tot die natuerlicke oordelinghe in welcke van Aries mit den corſten aldus geſtalt is.

¶ Van die Son weſende in Ariete.

Sol in hebbende Arietē/ maect dē geborē alsdan/niet rijck noch ooc niet ſeer en vneert oft verarmt oft wt put. ¶ Itē toornich vā natuerē/mer de drap te vredē mach wordē geſtelt/ſtudioos/wel ſprekēt/onſtataftich/moedich/loegēachtich/onkuys/ooueruloedich/belouende (gelijc men ſeyt) goudē barghē/mer nz houdende zȳ beloften/ beruchticht onď zijn maghen/hi ſal in perikel werdē gebracht/vā zȳ vianden/welcke nz cleȳ en ſullen zijn/eñ hem contrari ſullē wijſen

faem bi ouersten ofte princē/ we der om contrarie/ nocturnaels dat zijn/ die bi nachte ghe booren zijn/ onghe-luckich ende sond naem oft faem.

¶ Van die Son in Tauro.

Also maect Taurus stout/ ende gheluckich in dingē/ ofte grroote feyten te beghinnen ofte te ondersoecken/ een verwinder zijnre vianden/ vreemt/ ende ballinck wt zijn vaders huys/ eyghensgewijs dienende/ familiaer/ thoornich/ hieter nochtans in zijnre iuecht dan in zijn outhept/ want die ouderdom neemt alle onghemack wech/ ende sal gheuen rijckdom/ eñ een huysfrou/ eñ mpt dit middel sal hi hem

¶ Het sal ghebueren/ dat hy van beesten neder ghewoorpen sal werden/ ghelijckē van een paert/ eñ wt den val lidttepkekenē sal ontfangē tot perikel des doots toe/ also en sullen mit hem niet luckē vo ghel vanghinghe/ vischerien/ iachten/ peert rijdinghe ende dier ghelijcken/ in vreemder sal hy nochtans gheluckiger zijn/ item oock een lanck leuen. ¶ Item ist een maecht die aldus ghebooren wert/ die sal wesen loeghenachtich/ toornich/ schoon/ curioos/ begheerlick te weten wat nieuws/ hartich/ vruchtbaer in kinderen/ mer harē eersten gheboorен soon sal steruen item ghestelt tot periculen sal zijn/ wt welcke si ooc een tepken ontfanghen sal/ oft een brant in haer hooft anders van natueren oock ghetepkent in dat hooft/ oft in die voeten.

¶ Dit vinde ick oock bi sommighe gescreuen/ dat Arietis diurnaels kinderen/ dat zijn die bi daghe gheboo ren zijn/ dat die gheluckich sullē wesen/ ende van grooten naeme ende

mit den lesten vervruechden. ¶ Want int eerste van zijn iuecht/ is het saeck dz hem een wijf wert ghegheuen/ nau sal hi dese trouwen. Alleen cranckheyden en neemt hy niet wech/ hy gheeft droe uicheyt/melancoly/een bijtinge vā een hont/swarte galle/eñ dat omtrent zijn. xxviij. oft. xxxv. iaer. ¶ Dese daer na ge stelt wesende/sal hy wedom beginnē te bloepē/ eñ sal voort gaen wt de alō mee ste outheit/tot Nestors oft Hesiodijs ia ren. ¶ Niet weynich anders maeckt hy ooc die vrouwen derten/vol arbeyts/be dienstachtich/snappich/ende veel boert achtighe woorden oouer haer hebben/ beruchticht om haer scaemte ende eer/ die si verlooren heeft/ welcke quade fa me sal nochtans met der tijt verghaen ende verswijnen/als si ghecomen is tot haer. xxi. iaer. ¶ Si sal huwen aen veele mans/eñ sal kinder voort brenghē ¶ Hy sal zijn also veruaren/dat si ander luyde raet sal moghē geuen voorsichtich ende rijck.

¶ Van die Son in Geminis

Gemini schoon wesende van natu ren/maect oock een suuerlick per soon/barmhertich/wijs/edel van natu rē/vry/een berommer/een loper/vreēt/ onachtsaem van zijn selfs dingen/daer om salt ghebueren/dat hi niet rijcke en sal werden/noch oock niet heel van ghe breck verdruct sal werden/mer int mid del doer sal ghaen/nochtans van alsoe danighen gheloof/dat hy sal werden eē oouerste ghemaeckt ouer die ghemeen gheltkist. ¶ Aly van gheeste/verstandel cloeck ende doertoghen/verstandel/mi nentlick in tael ende antwoort/van na tueren aenghenaeme alle man/als die ghenen/die welcken Venus hebben int benedenste haere gheboertenis. ¶ Item schoon van aenschijn/ende verciert ooc mit schoone consten/te weten met ma thematica. Ende dit heeft hy bisonder wt mutende/dat/als hy verstoort is/zijn toornicheyt kan heymelic ken houden ende beueynsen ¶ Hem sal perijkel aen staende zijn/als hi ghecomen is tot xxxij. iaer/ende dat wt een beet van een hont oft vā vuer ofte van ijser.

¶ Van die Son in Cancro.

Cancer cout ende vochtich/ v̄dickt het vlees/ trect tot liefte der vrouwen/ende verwect om mit vrouwē hebben te doen. Anders gheeft hi altoos v̄stant/oetmoedicheit wijsheit/stekende yemant in kijf ende verscheyden oorloghen eñ twist/eñ ghemeenlick nochtās makende den selfden een verwinder zijre vianden. Welck sal ondersoecken eñ bysonder zeen. In veel sal hi in groot perikel zijn/eñ sal met verscheydē onghemack eñ schade ghequelt worden/ende dat in grote armoede ende ellenden/ hoe wel nochtans dat het si om proffijtes wil ende winninghe/hi en sal nochtans daer wt niet te ghestalder werden/ hy sal eenen schadt wt grauen ende vinden/welcken hy niet ghehoept en hadde. Mer waer dat saecke dat aldus danych een vrouws persoon si/ die sal soeheen vet zijn/schoon/doende/wacker/thoornich/ versoenlicken/ bedienstachtych/veruaren/ beleeft/schamel/vernuft/bedriechelick cloeck/ondancbaer/ anders seggende anders doende/ hebbēde in haer herte benautheit/ sware dinghen/ghestalt eñ ghenepghet tot veel perikelen/perikelen in water/perikelē in vallen perikelen in baren/perikelē in Cholica passione/dat is de beermoed/barēde haer eerste drachte seere cranck eñ clenlick/haer anderde starcker. Voort heeft si enich quaet gherucht ghecreghē/het si wat dat si/ het sal wt werdē ghedaen nae haer.xxvi. iaer. Alder weghen is daer victorie der vianden/het si in vrou personē oft in mans personen/en sullen gheluckich zijn in die naestvolgende iarē/wel gevlecht/sedich/trouwe/arbeyende/seere gheerich van dranc eñ spijse/ bekent groote heerē/gheluckich in bouwerck.

Van die Son in Leone.

Sol wesende in Leone/maeckt hoe moedich/stout/ömetende/welspre kende/houeerdich/een beghecker/wree de/onbarmhertich/hardt/onuerbidde lick/suer ende onsoet/omringhelt an al len canten myt seer groote benauwic heyt/ende perikelen. Ende neemt oock den selfden weder wt die perikelen/en de maeckt hem een ouerste ouer gemeē officien/hy maect hem een cappeteyn o uer hondert oft.l.knechten/verwachtē de weldaden van drie groote heren/on gheluckich in kinderens haluen/lijden de veel arbeyts ende tribulacie voor de selfde/gheneycht tot toornicheyt/stellē de hem seluen in veel perikelen. ¶ Hi on steect die Choleram. ¶ Hier en tusschen verheft hi den tot digniteyten ende ee ren/ende treckt hem tot perikelen van brant/van ijser/ende aenvallinghe van beesten/daer om sal hi verghaen in een plaetse/die hem vreemt is. ¶ Nochtans sal hi wt die perikelen ontcomen/ouer midts gods hulpe. ¶ Der ghelijcken ist een meysken/si sal werden ghemoet en de hy sal dese maken dat si heeft een gro te ende brede borste/spichaem van beenen/welcke zijn teykenen van stoutichеyt/ende moedicheyt/ en de oock van toornicheyt/van spij tichеyt ende snappicheyt/ maer nochtans met maten. ¶ Want in alle dese verslapt ende breeckt sich wat die vrouwelicke goetheyt.

¶ Voort die perikelen/ die welcken haer aenstaende zijn/ die zijn/heet water/oft vuer/van dē welcken si haer seluen wel wachten moet. Van siectens haluen/ pijnen des maechs. ¶ Voort van haer twin tichste oft een en twintichste iaer sal hy vernemen het auontuer in rijckdommen/welcke si vergaderen sal ouermidts hulpe van groote luyden/i tem in beseghinghe van andere luyden goet/ in huysghe sin/in schoonheyt/in liefte/ nochtās sal si wey nich kinderen crijghen.

¶ Van die Son in Virgine.

Also maeckt Virgo een bequaem ouerste ouer huysen te regierē/ verstandel/waerachtich/ hoemoedich/ soeckende eer. ¶ Hi sal hem zijn huysfrou we ontnemen/eer dz hi se bekant heeft. ¶ Een deel vā zijn goet sal hem ontnomē

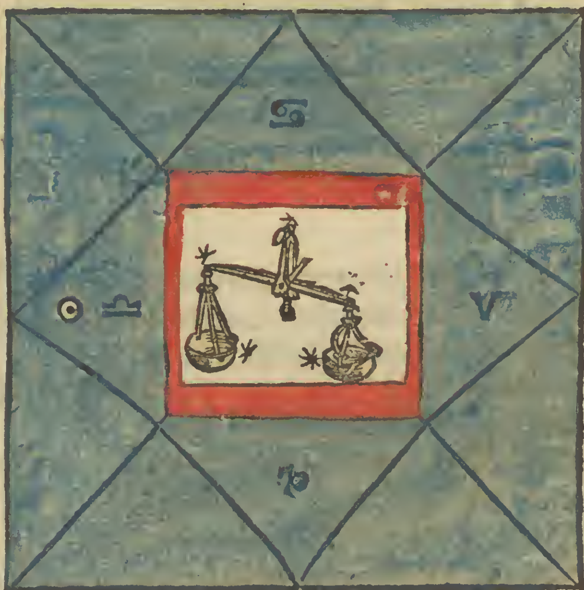
werden ende berooft. ¶ Hi sal hem wre-
ken ouer zijn weder partije/ende nyet
en sal oock konnen swijghen heymelijc
ke dinghen/ia dat hi zijn alre heymelic
ste dinghen nyet en sal konnen verholē
houden/ende dat daer om by auontuer
want hi ghenepchder is tot beroemin-
ghe/supuerlick van aenschijne/net van
manieren/een liefhebber der vrouwen
ghaende in houen van coninghen ende
princen. ¶ Daer en bouen ooc rechtuer
dich/wijs/goet/eerlickē/een raetsman/
een voorspraeck der vrienden/duechtsa
mich/barmhertich/amoreus/schoone/
wit ende reyn van lichaem/omtsingelt
met een groote menichte der vrienden.
¶ Een meesken deser gheboertenis/sal
zijn cloeck van verstand/schamel/kuys
welgonstich/bedienstachtich/ voorsich-
tich/toornich. Si sal huwelickē omtrēt
haer .xvi. iaer. Si sal baren haren eer-
sten gheboorē/schoon van gedaente.
Voort het si man oft vrouwe/si sullen in
veel perikelen ghewentelt wordē.

saem/ondersoeckende veel heymelike din
ghē/mer selden stantvastich in beloften
hoe wel dat hi anders toont mit woor-
den. ¶ Hi sal hem seluen stellen in lagen
ende veel quader listen. ¶ Hy en sal niet
langhe hebben zijn eerste huysfrouwe.
¶ Erf sal hi vueren van bestarfenisse een
deels oock doer zijn selfs cloeckheyt en-
de arbeit/anders nochtans en ghelooft
hi niet lichtelick. ¶ In viervoete beesten
en sal hi niet onghelucktich zijn. ¶ Hi sal
veel ende groote dinghen lijden om die
vrouwens wil. ¶ Hy sal vallen in oneer
van onbetamelicke bislapinghe/eñ sal
een seer goet bedupder wesen van droo
men/ hy si gheboren bi daghe ofte by
nachte. ¶ Dat meesken maeckt hi seer
vriendelicke/bly/ghenuechelick/welcke
verschepden ghenuechten sal hebben
wt velden/ende crupden/ tot den welc-
ken si bisonder ghestalt zijn. ¶ Hi drijft
haer tot onbekende plaetsen/ si sal hou-
welicken omtrent haer drie entwintic-
ste iaer/ wiens huwelick sal voorspoe-
dich zijn ende ghelucktich.

¶ Van die Son in Libra.

DEn ghenen die in Libra ghe
booren is/den maeckt Sol ō
kuysch/doende/ghelucktich/byson
der in wateren oft dinghen de wt
den water zijn/daer en bouen de
van crupden zijn/ende costeleghe-
steenten/ oft der ghelijcken/in een
groote ende verre reysinghe. ¶ Hi
maeckt schoon van lichaem/wac-
ker/proper van sprake/van goede

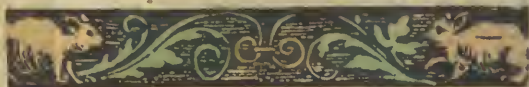

¶ Die schoonheyt des lichaemes sal dese verheffen/soete wtspraecke/steedts manieren. ¶ Voort so en zijn die ghene/die onder Libra gheboren zijn/ niet onbequaem tot die studeringhe der consten/ ende beter disciplinen. ¶ Maer si sullen haer wachten van brant/ ofte van heet water/van die sullen si ghequetst worden/het en si saecke dat si cloeckeliken voor haer sien.

¶ Van die Sonne in Scorpione.

Sol in Scorpione vermeerdert erfenisse/ en die also gheboren is/die ghevet hy stoutichept/ende schaemte/ende smeekichept en schoone woorden/ doer welck hi veel bedrieghen sal/met die een hant thoonende dat broot (ghelijck als men sept) met die ander hemelende die steen/altijt menghende venijnt met honich/by na niet mit die wercken bewij sende van dat ghene dat hi sept/anders nochtans boertachtich/een iocker/lichtelick ghelouende/triumpherende van zijn vianden. ¶ Also is het saeck dat het een meesken is/maeckt oock vriendelic ende liefelick/vernuftich/bedriechelick/ welck van haren eersten bruydegom te loer sal worden gheset/ den anderden sal si houden blijdelicken/si sal verwinnen haer weder partie. ¶ Si sal ghequelt zijn met steecten ende cranckheyden des milts/ ende een branttepken crijgen in haer hooft/oft in haer schouderen oft in die armen. ¶ Anders het sy man oft wijf/hi maeckt si stout ende vermetelt/om te rouen/ ende te ondersoecken dinghen die verboden zijn/om compact aen te ghaen een mercanci te beghinnen/ daer en bouen derten/buyten der echt metten anderen te doen hebbende onstantastich/gronderende/maer int archst/snappich/toornich/somwijlen seer droeuich ende verslagen ¶ Maer nochtans sullen daer luy zijn/ die dese groot sullen achten/en grote princen die dese tot haer ontbieden sullen/ende oock wt die gemeente/die dese sullen pluymstrijcken/ waer wt het sal ghebueren/dat si sullen seer ghesien zijn.

¶ Van die Sonne in Sagittario

Sagittarius en is alsoe gheen quaet tepken/als Sol daer in blijft/hi ghevet goet auontuer/hi geeft ooc een moet om alle dinck te beghinnen/hi sal moet

aenvechten/ mer welckẽ hi noch-
tans verwinnẽ sal/eñ te niet doẽ.
Hi sal oock zijn vaderlick erf crij-
ghen/welckẽ alle man niet gebu
ren en mach. ¶ Het maect dicwijl
rechtueerdich/de wat weten wil
len/stil van natuerẽ/gemoet/ver
standel/trou/ sachtsinnich/stant-
vast/vast/doende/verommende.
¶ Ist sake dat het eẽ vrou persoõ is
si en sal niet veel daer af schelẽ. Hi
sal haer beanxt makẽ/doende/õt-
fermhertich/beheept vã veel ver
uolginge eñ laghẽ vã quadẽ men
schẽ/mer een ỏwinster/vruchber.
welcke huwẽ sal õtrent haer.xviij
iaer/oft/het si saecke dat het niet en ghe-
lucket/omtrent haer.xxiiij.iaer.

gheuen tot dat ghene welck ghy voor v
neemt/in den eersten/om doer te reisen
vreemde landen/om ouer te reysen zeẽ/
wt welcke hi weder sal comen/mit pro-
fijt/die alдusdanich zijn. ¶ Hi sal hem sel
uẽ vriendẽ wt maken/dat hi mach wer
den ghetoghen in princen houen eñ hu-
sen/niet om telluren te vergaderen/oft
schottelen te lecken/ ghelijckerwijs die
snop houelingẽ plegen/mer ondᵉ
ghestalt wesende tot grote offici-
en/sal hy vreemt ghelt dispenserẽ
¶ Daer toe sal hem promouerẽ en-
de oock houden int hof/om dat hi
wacker eñ vernuftich is van na-
tueren eñ starck. ¶ Daer en bouẽ
noch/ is hy seer gheneycht om te
peert te rijden/te vogelen vangẽ/
te iaghen/ te springen/te vechten
mit vuysten/tot boertinghen/tot
spelinghe ende tot hantsgemeen
¶ Daer om/so sal hi ooc weder om
weder partie hebben/ die dese eñ
dier ghelijcken ander dinghen be
nijden/eñ sullen seer fellelic desen

¶ Van die Son in Capricorno.

Capricorn⁹ maect toornich/licht/eñ
voegende hẽ seluẽ bi cleỹ eñ snode

personē/suspicioos/doēde/becōmert mz
veel kijuaets/welckē hē aē comen sullē
vā butē/mer stoutelic lijdēde weđstant/
eñ sal ooc zȳ hartich. Hi sal hertlic minnē
meiskēs/mer de arm zȳ eñ simpel/welc
hē mit dē lestē treckē sullē in cranchedē
Capricorn9 maect ooc rijc so heen/ verf/
wacker/genuechelic/nochtās ōstantaf-
tich. Ist saeck dz die geboertenis si in die
nacht. eñ dz gemeenlic in allē dingē. In
zȳ ouđdom als ghi siet/dat hē rijckdom
toevloept/so sal hi beginnē tgelt lief te
crijgē/eñ sal vā zȳ eerste milthz tredē in
ghierichz/wāt in zȳ iuecht sal hi so heen
mogē wordē gehādelt. Hy sal geluckich
zȳ in scheepvarige/bisonđ het si saec dat
het oostwert si. Wt het oostē sal hē oock
aēstaende zȳ auōtuer vā grote lup. Die
Phisiognomie der genē die also geborē
zȳ/die is aldusdanich. Si hebbē gemeȳ
lick een cleȳ hooft/ghedructe ooghē/een
matelike sprake. Hatstoouē sullē haer
batē eñ profijtelick zȳ als si cranc werdē
Die maechdē sullen schielickē zȳ eñ ver
vaert/eñ draep root werden van schaē-
te. Si sullen heerschappie hebben
ouer haer vianden/ende sul-
len peregrimaghie
repsen/in vreē
de landē.

Van die Son in Aquario

AQuarius maect den gheborē lie-
felick/begheerlijc/gheñepcht tot
duerēde coortsen/ōgeluckich ooc bi wa-
terē/voor welckē hi natuerlick scruemē
sal. Het auontuer sal hem wassen om-
trent het.xxxv.eñ.xxxvi.iaer/vā welcke
tijt af/sal hi beginnē in vreemde landen
te repsen/eñ wilt treckē doer verscepdē
plaetsen/eñ allenckē beghinnē rijcke te
werdē. Mer welcke rijcdōmē en sullen
nēmermeer tot het eȳdt eñ hoochste co-
mē noch seer gehoopt wordē/mer gedei
let i veel delē/sullē wedom ŭstropt wer-
dē/ten waer sake dz als die leste iarē co-
mē/dat die selfde/dz weđ ŭhaelde/dwelc
in de eerste mildelic wt gegeuē is. Noch
tās die reisinge in vreēde landē/sullē hē
nz seer zijn ō grote rijcdom te ŭgaderē/
vā anđs eñ dat vā vreēde lup sal hi grot
dingē hopē/eñ ooc ŭcrigē. Hier en
tusscē sal hi gequelt wordē mz ver
scepdē scade/ōprofijtē/perikelē/eñ
alđmeest met zȳ hupsfrou eñ anđ
vrouwē. Sȳ huisfrou sal mpt der
ghicht gequelt zȳ/eñ hy en sal ooc
geen gheluck hebbē mit anđ vrou
wen. Hi en sal niet lange hebben
zȳ eerste wijf/welck doot zijde/ sal
hē alle dinc geluckeliker voortgaē
Der gelijckē/een meeskē in Aqua
rio gheborē wesende/sal wesen in
wellust eñ weerdē/waraftich/stāt
vastich/in dese drie die mās persoē
bi na te bouē ghaende/eñ sal oock
rijcke werden vā anđ lupdē goet.

Haer ſal gheraet werden om kinderen te baren/ eñ van veele verſcheyden wederſpoeden ghetribuleert/ ende ſal ooc verſoecken vreemde plaetſen. Hy ſal gaen ootmoedich tot haer .xxij. iaer toe ende omtrent dat twee en twintichſte iaer ſal haer allencken dat auontuer beghinnen gonſtich te zijn. Si ſal vercrighen ſo redelicke rijckdommen. Ende ghemeenlickẽ ſullen ſi zijn ſwijghende/ ende ſtille/ het ſi man oft vrouwe/ item wijs/ verſtandel/ trouwe/ boertachtich ende ghenuechelickẽ/ hard die vianden.

Van die Son in Piſcibus.

Piſces gheuen den ghenen die haer zijn veel ongheluckx in die eerſte iaren/ ende dat ſonder enich verdienſte. Item ſi maken ooch ſomwijlen ghierich iockachtich/ bedienſtich/ ſpelery/ verſumende haer fortuijn/ onachtſaem/ van goeder natuer/ beminnende dat gheſelſchap van goede luyde/ ſpits van tonge ſtout/ goetdũckende/ geluckich in ſchatten te ſoecken ende te vinden/ want dat ſal ghanſſelick haer ghebueren dat ſi õvoorſiens wat ſullen vinden. Een deels ſullen ſi oock rijckdommen crijghen vã vreemde luydẽ. Si en ſullen niet lãge leuen/ het en waer ſaeck/ dat ſi quamẽ ouer haer .xxxv. iaer/ dan is daer hoep vã een lanck leuen. Nochtans en ſullen ſi niet alte rijck werdẽ/ mer matelick/ anders waert ſaeck dat ſi beſatẽ creſi rijcdommẽ/ mit der herten ende opinie ſouden ſi onruſtich ende gheturbeert zijn/ ende alre weghen hebben importuyn gedachten/ hy ſal comen in gheuanckeniſſen om de vrouwens wil/ ende weinich van haer dinghen ſullen gheluckelickẽ voortghanck hebben/ in haer kintſheyt ende iuecht. Si hebben een teyken in den nellenbooch oft in die voet/ ende hare auontuer is nae dat ſuyden. Dat meeſken alſoe gheboren zijnde ſal weſen heet/ ſtout/ rap vã tonge/ ſpits/ kijfachtich/ omſiingelt aen allen kanten met veel perijkelen/ ſi ſal haer ſchaemte van haer werpen/ ende van haren man verlaten weſen/ ſal ſi in oouerſpeel ghecoppelt werden (tẽ ſi ſaeck dat ſy wat bedwonghen wert) Si ſal werden ghequelt van pijn des buycx/ ende der dermen ende des maechs. Nu is dit genoech geſeyt tẽ andẽden mael van die influenci der teykenen.

¶ Van die natuer der huysen.

Nv ontbreect hier noch/dat wi sul-len tracterē vā die naturē der hui-sen eñ teykenē/in wat dinghē si gonsti-ghe zijn onse handelinghe/itē wat men in een yegelick teykē doen moet/op dat wi ons wercken daer nae moghen stel-len/ op dat alle dinck ons gheluckich zij mach eñ voorspoedich. Want dit is bi nae het wit van die natuerlike Astrolo-gie/welcke het si saecke dat wi rakē/ick en weet n.z tot wat profijt si ōs andꝰ sal moghē zijn/gelijc Alchabitiꝰ sept.

¶ Dat eerste/is dat huys vā Arietis/eñ dat eerste in die ordinā-ci der teykenē/eñ wort gehietē vā die Astrologijs/dz huis des levēs/eñ beteykēt haer gemeynlic de beginselē der werckē/dat is/welcke int beginsel des levēs/dē also geborē/oft ge-nuecht aē doen/oft qualic handelē/item starchz eñ cranchz gevē. Tē lestē/al dat aēgaet dz natuerlic levē.

¶ Dat.ij.is dz huis Tauri/dz huis van rijcdō/vā cost/vā diē-ste/vā knechtē/betei-kenēde dz eyndt des iuechts. In welcke huys/waert sake dz bi geval Jupiter viel oft Venꝰ/welck zijn planetē eelder dā die andꝰ/die sal promo-verē bisondꝰ ruerende goeyē (also vā die rechtgeleerdē gehietē wordē) oft ooc on-ruerēde/als houē/lāt/wijngardē/iaerlic-se rentē/eñ also wattet si dz lāge dueren sal mogē. So wie in dit teikē knechten huert/de sullē thuis trouwelic dispēserē.

¶ Dat.iij.huis/het geluc oft ōgeluc mit broederē eñ susterē/naestē eñ vā corter wegē/stellē si in dz.iij huys/dats in Gemini. So wie zijn horo-scoop heeft in Ariete/si seggē dz dese ge-luckich sal zijn vā sinē broederē/vā zijn ma-gē/vā grote personē eñ naestē. Tis pfij-telick in dit teykē brievē te scrivē eñ sen-dē/wanderē eē cort wech/vriēscap te ma-kē/broedꝰscap aē te gaē eñ dier gelijc.

¶ Dat.iiij.huys/is eē beteikē vā eē woō-plaets eñ bliuinge dꝰ vaderē/erfghenamē schattē eñ heimelike dingē. In dit teykē ist seer goet te vꝰbin-dē/comēscap aē te gaen/te copē/vꝰcopē/vꝰ-anderē wijngardē/lāt/besittinge/oprech-tē timmeragie/eñ grote lastē/fūdamentē te leggē/de eerd wt gravē/scat te soeckē testamēt te makē/kiesen graf stedē. Eñ al dese geluckich maect Cancer.

¶ Dat.v.huis/is vā kinderē eñ liefte/ le-gaciē/begiftinge eñ vā dingē welc scāde oft eer aēghaen nadꝰ doot. Het is goet/als die Sō in dit huis is/alle dinc te handelē/welckē hi bedēct goet cier te makē/te brassen/te bruysen/reysen butēs lāts/vorwert aē te gaē/eñ vrienschap/om Veneris wil/welc haer vruecht veer eñ wijt vā haer spreit. Tis ooc goet/als dā nie clederē aē te trecken brievē te scrivē/te iockē/te spelē/vriendē soeckē die trou zijn/welck mogē hē in last eñ noot beschermē eñ voor hē vechtē.

¶ Dat.vi.huis Virginꝭ/tgene dz ruert droefenis oft crāchede/dat wort toeghe-screven dz.vi.huis. Eñ het wort gehietē dz huis vā cranche

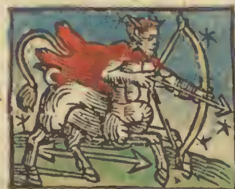
den eñ siecte/droefnis/vā knechtē/ Martis bliscap. Gheen comēscap wort hier
gepꝛesen oft ooc enige v̇copinge om die
wāgelouicheit eñ arbeit eñ droefenisse
eñ bisonđ vāden Mercurialistē eñ Vir
ginistē/welcke men schuwē moet. Dit
huys v̇gadert meer eñ meer teghē ons
valsche tuyghē/rechters vā moordena-
ren/ eñ der ghenē welckē laghē leggen
ons leuē/dootslaghers/eñ bloetsoekers
Daer en bouē oplopinge des ooꝛlochs/
twist/partÿe/eñ alle dese dingen moch-
ten gebuerē vande Virginistē eñ Mer
curialisten/eñ dat daer om (gelÿck daer
geseit is) om dat Mars in dit huis gau
deert.

Dat .vij. huis in
Libꝛa/daer nae die
cranchepdē/comen
bꝛuloftē/hÿlickē/eñ
allsodanighē/welck
omtrēt dat myddel des leuēs als in een
rechte wage geweghē woꝛdē. In welck
huys/het goet is te v̇stellen eñ weder te
settē verloꝛen dinghē/weder om crÿgē
daer mē geen hope meer toe en had Eñ
wāt dese wooninge is vā viātscap die v̇
uult is/hantsgemeȳ te werdē mittē vi-
andē/in allen hoecken hē seluē steken in
werringe eñ kiuinge/bisonđ de welcke
Arietē hebbē vooꝛ een ascendēt.

Dat .viij. huis/is
die wooninge Scoꝛ
pionis/een huis oft
eē deel des doots/vā
vꝛesen/vā beanxthe
den/vā erfenis/van
dooden/eñ van dinghen die welcke ghe
bueren nader doot/als die Sonne daer
in is/wacht v dā yet te beghinnē/ eñ en
wilt ooc niet reysen/ en betrout v seluē
niet toe de waterē/lichtlic blÿft mē hier
in stekē. Daer ō alle ooꝛlogē sal mē schu
wē/kibbelinge/onrechtuerdige sakē/vi
antschap/quade vꝛouwē/eñ bisonđ wa
re dat saeck/dat dese mochtē opstaen vā
uws erfenis partÿe.

Dat .ix. huys in
Sagittario/welckē
is geloof/religie/ lā-
ge weghē eñ reysin
ghe/wÿsh3/phylosō-
phie/leeringe/boeckē:bꝛieuē:v̇tellinge:
legacien:dꝛomē:rumooꝛ:haer sterrē in
den hemel. Waer om het gebuert/dat
men sal handelen/als de Sonne eñ die
Maen doer dat huys ghaen/alsoedani
ghe dingen/welcke aen ghaen die daer
te vooꝛen ghe[?]ept zÿn/want gheringer
sullen si haer effect crÿghen/dan op een
ander tÿt/ want dese tÿt is een veruul-
linghe van een perfecte vꝛientschap.

Dat .x. huys in
Capricoꝛno het en
is niet al te v̇geefs
dat hier tot eenē co
ninck ghetooghen
wert/mer die woꝛt
gheringher een ouerste ghemaect. Eñ
dat is wt den hemele/eñ wt dat .x. huys
eñ wert ghehieten dat huys des rÿcks
des ouerheyts: des boꝛgemeesters:des
tribuniteyts:eñ schouts digniteit:van
regiment eñ van ander macht soe wat
dat si. Daer om/alsmen yet sal ghebie
den/alsmen enighe pꝛouincien oft stadt
onder ghewalt sal bꝛenghen/ oft alsmē
enich maticȟ rÿck sal aenueerden ende
crÿghen/salmen ghaen tot enighe rech
ter/salmē met den armen sprekē/salmē
mit grote machtige herē yet handelen

dat mach ghescieden gheluckelick ende voorsichtelick/het si saecke dat die sonne ende mane in dat huys blijft/ende dz wordt ghehieten met eenē ghemeynen name Capricornijs huys/in rechter ordinancie/is dat saeck dat Aries si in dat eerste huys.

¶ Dat.xi.huys als de Son is in Aquario. Dit is dat huys van lof/ende van groter fortuyn Jupiters blischap van dienaren/van hulp. In dat huys is het betamelick teghen weder partij en in te vallen/ vrienden maken/ander luiden prijsen vandē welcken men wat profijts hoepen mach/ ten laetsten/alle dinck machmen te handen trecken/dat welcken wy wenschen om gheluckelicken te verghaen.

¶ Dat.xij.huys is bi na dat alder schadelicste te weten een woninge onser viandē/ vā karcker/ arbeyt/ ellendicheden/en de haet ende nijt/ inmuysteringhen/beesten/item dat eynde des leuens/ende in dat huys en sal nz goets te handen ghetoghen werden.

¶ Ende bisondere moet men schuwen/bāden/ende kerckerē/in welckē het si sake dat yemāt coemt/nauwelic eñ mit groten arbeit sal hi daer wt vlost werdē. Itē het werct ooc dē doot/eñ alle quaet/te wetē als Saturn⁹ die heer des selfden teykēs daer inne sit/oft Mars. Eñ also voort vā de ander teykenē na dē anderē eñ die andē daer na volgende huysen.

¶ Ende tot noch toe hebben wi ghetracteert van die natuere ende effecten der teykenē/wat si bi brenghē eñ wercken in den ghenen die dese selfde hebbē voor ascendenten/dat is die in alsodanighen gheboren zijn. Het eyscht wel wt cortelick te verhalen vā die Planetē/die welckē hier bouen int beginsel geseit zijn maer ick en woude dat niet toe latē dat yemant bedroch soude soecken in eē lichte saec/in welcke waert sake dat wi ooc woudē berommelic spreken/die sake en eyscht het selfs niet wt/dat wi in dese sere oueruloedich soude zijn/eñ van een vliech maken een olifant/ghelijc men ghemeenlick seyt.

¶ Van Saturno heere des gheboertenisse.

Als Saturnus heer is des geboertenis/heeft dat voor hē/dz hi trect die hertē der ghenē/die alsdā gheboren zijn(als si toe latē regimēt)tot drijsticheit houerdichz/hertneckichz/archz tot druc

eñ veel tribulaci. Anders gheeft hi trou-
heyt eñ raet in ander luydē yet wijs te
maken/eñ te stellen dat recht is/ dan in
zijns selfs dingē in welckē hi hē seluen so
seer niet wijs en is. Eñ maect oock alder
wegē dē selfden/vā zijns selfs hooft/eñ hē
seluē soeckende/spaerlic vā spijs mer vā
grotē drāc/nz veel achtslacēde op zijn wijf
eñ kinderē. Daer en bouē aēgaende dz
lichaē/hi maect mager/hi vdroocht/hy
maect cout/eñ geeft quade vochtichz/hi
geeft bleechz/hi brenct vroech bi crāche-
dē/hi op een hoopt alle siectē/als/swaere
siectē comēde wt lōghe/ watersucht die
crāp in die voet/vallēde siectē/sweerē/lo
se siectē/doer welc cael plaetzē opt hooft
wassē/blinthz/tē lestē eē zee vol quaets/
welc comē wt quade humorē. Hi cort dz
leuē in eē vochtige plaets/oft te miste in
eē ōbekēde/butē zijn lant/oft vlatē/eñ die
vochtich. Tis oock seer quaet/ist dz Mer
curi9 in zijn huis coēt vallē/wāt hi maect
eē touenaer/eē swartcōstener/eē wiche
laer/eē cōpactbreker/eē viāt zijre olderē
eñ broederē/op dz ic swige/eē viant alre

menschē.

¶ Van Joue heer des gheboortenis.

Iupiter is nergēs te misprijzē/daer is geen gaef vā vuarēhz/vā raet/vā we
tēscap/vā welsprekēthz/vā stoōhz/welck
hi nz en geeft heerlic. Als/oft wi eē goet
mā bescriuē wildē/dese moet makē eē io
uiael. Tē is geē noot dz ic veel woordē be
sigē/scrijft hē toe eerbaerhz die alrē beste
duegt/eñ ghi sult nz dwalē. Met dē cort
stē die Jouialē hebbē alle dic/ic laet staē
dz ghi enige duegt in haer begeerē sout
Maer toe ist vā node in haer te prijzē de
grootmoedichz/de grote eer/eñ andr ga
uē des werlts/na diē dz ic geseit heb/dat
daer nz en si dz in haer gebreect.

¶ Vā Marte heere des geboortenis

Contrari wedom/mars so hi is de
alrē quaetste vā natuerē/also geeft
hi naturē die alrē quaetst zijn/eñ so wi vā
die Jouialē geseit hebbē/datter nz en si/
vā welck men twijfelē mach/also seggē
wi van die Marcialē/ so dat daer gheē
boeueri is so groot/welcken die selfden

niet en derren bestaen/noch gheen son‑de so leelick/ mit welcken si niet besmit en zijn. ¶ Si houdent voor sonde/dat sy arbeyden in feyten te bedrijuen/ ende die meeste vroomheit is/te moorden/te roouen/doot te slaen/brantstoken/liegē bedrieghen/beghuychelen ¶ Ende wat wil ick v veel segghen/ alle schendighe stucken te bedrijuen/eñ isser yet schendi ger dan schellem stucken oft boewigher dat te bedrijuen ōgheefs/hebben si voor grooten oorlof.

¶ Van Venere here des geboertenis

VEneris proprieteitē zijn bekander dā het vā node is die meer te ōhalen mit veel omlopē vā woorden. Ic en kā ooc nyet merckē/hoe dat si mit Ioue en soude moghē oouer een comē/dā dat Ven? bi alle zijn werckē/bi alle zijn duechdē/bi alle zijn wetenscap/ten laetstē bi al dat goet/welc Iupiter geeft/digniteitē daer toe doet eñ oueruloedichz/ic en seg die oueruloedich; niet die wt dē liessen coemt/bisonđ ist saeck dat Iupiter daer bi coemt/oft dē aensach minliker/oft te minstē mit Mercurio ōgaderde. Wāt haer beteykenis is bekant genoech mz Saturno eñ Marte.

¶ Van Mercurio heer des geboertenisse.

MErcuri? schijnt sommighe twijuelachtich te zijn/dat is/met den goeden goet/met den quaden quaet. Laten wi dat als nv soe toe laten/andđs by sick seluē is hi seer goet/bisonđ in te geuē gauē des ōstants/in welckē hi te bouen ghaet Iouē eñ Venerē. Voort alle gedaentē der constē eñ disciplinē/welck hi geeft/zijn bekanđ/dan si hier souden ōhaelt werden.

¶ Van die Sonne met die heer des gheboertenisse.

Al dat ghene/ welcke wy van den goeden Planeten ghesept hebbē dat willen wi oock dat het ghesept si vā die Sonne. Die desen heeft/ die en heeft gheen quade planeet. Ick en segge niet/ als hi heer is des gheboortenissen want dat en ghebuert hem nemmermeer. Ghelijckerwijs oock die Maen is het saecke dat si doer gheual gheuoeghet wert by den heer des geboortenisse/ so laet ick mi duncken/ dat hy met redeliker manieren voort ghaet tusschen Martem ende Venerem. Ende ghelijckerwijs hy is inder oordinancie/ die middelste/ alsoe houdt hi in die natuere oock middelbaerheyt ende mate. Het si saeck dat hy ouer een kan comen mz die drie/ te weten met Joue/ Venere ende Mercurio/ wie en verstaet niet dat dese mensche si die alder geluckichste.

Luna wert daer om alleen beruchticht/ dat si maeckt onstantachticheyt/ ende onstantachticheyt in een mēsche/ wat quaets en brenghet dat selfde niet met hem.

Van die Maen met die heer des gheboortenis.

Canon oft Reghel/ Van die oprechtinghe der figuere des hemels.

Ende die
selfde or
dinanci
eder tei
kenē is
hier/welckē is inden
artificiael. Hoe wat
teykē die heerscappi
in heeft/so salmen al
tijt op die rp in eē ye
gelic huis/eñ yegelic
planeet stellē. Te wetē is dz saec/dat A
ries si dat teykē in welc ghi geborē zijt/
stelt Arietē in dat eerste huys/ daer na
Taurum in dat anderde/Geminos in
dat derde. Cancrum in dat vierde. Is
die Sonne in Cancro/so sult ghy setten
Cancrum in dat eerste huys/Leonem i
dat anderde. Virginem in dat derde.
Libra in dat vierde. Scorpionem in dz
vijfste. Sagittarium in dat seste. Ca
pricornum in dat sevende/ dat welcke
is recht oover Cancri.xē. soe na die or
dinanci welcken ghi wel weet.

¶ Voorts die heerschappie der teyke
nen is veel anders/ende by nae contra
rie/ dan Firmicus gheschreven heeft.
Hier wort alleen aenghesien den heere
van den ascendent/ nae desen woorden
op die rpghe in een yeghelick huys ghe
sat die andere Planeten nae haerē na
tuerlicken ordinancie. ¶ Ende soe veer
coemt dese oover een myt den Artifici
ael/dat die heere des ascendents wordt
ghestalt by den ascendent. Van die an
dere en is gheene dan een natuerlijcke
ordinancie. Verbi causa/ Laet wi stel
len dat yemant gheboren is/als die Sō
is in Ariete. ick wil oprechten die figu
re. Ende sal aldus ghestalt worden.
Ick weet die ordinanci nv vā die husen.
Ick set in dat eerste huys Arietē/in dat
anōde huys Taurum/int derde Gemi
nos/int vierde Cancrū/int.v. Leonē/int
vi. Virginē/int.vij. Librā/ int.viij. Scor
pionem/int.ix. Sagittarium/int.x. Ca
pricornum/int.xi. Aquarium/in dat.xij
Pisces. Alsoe zijn die teykenen gheteyc
kent/welcken die maniere is ghemeen
licken van den ghenen/welcken iudice
ren wt die horoscoopen. ¶ Nu is daer
noch te boouen/dat die Planeten welc
ken heeren zijn van die teykenen/ hier
onder aen werden ghesat. Bi dat huys
daer teyken ick Martem onder/want
¶ Mars is Arietis heere eñ Scorpionis
Daer na bi dat anōde huys scrijft Solē
bi dat derde Venerē/bi dat.iiij. Mercu
riū/bi dz.v. Lunā/bi dz.vi. Saturnū/by
dat.vij. Iouē/bi dz.viij. Martē/bi dat.ix
¶ Solē/bi dat.x. Venerē/bi dz.xi. Mercu
riū/bi dat.xij. Lunā. Daer siet ghi dz be
haluē den heer des ascendēts/die ander
werdē geset na haer natuerlike ordinā
ci. Als ick hier spreeck vandē ascendent/
ick en wil niet dat yemāt v̄staen sal vā
den ascendent op die tijt des horoscoops
mer van dat teyken/in welcke die Son
is. ¶ Item in die anōde revoluci/sult ghi
Saturnū settē bi dat eerste/ eñ sal we
sen dat huys van yemants gheboorē/
van dat.xiij. iaer des levens/daer na bi
dat anderde huys Iouem/ende oordelt
van die substancie der ghenen die ghe
booren is/nae zijn natuer. ¶ Daer nae
in dat derde huys sult ghy stellen Mar
tem/wt welcken sult ghy oordelen van
broederen eñ naesten/ van corte reysen
xē. ¶ Aen dat vierde huys sult ghy Solē
settē/eñ daer bi die ouderē/Erfenis sul
di oordelen int sesthiende iaer. ¶ Eñ wt
die figuer mach een yeghelick dier ghe
lijckē revoluci na cōterfeitē eñ doorsien
wat alle iaren een yegelic ghebuerē sal

Want een huys beteykent hier/ niet de corte reuolucie/ met welcke die Son in een yeghelic huys twee vren blijft/ mer een iaerlicxe reuoluci. Waer om hebbē wi hier onder aen gheset een reuolucie streckende bi nae toe tot .lxxxiij. iaren/ naden ascendent Arietem. Ende het si saeck dat enich van die ander teykenen ghestalt si in den ascendent/ so wort een ander reuoluci ghemaeckt/ maer noch tans na die selfde forme. Wilt ghi van kinderen weten/ siet dat vijfte huys aē/ wilt ghi van siecte oft cranckheiden vā cleyne beesten/ oft knechten/ siet dat .vi. huys. Van huwelicke dinghen/ van v openbaer vianden/ aensiet dat .vij. Vā steruen eñ erfghenaem der doden/ ende van dier selfde manierē/ aensiet dz achste/ ende alsoe voort aen van die andere huysen.

Ick en kan niet mercken/ wat hier mach oft wat hier behoort bi wordē ghedaen. Summa van dese const is/ te weten die natuere der teykenen ende Planeten/ daer na op te rechten die figuere ende oefenen dat ghene dat welcke hier te vooren gelesen is. Die ghene die wil laet die ondersoecken/ ende hi sal onder vinden/ dat dese nyet alleen oouer een coemt met dē Artificiael/ mer ooc veer te bouen ghaen/ ende dat niet alsoe seer om die lichticheyt/ als om die sekerheit. Want ghy merct wel hoe dat daer niet in te speculeren en is/ dan weinige sommighe dinghen/ welcken wt den Artificiael voortghehaelt worden/ ende welcken wy betuycht hebben in onser voorreden/ dat selfde verhalen wi nv ten anderden mael sonder eenighe schaemte/ dat Lichtenberch den alder gheleertstē man zijnre tijt in die natuerlicke Astrologie/ heeft ouermidts dese alleen alle andere Astrologhen verbluft/ ende wt dese wonderlijcke dinghen ghedaen. Daer omme scheen het ons onrecht/ dz wi toe laten souden die groote const vā alsodanighen meester worden verduystert. Want van hem hebben wy desen gheleert/ ende wy en hebben si nyet versiert wt ons selfs hooft/ waer om sullen wy soe veel te min te rechte ghedaeghet werden/ oft van yemandt beschuldighet worden/ is het saeck dat wy alle mans gheuoelen niet vol en doen. Het en waer saecke by auontueren/ dat myt dit mocht werden tot schanden ghe rekent/ dat wi ander luyde weldaden ōs nae komelinghen voort setten/ ende anderen consten stellen bouen die onse. Is het saeck dat dat onbetamelickē is/ wie sal hier mit den lesten vrij zijn van enich ghebreck/ ende oock die selfde/ welcken huydens daechs zijn die alder gheleertsten. Wi hebben hier onder aen recht op dander side een figuer ghewor pen. Voorts die weten wil die ander reuolucien/ die leest die tafele welck hier terstont na volcht.

Astrologia Naturael

¶ Die figuer des reuolucijs der teykenen eñ planeten na die natuerlicke Astrologi/wiens horoscoop is Aries/eñ zijn heer Juppiter.

¶ Continuacie des voor ghestelde figuers/vandē horoscoop des eersten iaers Arietis/tot dat .lxxxiiij. iaer toe.

1 ♈ ♂	13 ♄	25 ☿	37 ☉	49 ♃	61 ☽	73 ♀
2 ♉ ☉	14 ♃	26 ☽	38 ♀	50 ♂	62 ♄	74 ☿
3 ♊ ♀	15 ♂	27 ♄	39 ☿	51 ☉	63 ♃	75 ☽
4 ♋ ☿	16 ☉	28 ♃	40 ☽	52 ♀	64 ♂	76 ♄
5 ♌ ☽	17 ♀	29 ♂	41 ♄	53 ☿	65 ☉	77 ♃
6 ♍ ♄	18 ☿	30 ☉	42 ♃	54 ☽	66 ♀	48 ♂
7 ♎ ♃	19 ☾	31 ♀	43 ♂	55 ♄	67 ☿	79 ☉
8 ♏ ♂	20 ♄	32 ☿	44 ☉	56 ♃	68 ☽	80 ♀
9 ♐ ☉	21 ♃	33 ☽	45 ♀	57 ♂	69 ♄	81 ☿
10 ♑ ♀	22 ♂	34 ♄	46 ☿	58 ☉	70 ♃	82 ☾
11 ♒ ☿	23 ☉	35 ♃	47 ☽	59 ♀	71 ♂	83 ♄
12 ♓ ☽	24 ♀	36 ♂	48 ♄	60 ☿	72 ☉	84 ♃

¶ Ghi leser/op een hoopt dese rekenscap (wilt ghi) tot ontallick toe. ¶ Dat eynde des vijfsten boecs.

¶ Voorredene Joannis Indagine int seste boeck/ hoe datmen weten sal de Planeten/ die horoscopen/ ende ascendẽten teykenen/ wt die vier complexien.·.

¶ Dat.vi. Boeck.·

Ick weet wel wat dye medici sullen segghen sien si dat ick mijn seyssene geworpen hebbe in haren bau/ ende sullen dat mi bi auonturen verwijten/ een schoenmaker niet ouer zijn leeste. Welcken wi weder om me ten ooren tuyten/ Dat een moesvercooper somwijls ghesprooken heeft bequaem dinghen. Oock en maect niet eenighe professie terstont yemant gheleert/ maer arbeyt ende vernuftichèyt welcke alle beyde want wy se redelickẽ vercreghen hebben/ dat selfde weynich en willen wi niet verhuyen den studiosen. Ende inden eersten dit biddende/ datsi niet en willen dammeren onse dinghen/ eer datsi die ghelesen hebben. En de oock ons vergheuen willen den oorlof/ is het saeck dat wi anders segghen/ dan Galenus eñ Auicẽna aldus lange ghescreuen hebben/ hoe wel nochtans wi ghearbeyt hebben/ na ons beste vermoghen/ dat wi mochten segghẽ dingẽ die met die selfden ouer een comen/ dan alsoe veer alsdie conste der sterren ons dwingt contrarie van haer te gheuoelen. Want wi en wouden hier niet tracteren onse dinghẽ/ mer helpen die medicijnen/ welckẽ anders oordelen alle dinghen wt haer complexien/ op datsi niet also seer steunende op die ghemeñ hantleydinge/ te weten der menschẽ water/ die Phisiognomi/ die pols/ eñ dier ghelijcken (welcken somtijts bedrieghẽ den ghenẽ/ die niet alte sorchfoudich en zijn) mer ooc also seer/ op dat si wt die Astrologi/ die crancken moghen salueren/ eñ leeren kennen die qualiteyten der menschen. Neemt onsen arbeyt int goet/ also wie dit lesende zijt/ niet aensiende onse selfde naerstichèyt/ mer den arbeyt. Daer om haesten wy nv tot ons voornemẽ.·

¶ Hier beghint dat.vi.boeck/ Ende inden eerste wat Complexio is.

Complexio is (gelijc Auicẽna seyt) een qualiteit oft gestaltenis/ welc wedom coẽt wt dit werc ondmalcanderen/ eñ wt die passie vã cõtrari qualiteitẽ/ welckẽ geuondẽ wordẽ in de elemẽtẽ welcke diffinici so wie wil nerstelic eñ perfectelic grõderen/ hoe die werckẽ eñ de passiẽ ondmalcãderẽ handelẽ/ de lese dẽ seluẽ authoor int.i.boec/ fen.i.doctrina.3.int.i.cap. Twas vã node dz wi dat voorsteldẽ/ op dz ic al dat mocht seggẽ/ dz hier toe behoort. Gelijc vã dat getal vã vierẽ der elementẽ/ van die eerste qualiteytẽ/ van haer werckinghe onder malcanderen/ welcke men halen moet ende soecken wt die natuerlijcke phylosophi

want dat en was ons voornemen niet/
mer aenghaende die sterren eñ geboer
tenissen/ redenen te gheuen/ als wi we-
ten yemants complexie/ doer wat ster-
ren ende planeten dat geschiet/ hoe die
tot dit oft dat geneyghder is. Exempli
causa/ Daer is yemant Sanguineus
mer een boef/ een roouer/ een bloetsuy-
per/ welcke als selden zijn in die sangui
nien/ soe rade ick dat dese heeft Satur-
num oft Martem in die horoscoop des
gheboertenis. Hoe sal ick hier onder
aen stellen die natuer van een yegheli-
ke Planeet. Ende want hier toe seere
profijtelickē is die Phisiognomia ende
Chyromantia/ daer om hebben wi die
hier voor ghestalt/ oock hebben wi van
dieselfde hier med[illegible]ghestropt/ so veel
als het scheen te pas te comen ons tegē
woordighe voornemen.

Van dinghen welcken maken een
goede oft quade complexie.

AElbertus een gheleert man inde
natuerlicke dinghen/ seyt dat die
natuer van goede oft quade complexie
is ghestalt in drie dingen/ in een bequa-
melicke ende rechte swaerte des licha-
mes/ in die puntelicke disposici der ledē
ende in die schoonheyt des verwen. En
de wt dese mach men raden die edelheit
des complexijs/ het si tot het bloet ofte
Phlegma. Weder om een quade ghe-
staltenisse/ in onuermatighe dickheyt/
ende in seer groote magherheyt/ in on
matelike spichaemheyt/ scrompinghe/
veruuylinghe. In dē welcken dese zijn
maken Melancolicum/ Cholericum/ of
te Phlegmaticum. Dickheit is wt ō *Dickheyt.*
matelicke coude ende vochticheyt. Ma *Magherh;*
gherheyt wt hitten ende droocheyt.

Schubbich oft verwelctheyt/ wt coude
ende vochticheyt/ hoe wel nochtans dꝫ
hier sommige anders geuoelen. Voort
coude ende vochticheyt maken Phleg
ma/ wermte ende droocheyt maken de
Choleram. Coude eñ droocheyt maken
Melancholie.

Van die waerneminghe des com-
plexie wt die verwe.

Die verwe re
spondert eñ
coemt ouer eē met
die lichamelike ge
staltenisse/ welcke
deylen si in drien.
Want die een is in
dat hayr de anď in
dat vel/ de derde in
die oghē Van dese
scrijft Aristoteles

In driē gedeylt die verf

seer veel. Eñ al dese/ alsi bi een worden
gherekēt/ oft si zijn wt gelijckheit/ ghelijc
wit gemengt mit root/ eñ het wort ghe
redēt wt die ouerulodichꝫ der humorē
Oft wt ongelijckhꝫ eñ slimhꝫ comē si o-
uer een/ mer die is eelder/ welc is wt de
gelijchꝫ der humorē. Eñ wilt ghy wetē
dit onďscheyt/ het hangt aen sessen. Die *Die dif-*
eerste is vā witheit eñ roothꝫ/ de anďde *ferenci-*
swart/ die. ij. citrijn/ die. iiij. grau/ die. v *e der ù*
wit/ die. vi. root. Die wterste zijn wit eñ *wen.*
swart. Die anď middelbaer/ hebbende
haer menckſel een deels vā witheyt/ eē
deels vā swarthꝫ/ in gelijchꝫ. Die alď be
ste is nochtās/ die vā wit eñ swart is ge
mēgt. Gelijc Galen9 seit. Dit zijn kētselē
wit gespinkelt mꝫ root/ mꝫ swellēde kin
nebackē/ beteikēt bloet/ wit/ Phlegma/
bleec/ Melācolie/ bruñ/ eē weinich wt dē
swartē/ swart beteykēt die Cholerā.

¶ Van die complexie te kennen wt die verwe des hayrs.

NIet wederstaende/ dat sommige authoren seggen van die natuer der hayren/ te weten: ghegheuen te zijn tot schoonheit/ dat also oock wat bi brenghet bi die natuer/ doer die cieragie des scoonheits. Nochtans en wort daer om niet verworpen ons radinghe/ nadenmael dat wy mit veel bewijselicke redenen betuyghen moghen/ oock van die complexi ¶ Verbi causa. Mans personen kael in dat aenschijn/ ende sonder baert/ zijn gemeenlick oft eunuych/ of Phlegmatici mer swarte/ en mit swart hayr/ zijn gemeenlick Cholerici. So zijn daer vierreley verwen welck ghemeyn zijn/ swart root/ grau/ ende grijs. Grau is wt die Melancolische vochticheit ¶ Grijsheit wt die natuerlicke gebreck des wermten en des rottende Phlegma. Roothept schijnt hem seluen toe te scriuen dat bloet. ¶ Swartheit die Cholera. Grau die Melancoli. Witheit die Phlegma. Welck die saeck is/ waer om dat root bouen dat swart wort gheset/ dat de complexi des bloets is eelder dan des Cholere. En dat lichaem is dat alre beste/ also Galenus sept/ welcke sacht is en verciert mit rode haren. Hoe wel dat Costantinus hier seer contrari in is/ welcke dat swart bouen set/ eendeels om dat het starcker is/ en vaster en stantaftiger/ eendeels ooc om die hulp. Want so wat ouervloedich meest hindelic is/ so veel te meer helpt des selfs verdrijuinge. Gelijcker wijs die ontsteken colera/ en dat aengebrande bloet/ volmaken meer dan bloet dat natuerlick heet en is/ mer nae die verdriuinghe van dese volcht dat voortcomen van swarte haren/ en niet van rode haren. Daerom is swartheit beter dan rootheit. mer somige ander behaecht meer goutverf mit swarticheyt in die ooghen. Welcke alle beyde laet wi oock nu toe laten. Albertus laet hem duncken dat die alre beste verf betekent die alre beste complexie des breyns/ te weten/ werm en vocht ¶ Hoe wel nochtans in die natuerlicke werckinghe bequamer is en ouer een comen hitte en droochte/ bisonder om wat aen te veerden ¶ Want van wermt is/ dat wi terstont een dinc aenueerden/ van droochte/ de memorie en vastheit om te onthouden. Wt die hitte is die beweechenis en roerige/ wt coude rusticheit en stilte. Wt welcken hy aldus concludeert en bewijst/ dat droocht bequamer is de complexi des breines dan vochtheit. Wi sien in den genen welcken haer breyn vochtich is/ plomp te zijn van verstant/ dromich/ lancsaem/ wedom/ welc haer breyn drooch is/ wacker/ vernuft/ sober. Daer om hoe veel dingen men begrijpen mach wt dat hayr/ welcken aen gaende complexie/ men hier wt mercken mach. Mer nu hier ghenoech af.

¶ Van die complexi des Cholerici.

WErinte ende droochte maecken
Cholericam complexionem.
Daer om die heet zijn ende droghe/wor
den Cholerici ghehieten. ¶ Si werden
ghekant wt haer physiognomi/wt ha-
ren water/ende horoſcoop des gheboer
tenis. ¶ Aenghaende die Physiognomi
ſo hebbenſi langhe leden/ende die ſpich
tich/te weten doer die vochticheit/welc
ken in haer wt gedaen is ende verdruct
ouermits die hitten ende droocheit. Si
hebben hayr/welck ſomwijlen gecrult
is ende op ghedraept/ ſomwijlen ſlecht
ende ſwart/ ſomwijlen oock root ende
ſwart/ende dit ghans wt die oueruloe-
dichept der humoren. ¶ Diepe ooghen/
een ſcharpe noeſe/een citrijn aenſichte/
een ſnelle wtſpraeck/een grote borſt/en-
rupch van hayr/verbrande wtloſſinge
ſi zijn ghemeenlic tot den nauel toe rup
¶ Die haer ſtemme is clinckende ſcharp/
een harde pols ende ſnel/ een haeſtighe
ghanck/ ghenepcht tot dronckenſchap
om die maechs wil ende dat heete breyn̄
Luttick van ſlaep/ghenepcht om mittē
vrouwen te doen te hebben/ hebbende
citrijne ooghen/hebbende een bitteren
mont/een ſcharpe tonge/pijn in die ma
ghe/dorſtich/drap blint van oghen. Diē
de in haer ſlaep/ende nacht viſionen/on
ſteken vueren/vlammen/dooden/bloet
krijuaets/dootſlaghen. ¶ Ende aldus lan
ghe hebbe ick ghe ſcreuen van die licha-
melijcke phiſiognomi. ¶ Voort van her-
tens haluen/zijn ſi ſtout/toornich/maer
die terſtont mooghen worden verſoent
bequaem om werden gheleert/verſtan
delickē/trouwe/doerſlaghenachtich in
zijn dinghen wech te gheuene/recht op
aenbindich/liefhebbers der rechtuaer
dichept/blijuende ſteken op haer tonge
als ſi toornich zijn/ want die hitten des
bloets en verdraecht nyet dat ſi wt eer-
ſten moede haer woorden wtſprekē mo
ghen. ¶ Nochtans hoe wel dat daer ſom
mich zijn/welcke doer arbept ende ſta-
dighe vlijtichept ſo veer ghecomen zijn
dat ſi veel van aldusdanyghe vermijen
konnen ende moghen. ¶ Mer nochtans
gheuerft laken en mach haer coloer nz
veranderen/ghelijcker wijs dat perfect
oock mach worden ghemerckt. ¶ Want
alſo wat bouen natuer ghecreghen en-
de toeghedaen is/dat en mach niet lan-
ghe vermijet worden.

¶ Scedenen van die proprietepten
der ghenen die Cholerici zijn̄.

WAert ſaeck
dat yemāt
epſchen mochte re
dene van dien ghe
nen welcke geſept
zijn/ aldusdanighe
gheuen wp. ¶ Indē
eerſten aenghaen-
de die toornichept
welcker want ſi al
le vochtichept neō
druckt/bedect weſende een wijl als een
bluſſende vlamme/welcke alſo drap alſ
ſe ghecreghen heeft een reetken/barſtſi
wt in een brant. ¶ Dat ſelfde redent ooc
doerſlaghenhept/ ſprepende hem ſeluē
herwaerts ende derwerts vander ſidē
niet opwaerts. Der ghelijcken ſtoutic
heyt om die verheffinghe haers geeſts
ende hittens. waer omme ſi dickwil ſe-
reſwaer dingen arbepden/ende belouē

ia onmoghelicke dinghen/daer omme dat haer herte springt/ende blijscap vā buyten thoont/eñ dat doer seer groote hitten. Tot dat selfde hoort ooc een cleyn hooft met een brede borst/welck coemt oock wt een heet herte. Voort dat die selfden oock zijn doende/ende bequaem om werden gheleert/dat kan een yegelick mercken/dat dat puntelick maeckt ende bequaem maect alle dinghen. Aldus spichaemheyt coemt doer dat ghebreck van vochtichheyt/lanckheyt wt die hitten/welcken opwaerts stijcht.

¶ Van die Planeten welcken bi die Complexien comen.

NV zijn hier alre naest die Planeten/welcke wanneer si heerscappie aen nemē/dat is wel te pijnē weert om te weten. Ende dese wanneer si ascendenten zijn/oft in die wortel des gheboertenis si/dat machmen leren wt de Artificiael Astrologi/ nochtans wordt dat selfde hier ghemerct/sonder eenige oprechtinghe des figuer/ aengemerct alleē die Phisiognomi eñ de complexi.

¶ Van Saturno in die wortel des gheboertenis van een Cholerici.

LAet wy ons beghinsel nemen van Saturno. Dese is gestalt in die wortel des gheboertenisse/siet ghy yemant een weynich bleeck mit neerghe slaghen ooghen/ lancsaem ende traech ghanck. Want Saturnis coude die bedwinckt ende neder druct een weynich die inghebooren hetten/mer nochtans en haelt hi niet af die magherheyt. Hy gheeft cleyn oghen/ cracht eñ verstant

om dat alds quaetste te bedenckē/eñ dat onds een bedecsel vã eerberhz/welck sou de ands goet zỹ/waert sake dz het niet v duysteret en worde doer so quadē teiken In raet te geuē/om alle boeuerie te volbrengē sal hy bouē matē vstandel zỹ/dã men mach wtsprekē/te wetē om legerē te beuechtē/stedē/landē/itē om vraderien voor te nemē/eñ slachoordē te settē in oorlogē. Eñ al dese dingē doet hi eenich wenende eñ suchtende. Alsoe en is daer gheē dinck so schelmachtich/oft enighe feyt so groot/welcken hi niet derf doen. Nochtans behaghende hem seluen seer in alle dese dinghen. Meer anders niet groot van drincken ofte eeten/altijt on rustich/altijts sorchfoudich/altijt in arbeyt/als recht oft hi alle dinck tot hem soude moghen scrapen by een. Ende dese dinghē zijn genoech gheseyt cortelick van Saturno.

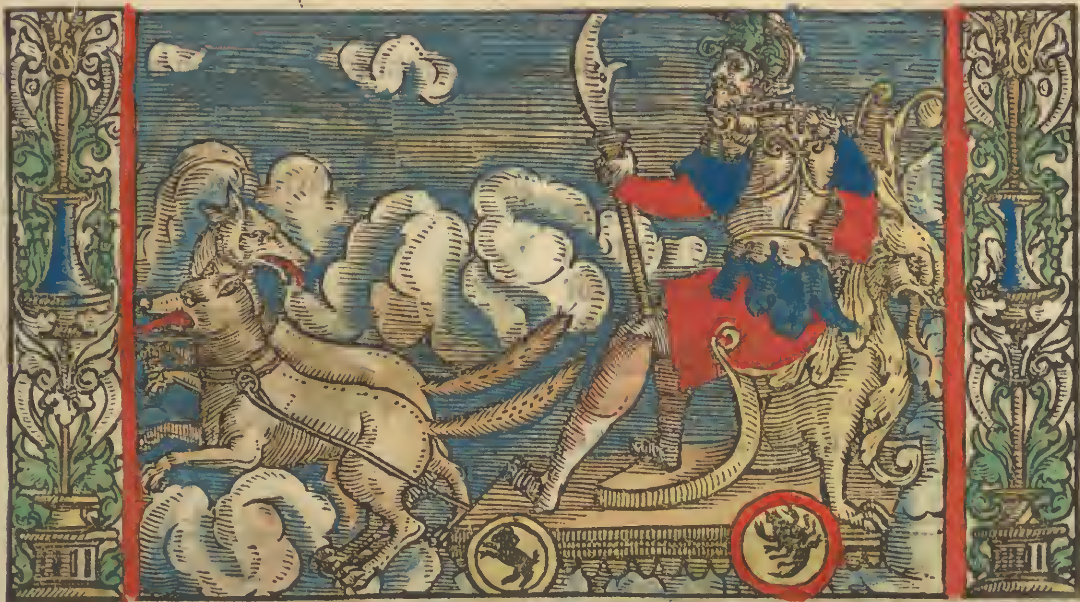

Van Jupiter in die wortel des geboertenisse van een Cholerici.

Jupiter is goed eñ beter/hi doet te wesen wit vã vel/ lanck vã baert/ kael int voorhooft/weinich root vã hare/oft gheverft/licht tot toornichz/item licht weder om in graci te comen. Hy schict alle dinck tot raden/ende om wijs selick ghemeyn officien te handelen/ende dat doer die ghetemperheit des hittens. Het is een teyken dat hy in die wortel des geboerts is geweest/de ald? danighē gestaltenis hebbē.

Van Marte inden horoscoop des gheboertenisse/enigher Cholerici.

IS het sake dat Mars heerscappie heeft in enighe gheboortenis/ ¶ Hy maect root van werwen/als verbrant van die son/ront van aenschijn/ogē als catten oghen/wreet van ghesichte/goet dunckende/onbetaemt/onstantachtich vol pdel kallinghe een bedriegher. ¶ Anders nochtans snel in yet te aenueerdē kael bouen opdat hooft/middelbaer vā statuere/dick van voorhooft/lanck van noese/ welcken als hy ghaet/set groote screden/ende die oock snel. ¶ Hy maeckt oock victorieus/stout/ op wiens woorden men niet staen en mach/tweedrachten makende/gulsich/een viant van alle menschelick verbont/eñ welcke nyet wel mit zijn vrienden oouer een comen kan/ een toecomē cappereñ van knechten/oft een meensman/bloetgierich/kijnachtich/een groot ghuychelaer/arch/doertooghen. ¶ Niet veel schelende van Saturno/dan dat die arbeyt met raet/ dat vollenbrengt dese mit den wercken sonder vreese van god/sonder schaem te ende schande vuolghende den ghenē die lief hebben eerbaerheit eñ duechde/ also sonder verstant/dat hi hem seluen laet duncken/alleen hē seluen wijs ghenoech te wesen/also vblint/dat hi nemmermeer enige goede menschē wel gōnen mach/dā dat Veneris vsachtinghe daer bi quame/ welcke want si cout is ende vochtich/om die coudens haluens wil/welcken haer natuerlicken ingheboren is/slap maeckt een weinich des anders hitten. ¶ Hi vmenicht het vlees eñ maect smekender dē mensch/eñ deylet mede ghenuechte voor felheit/eñ beleefthept/kuskens/brasserie/ ledichept/ welluste/schoonhept/soetichept/bedriechelickhz der vrouwē. Hi maect ooc een menediger/een vbont breker/die zijn eer schent/eñ die in zijn selfs werckē nz seer sorchfoudich is/ welcken alte mael zijn Veneris proprieteyten. ¶ Hoe wel dat si alsoe seer quaet niet en zijn/ maer die quaethept nochtans van den anderen/ besmit haer goethept.

hi verlept alder scendichste/als hi doer repst Saturnijs hups/dat is Capricornū oft Aquarium/oft waert saecke dat ¶ Mercurius eerselinge ginghe in Marcis hups/dat is in Ariete/of Scorpione want dan maeckt hi onschamel/desperaet/diemen niet corrigerē en mach/eñ bisonđ alshi wel gehoudē beghint drōcken te werdē/als dan gelijc een beest en is hi gheen mensch meer. In ambachten maect hi heerlicke eñ ghesiende con stenaers/yser eñ metael eñ koper ghieters/vleesch vercopers/vlepschouwers chirurgijnē/scharprechters. Eñ is het sake dat Ven⁹ bi hē coemt/barbiers/of Mercuri⁹/welck hē seluē becōmert mz plaesterē/een chirurgijn oft een saluer.

¶ Van Mercurio in die wortele des gheboertenis der Choleriken.

Mer ist saeck dat hi gheset is beneden/oft qualick/dat is in Saturni oft Martis hups/ eñ en heeft gheen minlick aspect Veneris Jouis ofte Lunæ/soe is hi dickmael quaď dan Mars Eñ dat selfde sult ghi beuindē wt zijnen werckē in deser manier/hi maect eenē kerck dief/een rouer/een schenď vā heilige dinghē/een brantstoker/een dootslager/een ballinck wt sinē lande/een verdrucker der armer menschē/wiesen eñ weduē. Welckē nochtās niet genoech en is/mer hi doet ooc twijfelen indē geloue/werpende in schuldē/welckē nemmermeer betaelt en sal worden/altoos ghestekē in perikel/altoos proficierēde int archste/vallēde wt Charibdi in Scillam/na dat ghemepn sprakē woort. Is

dat saeck dat dese dinghē bi auontuerē int eerste aensien niet alle man oopenbaer zijn/ nochtans mach men se kennē wt die selsaemheit des hayrs. ¶ Anders is het saeck dat hi Venerem te vrienden heuet/ oft Jouem oft Lunam. ¶ Met Venere/ maect hi wisselaers/ heerlicke beldesnijders/ in alle wercken van yser oft metael/ werckers van musikers instrumenten/ ende hoe si naerder ende doorrebi hem aensien/ hoe dat Mercurius booshept meer vermindert wert. ¶ Het ghebuert seer selden/ dat aldusdanighe groot wert van statuer.

¶ Van die Son in die wortel des geboertenis der ghenen die Cholerici zijn.

Het ghebuert selden mit die Son/ dat hy zijn mencsel mede deylt die Cholericis/ te weten welcke meer bi ghenoecht is dat bloet/ dan die cholere. Anders so maeckt hi swart root vā verwe/ niet een weynich root/ vol vleysch/ van groten oghen/ ghebaert/ vol hayrs grof ende ront van hoofde/ middelbaer van statuere/ daer en bouen toornich/ wijs/ een hypocrijte/ milt/ eerghierich/ met een luydende stēme/ somwijl stout als hi wel ghedroncken is.

¶ Van die Complexie der genen die Phlegmatici zijn.

Die Complexie der genen die Flegmatici zijn is cout eñ vocht. Wāt Phlegma int griecx vochticheit beteykent. Veel dinghen onderscheydē hier

die medici vā die vͤscheydenheit der humorē/welcke wāt si bekant genoech zӯ/ willē wi die so veel te lieuer ouerslaen. ¶ Voort als gy wilt weten ēn kēnē eē flegmaticū wt zӯ phisiognomi/merct aen alleē dz āsicht/welc hi heeft vet eñ wit het lichaē is vol vleis/zӯ borst cael sonder hayr/gerecte aderē. Vā welckē aldꝰ danige regieringe geuē. Wāt die coude is altӯt eē sake vā dickhz eñ droeuichz/om die vloedinge/welc gemēgt is bi de coude/eñ dat daer ooc af coemt/dat si ooc niet en begheerē mit vrouwē te doen te hebben/dan als si wel vol zӯ van wӯ/oft vā anders werm zӯ.

¶ Van Saturno in die wortele des geboortenis der genē die flegmatici zӯ

Mitwil heeft Saturnꝰ heerscappi ouer die gene die phlegmatici zӯ eñ ō zӯ comthz so veil chi eē deel nz flegmate. Eñ wert cz selfde dz hi anders vā naturē pleecht/behelt elit so veel hē contrarī is de groothz dꝰ cōplexie. Tis claer dz als hi staet in die geboert vā eē Sanguiū/als dā also veel crachte niet en heeft/ als in een Melācholico. eñ flegmatico, want dz de natuer des cōplexis. cōtrarijs

Also maect hi in de geboerte van eenen Phlegmatici/ee͂ mensch vā nature͂ vet en̄ ōtrent die oge͂ paers/de͂selfde͂ traech ghenepcht vā hoofde en schoudere͂/droenich/hatich/nÿdich/achterclap doende vā den ald͛ besten/ee͂ voorspraect der quader mensche͂/seer gheleert/om v͛keerde dinge͂ te doen. Hoe wel nochtās dat hy schÿt and͛s voor he͂ te neme͂/en̄ he͂ seluen te menge͂ in bruloftē der geenre die vrolick zÿ/nochtās en hout hi nz lange vriēt scap/of te minste͂ tot zÿre droefnis wort hi v͛worpe͂. Hi maect ooc onbeleeft en̄ boerachtich/en̄ nz so seer arbeydēde na beleefthz/als contrari zÿde and͛ lup goede sede͂ en̄ maniere͂. Plomp vā v͛stande en̄ grof/nau mit grote͂ arbeit en̄ cloeckheit yet v͛staende/mer in boeueri te bedencke͂ en̄ te leere͂ cloeck vā natuere͂. Hi maect ooc stil vā woorde͂/mer de stilswigēthz die al te groot is/die maect haet ō menschē en̄ bisond͛ vā vrouwe͂/tege͂ ordināci/tege͂ die cōde/tege͂ die natuer/tot welcke strafhz coemt ooc bi begeerte vā wrake/toornichz/haet en̄ nÿt/curiooshz ō and͛ lup dinge͂ te wetē. Mer mi v͛driet hier bi te scriue͂ wat hi nz. Marte doet. Hi maect den stour/ee͂ schēd͛ vol boeueri en̄ scelle͂ stucke͂/haestich sond͛ raet/ōvoorsichtich/ōgehoorsāe͂/en̄ in al dese houde͂de he͂ selue͂ altÿt stātaftich. En̄ waert saked: Mercuri⁹ waer zÿ mede gesel/soe maect hi ee͂ lage legger/ōtrou/qualicke geuoelēde vā god vā de heilige͂/vā die religi/ee͂ bedrieger ō vriēde/ee͂ dootslager ee͂ kibbelaer/ee͂ dief/ee͂ rouer vā heilige dinge͂. Daer ō als ghi sodanige͂ Flegmaticū siet/raet d: dese qualic heeft Saturnū of Martē in zÿ geboerte/ist sake dat ghi des nerghēs and͛s/wt die opgerechte figuer wete͂ en kont.

¶ Van Jupiter in die wortel des ge-
boerten van een Phlegmatick.

Jupiter in den ascendent voort aen matichtsachtelick de coude van eenen Phlegmatici met zijn hitte/eñ maket dat ghematichde lichaem/ middelbaer eñ sacht/nyet te swaer/oft alte vol vleysch. Hi verciert oock met seer superlick hayr/met die alder beste manieren/ende gesten/met soe soete wtspraeke/vrede/religie/heylichheyt/rechtuaerdicheyt/waerachticheyt/raet/ōtfarmhertichheyt/goedertierenheyt/in cledêren ende cieraghyt des lichaems maect een weinich te curioos/ende in
aldusdanighe geluckich
eñ voorspoedich.

¶ Van Marte in die wortel desghe
boertenis van een Phlegmatick.

Is het saeck dat Mars qualick si bevonden in die geboertenis vā eenen Phlegmatici/maect een weinich root van verwe/ gedronghē eñ ghescudt vā natuer/starck/stout/snapachtich/loegēachtich. Eñ daer en is niet eē aspect vā alle die ander planetē so minlick oft soe goedtierē/oft hi toont zijn quaetheyt/ist sake dat hi dominie ouer yemant crijcht. Voort ontsteect hi dat hayr bouē op dat hooft/hi ōmeert dat aenschijn/eñ dit maket dat hooft. Hi maect wreet/gruwelic vā gesicht/stoutmoedich eñ fel/wacker sineg/importuū/toornich/vā veel woordē/een berommer/ een ōrader/spits/eē

scharp rechter/een principael van twe drachten/een rouer/een rabaut/ eenen moordenaer zijns vaders/een schim/eē dootslagher zijnder moederen//een hei melick veruolgher zijnre vrienden/hoe wel nochtans dat hi al dese dinghē doet slapper eñ sachter in een Phlegmatici dan in een Melancholici oft Cholerici/ omme dat die Phlegmaticksse humoor verwerpt ende lau maeckt die hitten. Anders cort hi dat leuen/ ende breecket die snaer van godt gheset/ ende dat oft doer een onvoorsienlicken nederval/oft doer een haestighen doot.

¶ Van Venere in die wortel des ghe boertenis vā een Phlegmatici.

Venus maect we..lich/ onstantaftich/blijde/proper aēgenaem/lief tallich/minlick/soet/godvruchtich/goedertierē/rechtuerdich/recht op/wit vā lichaē/soet vā wtsprake/dicht van hayr mer eē weinich gedrapt/oft ghecrupst/ eē dräcker/eē musiker/eē harpspeelder eē sanger. Voort vā die constē welck mz der hāt geschiē/een schildē/eē liefhebber der constē/welc renlic zijn. Hi maect een poeet mz Mercurio/ eē mathematicū/ een orator/eē wijsphilosooph/eē schermer/een bootser mitter hāt/eñ in al de dinghē aenghenaē dē menschē/vā goeden faem/seer wel gesien. Mer als daer bij coemt strijkē Mars/vandert die mz be driechelickhz/ydelheyt vā woordē/ende āderē/ welckē in zijre macht zijn.

¶ Van Luna in die wortel des ghe boertenis vā een Phlegmatici.

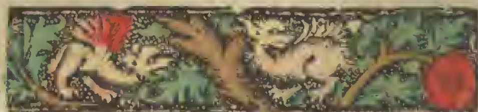

Luna maect wit/gesprenkelt mz eē weinich roots/dicht vā hooft/van wijnbrauwē welckē bi eē geuoecht staen schoō van oghē/een die bi auōtuer ōgelijck/doende/ eñ alō meest in vscheyden repsen te doē/eñ landē doer te lopē/ Eñ waert saeck dat si waer in eē waterich teykē/dat is/in Piscib? oft in Cācro/soe maect si bouē maten vet.

Van die Melancolica Complexie

Melancholica Complexio is cont
ende drooch. Si coemt wt ouer
vloedighe ende seere hieter humooren/
ende mit den corsten/die hette des bloe-
des is ghecleenst van die milte. Haren
smaeck is tusschen dat soete ende ponti
cum middelbaer/ ende coemt wt de le-
ver/van welcken een deel ghaet tot die
milte/dat ander deel/streckt tot alle die
andere leden. Welcken coemt tot die
milt/dat vermindert dat lachen. Daer
om ghebuert dat/so wie ouervloedich-
lick humooren heeft/ die weynich ende
selden lachen. Hoe wel dat haer kael
hooft pannen seer hardt zijn/nochtans
stoten si haer aen die coude. Daer en
bouen is haer dit oock ghemeyn/dat sy
in haere iuecht verstandigher zijn dan
in haer oude daghē/si worden drap out
ende die grijse haren barsten wt/al zijn
si noch seer rijp van iaren/haer verwel
kende haren wt vallen/ verlancksaem
werden si toornich/mer eens ghetergret
wesende/worden si seer hartelick thoor
nich/ende en houden niet op sonder sla-
ghen eñ schoffierighe woorden.
Si en prijsen bycna gheen dingen/welc
ken van die ghemeente ghepresen zijn/
want die quaethеyt des bloets/ en laet
dat niet toe/ welcke bloet berooft is vā
haer hetten/ daer en bouen die slappe
aderen ijdel van bloede. Ja si en laten
niet toe/te doen te hebben mit vrouwē
ten waer saeck datsi seer worden toe be
gheert/ende daer toe ghebracht van die
vrouwen. Si zijn hardt van ghebeen-
te/dorre van lichaem/scharp van velle/
welck al te samen zijn teykenen van eē
bederfde natuer. Want behaluen dat
sy zijn plomp ende grof van iudiceren/
daer en bouen zijn si gheruert met nij
dicheyt/greuentheyt/droeuicheyt/met
quaet vermoeden/onschamelheit/ende
dwaesheyt/ende wat men voort yet bo
ser mach bedencken. Sy haten te ver-
keren onder vergaderinghen der men
schen. Si hebben eenicheyt lief/si ont-
stelen haer wt alle vergaderinghe der
menschen. Si scruemē daer mē gheen
sins en hoort verveert te zijn. Si nemē
droomen waer/welcke haer al tijts wa
rachtelick ghebueren. Ghiericheyt is
met haer versaemt. Droncken wesen-
de/ende ghestalt onder musikers/ ende
wijn/soe huylen si. Si en ghelouē niet
gheringhe ofte toe betrouwen niet ha-
ren alder meeste vrienden/ mer altijts
voeden si bi haer heymelick fenijt
in ander luyden verderfenis
se. Laet dese in dat ghe
meyn ghenoech
geseyt zijn.

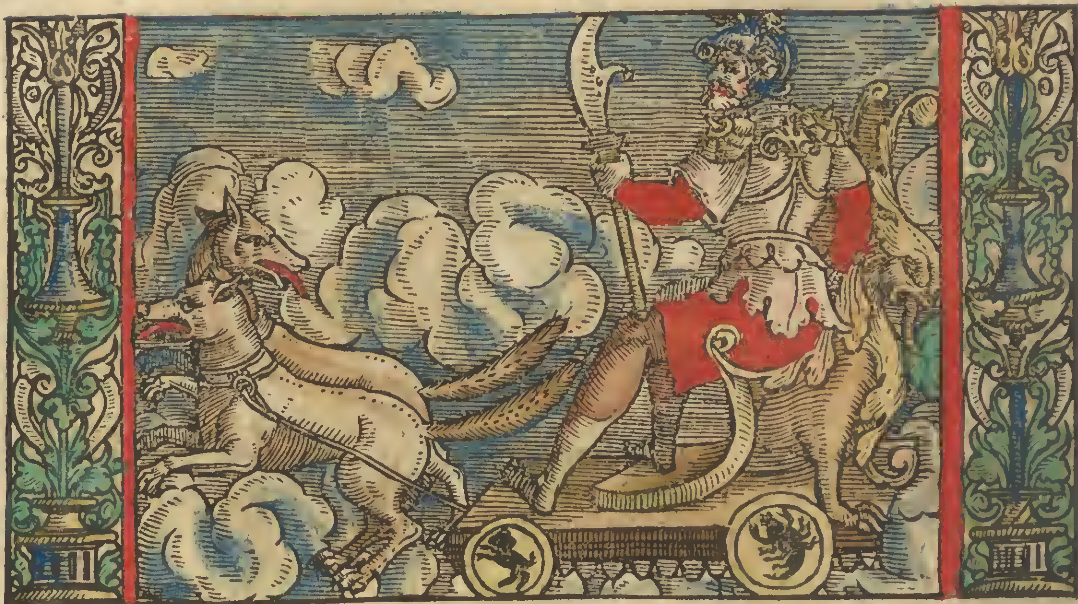

¶ Van Saturno ongeluckich in die wortele des gheboortenisse van eenen Melancholici.

Nv het si saeck dat die alď quaetste Planeet Saturnꝰ daer bi coēt/ so ďdubbelt hi eñ ďmeert alle quaetheyt. ¶ Hi maect gedronge van aensicht/ eñ on bequaē/ ďschepden vā verwe/ droeuich/ blop/ desperaet/ ghierich/ ďsleten out/ ō stantaftich/ gruwelick eñ wreet vā ogē stinckende vā adem/ diep vā gedachten mer die boos zijn vā haren sinnē/ sonder ďbont/ sonď iuck/ swaerlickē voortgaen de/ loep/ onlustich/ dick vā lippen/ vol vā schouderē/ ghetepkent in die voet oft in die versen/ Van ambochten/ oeffenen de gheen vā die vrp consten/ eñ ambochten die daer en bouen noch snooder zijn Eñ dit si geseyt alleē vā Saturno. Het gebuert dicwil dat Mars daer bi ghe uoecht wordt/ welckē oock seer boos is. Daer om/ wāneer als hi daer bi coemt dat een quaet bi dat anď maect siecten/ vrees/ begupchelinge/ kiuaets/ bloet/ lijden eñ ďdriet/ perikelē/ incest/ schendigē der maechdē/ godloosheit/ afgoden/ ont wiginghe gods/ der heiligē/ eñ religie. Eñ dese en moghē niet ďsacht werden vā enighe Planeet. Waert saeck noch tās dat Saturnꝰ ďsaemde mpt Ioue of Venere/ eñ Mars achter gestalt werdē (welc geschiet seldē) so ďmeert hi seer de natuer eñ ďstant/ eñ maect hē een vinď vā sommige constē/ eñ mz Luna/ geleerde molenaers/ eñ makers vā molē/ ooc vā bruggē/ van schepē/ van fontepnen/ vā condupte/ ooc een bauman/ eē acker man/ meester timmermā/ wt welcken hi ooc rijck sal wordē.

¶ Vā Marte een deel hebbende mz den Melancholico.

Is het saeck dat Mars alleen getuyghet heeft van enighe complexi/sonder Saturno/maeckt een valsch bedrieger/fel dreyghẽt vã aensichte/redelicke stout/ghetepkẽt int aensichỹ/traech/crõ bedriechelick/bloy/geneycht tot diefte/tot moorderi/eñ tot alle scade te doẽ zijn naesten/eñ die hẽ niet gheschadet en heuet. ¶ In wiens huys waert saeck dat Mercuri⁹ erselinghe waer gaende/oft behinõt/maect als dã een Melancolicũ bysinnich/na volgẽde zijns vaõs mistãden/eñ aẽn ghedaen mit die alre quaetste manier zijnre ouderen. ¶ Te weten/waer dat saeck dat hi dwase ouderẽ heuet/oft anõs van quade manierẽ/en sal doer gheẽ dreygemẽten eñ vueernissen moghẽ werdẽ afgetogen vã haer stiuicheit/eñ vã haer gewoonte/aen welcken si eens ghewent zijn.

¶ Van Mercurio in die wortel van een Melancholico.

Waer het saeck dat Mercuri⁹ in dese cõplexie om ghekeert ware/so maect hi ongelouich/hẽ seluẽ qualick sculdich kennẽde/nochtãs wel gheleert/ydel vã kallen/ een õstantachtich loper/eñ een pocher/bisonõ alsmen yet bi sal brenghẽ wt die conste/ nochtans welckẽ altijt anders spreect/eñ anders denckt/die ander menschẽ wil wijs makẽ dat hi selfs niet en gelooft/een cloeck wijsmaker/eñ onõsoecker vã quade dinghẽ/geluckelick ooc in zijn werckẽ/qualic gonnẽde zijn vriendẽ/eñ diet op hẽ wel võdient hebbẽ. Eñ heeft hi Saturnũ bi hẽ als dan maect hi geleert in landẽ te meten/wijgaerdẽ/velden/een geleert timmer meester.

¶ Van die Maen in die wortele des gheboortenisse van een Melancholici.

Ende is het saer dat Luna heerscappi aen neemt in eenē Melancholico/si maect seer corpulent/tap/behagende hem seluen/ghulsich/ghierich/vā eenen quaden adem/monniken/ mer die selden verwaren haer voorneminghe. Alssi mit haer Saturnum heeft/so maket si eenen hater der menschen. Als si Martem heeft/een oorenblaser/ende eenen saper van quaet. Heeft si Mercuriū/een mede gesel in boeuerien te vākallen/een wedspannich/eē ydel klappert/onstantachtich/eñ een vinier van anderluy woorden.

¶ Van die Sanguijns Complexi.

Nv is hier noch te bouē/dat wi disputeren sullē vā die Sanguijns

Complexi/welcke wort ghehoudē voor die alď beste/eñ welc weynich menschē gebuert/welckēs proprieteytē cortelick dese zijn. Die Sanguinei hebbē een scarpe stemme/eñ daer bi zijn si vrolick eñ blide. Van welckē die saecke is/die beweghenisse der gheestē eñ des hieten bloedes/subtijl welken coēt vā dat hert/tot die mont/ende andere buytenste leden.

Maer ō/si hebbē sacht vleis/dūne nege
lē/si hebbē genuecht in liedekēs/eñ in ā
der dingē welc ē hert treckē eñ settē vā
hē seluē/eñ doē blide vā butē zÿ. Wāt dz
bloet springt in haer/eñ en laet niet toe
yet andˀs te doē/dā dz bloet ruert eñ tup
get. Maer ō si nz langhe noch nz veel en
mogē toornich zÿ/om die matich: welc
daer in ghebořē is. Te doē te hebbē mit
vrouwē scaedt haer nz/om de oueruloe
dich: des humoors spermatici.

¶ Vā Saturno quaet in die gheboer
tenis van een Sanguinei.

Saturnꝰ heeft seldē oft nēmermeer e
nich deel mit dat bloet/wāt Saturnꝰ cout is eñ drooch het bloet werm eñ
vochtich. Daer ō is dbloet hē seer cōtra
ri in zÿ effectē/ seldē zÿ hē familiaer ooc
Juppiter Venꝰ eñ Mercuriꝰ/om haer
grote hitte eñ droochte.

¶ Vā Joue deplēde mit dē Sanguÿ.

In dē eerstē als Jupiter heerscappi ōt
fanct/maect blāc vā lÿf/eñ blinckēde
vā aēsicht/mit wat roots/nz gās swart
vā oghen/wit vā tandē/ liberael/sacht/
duechtsaē/lieftal dē menschē/vol vā ghe
dachtē/ eē prelaet/edel/ˀciert/gesien/stil
rustich/suuerlic. Nochtās daer lept veel
aē/waer hi gestalt is/wāt is hy gestalt
in de geboertenis int oost/als dā ˀwint
in hē die vochtich:. Js hi int west/so ma
ket hi hē schoonˀ eñ suuerlicker/eñ seer
gracioos. Mars hoe wel dat seldē hē bi
geuoecht wort/nochtās wāneer hi daer
bi is/so geeft hi stoutich:/niet dē stoutic
heit welc schielic misbrupkē die Marci
alē/niet voorsichtelick eñ ondˀsocht/doer
welckē/als hi hādelt alre meeste eñ gro
teste dingē/so sal hy sinē naē voortstellē
sinē nacomelinghē/ doer zÿ heerlike eñ
vierlike feptē/bisondˀ in ˀuolging vā bo
se eñ godlose menschē. Also waert saeck
dz hi Venerē bi sick had/dā doet hi de eē
scoōh: bi dandˀ/deen duegt bi die andˀ/de
eē suuerlich: bi dandˀ/de een ˀstandelh:
bi dandˀ/eñ al tgoet dz vā Joue gegeuen
is/dz maect hy pūtelic eñ ˀciert/eñ stelt
het veel/op dz het meer eñ meer behagē
mach/tē lestē datter nz en mach zÿ/welc
nz en sal schÿnē hē gegheuē te zÿ.

¶ Van Mercurio in die wortele des gheboertenis der Sanguijnen.

NIet min doet Mercuri9/ anders half en half. ¶ Nochtans myt Joue maeckt hi gheleert/welſprekent/vol redenen/een vercondigher/een raetſmã ſcharp van gheuoelen/ſtudioos/een lief hebber der conſten.

¶ Concluſi des Boecks.

HOe wel dat de ſe eñ deſer ge-lijcken by auontue-ren te vooren geſeit zijn in die natuerlij ke Aſtrologie/noch tans niet op die ma nier/noch op dat eñ de. ¶ Want dat van deſe is alduſdanich (ghelijck wy geſept hebben) op/als wi weten te vooren pe-

mants complexie/dat wi moghen ken-nen als dan wt yemandts geſten ende manieren/wat Planeet hi in zijn horo-ſcoop heeft/in een goede plaets oft in eẽ quade plaets/ende wt die kennenis des Planeets mooghen raden alle andere condicien ende gheſtalteniſſen. ¶ Daer om wy en damneren hier niet die ſcrif-ten der Medicijnen/welcken ſi gheſcre-uen hebben van die complexien/ maer deſe als wel gheueſticht ſtellẽ wy daer voor/alle de op een ghelept fundament op timmerẽ een timmeragie. Die wil len moghẽ dit leſen/ die gene die dat nz en willen/die moghent v̓ſmaden. Wãt dat wiſten wi te vorẽ/dat die ghene die een ghemeñ timmeragie oprechtẽ wil dat zijn werck van alle man be riſpet ſal werden.∴

¶ Gheprent tot Utrecht op dien hoec van ſint Mertens toorn/ in die gulden Leeuw/ Bi mi Jan Berntß. ¶ Int iaer M.CCCCC.eñ.xxxvi. Dẽ.x. Februarij

